

Наталія Онищенко, Олена Хмельницька,
Олена Сергійчук

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

навчально-методичний посібник

Переяслав – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ**

Кафедра освітології та педагогічної інноватики

**Наталія Онищенко, Олена Хмельницька,
Олена Сергійчук**

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД
РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ ГРИГОРІЯ
СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ**

навчально-методичний посібник

Переяслав – 2025

Рекомендовано до друку вченою радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі (протокол № 11 від 29 червня 2023 р.).

Автори:

Онищенко Н. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Хмельницька О. С., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Сергійчук О. М., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

Рецензенти:

Шапран О. І., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Бенера В. Є., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка;

Поліщук Г. В., доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов та методики їхнього навчання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Онищенко Н. П., Хмельницька О. С., Сергійчук О. М. Педагогічна практика у закладі вищої освіти: досвід роботи Університету Григорія Сковороди в Переяславі: навчально-методичний посібник. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2025. 342 с.

У навчально-методичному посібнику висвітлено організаційно-методичні основи планування, проведення і підведення підсумків педагогічної практики для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі; розкрито вимоги до різних видів педагогічних практик та наведено методичні рекомендації щодо їх реалізації.

Для здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, учителів, різних категорій педагогічних працівників.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	12
ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА для здобувачів 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки..	19
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки..	34
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА (ДИДАКТИЧНА) ПРАКТИКА для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)), 014 Середня освіта ((Мова та зарубіжна література (німецька)), 014 Середня освіта (Українська мова та література), 014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), 014 Середня освіта (Математика), 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології), 025 Музичне мистецтво.....	52
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ПРАКТИКА для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки..	66
ПРАКТИКА МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА (розділ «Загальна педагогіка, дидактика, основи педагогічної майстерності») для здобувачів 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету технологічної і математичної освіти).....	84
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету фізичної культури, спорту і здоров'я.....	95

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА

(розділ «Організація виховної роботи класного керівника»)
для здобувачів 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти.....**106**

НАВЧАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.....**116**

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА У БАЗОВІЙ ШКОЛІ
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна
література (англійська)).....**131**

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

для здобувачів факультету фінансово-економічної
і професійної освіти.....**146**

ПЕРЕДДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗЗСО
для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти факультету української та іноземної філології
спеціальностей 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна
література (англійська)), 014 Середня освіта ((Мова та
зарубіжна література (німецька)), 014 Середня освіта
(Українська мова та література).....**160**

УПРАВЛІНСЬКА ПРАКТИКА У ЗВО

для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.....**172**

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ПРАКТИКА У ЗВО

для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.....**181**

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ЗВО

для здобувачів 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.....**191**

АСИСТЕНТСЬКА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

для здобувачів 2 року навчання третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.....**211**

ДОДАТКИ.....**236**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....**322**

ВСТУП

Інтеграція вищої освіти України в європейський освітній простір, сучасна нормативна база (Закони України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» тощо) висувають нові актуальні вимоги перед вищою школою на шляху до світового освітнього простору для забезпечення високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, потреб суспільства, ринку праці у кваліфікованих фахівцях. Тому головною проблемою стає підготовка фахівців, здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, вчитися і розвиватися протягом усього життя.

За сучасних умов реформування системи вищої освіти в Україні зростають суспільні вимоги до педагога, змісту і методів його роботи, що спонукає заклади вищої освіти до пошуку шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців та обумовлює необхідність переорієнтації освітнього процесу вищої школи на формування готовності здобувачів вищої освіти до інноваційної професійної діяльності. Вимоги до сучасного педагога та процесу його підготовки в закладі вищої освіти зумовлені багатьма чинниками: інтенсивною інформатизацією, диференціацією та інтеграцією наук, ускладненням функцій педагогічної діяльності тощо. Усе це вимагає від фахівця не лише поінформованості, а й неперервного розвитку професійних якостей. Суттєву роль у формуванні готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності відіграє його практична підготовка – важлива складова всієї системи професійної підготовки.

Педагогічна практика є нормативним освітнім компонентом освітньо-професійних і освітньо-наукових програм, початковим етапом у системі фахової підготовки, першою ланкою практичного засвоєння педагогічної професії. У цей період закладаються основи професійної діяльності фахівців, які володіють науково-методичною майстерністю викладання, практичними вміннями і навичками; формуються професійні якості особистості вчителя-вихователя/викладача та інтерес до майбутньої професії. Тому обов'язковою умовою освітнього процесу закладів вищої освіти у системі професійної підготовки майбутнього фахівця є проходження педагогічної практики, що сприяє формуванню творчого ставлення студентів до майбутньої педагогічної діяльності, визначає ступінь їх професійної здатності та рівень педагогічної спрямованості, забезпечує вдосконалення основ професійної майстерності як важливої якості особистості майбутнього фахівця.

Практика здобувачів вищої освіти є невід'ємною компонентою освітнього процесу, має на меті набуття студентом загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, відповідних програмних результатів навчання за освітньою програмою та передбачає наступність, послідовність і системність її проведення.

Для вирішення поставлених завдань пропонується навчально-методичний посібник, який підготовлено з урахуванням вимог державних стандартів, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», нормативно-методичних документів організації освітнього процесу, проведення практики в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі. До змісту посібника включено програми різних видів педагогічної практики для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі, зазначено обов'язки

керівників педагогічної практики, права та обов'язки здобувачів вищої освіти-практикантів, критерії оцінювання їх роботи за підсумками практики, зразки оформлення звітної документації тощо.

Метою педагогічної практики є:

- оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними методами, формами, засобами, інноваційними технологіями навчання і виховання;
- закріплення, поглиблення зв'язку теоретичних знань здобувачів вищої освіти з реальним педагогічним процесом;
- формування у здобувачів вищої освіти необхідних професійно-педагогічних компетентностей, умінь та навичок для вирішення практичних завдань в умовах реального навчально-виховного процесу, готовності до майбутньої професійної діяльності;
- розвиток творчої ініціативи, конкретних дослідницьких умінь у мабутній професійній діяльності;
- формування потреби постійного вдосконалення педагогічної майстерності, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, самоосвітньої роботи;
- стимулювання прагнення до вивчення спеціальних і педагогічних дисциплін та вдосконалення власних педагогічних здібностей;
- виховання у здобувачів вищої освіти національно-патріотичних, моральних, естетичних якостей, поваги до педагогічної професії.

Формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності у процесі педагогічної практики забезпечується низкою завдань:

- ознайомлення із сучасним станом навчально-виховної роботи у закладах загальної середньої освіти і вищій школі та залучення здобувачів вищої освіти до активної діяльності у ролі вчителя, викладача, куратора тощо;

- розвиток професійної компетентності, комунікативних умінь, професійно-педагогічних навичок та практичних умінь здобувачів вищої освіти здійснювати навчально-виховну роботу;
- вироблення навичок самостійності у підготовці та проведенні різних форм навчально-виховної роботи та особистої відповідальності за якість і ефективність цієї роботи;
- стимулювання творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності;
- закріплення, поглиблення і збагачення теоретичних знань здобувачів вищої освіти, застосування отриманих знань при вирішенні конкретних педагогічних завдань;
- розвиток у майбутніх фахівців педагогічного мислення, здатності до аналітичного осмислення педагогічної дійсності, розширення педагогічного кругозору та формування творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Успіх педагогічної практики залежить від вибору базової установи, оптимальної реалізації найдосконаліших методів і прийомів роботи в конкретних умовах, методичного рівня і фахової майстерності викладачів. Практика студентів проводиться на підприємствах, в установах та організаціях, у закладах освіти різного типу і форм власності, науково-технічне оснащення яких відповідає сучасним вимогам до підготовки фахівців відповідного освітнього рівня. Вибір типу закладу освіти для педагогічної практики визначається специфікою факультету, майбутньою спеціальністю здобувачів вищої освіти. Студенти можуть самостійно, за погодженням з керівництвом закладу вищої освіти, підбирати для себе базу практики і пропонувати її для використання (за умови її відповідності вимогам). В Університеті Григорія Сковороди в Переяславі створено ефективну мережу баз практик

спільними зусиллями регіональних органів управління освітою, навчальним відділом університету, кафедри освітології та педагогічної інноватики із залученням до цієї роботи найдосвідченіших учителів, викладачів.

Зміст практик і послідовність їх проведення в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі визначається наскрізною програмою, яка розробляється відповідною кафедрою згідно з навчальним планом підготовки фахівців за певною освітньою програмою, згідно зі стандартом вищої освіти (професійним стандартом за наявності). Наскрізна програма практики – це основний навчально-методичний документ, що регламентує мету, зміст і послідовність проведення практик, підведення їх підсумків і містить рекомендації щодо видів і форм контролю рівня знань, умінь і навичок, яких здобувачі мають набути під час проходження кожного виду практики за кожним освітнім рівнем. Зміст наскрізної програми відповідає нормативно-правовим документам України щодо практики здобувачів, переліку компетентностей майбутнього фахівця та програмам усіх етапів практичного навчання (навчальні й виробничі практики). Наскрізна програма практики розробляється випусковою кафедрою та затверджується в установленому порядку.

На основі наскрізної програми практики кафедрами Університету розробляються робочі програми відповідних видів практик. Кожну робочу програму практики після розгляду та схвалення на засіданні кафедри затверджують в установленому порядку. У зв'язку з підвищенням вимог до підготовки педагогічних кадрів в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі створена система цілісної побудови педагогічної практики, що передбачає єдність окремих її етапів, наступність ідей, змісту, взаємозв'язку з психолого-педагогічними дисциплінами. Кафедрою освітології та педагогічної інноватики розроблено сучасні програми

практик, які передбачають багатоступеневість, де на кожному етапі забезпечено чіткий перелік компетенцій, якими повинні оволодіти здобувачі вищої освіти, визначено цілі і завдання, що характеризують психолого-педагогічну спрямованість практичної підготовки на даному етапі.

Під час педагогічної практики здобувачі вищої освіти вчаться розв'язувати різнопланові педагогічні завдання, в конкретних ситуаціях прогнозувати хід навчально-виховного процесу і знаходити оптимальні шляхи управління ним. Відбувається не лише ознайомлення з сучасним станом організації освітнього процесу у закладах освіти, передовим педагогічним досвідом, формування фахових компетентностей кожного здобувача вищої освіти, а й надання допомоги закладам освіти. Загалом це інтенсивна самоосвітня і самовиховна робота майбутніх фахівців, перевірка їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності.

Пропонований посібник може бути використаний студентами, аспірантами, викладачами закладів вищої освіти, вчителями закладів загальної середньої освіти як методичний матеріал під час проходження чи керівництва педагогічною практикою.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Обов'язки методиста з педагогіки

- до початку практики ознайомити здобувачів вищої освіти з завданнями практики;
- взяти участь у настановчій та підсумковій конференціях;
- надавати допомогу здобувачам вищої освіти у складанні відповідного розділу індивідуального плану згідно з програмою практики;
- здійснювати загально-педагогічне методичне керівництво педагогічною практикою здобувачів вищої освіти, консультувати їх з питань навчально-виховного процесу закладу освіти (робота з учнями та батьками класу тощо);
- під час дидактичної практики із здобувачами вищої освіти відвідувати й обговорювати зміст, методи та форми організації навчально-виховного процесу на уроках, систематично проводити методичні консультації;
- визначати зміст виховної роботи і завдання практики, консультувати здобувачів вищої освіти щодо роботи їх у ролі класних керівників, кураторів, допомагати у підготовці виховних заходів; відвідувати, аналізувати та оцінювати виховні заходи;
- взяти участь у підведенні підсумків практики і оцінюванні завдань із педагогіки;
- подати звіт керівнику практики на факультеті про підсумки практики із зауваженнями і пропозиціями щодо вдосконалення її організації.

Обов'язки здобувача вищої освіти-практиканта

- за два тижні до початку певного виду практики ознайомитися з його змістом та основними завданнями,

одержати від групового керівника методичні матеріали (методичні вказівки, програму, індивідуальне завдання тощо) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів, бути присутнім на настановчій конференції;

- своєчасно прибути в установу на практику;
- вивчити і суворо дотримуватися Правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, правил охорони праці, техніки безпеки, шкільної гігієни;

- скласти індивідуальний план своєї роботи відповідно до програми практики, подати на затвердження керівнику групи;

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників, опрацьовувати рекомендовану літературу;

- нести відповідальність за виконану роботу та збереження життя дітей;

- працювати у закладі освіти щоденно не менше 6 годин на день;

- протягом практики вести педагогічний щоденник, у якому фіксувати результати спостережень, навчально-виховної роботи з дітьми, плани-конспекти всіх проведених уроків, виховних заходів тощо;

- відвідувати уроки, виховні години інших здобувачів вищої освіти, брати участь у їх обговоренні;

- виконати всі завдання з педагогіки, здати їх методисту протягом 3-х днів після закінчення педагогічної практики;

- на період практики один із здобувачів вищої освіти призначається старостою групи, в його обов'язки входить облік відвідування здобувачів вищої освіти, загальна організація роботи групи, виконання доручень керівників практики;

- у випадках, коли здобувач вищої освіти не виконує вимог, що ставляться до нього, він може бути усунений від проходження практики;

— здобувачі вищої освіти-практиканти мають право з усіх питань, що виникають у ході практики, звертатися до керівників практик університету, адміністрації закладу загальної середньої освіти (бази практики), вносити пропозиції щодо вдосконалення організації практики, брати участь у роботі конференцій, нарад.

Підведення підсумків практики

В останні дні педагогічної практики в базових установах проводиться нарада щодо підсумків практики здобувачів вищої освіти. На нараду запрошуються вчителі закладу загальної середньої освіти, методисти, здобувачі вищої освіти-практиканти. Дається загальна оцінка практики здобувачів вищої освіти, визначаються кращі практиканти, висловлюються пропозиції щодо оптимізації практики, оцінюється робота кожного практиканта.

Після закінчення практики в триденний термін здобувачі вищої освіти звітують про виконання завдань програми у формі письмового звіту, який разом з іншими документами (індивідуальний план роботи практиканта, щоденник педагогічної практики, плани-конспекти пробних та залікових уроків, заходів з протоколами їх обговорення, підписані методистом і вчителем; характеристика практиканта, підписана вчителем, директором, завірена печаткою закладу загальної середньої освіти) подається на рецензування керівнику практики на факультеті.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Оформлюється звіт за вимогами, що визначені у програмі практики. Звіт захищається здобувачем вищої освіти на засіданні комісії, яку призначає завідувач кафедри. До складу комісії входять керівник практики від закладу освіти,

методисти та керівник від бази практики (за можливістю). За підсумками практики здобувачу вищої освіти виставляється залік (диференційований).

Підсумкова конференція на факультеті є завершальним етапом практики. Керують нею декан факультету та керівник практики на факультеті. Конференція проводиться наступного тижня після підведення підсумків на фаховій кафедрі. У конференції беруть участь усі здобувачі вищої освіти-практиканти, методисти фахових кафедр, кафедр освітології та педагогічної інноватики, психології, медико-біологічних дисциплін і валеології, представники базових установ. На конференцію запрошуються здобувачі вищої освіти, які в наступному році будуть проходити зазначений вид практики. Під час конференції організовується виставка робіт здобувачів. Керівник практики на факультеті підводить підсумки проведеної практики. Проведення конференції протоколюється.

Формою контролю результатів захисту звіту з практики є диференційований залік. Оцінку студента за практику вносять у індивідуальний план здобувача, відомість обліку успішності, залікову книжку та засвідчують підписами членів комісії. Результат заліку враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з іншими підсумковими оцінками. Результати проходження практики оцінюються за 100-бальною шкалою. Система та критерії оцінювання навчальних досягнень визначаються програмою практики.

Здобувачу вищої освіти, який не виконав програми практики з поважних причин, надається право проходження практики повторно за умов, визначених університетом та погоджених базою практики. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується із закладу освіти за невиконання навчального плану.

Особливості організації та проведення практик з використанням дистанційних форм навчання

В умовах воєнного стану, обмеження доступу здобувачів до баз практик передбачається проведення практик з використанням дистанційних технологій навчання. Рішенням кафедр визначаються і затверджуються зміни до програм відповідних практик, звітних документів здобувачів, форм контролю тощо. Завдання змістових модулів програм практик адаптуються факультетськими керівниками таким чином, щоб здобувачі змогли якісно їх виконати в умовах дистанційного навчання. Практики проводяться за допомогою онлайн-сервісів (за вибором бази практики, кафедри та здобувачів). Здобувачам надаються методичні вказівки та індивідуальні консультації у режимі онлайн та офлайн.

Проходження здобувачем практики з використанням дистанційних форм навчання засвідчується характеристикою, виданою і затвердженою рішенням керівника бази практики, в окремих випадках кафедрою, відповідальною за проведення практики.

За умови збереження вільного доступу до університету чи бази практики, можливе застосування змішаної форми навчання.

Обов'язковим є проведення здобувачам освіти інструктажу щодо порядку проходження практики, безпеки життєдіяльності в умовах воєнного стану.

Оцінювання роботи здобувача вищої освіти-практиканта

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D		
60-64	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики

Оцінка «відмінно» 100-90 балів (A) виставляється здобувачу вищої освіти, який:

- поставився до практики сумлінно та виконав на високому професійно-педагогічному рівні весь обсяг організаційної, навчально-методичної, виховної та наукової роботи, передбаченої програмою практики;
- виявив самостійність та творчість у виконанні завдань;
- вміло аналізував і проектував способи своєї діяльності, обґрунтовуючи їх теоретично, та свідомо вирішував педагогічні завдання;
- не менше 90% уроків провів на «відмінно»;
- якісно, правильно, вчасно підготував та здав звітну документацію.

На оцінку «добре» 89-70 балів (B, C) здобувач вищої освіти повинен:

- виявити інтерес до педагогічної практики;
- виконати на достатньому професійно-педагогічному рівні весь обсяг організаційної, навчально-методичної,

виховної та наукової роботи, передбачений програмою з педагогічної практики;

- середній бал проведених уроків повинен складати «добре»;
- якісно оформити та вчасно здати документацію.

Оцінку *«задовільно» 69-60 балів (D, E)* отримує здобувач вищої освіти тоді, коли:

- відсутня системність та послідовність у роботі;
- виконано на низькому професійно-педагогічному рівні організаційну, навчально-методичну, виховну та наукову роботу, передбачену програмою з практики;
- допускалися помилки у викладанні фахового навчального предмета, методиці проведення навчальних занять та позакласної роботи;
- проводилась робота без достатньої теоретичної підготовки, наочного забезпечення;
- переважна більшість уроків проведена на *«задовільно»*;
- неякісно та не вчасно здано звітну документацію.

Оцінку *«незадовільно» 59 і менше балів (F, X)* отримує здобувач вищої освіти тоді, коли:

- не виконано організаційну, навчально-методичну, виховну та наукову роботу, передбачену програмою з практики;
- переважна більшість уроків не проведена;
- не здано звітну документацію.

При підсумковому оцінюванні враховуються добросовісність виконання здобувачем вищої освіти-практикантом доручень учителя/викладача та методиста, участь в оформленні класної кімнати, виготовленні наочності, роздаткового матеріалу тощо, а також рівень сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти за період практики.

ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА
для здобувачів 2 курсу першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою ознайомлювальної практики є ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями педагогічної діяльності з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами, оволодіння сучасними методами та формами організації освітнього процесу в таких групах, формування професійних умінь, потрібних для корекції, розвитку, навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, виховання відповідального ставлення до професійної діяльності, потреби постійно поповнювати власні знання та творчо застосовувати їх на практиці, практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу; виховання у студентів потреби систематично поновлювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності; на основі вже отриманих здобувачами освіти теоретичних знань, сформувати первинні базові професійні вміння та практичні навички.

Завдання ознайомлювальної практики:

- формування цілісного уявлення про діяльність педагога в умовах інклюзії;
- ознайомлення з основними принципами та умовами організації трудового процесу на базі проходження практики;
- вивчення документації інклюзивного педагога, асистента в установі;
- надання уявлення про дітей з особливими освітніми потребами, особливості їх розвитку;

- ознайомлення студентів із різними видами та типами порушень у дітей;
- ознайомлення студентів з методами, формами, засобами здійснення корекційно розвивальної роботи та методиками діагностики;
- формування базових первинних професійних умінь і навичок із загально-професійних та спеціальних дисциплін;
- закріплення теоретичних знань зі спеціальності та їх подальше впровадження в практичну діяльність;
- виховання у студентів любові до педагогічної професії, стимулювання до поглиблення педагогічних знань та удосконалення педагогічних здібностей;
- формування професійної мотивації майбутнього педагога, стимулювання бажання працювати з дітьми, які мають особливі освітні потреби;
- виховання у студентів інтересу до майбутньої професії.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

ЗК 1. Здатність використовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної галузі і професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 7. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.

ЗК 12. Здатність працювати в команді.

ЗК 14. Здатність до усвідомлення цінності

громадянського (вільного, демократичного) суспільства та його сталого розвитку, верховенства права і свобод людини в Україні, виконання соціальних обов'язків як члена суспільства.

ЗК 15. Здатність працювати автономно і в міжнародному контексті; інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

ФК 9. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості дітей у різні вікові періоди в плануванні та реалізації освітнього процесу в закладах освіти.

ФК 12. Здатність формувати у здобувачів вищої освіти систему цінностей інклюзивної освіти, знань та вмінь у сфері організації безпечного й інклюзивного освітнього середовища.

ФК 26. Здатність впроваджувати нові освітні інструменти в освітнє інклюзивне середовище закладу освіти.

ФК 27. Здатність застосовувати сучасні форми, методи, прийоми й технології навчання у роботі з дітьми, підлітками з особливими освітніми потребами, обирати методичне забезпечення.

ФК 28. Здатність здійснювати комплексний педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

ФК 37. Здатність здійснювати освітній та виховний процес у закладах загальної середньої освіти.

У результаті проходження практики здобувачі вищої освіти мають оволодіти такими програмовими результатами навчання:

ПРН 9. Вміти враховувати різноманітність, індивідуальні особливості дітей у різні вікові періоди в

плануванні та реалізації освітнього процесу в закладах освіти.

ПРН 12. Володіти системою цінностей інклюзивної освіти, знань та вмінь у сфері організації безпечного й інклюзивного освітнього середовища.

ПРН 26. Розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти в освітнє інклюзивне середовище закладу освіти.

ПРН 27. Реалізовувати сучасні форми, методи, прийоми й технології навчання у роботі з дітьми, підлітками з особливими освітніми потребами, обирати методичне забезпечення.

ПРН 28. Застосовувати систему знань і вмінь з питань виявлення рівнів і особливостей розвитку дитини, її міжособистісних взаємин.

ПРН 37. Здійснювати освітній та виховний процес у закладах загальної середньої освіти.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

№ з/п	Назви видів діяльності	Кількість годин
<i>Загальна кількість кредитів ЄКТС – 3</i>		
1.	Настановна конференція. Організаційні питання практики	2 год.
2.	Розподіл за базами практик, ознайомлення з індивідуальними завданнями відповідно бази практики. Проходження інструктажу з правил внутрішнього розпорядку, техніки безпеки і охорони праці	2 год.
3.	Вивчення організаційної структури бази практики, ознайомлення з обов'язками педагога (вихователя, вчителя) та його асистента	12 год.
4.	Складання індивідуального плану практиканта	12 год.
5.	Виконання і оформлення індивідуальних завдань	20 год.
6.	Збір, обробка і аналіз фактичних даних за фахом (щоденник практики)	30 год.
7.	Оформлення звіту та інших документів з практики	10 год.
8.	Захист звіту з практики	2 год.
<i>Всього</i>		<i>90 год.</i>

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

4.1. Термін проходження практики

Відповідно до навчального плану практика проводиться в 1 семестрі на 2 курсі. Тривалість ознайомлювальної практики 2 тижні – 90 годин.

Розподіл здобувачів вищої освіти на практику здійснюється згідно з наказом по студентському складу.

4.2. Бази практики

Обов'язковою умовою проведення практики студентів є наявність на базі практики досвідченого педагога інклюзивного навчання. Можливими базами для проведення ознайомлюючої практики є різноманітні заклади, установи та організації, де працюють досвідчені педагоги інклюзивного навчання та асистенти (заклади дошкільної освіти, заклади загальної середньої освіти, соціально-психологічні служби для молоді, навчально-реабілітаційні центри, інклюзивно-ресурсні центри тощо).

Бази практики повинні бути визначені за два місяці до початку практики. З базами практики ректор університету і керівник бази практики укладають відповідний договір на її проведення. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами.

4.3. Обов'язки здобувачів вищої освіти

Здобувач-практикант зобов'язаний:

- ознайомитися з програмою практичної підготовки спеціальності та дотримуватися методичних рекомендацій з її проходження;
- не пізніше ніж за чотири тижні до початку практики визначити базу проходження практики разом з керівником практики від кафедри;
- пройти інструктаж про порядок проходження практики, загальний інструктаж з охорони праці за підписом в журналі реєстрації інструктажів;

- взяти участь у настановній конференції з практики;
- отримати консультації щодо оформлення всіх необхідних документів з практики;
- своєчасно прибути на базу практики і завершити виконання програми практики згідно з термінами, передбаченими графіком освітнього процесу;
- за умови роботи на посаді виконувати усі функції, передбачені посадовою інструкцією;
- не розголошувати комерційну таємницю та службову інформацію;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практичної підготовки за спеціальністю;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- нести відповідальність за виконання дорученої роботи;
- перебувати на місці проходження практики не менше 6 год. щоденно (якщо немає інших обставин, що вимагають подальшої присутності).

4.4.Обов'язки керівника практики

Методист зі спеціальності від кафедри:

- встановлює час і місце збору групи при виїзді на практику або прибуття на базу практики;
- повідомляє здобувачів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі;
- спостерігає за практичною діяльністю здобувачів-практикантів, визначає їх рівень підготовки до професійної діяльності, диференційовано підходить до завдань, які повинен виконати практикант, надає методичні рекомендації;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінів її проведення (у тісному контакті з керівником практики від бази практики);
- бере участь у факультетських, загально університетських настановних і підсумкових конференціях

з практики, нарадах з питань організації і проведення практики;

- надає методичну допомогу в оформленні документації та консультує здобувачів щодо - виконання графіка практики, індивідуальних завдань та написання звіту практики;
- інформує керівника практики від факультету та завідувача кафедри про стан проходження практики;
- проводить інструктаж здобувачів вищої освіти з питань безпеки та охорони праці;
- перевіряє й аналізує документацію, подану здобувачем після закінчення практики;
- за результатами практики складає звіт і подає його керівнику практики на факультеті;
- бере участь у проведенні заліку з практики та оцінює роботу практиканта, виставляє у відомість та залікову книжку загальну оцінку з практики.

4.5.Обов'язки керівника від бази практики

Керівник практики від установи повинен:

- прийняти студентів на практику згідно з наказом Університету Григорія Сковороди в Переяславі;
- призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою;
- створити належні умови для виконання студентами програми практики, не допускати їх використання до заняття посад та виконання робіт, що не відповідають програмі практики та майбутньому фаху;
- забезпечити студентам умови безпечної праці на конкретному робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці;
- надати студентам-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики;
- забезпечити облік виходів на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни,

внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти;

- забезпечує організацію проходження практики здобувачів у тісному контакті з методистом зі спеціальності;
- ознайомлює здобувачів з організацією роботи установи;
- здійснює постійний контроль за роботою здобувачів, допомагає їм у здійсненні аналізу даних, надає консультації;
- контролює ведення здобувачем щоденника, підготовку звітів про проходження практики.

5. ВИМОГИ ЩОДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Основні положення практики:

1. Студент після прибуття на практику повинен затвердити у керівника від бази практики календарний план проходження практики, пройти інструктаж з техніки безпеки, протипожежної безпеки та ознайомитися з робочим місцем.

2. Під час проходження практики студент зобов'язаний суворо дотримуватися правил внутрішнього розпорядку бази практики.

3. Звіт про практику студент складає відповідно до календарного плану проходження практики та Положення щодо організації та проведення практик Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

4. Студент, який не виконав вимог практики вважається таким, що не виконав навчальний план.

Звітна документація студента-практиканта:

Здобувач вищої освіти в термін, зазначений керівником практики від кафедри, повинен здати такі документи:

- звіт про проходження практики (звіт, який здобувач складає на підставі інформації та результатів практичної роботи отриманих протягом практики).

- індивідуального плану роботи студента-практиканта;
- щоденник, що містить інформацію про участь у бесідах фахівцями закладу освіти, логопедами, дефектологами, асистентами вчителя, вихователями-методистами, вихователями з метою ознайомлення з особливостями корекційного процесу в відповідних установах; особливості розвивального середовища в освітніх закладах, специфіки побудови освітнього процесу; ознайомлення з основною документацією педагога/асистента педагога, складання індивідуальної програми розвитку; інформаційні матеріали для батьків дітей з особливими освітніми потребами.
- виконанні індивідуальні завдання практики (можуть розміщуватися у щоденнику).

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання для самостійної роботи студентів під час проходження практики:

1. Ознайомлення зі специфікою освітнього процесу в різних структурах закладів освіти.
2. Ознайомлення з особливостями розподілу обов'язків та особливостями професійного співробітництва різних фахівців (вихователя-методиста, вихователя, логопеда, корекційного педагога, музичного керівника, інструктора з фізичного виховання тощо) у процесі забезпечення ефективної навчально-виховної та корекційно-розвивальної роботи з дитиною з особливими освітніми потребами.
3. Аналіз змісту і структури розвивального середовища спеціальної групи: обладнання, добір дидактичного матеріалу (демонстраційного та роздаткового), його відповідність педагогічним, психічним і гігієнічним вимогам.
4. Аналіз змісту і структури корекційної роботи закладів освіти: ресурси, наявність спеціалістів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, матеріально-

технічне забезпечення, обладнання, його відповідність потребам дітей.

5. Ознайомлення з планами навчально-виховної роботи вихователя, вчителя та асистента педагога.

6. Вивчення інформаційних матеріалів групи і закладу для батьків дітей з особливими освітніми потребами.

7. Участь у громадському житті закладу освіти.

Звіт із ознайомлюючої практики

1. П.І.П. студента, курс, група, напрям підготовки;
2. термін проходження практики;
3. місце проходження практики;
4. короткий опис діяльності на базах практики;
5. загальні враження від проходження практики (чи виконано поставлену мету, завдання практики тощо);
6. основні здобутки практиканта під час проходження практики (отримані знання, уміння та навички тощо);
7. основні проблеми, з якими стикався практикант;
8. особисті пропозиції і побажання щодо удосконалення організації педагогічної практики.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

6.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

№	Вид діяльності студента	Термін виконання	Кількість балів
1.	Якість виконання індивідуального плану	Під час проходження практики	0-10
2.	Ступінь активності під час проходження практики, дотримання виконання щоденного навчального навантаження	Під час проходження практики	0-20
3.	Якість оформлення звітної документації. Повнота і правильність оформлення документації з практики	Під час проходження практики	0-50
4.	Презентація матеріалів практики на підсумковій конференції	Під час проходження практики	0-20
<i>Заліково-рейтингова оцінка</i>			0-100

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
82-89	дуже добре
74-81	добре
61-73	задовільно
1-60	не задовільно

Критерії якісної оцінки діяльності студентів у період проходження практики

Оцінка «*відмінно*» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані в повному обсязі з використанням творчого підходу.
2. Практична робота проводилась на високому методичному рівні. Студент-практикант склав індивідуальний план роботи; вивчив і проаналізував види роботи в освітніх, інклюзивних закладах; вивчив і описав умови діяльності педагога/асистента вчителя/асистента вихователя в освітніх, інклюзивних закладах (на прикладі практики, або посадових обов'язків вказаних фахівців).
3. Звітна документація, після закінчення практики представлена в повному обсязі у встановлений термін, оформлена на високому рівні, містить цінні власні методичні на опрацювання, що можуть бути використані майбутніми педагогами.
4. Установа рекомендує оцінити результати практики на «*відмінно*».

Оцінка «*добре*» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані повністю.
2. Вся звітна документація представлена в повному обсязі:

- атестаційний лист результатів практики;
- характеристика на студента, який проходив практику (завірена печаткою даною установою) містить високу оцінку діяльності студента-практиканта;
- звіт про результати проходження ознайомчої практики складеного згідно вимог;
- щоденник практики, в оформленні якого наявні поодинокі огріхи;
- методичні доробки студента (додатки): перелік нормативно-правових документів установи і перелік тих проблем, які дана установа вирішує;

3. Документація оформлена відповідно до вимог, що представлені у Програмі педагогічної практики, Положення щодо організації та проведення практик Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

4. Звітна документація представлена у встановлений термін (після закінчення практики).

Оцінка «задовільно» ставиться, якщо:

1. Робота студента носила суто виконавчий характер, має значні зауваження від фахівця
2. установи.
3. У представленій документації відсутні окремі звітні методичні матеріали.
4. Документація оформлена недбало; в ній безсистемно висвітлено діяльність практиканта.
5. Матеріали представлено несвоєчасно.
6. Студент не може аргументувати види планування роботи в освітніх, інклюзивних закладах; не вивчив і поверхнево описав умови діяльності педагога/асистента вихователя/асистента вчителя.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо:

1. Студент не виконав більшу половину програми практики.

2. Відсутня звітна документація.
3. Робота студента під час практики характеризується оцінкою «незадовільно».

7. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ЗВІТІВ ПРАКТИКИ

У триденний термін після закінчення практики здобувачі вищої освіти здають всю необхідну документацію методисту зі спеціальності. Методист практики від кафедри перевіряє усі представлені здобувачем документи, візує їх та оцінює як кожний з них, так і загальну практичну діяльність здобувача. Практикант, який отримав позитивну рецензію на подані матеріали, допускається до захисту.

Звіт здійснюється на підсумковій конференції, шляхом представлення результатів діяльності під час практики. На конференцію запрошуються завідувач кафедри, факультетський керівник, методист з організації практик по університету та науково-педагогічні працівники випускової кафедри.

Підсумки практик підводяться керівником практики від кафедри на підставі оцінювання роботи студентів на базах практик, оформлення звітної документації та захисту звітів. За результатами захисту виставляється оцінка. Оголошення оцінок за проходження практик відбувається на підсумкових конференціях. Результати практик обговорюються на засіданні кафедри.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право повторного проходження практики.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: навчальний посібник для науково-педагогічних

- працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.
- [2] Демченко І.І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика: навч.-метод. посіб.; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, ф-т початк. та корекц. освіти, каф. корекц. педагогіки та психології. Умань: Сочінський М. М., 2016. 159 с.
- [3] Дікова-Фаворська О. М., Здрагат С. Г. Інклюзія в освіті: повсякденні практики та процедура оцінювання: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2016. 416 с.
- [4] Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб.: [працівникам загальноосвіт. шк. з інклюзив. та спец. навчанням дітей з порушеннями зору, офтальмологам, лікарям заг. профілю / Н. М. Алєєва та ін.]; за наук. ред. Є. П. Синьової, С. О. Рикова; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. Київ: Кафедра, 2016. 211 с.
- [5] Дмитренко К.А., Коновалова М.В., Семиволос О.П. Працюємо з «особливою» дитиною у «звичайній» школі. Харків: ВГ «Основа», 2018. 120 с.
- [6] Інклюзивна освіта в ЗПО. Організація навчання / [О. В. Боровська та ін. ; упоряд.: О. Власенко]. Київ: Шк. світ, 2018. 118 с.
- [7] Інклюзивна освіта: досвід і перспективи / [Аргіропоулос Д. та ін.; відп. ред. Г. В. Давиденко]; Вінниц. соц.-екон. ін-т Відкритого міжнар. ун-ту розвитку людини «Україна». Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 241 с.
- [8] Інклюзивне навчання: досвід упровадження / упоряд. А. А. Колупаєва ; ред. рада М. Мосієнко, М. Голубенко, Т. Шаповал, Г. Харук ; авт. кол.: І. Луценко, Д. Романовська, Л. Кирилецька та ін. Київ: ВГ Шкільний світ, 2015. 200 с.

- [9] Інклюзія. Форми роботи: [посібник] / С. Дмитренко та ін.; упорядник С. Дмитренко. Київ : Перше вересня. 2019. 199 с.
- [10] Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ. Самміт-Книга. 2020. 272 с.
- [11] Лавріненко Л.І. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): навч.-метод. посіб. на допомогу слухачам курсів підвищення кваліфікації, пед. працівникам закл. загал. серед. Освіти / Лавріненко Л. І.; Упр. Освіти і науки Черніг. облдержадмін., Черніг. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. К. Д. Ушинського, Каф. педагогіки, дошк. та початк. освіти. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. 167 с.
- [12] Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник. Вип. 12 / [редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєва]; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ, 2017. 184 с.
- [13] Пантюк Т. Основи корекційної педагогіки : курс лекцій: [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Т. І. Пантюк, О. В. Невмержицька, М. П. Пантюк ; ДДПУ ім. І. Франка. [2-ге вид., допов. і перероб.]. Дрогобич : [ВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2009. – 324 с.
- [14] Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
- [15] Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
- [16] Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Вид. 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2020. 264 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Психолого-педагогічна практика проводиться після вивчення навчальних дисциплін педагогічного та інклюзивного спрямування. Тривалість педагогічної практики – 2 тижні. Базою проведення практики є заклади загальної середньої освіти. Керівниками та методистами практики від кафедри освітології та педагогічної інноватики призначаються викладачі, старші викладачі з науковими ступеннями і стажем роботи не менше 3-х років та досвідом роботи в закладах освіти.

Мета психолого-педагогічної практики – закріпити і поглибити знання студентів з інклюзії та теорії навчання, забезпечити зв'язок теоретичних знань із практикою освітнього процесу у інклюзивному класі.

Завдання психолого-педагогічної педагогічної практики:

- поглибити знання студентів з інклюзивного навчання та дидактики;
- забезпечити зв'язок теоретичних знань із реальним навчальним процесом і навчити здобувачів освіти застосовувати здобуті знання на практиці;
- озброїти практикантів уміннями і навичками спостерігати педагогічні явища, аналізувати їх та формулювати педагогічно виправдані висновки;
- формувати у студентів професійну готовність до педагогічної праці та фахові компетентності;
- виховувати у студентів любов і повагу до дітей та майбутньої професії.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

ЗК 1. Здатність використовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної галузі і професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 7. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.

ЗК 12. Здатність працювати в команді.

ЗК 14. Здатність до усвідомлення цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та його сталого розвитку, верховенства права і свобод людини в Україні, виконання соціальних обов'язків як члена суспільства.

ЗК 15. Здатність працювати автономно і в міжнародному контексті; інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

ФК 9. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості дітей у різні вікові періоди в плануванні та реалізації освітнього процесу в закладах освіти.

ФК 12. Здатність формувати у здобувачів вищої освіти систему цінностей інклюзивної освіти, знань та вмінь у сфері організації безпечного й інклюзивного освітнього середовища.

ФК 26. Здатність впроваджувати нові освітні інструменти в освітнє інклюзивне середовище закладу освіти.

ФК 27. Здатність застосовувати сучасні форми, методи, прийоми й технології навчання у роботі з дітьми, підлітками з особливими освітніми потребами, обирати методичне забезпечення.

ФК 28. Здатність здійснювати комплексний педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

ФК 37. Здатність здійснювати освітній та виховний процес у закладах загальної середньої освіти.

У результаті проходження практики, здобувачі освіти мають оволодіти такими програмовими результатами навчання:

ПРН 9. Вміти враховувати різноманітність, індивідуальні особливості дітей у різні вікові періоди в плануванні та реалізації освітнього процесу в закладах освіти.

ПРН 12. Володіти системою цінностей інклюзивної освіти, знань та вмінь у сфері організації безпечного й інклюзивного освітнього середовища.

ПРН 26. Розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти в освітнє інклюзивне середовище закладу освіти.

ПРН 27. Реалізовувати сучасні форми, методи, прийоми й технології навчання у роботі з дітьми, підлітками з особливими освітніми потребами, обирати методичне забезпечення.

ПРН 28. Застосовувати систему знань і вмінь з питань виявлення рівнів і особливостей розвитку дитини, її міжособистісних взаємин.

ПРН 37. Здійснювати освітній та виховний процес у закладах загальної середньої освіти.

2. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

№ п/п	Назви видів діяльності	Кількість годин
<i>Загальна кількість кредитів ЄКТС – 3</i>		
1.	Настановна конференція. Організаційні питання практики	2 год.
2.	Розподіл за базами практик, ознайомлення з індивідуальними завданнями відповідно бази практики. Проходження інструктажу з правил внутрішнього розпорядку, техніки безпеки і охорони праці	2 год.
3.	Знайомство з базою практики, адміністрацією та керівниками практики, нормативно-правовими документами закладу освіти, календарно-тематичним плануванням учителя на період проходження практики	4 год.
4.	Складання індивідуального плану практиканта	10 год.
5.	Спостереження уроків у інклюзивному класі. Ведення щоденника психолого-педагогічної практики, зокрема розділів «Дидактичний аналіз уроку. Організація діяльності на уроці в інклюзивному класі»	20 год.
6.	Психолого-педагогічна характеристика учнівського колективу (групи закладу дошкільної освіти): особливості взаємодії учнів та педагогів з дитиною з особливими освітніми потребами, створення ефективного та безпечного освітнього середовища для навчання	20 год.
7.	Оформлення документації практики	30 год.
8.	Захист звіту з практики	2 год.
<i>Всього</i>		<i>90 год.</i>
		<i>91</i>

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

3.1. Термін проходження практики.

Відповідно до навчального плану практика проводиться в 1 семестрі на 2 курсі. Тривалість ознайомлювальної практики 2 тижні – 90 годин.

Розподіл здобувачів на практику здійснюється згідно з наказом по студентському складу.

3.2. Бази практики

Обов'язковою умовою проведення практики студентів є наявність на базі практики інклюзивного класу (групи). Можливими базами для проведення психолого-педагогічної

практики є заклади дошкільної чи загальної середньої освіти.

Бази практики повинні бути визначені за два місяці до початку практики. З базами практики ректор університету і керівник бази практики укладають відповідний договір на її проведення. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами.

3.3.Обов'язки здобувачів вищої освіти

Здобувач-практикант зобов'язаний:

- ознайомитися з програмою практичної підготовки спеціальності та дотримуватися методичних рекомендацій з її проходження;
- не пізніше ніж за чотири тижні до початку практики визначити базу проходження практики разом з керівником практики від кафедри;
- пройти інструктаж про порядок проходження практики, загальний інструктаж з охорони праці за підписом в журналі реєстрації інструктажів;
- взяти участь у настановній конференції з практики;
- отримати консультації щодо оформлення всіх необхідних документів з практики;
- своєчасно прибути на базу практики і завершити виконання програми практики згідно з термінами, передбаченими графіком освітнього процесу;
- за умови роботи на посаді виконувати усі функції, передбачені посадовою інструкцією;
- не розголошувати комерційну таємницю та службову інформацію;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практичної підготовки за спеціальністю;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- нести відповідальність за виконання дорученої роботи;

– перебувати на місці проходження практики не менше 6 год. щоденно (якщо немає інших обставин, що вимагають подальшої присутності).

3.4.Обов'язки керівника практики

Методист зі спеціальності від кафедри:

– встановлює час і місце збору групи при виїзді на практику або прибуття на базу практики;

– повідомляє здобувачів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі;

– спостерігає за практичною діяльністю здобувачів-практикантів, визначає їх рівень підготовки до професійної діяльності, диференційовано підходить до завдань, які повинен виконати практикант, надає методичні рекомендації;

– здійснює контроль за виконанням програми практики та термінів її проведення (у тісному контакті з керівником практики від бази практики);

– бере участь у факультетських, загальноуніверситетських настановних і підсумкових конференціях з практики, нарадах з питань організації і проведення практики;

– надає методичну допомогу в оформленні документації та консультує здобувачів щодо виконання графіка практики, ведення щоденника та написання звіту практики;

– інформує керівника практики від факультету та завідувача кафедри про стан проходження практики;

– проводить інструктаж здобувачів вищої освіти з питань безпеки та охорони праці;

– перевіряє й аналізує документацію, подану здобувачем після закінчення практики;

– за результатами практики складає звіт і подає його керівнику практики на факультеті;

– бере участь у проведенні заліку з практики та оцінює роботу практиканта, виставляє у відомість та залікову книжку загальну оцінку з практики.

3.5.Обов'язки керівника від бази практики

Керівник практики від установи:

- прийняти студентів на практику згідно з наказом Університету Григорія Сковороди в Переяславі;
- призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою;
- створити належні умови для виконання студентами програми практики, не допускати їх використання до заняття посад та виконання робіт, що не відповідають програмі практики та майбутньому фаху;
- забезпечити студентам умови безпечної праці на конкретному робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці;
- надати студентам-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики;
- забезпечити облік виходів на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти;
- забезпечує організацію проходження практики здобувачів у тісному контакті з методистом зі спеціальності;
- ознайомлює здобувачів з організацією роботи установи;
- здійснює постійний контроль за роботою здобувачів, допомагає їм у здійсненні аналізу даних, надає консультації;
- контролює ведення здобувачем щоденника, підготовку звітів про проходження практики.

4. ВИМОГИ ЩОДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

4.1.Основні положення практики:

Студент після прибуття на практику повинен затвердити у керівника від бази практики календарний план проходження практики, пройти інструктаж з техніки безпеки, протипожежної безпеки та ознайомитися з робочим місцем.

Під час проходження практики студент зобов'язаний суворо дотримуватися правил внутрішнього розпорядку бази практики.

Звіт про практику студент складає відповідно до календарного плану проходження практики та Положення щодо організації та проведення практик Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

Студент, який не виконав вимог практики вважається таким, що не виконав навчальний план.

4.2. Звітна документація студента-практиканта:

Здобувач в термін, зазначений керівником практики від кафедри, повинен здати такі документи:

- індивідуальний план роботи студента-практиканта;
- щоденник психолого-педагогічної практики, що містить опис дидактичного аналізу відвіданих уроків, особливості розподілу обов'язків та організації діяльності на уроці в інклюзивному класі;
- розгорнута психолого-педагогічна характеристика учнівського колективу (групи закладу дошкільної освіти): особливості взаємодії учнів та педагогів з дитиною з особливими освітніми потребами, створення ефективного та безпечного освітнього середовища для навчання тощо;
- звіт про проходження психолого-педагогічної практики (звіт, який здобувач складає на підставі інформації та результатів практичної роботи отриманих протягом практики).

Зразок оформлення щоденника

Під час проходження практики студент веде педагогічний щоденник, в якому фіксується виконання

студентом-практикантом індивідуального плану, обсяг і зміст виконаної роботи, щоденне навантаження практиканта. У щоденнику записуються відомості про заклад освіти: адреса, телефони, відомості про адміністрацію закладу освіти, прізвища вчителів, які є керівниками практики, базової установи; відомості про методистів кафедр університету; відомості про клас: список учнів класу, обов'язки учнів у класі, актив класу; розклад дзвінків та уроків, дозволені відомості про особливі освітні потреби окремих учнів (відомості записуються послідовно на сторінках щоденника).

Зміст відвіданих уроків фіксується у такому порядку:

1. Дата.
2. Клас, назва предмета.
3. Тема уроку.
4. Мета уроку.
5. Мета відвідування уроку.

№ п/п	Зміст освітнього процесу	Дидактичний аналіз уроку	Організація діяльності на уроці в інклюзивному класі
1	28.09.2025 5-А клас, українська мова Тема: Речення з однорідними членами Мета: розширити уявлення дітей про однорідні члени речення, розділові знаки при однорідних членах, інтонувати речень з однорідними членами; розвивати вміння складати речення з однорідними членами, вдосконалювати навички самостійної роботи, спілкування та висловлювання своєї думки; виховувати любов до природи, бережливе ставлення до неї, повагу до однолітків. Мета відвідування: прослідкувати структуру уроку та навчитися визначати його етапи, визначити методи та форми організації освітнього процесу на уроці у	На якому етапі уроку вчителем було використано певні методи та прийоми навчання; які загально дидактичні принципи реалізовано; які форми роботи застосовано та їх результативність тощо.	Як відбувається розподіл обов'язків між вчителем і асистентом? Чи задіяні діти з особливими освітніми потребами до активного освітнього процесу? Яким чином здійснювалася мотивація до навчальної діяльності учнів класу і учнів з ООП? Яка атмосфера уроку тощо.

	інклюзивному класі, доцільність їх використання тощо. Хід уроку Організаційний етап і т.д. Висновок: На цьому уроці я....		
--	--	--	--

Висновки: (загальний висновок щодо мети відвідування).

Студент зобов'язаний мати щоденник при собі під час роботи в ЗЗСО. Щоденник періодично перевіряється методистами з відповідними записами вказівок та зауважень.

*Індивідуальний план роботи студента-практиканта
з психолого-педагогічної практики
на період з ____ по ____.*

Індивідуальний план роботи студента-практиканта є одним із основних документів на весь період проходження практики. У ньому в календарній послідовності зазначаються всі заплановані види діяльності студента-практиканта, пропозиції, зауваження методистів, учителів. До них входять такі розділи:

1. Ознайомлення з базою практики. Вивчення документації ЗЗСО.
2. Навчальна робота (відвідування, спостереження і обговорення уроків у інклюзивному класі).
3. Ознайомлення зі специфікою діяльності вчителя (вихователя) та асистента вчителя (вихователя).
4. Спостереження за учнівським колективом. Складання характеристики учнівського колективу.

Індивідуальний план перевіряється і затверджується методистом (груповим керівником) у перші дні практики.

№п/п	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
------	--------------	------------------	------------------------

Схема дидактичного аналізу уроку

Загальні відомості про урок:

- дата, ЗЗСО, клас, предмет; прізвище, ім'я, по батькові вчителя; тема і мета уроку;
- кількість учнів, присутніх на уроці.

Обладнання: чи підготовлені наочні посібники, технічна апаратура, їх доцільність і необхідність для досягнення поставлених цілей і завдань, чи підготовлена дошка, крейда.

Організаційна частина і початок уроку:

- як почався урок, як учні вітали учителя, чи була необхідність втрачати час на організацію класу, встановлення порядку і дисципліни.

Мета відвідування уроку.

I. Тип і структура уроку.

Який вибраний тип уроку. Доцільність вибору з точки зору теми в цілому і дидактичної мети заняття. Місце уроку в системі занять по цілому розділу. Зв'язок уроку з попереднім, як він здійснюється. Структура уроку: чи відповідає вона даному типу уроку, які помічені відхилення і чим вони викликані. Послідовність окремих етапів уроку. Забезпечення цілісності і завершеності уроку. Як підводяться підсумки уроку. Організація освітнього середовища у інклюзивному класі.

II. Зміст уроку.

Відповідність змісту програмі і сучасному рівню розвитку науки. Чи достатньо використано у виховних цілях зміст навчального матеріалу. Як пов'язаний навчальний матеріал із сучасністю, життям, місцевим оточенням школи і життєвим досвідом учнів. Встановлення між предметних

зв'язків. Як здійснюється розвиток на уроці інтелектуальних здібностей. Яким чином організовано діяльність на уроці дітей з ООП.

Використання дидактичних матеріалів і обладнання кабінету, обладнання кабінету та раніше набутих знань для здійснення цілеспрямованого сприйняття учнями нового матеріалу. Як учні осмислюють зв'язки і відношення в предметах та явищах реального світу. Як формуються уявлення, як вони відповідають поняттям, що формуються на уроці. Способи педагогічного керівництва процесом узагальнення і систематизації знань. Чи досягнуто приросту знань, умінь та навичок на основі раніше засвоєного.

III. Поведінка учнів.

Наскільки залучені до активної розумової праці. Спрямованість і сконцентрованість їхньої уваги. Наскільки учні зацікавлені, дисципліновані. Як здійснюється формування в учнів пізнавального інтересу. Як здійснюється мотивація навчання у продовж всього уроку. Наскільки залучена до освітнього процесу дитина з ООП.

Поведінка колективу учнів на уроці: чим вона визначається (характером навчального матеріалу, настроєм вчителя, психологічним кліматом класу). Чи здійснюється спеціальна організація поведінки учнів з виховною метою. Спеціальні поведінкові ситуації, в яких проявляються особистісні риси учнів. Чи були особливі порушення дисципліни на уроці, чим вони викликані, як віднеслися учні до порушників. Ставлення учнів до вчителя, до дитини з ООП. Прояв організаційної і пізнавальної самостійності учнів.

IV. Поведінка вчителя.

Уміння володіти класом, організовувати його на роботу, підвищувати інтерес, активність, увагу, підтримувати дисципліну, ставлення до окремих учнів із врахуванням індивідуальних особливостей кожного. Стиль і тон у роботі

(живий, бадьорий, рішучий чи навпаки в'ялий, повільний, байдужий). Педагогічний такт. Спостережливість, вдумливість, кмітливість, акуратність, емоційний підйом. Зовнішній вигляд. Культура мови, міміка, жестикуляція. Чи користується вчитель авторитетом в учнів.

V. Результати уроку. Висновки і пропозиції.

Досягнення мети уроку. Виконання плану. Обсяг і якість знань учнів (свідомість, глибина, міцність). Що нового і цінного можна рекомендувати для впровадження у практику інших студентів. Вказівки студентам, як закріпити і удосконалювати позитивні якості уроку, як подолати недоліки.

Звіт про проходження психолого-педагогічної практики
студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Коротка характеристика ЗЗСО та його навчально-методичної бази.

2. Кількість відвіданих уроків у інклюзивному класі, що запозичене з досвіду роботи вчителя та асистента і що було використано вже в період педпрактики? Як виконана програма з психолого-педагогічної практики?

3. Які дидактичні засоби були виготовлені за завданнями учителя? Яка робота була виконана для обладнання навчальних кабінетів?

4. Як проводилася освітня діяльність з учнями з ООП?

5. Пропозиції щодо покращення педпрактики в наступні роки. Загальні враження про практику.

Дата

Підпис (студента)

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

№	Вид діяльності студента	Термін виконання	Кількість балів
1.	Якість виконання індивідуального плану	Під час проходження практики	0-10
2.	Ступінь активності під час проходження практики, дотримання виконання щоденного навчального навантаження	Під час проходження практики	0-20
3.	Якість оформлення звітної документації. Повнота і правильність оформлення документації з практики	Під час проходження практики	0-50
4.	Презентація матеріалів практики на підсумковій конференції	Під час проходження практики	0-20
<i>Зацікливо-рейтингова оцінка</i>			0-100

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
82-89	дуже добре
74-81	добре
61-73	задовільно
1-60	не задовільно

Критерії якісної оцінки діяльності студентів в період проходження практики

Оцінка «відмінно» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані в повному обсязі з використанням творчого підходу.

2. Практична робота проводилась на високому методичному рівні. Студент-практикант склав індивідуальний план роботи; проспостерігав та описав необхідну кількість уроків у інклюзивному класі; визначив і описав умови діяльності педагога/асистента вчителя/асистента вихователя в інклюзивному класі (групі);

складено розгорнуту характеристику взаємодії в учнівському колективі (групі закладу дошкільної освіти).

3. Звітна документація, після закінчення практики представлена в повному обсязі у встановлений термін, оформлена на високому рівні, містить цінні власні методичні на опрацювання, що можуть бути використані майбутніми педагогами.

4. Установа рекомендує оцінити результати практики на «відмінно».

Оцінка «добре» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані повністю.
2. Вся звітна документація представлена в повному обсязі.
3. Індивідуальний план проходження практики виконано.
4. Складено розгорнуту характеристику взаємодії в учнівському колективі (групі закладу дошкільної освіти).
5. Звіт про результати проходження психолого-педагогічної практики складеного згідно вимог.
6. Щоденник практики, в оформленні якого наявні поодинокі огріхи.
7. Документація оформлена відповідно до вимог, що представлені у Програмі педагогічної практики, Положенні щодо організації та проведення практик Університету Григорія Сковороди в Переяславі.
8. Звітна документація представлена у встановлений термін (після закінчення практики).

Оцінка «задовільно» ставиться, якщо:

1. Робота студента носила суто виконавчий характер, має значні зауваження від фахівця установи.
2. У представленій документації відсутні окремі звітні методичні матеріали.
3. Документація оформлена недбало; в ній безсистемно висвітлено діяльність практиканта.

4. Матеріали представлено несвоєчасно.
5. Студент не може аргументувати види планування роботи в освітніх, інклюзивних закладах; не вивчив і поверхнево описав умови діяльності педагога/асистента вихователя/асистента вчителя.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо:

1. Студент не виконав більшу половину програми практики.
2. Відсутня звітна документація.
3. Робота студента під час практики характеризується оцінкою «незадовільно».

7. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ЗВІТІВ ПРАКТИКИ

У триденний термін після закінчення практики здобувачі вищої освіти здають всю необхідну документацію методисту зі спеціальності. Методист практики від кафедри перевіряє усі представлені здобувачем документи, візує їх та оцінює як кожний з них, так і загальну практичну діяльність здобувача. Практикант, який отримав позитивну рецензію на подані матеріали, допускається до захисту.

Звіт здійснюється на підсумковій конференції, шляхом представлення результатів діяльності під час практики. На конференцію запрошуються завідувач кафедри, факультетський керівник, методист з організації практик по університету та науково-педагогічні працівники випускової кафедри.

Підсумки практик підводяться керівником практики від кафедри на підставі оцінювання роботи студентів на базах практик, оформлення звітної документації та захисту звітів. За результатами захисту виставляється оцінка. Оголошення оцінок за проходження практик відбувається на підсумкових

конференціях. Результати практик обговорюються на засіданні кафедри.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право повторного проходження практики.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Бойчук Ю. Д., Бородіна О. С. Методичні рекомендації щодо організації та змісту діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзивного навчання [Текст]. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2013. 17 с.
- [2] Дікова-Фаворська О. М., Здрагат С. Г. Інклюзія в освіті: повсякденні практики та процедура оцінювання: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2016. 416 с.
- [3] Дмитренко К.А., Коновалова М.В., Семиволос О.П. Працюємо з «особливою» дитиною у «звичайній» школі. Харків: ВГ «Основа», 2018. 120 с.
- [4] Інклюзивна освіта в ЗПО. Організація навчання / [О. В. Боровська та ін. ; упоряд.: О. Власенко]. Київ: Шк. світ, 2018. 118 с.
- [5] Інклюзивна освіта: досвід і перспективи / [Аргіропоулос Д. та ін.; відп. ред. Г. В. Давиденко]; Вінниц. соц.-екон. ін-т Відкритого міжнар. ун-ту розвитку людини «Україна». Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 241 с.
- [6] Інклюзивне навчання: досвід упровадження / упоряд. А. А. Колупаєва ; ред. рада М. Мосієнко, М. Голубенко, Т. Шаповал, Г. Харук ; авт. кол.: І. Луценко, Д. Романовська, Л. Кирилецька та ін. Київ : ВГ Шкільний світ, 2015. 200 с.

- [7] Інклюзія. Форми роботи : [посібник] / С. Дмитренко та ін. ; упорядник С. Дмитренко. Київ : Перше вересня. 2019. 199 с.
- [8] Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ. Самміт-Книга. 2020. 272 с.
- [9] Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник. Вип. 12 / [редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєва]; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ, 2017. 184 с.
- [10]Пантюк Т. Основи корекційної педагогіки : курс лекцій: [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Т. І. Пантюк, О. В. Невмержицька, М. П. Пантюк ; ДДПУ ім. І. Франка. [2-ге вид., допов. і перероб.]. Дрогобич : [ВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2009. 324 с.
- [11]Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
- [12]Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА (ДИДАКТИЧНА) ПРАКТИКА

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальностей 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)), 014 Середня освіта ((Мова та зарубіжна література (німецька)), 014 Середня освіта (Українська мова та література),

014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), 014 Середня освіта (Математика), 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології), 025 Музичне мистецтво

ВСТУП

Психолого-педагогічна (дидактична) практика проводиться після вивчення модуля «Теорія навчання (дидактика)» навчальної дисципліни «Педагогіка. Історія педагогіки». Тривалість педагогічної практики – від 1 до 2 тижнів. Базою проведення практики є заклади загальної середньої освіти. Керівниками та методистами практики від кафедри освітології та педагогічної інноватики призначаються викладачі, старші викладачі з науковими ступенями і стажем роботи не менше 3-х років та досвідом роботи в ЗВО.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Основна мета психолого-педагогічної (дидактичної) практики – закріпити і поглибити знання студентів з теорії навчання, забезпечити зв'язок теоретичних знань із практикою навчально-виховного процесу ЗЗСО.

Основні завдання психолого-педагогічної (дидактичної) практики:

- поглибити знання студентів з дидактики;
- забезпечити зв'язок теоретичних знань з теорії навчання із реальним навчальним процесом і навчити студентів застосовувати здобуті знання на практиці;

- озброїти практикантів уміннями і навичками спостерігати педагогічні явища, аналізувати їх та формулювати педагогічно виправдані висновки;
- формувати у студентів професійну готовність до педагогічної праці та фахові компетентності;
- виховувати у студентів любов і повагу до майбутньої професії.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Організаційна робота:

- участь у настановчій конференції з питань змісту і організації практики; участь в нарадах з керівниками практики і методистами;
- складання індивідуального плану роботи студента-практиканта;
- ведення щоденника психолого-педагогічної (дидактичної) практики, зокрема розділу «Дидактичний аналіз уроку»;
- участь в обговоренні проведених вчителем уроків, з метою виокремлення етапів уроку та характеристики застосованих методів та форм роботи на ньому;
- участь у підсумковій конференції з педагогічної практики, захист педагогічної практики.

Ознайомлення та робота з нормативними документами:

- навчально-методичною та науковою літературою;
- навчальними планами зі спеціальності; календарно-тематичним плануванням учителя на період проходження практики.

ЗВІТНА ЗАЛІКОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ:

1. *Індивідуальний план роботи студента-практиканта.*
2. *Щоденник педагогічної практики.*
3. *Розгорнутий дидактичний аналіз уроку (за фахом).*

4. *Критерії оцінювання знань, умінь та навичок учнів із навчального предмета за фахом (конспект).*

5. *Звіт про проходження психолого-педагогічної (дидактичної) практики.*

ОФОРМЛЕННЯ ЩОДЕННИКА

Під час проходження практики студент веде педагогічний щоденник, в якому фіксується виконання студентом-практикантом індивідуального плану, обсяг і зміст виконаної роботи, щоденне навантаження практиканта. У щоденнику записуються відомості про ЗЗСО: адреса, телефони, відомості про адміністрацію ЗЗСО, прізвища вчителів, які є керівниками практики, базової установи; відомості про методистів кафедр університету; відомості про клас: список учнів класу, обов'язки учнів у класі, актив класу; розклад дзвінків та уроків (відомості записуються послідовно на сторінках щоденника).

Зміст відвіданих уроків фіксується у такому порядку:

1. Дата.
2. Клас, назва предмета.
3. Тема уроку.
4. Мета уроку.
5. Мета відвідування уроку.

№ п/п	Зміст навчально-виховного процесу	Дидактичний аналіз уроку	Психологічний аналіз уроку
1	28.09.2025 5-А клас, українська мова Тема: Речення з однорідними членами Мета: розширити уявлення дітей про однорідні члени речення, розділові знаки при однорідних членах, інтонуювання речень з однорідними членами; розвивати вміння складати речення з однорідними членами, вдосконалювати навички самостійної роботи,	На якому етапі уроку вчителем було використано певні методи та прийоми навчання; які дидактичні принципи реалізовано; які форми роботи застосовано та їх результативність тощо.	Чи були діти готові до сприймання матеріалу, чи були активні; яким чином здійснювалась мотивація до навчальної діяльності; атмосфера уроку тощо.

спілкування та висловлювання своєї думки; виховувати любов до природи, бережливе ставлення до неї, повагу до однолітків. Мета відвідування: прослідкувати структуру уроку та навчитися визначати його етапи, визначити методи та форми організації навчально-виховного процесу на уроці, доцільність їх використання тощо. Хід уроку Організаційний етап і т.д. Висновок: На цьому уроці я....		
---	--	--

Висновки: (загальний висновок щодо мети відвідування).

Студент зобов'язаний мати щоденник при собі під час роботи в ЗЗСО. Щоденник періодично перевіряється методистами з відповідними записами вказівок та зауважень.

*Індивідуальний план роботи студента-практиканта
з психолого-педагогічної (дидактичної) практики
на період з ____ по ____.*

Індивідуальний план роботи студента-практиканта є одним із основних документів на весь період проходження практики. У ньому в календарній послідовності зазначаються всі заплановані види діяльності студента-практиканта, пропозиції, зауваження методистів, учителів. До них входять такі розділи:

1. Вивчення шкільної документації.
2. Навчальна робота (відвідування і обговорення уроків за фахом). Дидактичний аналіз уроків у щоденнику. Розгорнутий дидактичний аналіз уроку.
3. Робота гуртків та факультативів. Ознайомлення зі специфікою діяльності керівника гуртка та факультативу.

4. Виконання завдань із психології.
5. Виконання завдань зі шкільної гігієни.
6. Опрацювання рекомендованої літератури.
7. Наукова робота. Підготовка практичного матеріалу для курсових робіт.
8. Індивідуальний план перевіряється і затверджується методистом (груповим керівником) у перші дні практики.

№п/п	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
------	--------------	------------------	------------------------

Схема дидактичного аналізу уроку

Загальні відомості про урок:

- дата, ЗЗСО, клас, предмет; прізвище, ім'я, по батькові вчителя; тема і мета уроку;
- кількість учнів, присутніх на уроці.

Обладнання: чи підготовлені наочні посібники, технічна апаратура, їх доцільність і необхідність для досягнення поставлених цілей і завдань, чи підготовлена дошка, крейда.

Організаційна частина і початок уроку:

- як почався урок, як учні вітали учителя, чи була необхідність втрачати час на організацію класу, встановлення порядку і дисципліни.

Мета відвідування уроку.

I. Тип і структура уроку.

Який вибраний тип уроку. Доцільність вибору з точки зору теми в цілому і дидактичної мети заняття. Місце уроку в системі занять по цілому розділу. Зв'язок уроку з попереднім, як він здійснюється. Структура уроку: чи відповідає вона даному типу уроку, які помічені відхилення і чим вони викликані. Послідовність окремих етапів уроку. Забезпечення цілісності і завершеності уроку. Як підводяться підсумки уроку.

II. Зміст уроку.

Відповідність змісту програмі і сучасному рівню розвитку науки. Чи достатньо використано у виховних цілях зміст навчального матеріалу. Як пов'язаний навчальний матеріал із сучасністю, життям, місцевим оточенням школи і життєвим досвідом учнів. Встановлення між предметних зв'язків. Як здійснюється розвиток на уроці інтелектуальних здібностей.

Використання дидактичних матеріалів і обладнання кабінету, обладнання кабінету та раніше набутих знань для здійснення цілеспрямованого сприйняття учнями нового матеріалу. Як учні осмислюють зв'язки і відношення в предметах та явищах реального світу. Як формуються уявлення, як вони відповідають поняттям, що формуються на уроці. Способи педагогічного керівництва процесом узагальнення і систематизації знань. Чи досягнуто приросту знань, умінь та навичок на основі раніше засвоєного.

III. Поведінка учнів.

Наскільки залучені до активної розумової праці. Спрямованість і сконцентрованість їхньої уваги. Наскільки учні зацікавлені, дисципліновані. Як здійснюється формування в учнів пізнавального інтересу. Як здійснюється мотивація навчання у продовж всього уроку.

Поведінка колективу учнів на уроці: чим вона визначається (характером навчального матеріалу, настроєм вчителя, психологічним кліматом класу). Чи здійснюється спеціальна організація поведінки учнів з виховною метою. Спеціальні поведінкові ситуації, в яких проявляються особистісні риси учнів. Чи були особливі порушення дисципліни на уроці, чим вони викликані, як віднеслися учні до порушників. Ставлення учнів до вчителя. Прояв організаційної і пізнавальної самостійності учнів.

IV. Поведінка вчителя.

Уміння володіти класом, організовувати його на роботу, підвищувати інтерес, активність, увагу, підтримувати

дисципліну, ставлення до окремих учнів із врахуванням індивідуальних особливостей кожного. Стиль і тон у роботі (живий, бадьорий, рішучий чи навпаки в'ялий, повільний, байдужий). Педагогічний такт. Спостережливість, вдумливість, кмітливість, акуратність, емоційний підйом. Зовнішній вигляд. Культура мови, міміка, жестикуляція. Чи користується вчитель авторитетом в учнів.

V. Результати уроку. Висновки і пропозиції.

Досягнення мети уроку. Виконання плану. Обсяг і якість знань учнів (свідомість, глибина, міцність). Що нового і цінного можна рекомендувати для впровадження у практику інших студентів. Вказівки студентам, як закріпити і удосконалювати позитивні якості уроку, як подолати недоліки.

Звіт про проходження психолого-педагогічної (дидактичної) практики

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Коротка характеристика ЗЗСО та його навчально-методичної бази.

2. Кількість відвіданих занять у вчителя зі свого предмета, що запозичене з його досвіду і що було використано вже в період педпрактики? Як виконана програма з психолого-педагогічної (дидактичної) практики.

3. Які дидактичні засоби були виготовлені за завданнями учителя? Яка робота була виконана для обладнання навчальних кабінетів?

4. Яка позакласна робота проводилася з учнями?

5. Наукові дослідження, проведені в ЗЗСО за час педпрактики.

6. Пропозиції щодо покращення педпрактики в наступні роки. Загальні враження про практику.

Дата

Підпис (студента)

Види аналізу уроку

Дидактичний аналіз передбачає аналіз за основними дидактичними категоріями: постановка мети уроку, дотримання дидактичних принципів логіки навчального матеріалу, логіки процесу навчальних засобів і методів навчання, питання активізації пізнавальної діяльності учнів, організації самостійної роботи, реалізації принципу єдності навчання і виховання.

Психологічний аналіз передбачає вивчення головним чином психологічного клімату на уроці, стосунків між учителем та учнями, питань педагогічного такту учителя, ступеня його особистого впливу на учнів або характеру взаємодій особистостей: симпатії, антипатії, гумору, наявності інтересів учнів до теми уроку, до предмету, емоційного настрою учнів.

Виховний аналіз уроку проводиться з метою вивчення ступеня виховного впливу уроку на учнів. Часто учитель, намагаючись досягти дидактичної мети уроку, не використовує виховних можливостей навчального матеріалу і не застосовує прийомів виховного впливу на учнів.

Методичний аналіз уроку передбачає вивчення діяльності учителя і учнів, а точніше їх взаємодію в основних структурних компонентах уроку. Той, хто проводить аналіз, повинен розглядати сукупність прийомів і методів діяльності учителя і учнів тільки на етапі актуалізації попередніх знань або тільки на етапі формування понять і способів дій.

Організаційний аналіз передбачає вивчення прийомів організації занять, ступінь обладнання уроку наочними посібниками, ведення учителем документації,

раціональності використання часу уроку, виконання санітарно-гігієнічного режиму.

Матеріалом для аналізу є запис спостереження під час відвідування уроку. Процес аналізу уроку можна представити як сукупність певних аналітичних етапів:

I. Етап попереднього ознайомлення із предметом аналізу. На цьому етапі студенту слід з'ясувати проблему, що підлягає аналізу; ознайомитися з літературою, підручником, програмою; сформулювати мету відвідування й аналізу уроку, скласти програму спостереження.

II. Етап здійснення спостереження за ходом уроку, збір інформації для аналізу. Цей етап складається з таких операцій:

1. Спостереження за ходом уроку.

У ході спостереження студент повинен зафіксувати усі найбільш важливі сторони уроку, ознаки вирішення всіх трьох аспектів його дидактичної мети, відзначити факти, які характеризують методичну діяльність учителя, пізнавальну діяльність учнів, успішність їх взаємодії, зафіксувати ознаки результативності уроку тощо. Водночас слід вести спостереження відповідно меті аналізу уроку, спираючись на пункти програми спостереження. Уже в ході спостереження необхідно здійснювати первинну обробку інформації. Слід зазначити, що спостереження за ходом уроку ще не є його аналізом.

2. Запис уроку.

Спостереження за уроком завжди пов'язане з описом. Опис – є завершальним етапом спостереження. Запис всього побаченого варто здійснювати таким чином: розділити аркуш на дві частини, ліворуч записувати основні моменти ходу уроку, а праворуч – зауваження по ходу уроку. Звичайно, до опису уроку висуваються певні вимоги: опис має підкорятися тій меті, яку визначив студент, ідучи на урок; опис уроку має бути достовірним, відображати досить

чітко характеристики, окремі сторони, властивості, хід і розвиток уроку; він повинен досить точно відображати спостережувані явища; опис уроку має бути поєднаним з елементами порівняння, що вводяться в нього, зіставлення й відбору матеріалу, що підлягає опису. Це не механічна фотографія процесу. Коли ми говоримо про «фотографію уроку», то маємо на увазі насамперед точність, адекватність, повноту його відображення, але ж ніяк не механічну реєстрацію подій, що відбуваються в ході його здійснення.

3. Бесіда з учителем перед аналізом уроку.

Ще до відвідування уроку студент має довідатися у вчителя про триєдину мету уроку, тому що зрозуміти до кінця якийсь виховний момент уроку або його етап та й весь урок можна тільки знаючи його передбачуваний кінцевий результат, тобто триєдину мету, напрямок розвитку уроку. Безпосередньо аналізу уроку передує бесіда з учителем, у ході якої він дає коротку характеристику класу; вказує тему уроку, її місце в загальній системі інших уроків і тем; характеризує триєдину мету уроку, зіставляє її з досягнутим кінцевим результатом; висловлює власну думку про тему уроку; визначає навчально-виховні моменти уроку й дає стислу характеристику їхньому змісту і результату.

III. Етап безпосереднього аналізу уроку.

Він починається з того, що студент виділяє час, щоб не кваплячись, глибоко й серйозно попрацювати із зібраною інформацією, проаналізувати її. Цей етап процесу і є дійсним аналізом уроку. Для такої розумової діяльності необхідні час і спокійна обстановка. Закінчується він формулюванням конкретних висновків (пропозицій).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Анєнкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка: навч. посіб. Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. 567 с.

- [2] Антонов В. М. Інноваційна акмеологічна педагогіка: кіберакмеологічний аспект управління якістю освіти. Київ: Купрієнко С. В., 2018. 294 с.
- [3] Виховання дітей та молоді: теорія і практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2020. 245 с.
- [4] Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ: Академвидав, 2012. 615 с. (Альма-матер).
- [5] Зайченко І.В. Педагогіка: навч. посіб. 2-ге вид. К.: Освіта України: КНТ, 2008. 528 с.
- [6] Задорожна-Княгицька Л. В., Тимофєєва І. Б. Загальні основи педагогіки. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
- [7] Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023. 110 с.
- [8] Козловський Ю.М., Ортинський В.Л., Дольнікова Л.В. Педагогіка: підруч. [для здобувачів наук. ступеня доктор філософії, студентів та викладачів] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 371 с.
- [9] Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підруч. К.: Знання, 2007. 447 с.
- [10] Креативна педагогіка: 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання / [упоряд. Н. В. Харченко]. Київ: Шк. світ, 2017. 93 с.
- [11] Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: Навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.
- [12] Малафіїк І.В. Дидактика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Рівне: РДГУ, 2003. 470 с.

- [13]Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Кошечко Н. В. Педагогіка: (у структур.-логіч. схемах та табл.): навч. посіб. Київ: Компрінт, 2020. 90 с.
- [14]Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2023. 244 с.
- [15]Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. 5-е вид., допов. і переробл. К., 2007. 656 с.
- [16]Нагачевська З.І. Педагогіка : навч.-метод. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (спеціалізація історія). Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 144 с.
- [17]Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навч.-метод. посіб. / за ред. А. Л. Черній ; відп за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с.
- [18]Нова українська школа: формуємо продуктивну комунікацію в контексті демократизації освіти. Ужгород. ЗІППО, 2022. 123 с.
- [19]Онищенко Н.П. Методика виховної роботи (за кредитно-модульною системою організації навчання): навч.-метод. посіб. [реком. до друку комісією з проблем виховання учн. та студ. молоді Наук.-метод. ради з питань освіти МОН України]. Переяслав-Хм., 2009. 326 с.
- [20]Онищенко Н. П., Сергійчук О. М. Педагогіка: навч.-метод. посіб.: у 2 ч. [3-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. Ч. І. 418 с.
- [21]Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери і роби: посіб. із менеджменту якості для керівників закл. загальної середньої освіти. Київ: Шкільний світ, 2021. 272 с.
- [22]Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: [VI Міжнар. наук.-практ. конф.]: зб. наук. ст. : у 2 т. /

- М-во освіти і науки України, КЗ Сумський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.]; [за заг. ред. О. В. Зосименко]. Суми: Цьома С. П., 2019. Т. 1. 345 с.
- [23] Педагог у викликах воєнного часу: збірник статей / уклад. Л. П. Ходанич. Ужгород: ЗППО, 2022. 131 с.
- [24] Педагогіка: методичні рекомендації для самопідготовки та самоконтролю / укладачі: Плахотнік О. В., Стражнікова І. В. Івано-Франківськ, 2022. 94 с.
- [25] Педагогічна інноватика: термінологічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [26] Педагогічна інтернатура: разом до професійного зростання: метод. посіб. / за ред. А. Черній ; відпов. за вип.: О. Лютко, М. Люшин. Рівне : РОППО, 2023. 105 с.
- [27] Петровська Т.В. Педагогіка: дидакт. матеріали. 2-ге вид., без змін. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України: Олімпійська література, 2019. 178 с.
- [28] Положення про атестацію педагогічних працівників. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-atestaciyu-pedagogichnih-pracivnikov>
- [29] Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.
- [30] Тіхонова Н. Г., Луценко М. П. Педагогіка партнерства або Як простір дитинства заповнити взаєморозумінням та взаємоповагою: навч.-метод. посіб. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 136 с.
- [31] Удод О. Українська історична дидактика: академічний дискурс (До 80-річчя Інституту історії України) / За ред. Валерія Смолія. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2016. 214 с.

- [32]Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності: збірник діагностичних матеріалів / Ю. Борисенко, О. Венгловська, Г.Гладкова, І. Новик, О. Стягунова, О.Федоренко; за заг.ред. І.Новик. Київ: УІРО, 2024. 102 с.
- [33]Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. [3-тє вид., стер.]. Київ: Академвидав, 2017. 560 с. (Альма-матер).
- [34]Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.) Домбровська Я.М. 2021. 222 с.
- [35]Цифровий учитель: Путівник для професійного зростання / укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ: ЮНЕСКО, 2024. 88 с.

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ПРАКТИКА **для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня** **вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні** **науки**

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Навчально-виховна практика проводиться після вивчення навчальних дисциплін педагогічного та інклюзивного спрямування: основи інклюзивної освіти, педагогічна творчість, організація інклюзивно-освітнього середовища, педагогіка партнерства, методика виховної роботи. Тривалість практики – 4 тижні. Базою проведення практики є заклади загальної середньої освіти, дошкільні заклади освіти. Керівниками та методистами практики від кафедри освітології та педагогічної інноватики призначаються викладачі, старші викладачі з науковими ступеннями і стажем роботи не менше 3-х років та досвідом роботи в закладах освіти.

Основна мета навчально-виховної практики – закріпити і поглибити знання студентів з інклюзії та теорії навчання, забезпечити зв'язок теоретичних знань із практикою освітнього процесу у інклюзивному класі.

Основні завдання навчально-виховної педагогічної практики:

- поглибити знання студентів з інклюзивного навчання, дидактики, теорії виховання та інклюзивної освіти;
- забезпечити зв'язок теоретичних знань із реальним навчальним процесом і навчити здобувачів освіти застосовувати здобуті знання на практиці;
- озброїти практикантів уміннями і навичками спостерігати педагогічні явища, аналізувати їх та формулювати педагогічно виправдані висновки;
- формувати у студентів професійну готовність до педагогічної праці та фахові компетентності;

– виховувати у студентів любов і повагу до дітей та майбутньої професії.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

ЗК 1. Здатність використовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної галузі і професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 7. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.

ЗК 12. Здатність працювати в команді.

ЗК 14. Здатність до усвідомлення цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та його сталого розвитку, верховенства права і свобод людини в Україні, виконання соціальних обов'язків як члена суспільства.

ЗК 15. Здатність працювати автономно і в міжнародному контексті; інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

ФК 14. Здатність до організації та проведення виховної роботи в освітніх, позашкільних закладах та громаді.

ФК 15. Здатність добирати технології виховної роботи відповідно до мети, середовища, інституції, клієнтів та видів професійної діяльності.

ФК 17. Здатність використовувати ефективні методи і форми позакласної роботи в ЗЗСО, заохочувати дітей до розвитку творчих здібностей.

ФК 19. Здатність демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, здійснювати інноваційну педагогічну діяльність.

ФК 25. Здатність ефективно проводити позашкільну виховну роботи і оцінювати її результати та якість.

ФК 26. Здатність впроваджувати нові освітні інструменти в освітнє інклюзивне середовище закладу освіти.

ФК 29. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб; забезпечувати індивідуальну освітню та особистісну траєкторію розвитку дітей та молоді.

ФК 30. Здатність реалізовувати ефективні освітні технології у роботі з дітьми, підлітками особливими освітніми потребами.

ФК 31. Здатність застосовувати систему знань і вмінь щодо виявлення рівнів і особливостей розвитку дитини, її міжособистісних взаємин.

ФК 39. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

У результаті проходження практики, здобувачі вищої освіти мають оволодіти такими програмовими результатами навчання:

ПРН 14. Організовувати і ефективно здійснювати виховну роботу в освітніх, позашкільних закладах та громаді.

ПРН 15. Вміти обирати технології виховної роботи відповідно до мети, середовища, інституції, клієнтів та видів професійної діяльності.

ПРН 17. Використовувати ефективні методи і форми позакласної роботи в ЗЗСО, заохочувати дітей до розвитку творчих здібностей із урахуванням їх талантів.

ПРН 19. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей; здійснювати інноваційну педагогічну діяльність, спрямовану та творчий розвиток дітей та молоді.

ПРН 25. Ефективно проводити та адекватно оцінювати результати та якість позашкільної виховної роботи.

ПРН 26. Розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти в освітнє інклюзивне середовище закладу освіти.

ПРН 29. Дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації; реалізовувати індивідуальні освітні та особистісні траєкторії розвитку кожної конкретної дитини.

ПРН 30. Розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти в освітнє інклюзивне середовище закладу освіти.

ПРН 31. Застосовувати систему знань і вмінь з питань виявлення рівнів і особливостей розвитку дитини, її міжособистісних взаємин.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

№ з/п	Назви видів діяльності	Кількість годин
<i>Загальна кількість кредитів СКТС – 6</i>		
1.	Настановна конференція. Організаційні питання практики	4 год.
2.	Розподіл за базами практик, ознайомлення з індивідуальними завданнями відповідно бази практики. Проходження інструктажу з правил внутрішнього розпорядку, техніки безпеки і охорони праці	4 год.
3.	Знайомство з базою практики, адміністрацією та керівниками практики, нормативно-правовими документами закладу освіти, плануванням виховної роботи класного керівника на період проходження практики	8 год.
4.	Складання індивідуального плану практиканта	10 год.

5.	Спостереження виховного аспекту уроку, виховних заходів, занять з дитиною з ООП. Ведення щоденника навчально-виховної практики, зокрема розділу «Виховна робота у інклюзивному класі»	40 год.
6.	Проведення пробних та залікового заходів з учнями з особливими освітніми потребами. Самоаналіз проведеного виховного заходу.	40 год.
7.	Психолого-педагогічна характеристика учнівського колективу: на основі соціометрії. Провести заходи на згуртування колективу.	30 год.
8.	Оформлення документації практики	40 год.
9.	Захист звіту з практики	4 год.
<i>Всього</i>		<i>180 год.</i>

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

4.1. Термін проходження практики.

Відповідно до навчального плану практика проводиться в 5 семестрі на 3 курсі. Тривалість навчально-виховної практики 4 тижні – 180 годин.

Розподіл здобувачів на практику здійснюється згідно з наказом по студентському складу.

4.2. Бази практики

Обов'язковою умовою проведення практики студентів є наявність на базі практики інклюзивного класу (групи), дитини з ООП. Можливими базами для проведення навчально-виховної практики є заклади дошкільної чи загальної середньої освіти.

Бази практики повинні бути визначені за два місяці до початку практики. З базами практики ректор університету і керівник бази практики укладають відповідний договір на її проведення. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами.

4.3. Обов'язки здобувачів вищої освіти

Здобувач-практикант зобов'язаний:

– ознайомитися з програмою практичної підготовки спеціальності та дотримуватися методичних рекомендацій з її проходження;

- не пізніше ніж за чотири тижні до початку практики визначити базу проходження практики разом з керівником практики від кафедри;
- пройти інструктаж про порядок проходження практики, загальний інструктаж з охорони праці за підписом в журналі реєстрації інструктажів;
- взяти участь у настановній конференції з практики;
- отримати консультації щодо оформлення всіх необхідних документів з практики;
- своєчасно прибути на базу практики і завершити виконання програми практики згідно з термінами, передбаченими графіком освітнього процесу;
- за умови роботи на посаді виконувати усі функції, передбачені посадовою інструкцією;
- не розголошувати комерційну таємницю та службову інформацію;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практичної підготовки за спеціальністю;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- нести відповідальність за виконання дорученої роботи;
- перебувати на місці проходження практики не менше 8 год. щоденно (якщо немає інших обставин, що вимагають подальшої присутності).

4.4.Обов'язки керівника практики

Методист зі спеціальності від кафедри:

- встановлює час і місце збору групи при виїзді на практику або прибуття на базу практики;
- повідомляє здобувачів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі;
- спостерігає за практичною діяльністю здобувачів-практикантів, визначає їх рівень підготовки до професійної діяльності, диференційовано підходить до завдань, які повинен виконати практикант, надає методичні рекомендації;

- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінів її проведення (у тісному контакті з керівником практики від бази практики);
- бере участь у факультетських, загально університетських настановних і підсумкових конференціях з практики, нарадах з питань організації і проведення практики;
- надає методичну допомогу в оформленні документації та консультує здобувачів щодо виконання графіка практики, ведення щоденника та написання звіту практики;
- інформує керівника практики від факультету та завідувача кафедри про стан проходження практики;
- проводить інструктаж здобувачів вищої освіти з питань безпеки та охорони праці;
- перевіряє й аналізує документацію, подану здобувачем після закінчення практики;
- за результатами практики складає звіт і подає його керівнику практики на факультеті;
- бере участь у проведенні заліку з практики та оцінює роботу практиканта, виставляє у відомість та залікову книжку загальну оцінку з практики.

4.5.Обов'язки керівника від бази практики

Керівник практики від установи:

- прийняти студентів на практику згідно з наказом Університету Григорія Сковороди в Переяславі;
- призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою;
- створити належні умови для виконання студентами програми практики, не допускати їх використання до заняття посад та виконання робіт, що не відповідають програмі практики та майбутньому фаху;
- забезпечити студентам умови безпечної праці на конкретному робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці;

- надати студентам-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики;
- забезпечити облік виходів на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти;
- забезпечує організацію проходження практики здобувачів у тісному контакті з методистом зі спеціальності;
- ознайомлює здобувачів з організацією роботи установи;
- здійснює постійний контроль за роботою здобувачів, допомагає їм у здійсненні аналізу даних, надає консультації;
- контролює ведення здобувачем щоденника, підготовку звітів про проходження практики.

5. ВИМОГИ ЩОДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Основні положення практики

1. Студент після прибуття на практику повинен затвердити у керівника від бази практики календарний план проходження практики, пройти інструктаж з техніки безпеки, протипожежної безпеки та ознайомитися з робочим місцем.
2. Під час проходження практики студент зобов'язаний суворо дотримуватися правил внутрішнього розпорядку бази практики.
3. Звіт про практику студент складає відповідно до календарного плану проходження практики та Положення щодо організації та проведення практик Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

4. Студент, який не виконав вимог практики вважається таким, що не виконав навчальний план.

Звітна документація студента-практиканта

Здобувач в термін, зазначений керівником практики від кафедри, повинен здати такі документи:

- індивідуальний план роботи студента-практиканта;
- щоденник навчально-виховної практики, що містить опис відвіданих занять, особливості розподілу обов'язків та організації діяльності на уроці в інклюзивному класі;
- розгорнуті плани конспекти уроків, занять у інклюзивному класі (групі);
- самоаналіз проведеного контрольного заняття у ролі асистента вчителя, вихователя;
- розгорнута психолого-педагогічна характеристика учня (дитини з особливими освітніми потребами): особливості дитини з особливими освітніми потребами, створення ефективного та безпечного освітнього середовища для навчання тощо;
- звіт про проходження навчально-виховної практики (звіт, який здобувач складає на підставі інформації та результатів практичної роботи отриманих протягом практики);
- характеристика з місця практики.

Зразок оформлення щоденника

Під час проходження практики студент веде педагогічний щоденник, в якому фіксується виконання студентом-практикантом індивідуального плану, обсяг і зміст виконаної роботи, щоденне навантаження практиканта. У щоденнику записуються відомості про ЗЗСО: адреса, телефони, відомості про адміністрацію ЗЗСО, прізвища вчителів, які є керівниками практики, базової установи;

відомості про методистів кафедр університету; відомості про клас: список учнів класу, обов'язки учнів у класі, актив класу; розклад дзвінків та уроків, дозволені відомості про особливі освітні потреби окремих учнів (відомості записуються послідовно на сторінках щоденника).

Зміст відвіданих уроків фіксується у такому порядку:

1. Дата.
2. Клас, назва предмета.
3. Тема уроку.
4. Мета уроку.
5. Мета відвідування уроку.

№ п/п	Зміст освітнього процесу	Реалізація виховного аспекту уроку (заняття)	Організація діяльності на уроці в інклюзивному класі
1	28.09.2025 5-А клас, біологія Тема: Клас ссавців Мета: розширити уявлення дітей про тварин, вдосконалювати навички самостійної роботи, спілкування та висловлювання своєї думки; виховувати любов до природи, бережливе ставлення до неї, повагу до однолітків. Мета відвідування: прослідкувати особливості організації виховного процесу на занятті у інклюзивному класі. Хід уроку Організаційний етап і т.д. Висновок: На цьому уроці я....	На якому етапі уроку вчителем було використано певні методи та прийоми виховання; які принципи виховання реалізовано; які форми роботи застосовано та їх результативність у виховній роботі тощо.	Як відбувається розподіл обов'язків між вчителем і асистентом? Чи задіяні діти з особливими освітніми потребами до активного освітнього процесу? Яким чином здійснювалась мотивація до навчальної діяльності учнів класу і учнів з ООП? Яка атмосфера заняття тощо.

Висновки: (загальний висновок щодо мети відвідування).

Студент зобов'язаний мати щоденник при собі під час роботи в ЗЗСО. Щоденник періодично перевіряється методистами з відповідними записами вказівок та зауважень.

Індивідуальний план роботи студента-практиканта
з навчально-виховної практики
на період з ____ по ____.

Індивідуальний план роботи студента-практиканта є одним із основних документів на весь період проходження практики. У ньому в календарній послідовності зазначаються всі заплановані види діяльності студента-практиканта, пропозиції, зауваження методистів, учителів. До них входять такі розділи:

1. Організаційно-методичну підготовку до проходження практики. Робота з методистом.
2. Ознайомлення з базою практики. Вивчення шкільної документації.
3. Навчальна робота (відвідування, спостереження і обговорення виховних заходів у інклюзивному класі (групі).
4. Ознайомлення зі специфікою виховної діяльності вчителя (вихователя) та асистента вчителя (вихователя).
5. Розробка та проведення пробних та залікових виховних заходів у інклюзивному класі (групі). Здійснення самоаналізу залікового заняття.
6. Психолого-педагогічна характеристика учнівського колективу: на основі соціометрії. Провести заходи на згуртування колективу.
7. Підсумково-методична робота студентів із методистом.
8. Індивідуальний план перевіряється і затверджується методистом (груповим керівником), у перші дні практики.

№п/п	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
------	--------------	------------------	------------------------

Схема самоаналізу залікового заняття в інклюзивному класі (групі)

1. Педагогічне обґрунтування виховної роботи на уроці (занятті). Доцільність дібраних форм та методів виховання.
2. Взаємозв'язок педагогів під час проведення виховного заходу.
3. Чи реалізовано мету заходу (заняття), мету роботи у інклюзивному класі?
4. Характеристика учасників освітнього процесу, їх активність, захопленість під час виховного заходу.
5. Комунікативна культура (залученість всіх учнів).
6. Оцінка загального емоційно-психологічного фону виховного заходу (заняття) (цікавість, веселі обличчя, розкутість учасників тощо).
7. Оцінка результативності виховного заходу. Його навчальна і виховна цінність.
8. Які позитивні сторони та недоліки Ви побачили під час проведення виховного заходу?
9. Які висновки Ви зробили для себе на майбутнє?

Звіт про проходження навчально-виховної практики студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Коротка характеристика ЗЗСО та його навчально-методичної бази.
2. Кількість відвіданих уроків, індивідуальних занять (логопед, психолог тощо) у інклюзивному класі, що запозичене з досвіду роботи вчителя та асистента і що було використано вже в період педпрактики? Як виконана програма з навчально-виховної практики?
3. Які дидактичні засоби були виготовлені за завданнями вчителя? Яка робота була виконана для обладнання навчальних кабінетів?

4. Як проводилася виховна робота з учнями з ООП?
5. Скільки уроків (занять) було відвідано, скільки проведено пробних занять (виховних заходів) у інклюзивному класі.
6. Чи вдало пройшов заліковий захід? Які проблеми виникали? Чому?
7. Пропозиції щодо покращення педпрактики в наступні роки. Загальні враження про практику.

Дата

Підпис (студента)

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

№	Вид діяльності студента	Термін виконання	Кількість балів
1.	Якість виконання індивідуального плану	Під час проходження практики	0-10
2.	Ступінь активності під час проходження практики, дотримання виконання щоденного навчального навантаження, відвідування та проведення виховної роботи під час практики	Під час проходження практики	0-50
3.	Якість оформлення звітної документації. Повнота і правильність оформлення документації з практики.	Під час проходження практики	0-30
4.	Презентація матеріалів практики на підсумковій конференції	Під час проходження практики	0-10
<i>Заліково-рейтингова оцінка</i>			0-100

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
82-89	дуже добре
74-81	добре
61-73	задовільно
1-60	не задовільно

Критерії якісної оцінки діяльності студентів в період проходження практики

Оцінка «відмінно» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані в повному обсязі з використанням творчого підходу.
2. Практична робота проводилась на високому методичному рівні. Студент-практикант склав індивідуальний план роботи; проспостерігав та описав необхідну кількість уроків у інклюзивному класі; визначив і описав умови діяльності педагога/асистента вчителя/асистента вихователя в інклюзивному класі (групі); складено розгорнуту характеристику на учня з особливими освітніми потребами (дитину з ООП закладу дошкільної освіти).
3. Звітна документація, після закінчення практики представлена в повному обсязі у встановлений термін, оформлена на високому рівні, містить цінні власні методичні напрацювання, що можуть бути використані майбутніми педагогами.
4. Установа рекомендує оцінити результати практики на «відмінно», що відображено у характеристиці.

Оцінка «добре» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані повністю.
2. Вся звітна документація представлена в повному обсязі:
 - індивідуальний план проходження практики виконано;

- складено розгорнуту характеристику взаємодії в учнівському колективі (групі закладу дошкільної освіти);
- звіт про результати проходження навчально-виховної практики складено згідно з вимогами;
- щоденник практики, в оформленні якого наявні поодинокі огріхи.

3. Документація оформлена відповідно до вимог, що представлені у Програмі педагогічної практики, Положення щодо організації та проведення практик Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

4. Звітна документація представлена у встановлений термін (після закінчення практики).

5. Установа рекомендує оцінити результати практики на «добре», що відображено у характеристиці.

Оцінка «задовільно» ставиться, якщо:

1. Робота студента носила суто виконавчий характер, має значні зауваження від фахівця установи.
2. У представленій документації відсутні окремі звітні методичні матеріали.
3. Документація оформлена недбало; в ній безсистемно висвітлено діяльність практиканта.
4. Матеріали представлено несвоєчасно.
5. Студент не може аргументувати види планування роботи в освітніх, інклюзивних закладах; не вивчив і поверхнево описав умови діяльності педагога/асистента вихователя/асистента вчителя.
6. Установа рекомендує оцінити результати практики на «задовільно», що відображено у характеристиці.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо:

1. Студент не виконав більшу половину програми практики.
2. Відсутня звітна документація.
3. Робота студента під час практики характеризується оцінкою «незадовільно».

4. Характеристика з бази практики відсутня.

7. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ЗВІТІВ ПРАКТИКИ

У триденний термін після закінчення практики здобувачі здають всю необхідну документацію методисту зі спеціальності. Методист практики від кафедри перевіряє усі представлені здобувачем документи, візує їх та оцінює як кожний з них, так і загальну практичну діяльність здобувача. Практикант, який отримав позитивну рецензію на подані матеріали, допускається до захисту.

Звіт здійснюється на підсумковій конференції, шляхом представлення результатів діяльності під час практики. На конференцію запрошуються завідувач кафедри, факультетський керівник, методист з організації практик по університету та науково-педагогічні працівники випускової кафедри.

Підсумки практик підводяться керівником практики від кафедри на підставі оцінювання роботи студентів на базах практик, оформлення звітної документації та захисту звітів. За результатами захисту виставляється оцінка. Оголошення оцінок за проходження практик відбувається на підсумкових конференціях. Результати практик обговорюються на засіданні кафедри.

Здобувачеві, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право повторного проходження практики.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Демченко І.І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика: навч.-метод. посіб.; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, ф-т початк. та корекц. освіти, каф.

- корекц. педагогіки та психології. Умань: Сочінський М. М., 2016. 159 с.
- [2] Дікова-Фаворська О. М., Здрагат С. Г. Інклюзія в освіті: повсякденні практики та процедура оцінювання: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2016. 416 с.
- [3] Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб.: [працівникам загальноосвіт. шк. з інклюзив. та спец. навчанням дітей з порушеннями зору, офтальмологам, лікарям заг. профілю / Н. М. Алєєва та ін.]; за наук. ред. Є. П. Синьової, С. О. Рикова; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. Київ: Кафедра, 2016. 211 с.
- [4] Дмитренко К.А., Коновалова М.В., Семиволос О.П. Працюємо з «особливою» дитиною у «звичайній» школі. Харків: ВГ «Основа», 2018. 120 с.
- [5] Інклюзивна освіта в ЗПО. Організація навчання / [О. В. Боровська та ін. ; упоряд.: О. Власенко]. Київ: Шк. світ, 2018. 118 с.
- [6] Інклюзивна освіта: досвід і перспективи / [Аргіропулос Д. та ін.; відп. ред. Г. В. Давиденко]; Вінниц. соц.-екон. ін-т Відкритого міжнар. ун-ту розвитку людини «Україна». Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 241 с.
- [7] Інклюзивне навчання: досвід упровадження / упоряд. А. А. Колупаєва ; ред. рада М. Мосієнко, М. Голубенко, Т. Шаповал, Г. Харук ; авт. кол.: І. Луценко, Д. Романовська, Л. Кирилецька та ін. Київ : ВГ Шкільний світ, 2015. 200 с.
- [8] Інклюзія. Форми роботи: [посібник] / С. Дмитренко та ін. ; упорядник С. Дмитренко. Київ : Перше вересня. 2019. 199 с.
- [9] Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ. Самміт-Книга. 2020. 272 с.

- [10]Лавріненко Л.І. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): навч.-метод. посіб. на допомогу слухачам курсів підвищення кваліфікації, пед. працівникам закл. загал. серед. Освіти / Лавріненко Л. І.; Упр. Освіти і науки Черніг. облдержадмін., Черніг. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. К. Д. Ушинського, Каф. педагогіки, дошк. та початк. освіти. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. 167 с.
- [11]Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник. Вип. 12 / [редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєва]; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ, 2017. 184 с.
- [12]Пантюк Т. Основи корекційної педагогіки : курс лекцій: [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Т. І. Пантюк, О. В. Невмержицька, М. П. Пантюк ; ДДПУ ім. І. Франка. [2-ге вид., допов. і перероб.]. Дрогобич : [ВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2009. – 324 с.
- [13]Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с.
- [14]Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
- [15]Сергійчук О.М., Багно Ю.М., Плужник О.В. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / за ред. О.М. Сергійчук. Переяслав: «Видавництво КСВ», 2020. 226 с.
- [16]Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Вид. 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2020. 264 с.

**ПРАКТИКА МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА
(розділ «Загальна педагогіка, дидактика, основи
педагогічної майстерності») для здобувачів 2 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету технологічної і математичної освіти**

Вступ

Педагогічна практика молодшого спеціаліста проводиться на II курсі після вивчення модуля «Загальна педагогіка з основами педмайстерності», навчальних дисциплін «Педагогіка. Історія педагогіки» та «Педагогіка профільної школи». Тривалість педагогічної практики – 4 тижні. Базою проведення практики є заклади загальної середньої освіти та гімназії. Керівниками практики з виховної роботи від базових установ призначаються вчителі-предметники, класні керівники. Методистами практики є викладачі, старші викладачі та викладачі з науковими ступеннями зі стажем роботи у ЗВО не менше 3-х років.

Мета та завдання практики

Основна мета педагогічної практики – узагальнення, розширення і поглиблення знань, умінь та навичок студентів із дидактики, практичної педагогіки, педагогічної майстерності та методики виховної роботи, підготовка до виконання функціональних обов'язків вчителя і класного керівника.

Основні завдання педагогічної практики: поглибити знання студентів з дидактики: забезпечити зв'язок теоретичних знань з теорії навчання із реальним навчальним процесом і навчити студентів застосовувати здобуті знання на практиці; озброїти практикантів уміннями і навичками спостерігати педагогічні явища, аналізувати їх та

формулювати педагогічно виправдані висновки; формувати у студентів професійну готовність до педагогічної праці та фахові компетентності; виховувати у студентів любов і повагу до майбутньої професії; накопичення досвіду про характер і зміст виховної роботи та функціональні обов'язки класного керівника.

Зміст практики

Організаційна робота:

- участь у настановчій конференції з питань змісту і організації практики; участь в нарадах з керівниками практики і методистами;
- складання індивідуального плану роботи студента-практиканта;
- ведення щоденника дидактичної педагогічної практики, зокрема розділу «Дидактичний аналіз уроку»;
- участь в обговоренні проведених вчителем уроків, з метою виокремлення етапів уроку та характеристики застосованих методів та форм роботи на ньому;
- участь у підсумковій конференції з педагогічної практики, захист педагогічної практики.

Ознайомлення та робота з нормативними документами, науково-методичною літературою:

- навчально-методичною та науковою літературою;
- навчальними планами зі спеціальності; календарно-тематичним плануванням учителя на період проходження практики.

Навчально-методична робота:

- ознайомлення з планом виховної роботи класного керівника; конспект плану виховної роботи на період практики;
- відвідування виховних заходів та годин спілкування, проведених класним керівником, здійснення їх аналізу.

— проведення 1 виховного заходу, здійснення самоаналізу.

Звітна залікова документація

- 1. Щоденник з педагогічної практики з дидактичним аналізом проведених вчителем уроків у різних класах.*
- 2. Індивідуальний план роботи студента-практиканта.*
- 3. План роботи класного керівника на період практики.*
- 4. Конспект 1 залікового виховного заходу (з рецензіями класного керівника і методиста з виховної роботи).*
- 5. Самоаналіз проведеного виховного заходу.*
- 6. Звіт про виконання завдань із педагогіки.*

Оформлення щоденника

Під час проходження практики студент веде педагогічний щоденник, в якому фіксується виконання студентом-практикантом індивідуального плану, обсяг і зміст виконаної роботи, щоденне навантаження практиканта. У щоденнику записуються відомості про школу: адреса, телефони, відомості про адміністрацію закладу освіти, прізвища вчителів, які є керівниками практики, базової установи; відомості про методистів кафедр університету; відомості про клас: список учнів класу, обов'язки учнів у класі, актив класу; розклад дзвінків та уроків (відомості записуються послідовно на сторінках щоденника).

Зміст відвіданих уроків фіксується у такому порядку:

1. Дата.
2. Клас, назва предмета.
3. Тема уроку.
4. Мета уроку.
5. Мета відвідування уроку.

№ п/п	Зміст навчально-виховного процесу	Дидактичний аналіз уроку	Психологічний аналіз уроку
	28.09.2025 5-а клас, трудове навчання Тема: (згідно планування) Мета: (згідно планування вчителя) Мета відвідування: прослідкувати структуру уроку та навчитися визначати його етапи, визначити методи та форми організації навчально-виховного процесу на уроці, доцільність їх використання тощо. Хід уроку Організаційний етап і т.д. Висновок: На цьому уроці я....	На якому етапі уроку вчителем було використано певні методи та прийоми навчання; які загальнодидактичні принципи реалізовано; які форми роботи застосовано та їх результативність тощо.	Чи були діти готові до сприймання матеріалу, чи були активні; яким чином здійснювалась мотивація до навчальної діяльності; атмосфера уроку тощо.

Висновки: (загальний висновок щодо мети відвідування).

Студент зобов'язаний мати щоденник при собі під час роботи в закладі освіти. Щоденник періодично перевіряється методистами з відповідними записами вказівок та зауважень.

Вимоги до письмового оформлення сценарію виховного заходу

Текст сценарію має бути викладений без помилок, комп'ютерним набором (5-7 сторінок). Текст, у якому йде мова про дії ведучих та учасників виховної справи, подається посередині рядка й виділяється курсивом (наприклад: Звучить лірична мелодія), крапка не ставиться. Зліва жирним шрифтом вказують дійових осіб (наприклад: Ведуча:), справа – текст їхніх слів. Розгорнутий текст сценарію має бути викладений за таким алгоритмом:

- вказати форму проведення виховної справи та її тему;
- вказати адресність курсивом, тобто – для дітей якої вікової категорії;

- вказати мету проведення;
- обладнання – включає усі засоби, необхідні для проведення виховного заходу;
- сценарій виховного заходу викладається детально в такій послідовності: вступ (визначається актуальність теми, мотивується діяльність), основна частина (її зміст, спрямований на реалізацію визначених педагогічних завдань, передбачає залучення учнів до різних видів діяльності), заключна частина (підведення підсумків, допомагає з'ясувати рівень розуміння й усвідомлення основних ідей проведеної справи).

На початку викладу посередині робиться запис «Хід виховного заходу». У сценарії слід виділити усі види роботи (розповідь, демонстрація, гра, бесіда тощо) й детально їх описати. Якщо виконується пісня, вірш, прозовий твір – слід подати їх повний текст. Якщо проводиться гра – вказати завдання учасникам, правила гри. На титульній сторінці мають бути зазначені: назва Міністерства, якому підпорядкований заклад вищої освіти, назва університету, назва кафедри, тема виховного заходу, прізвище, ім'я та по батькові автора, прізвище, ініціали, науковий ступінь методиста з педагогіки. У кінці подають список використаних джерел, оформлений згідно з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Сценарій проведеного виховного заходу обов'язково має містити рецензію класного керівника з оцінкою та підписом.

Схема аналізу виховного заходу

1. Загальні відомості про захід: назва, форма, мета, завдання, час і місце проведення, обладнання.
2. Чим викликана необхідність проведення даного заходу.

3. Як студент-практикант врахував свої індивідуальні особливості в процесі розробки сценарію заходу.

4. Чи відповідає мета даного виховного заходу віковим та індивідуальним особливостям учнів, меті виховної роботи школи.

5. Правильність плану і ступінь підготовки студента до проведення заходу.

6. Як забезпечена відповідність завдань, змісту, форми та методів виховання.

7. Скільки учнів і яку участь брали у підготовці і проведенні заходу. Характер участі – ініціатори і виконавці, помічники і слухачі. Роль активу учнів.

8. Яку роль відігравав педагог у підготовці і проведенні заходу (був ініціатором, організатором, методистом, виконавцем). Як він мотивував захід. Педагогічний такт, мова, зовнішній вигляд студента-практиканта. Характер вимог, що пред'являлися до учнів.

9. Ефективність заходу. Його пізнавальна і виховна цінність, вплив на формування почуттів, переконань вмінь і навичок. Чи сприяв захід згуртуванню учнівського колективу, виробленню чи зміцненню громадської думки, як він впливав на окремих учнів. До яких видів діяльності він прилучив учнів. Поведінка учнів, їх ставлення до даного заходу.

10. Загальна оцінка заходу. Чи досягнута мета. Причина успіхів та невдач. На що слід звернути увагу в майбутньому при проведенні даного заходу. Висновки і пропозиції.

Схема самоаналізу виховного заходу

1. Аналіз теми, мети, завдань; відповідність теми, мети поставленим завданням та індивідуальним і віковим особливостям учнів.

2. Особливості підготовки до проведення виховного заходу. Організаційні труднощі.

3. Особливості проведення виховного заходу:

- що, на Вашу думку, найбільше вдалося (не вдалося);
- як встановлювався контакт з учнями;
- які прийоми активізації діяльності учнів використовувалися;
- емоційний клімат під час проведення виховного заходу;
- використання різноманітних методів впливу на учнів, індивідуальний та міжособистісний підхід до учнів.

4. Загальні висновки:

- чи досягнуто поставленої мети (в якій мірі);
- на що необхідно звернути особливу увагу в майбутньому;
- загальне враження про захід;
- особливості подальшої виховної роботи (які теми слід обговорювати, яка форма проведення заходу найбільш вдала тощо), пропозиції та побажання.

**Звіт про проходження педагогічної практики
молодшого спеціаліста**

студента (ки) _____ курсу _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Коротка характеристика закладу освіти і навчально-методичної бази.

2. Кількість відвіданих виховних заходів, проведених класним керівником. Що запозичене з його досвіду?

3. Який виховний захід Ви провели (тема, форма проведення)? Чи було досягнуто мети заходу. Які висновки Ви для себе зробили?

4. Які методи виховання переважали під час проведення навчально-виховного процесу у закріпленому класі на період практики?

5. Кількість проведених уроків за фахом. Чи була досягнута виховна мета проведених Вами уроків?

6. Які принципи виховання найчастіше застосовувалися під час проведення уроків?

7. Ваші пропозиції щодо покращення педагогічної практики в наступні роки. Що Ви взяли позитивного для себе як майбутнього педагога, класного керівника?

Дата

Підпис

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Антонов В. М. Інноваційна акмеологічна педагогіка: кіберакмеологічний аспект управління якістю освіти. Київ: Купрієнко С. В., 2018. 294 с.
- [2] Виховання дітей та молоді: теорія і практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2020. 245 с.
- [3] Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ: Академвидав, 2012. 615 с. (Альма-матер).
- [4] Зайченко І.В. Педагогіка: навч. посіб. 2-ге вид. К.: Освіта України: КНТ, 2008. 528 с.
- [5] Козловський Ю.М., Ортинський В.Л., Дольнікова Л.В. Педагогіка: підруч. [для здобувачів наук. ступеня доктор філософії, студентів та викладачів] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 371 с.
- [6] Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підруч. К.: Знання, 2007. 447 с.
- [7] Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023. 110 с.

- [8] Креативна педагогіка: 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання / [упоряд. Н. В. Харченко]. Київ: Шк. світ, 2017. 93 с.
- [9] Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.
- [10] Малафійк І.В. Дидактика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Рівне: РДГУ, 2003. 470 с.
- [11] Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Кошечко Н. В. Педагогіка: (у структур.-логіч. схемах та табл.): навч. посіб. Київ: Компрінт, 2020. 90 с.
- [12] Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2023. 244 с.
- [13] Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. 5-е вид., допов. і переробл. К., 2007. 656 с.
- [14] Нагачевська З.І. Педагогіка : навч.-метод. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (спеціалізація історія). Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 144 с.
- [15] Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навч.-метод. посіб. / за ред. А. Л. Черній ; відп. за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОППО, 2022. 168 с.
- [16] Нова українська школа: формуємо продуктивну комунікацію в контексті демократизації освіти. Ужгород. ЗПППО, 2022. 123 с.
- [17] Онищенко Н.П. Методика виховної роботи (за кредитно-модульною системою організації навчання): навч.-метод. посіб. [реком. до друку комісією з проблем виховання учн. та студ. молоді Наук.-метод. ради з питань освіти МОН України]. Переяслав-Хм., 2009. 326 с.
- [18] Онищенко Н. П., Сергійчук О. М. Педагогіка: навч.-метод. посіб.: у 2 ч. [3-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. Ч. І. 418 с.

- [19]Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери і роби: посіб. із менеджменту якості для керівників закл. загальної середньої освіти. Київ: Шкільний світ, 2021. 272 с.
- [20]Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: [VI Міжнар. наук.-практ. конф.]: зб. наук. ст. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, КЗ Сумський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.]; [за заг. ред. О. В. Зосименко]. Суми: Цьома С. П., 2019. Т. 1. 345 с.
- [21]Педагог у викликах воєнного часу: збірник статей / уклад. Л. П. Ходанич. Ужгород: ЗІППО, 2022. 131 с.
- [22]Педагогіка: методичні рекомендації для самопідготовки та самоконтролю / укладачі: Плахотнік О. В., Стражнікова І. В. Івано-Франківськ, 2022. 94 с.
- [23]Педагогічна інноватика: термінологічний словник /авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [24]Педагогічна інтернатура: разом до професійного зростання: метод. посіб. / за ред. А. Черній ; відпов. за вип.: О. Лютко, М. Люшин. Рівне : РОППО, 2023. 105 с.
- [25]Петровська Т.В. Педагогіка: дидакт. матеріали. 2-ге вид., без змін. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України: Олімпійська література, 2019. 178 с.
- [26]Положення про атестацію педагогічних працівників. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-atestaciyu-pedagogichnih-pracivnikov>
- [27]Тіхонова Н. Г., Луценко М. П. Педагогіка партнерства або Як простір дитинства заповнити взаєморозумінням та взаємоповагою: навч.-метод. посіб. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 136 с.
- [28]Удод О. Українська історична дидактика: академічний дискурс (До 80-річчя Інституту історії України) / За

ред. Валерія Смолія. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2016. 214 с.

- [29]Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності: збірник діагностичних матеріалів / Ю. Борисенко, О. Венгловська, Г.Гладкова, І. Новик, О. Стягунова, О.Федоренко; за заг.ред. І.Новик. Київ: УІРО, 2024. 102 с.
- [30]Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. [3-тє вид., стер.]. Київ: Академвидав, 2017. 560 с. (Альма-матер).
- [31]Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.) Домбровська Я.М. 2021. 222 с.
- [32]Цифровий учитель: Путівник для професійного зростання / укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ: ЮНЕСКО, 2024. 88 с.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА

для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету фізичної культури, спорту і здоров'я

Вступ

Навчальна педагогічна практика проводиться на III курсі після вивчення модулів «Загальні основи педагогіки», «Дидактика». Тривалість педагогічної практики – 4 тижні. Базою проведення практики є заклади загальної середньої освіти та гімназії. Керівниками практики з виховної роботи від базових установ призначаються вчителі-предметники. Методистами практики є викладачі, старші викладачі та викладачі з науковими ступеннями зі стажем роботи у закладі вищої освіти не менше 3-х років.

Мета та завдання практики

Основна мета педагогічної практики – узагальнення, розширення і поглиблення знань, умінь та навичок студентів із дидактики, практичної педагогіки, педагогічної майстерності, підготовка до виконання функціональних обов'язків вчителя фізичної культури.

Основні завдання педагогічної практики: поглибити знання студентів з дидактики: забезпечити зв'язок теоретичних знань з теорії навчання із реальним навчальним процесом і навчити студентів застосовувати здобуті знання на практиці; озброїти практикантів уміннями і навичками спостерігати педагогічні явища, аналізувати їх та формулювати педагогічно виправдані висновки; формувати у студентів професійну готовність до педагогічної праці та фахові компетентності; виховувати у студентів любов і повагу до майбутньої професії.

Зміст практики

Організаційна робота:

- участь у настановчій конференції з питань змісту і організації практики; участь в нарадах з керівниками практики і методистами;
- складання індивідуального плану роботи студента-практиканта;
- ведення щоденника дидактичної педагогічної практики, зокрема розділу «Дидактичний аналіз уроку»;
- участь в обговоренні проведених вчителем уроків фізичної культури, з метою виокремлення етапів уроку та характеристики застосованих методів та форм роботи на ньому, відповідності навантаження віковим особливостям дітей, інтегративної складової;
- участь у підсумковій конференції з педагогічної практики, захист педагогічної практики.

Ознайомлення та робота з нормативними документами, науково-методичною літературою:

- навчально-методичною та науковою літературою;
- навчальними планами зі спеціальності; календарно-тематичним плануванням учителя на період проходження практики;
- гуртковою роботою вчителя фізичної культури.

Робоча програма навчальної практики

1. Знайомство зі школою, організацією навчально-виховного процесу: ознайомлення з розкладом уроків, календарно-тематичним плануванням та поурочними планами вчителя-предметника. Дидактичний аналіз уроку.
2. Вивчення методики та специфіки проведення уроків фізичної культури.
3. З'ясування поняття «результативність уроку»;

усвідомлення залежності результату уроку від доцільності обраних учителем методів та засобів досягнення навчально-виховної мети.

4. Аналіз характеру взаємовідносин учнів з учителем у ході уроку (доброзичливість, сила авторитету, залякування, взаємодопомога тощо).

5. Знайомство з нормами оцінювання знань, умінь та навичок учнів (зі своєї спеціальності). Вивчення тематичного обліку знань учнів.

6. Ознайомлення зі змістом і завданнями позакласної роботи з предмета за фахом. Шляхи формування пізнавальних інтересів до предмета як на уроках, так і в позаурочний час.

Звітна залікова документація

1. Індивідуальний план роботи студента-практиканта, враховуючи спостереження уроків вчителя, проведення уроків з фізичної культури та гурткової роботи.

2. Щоденник педагогічної практики (проаналізувати уроки, проведені вчителем за схемою).

3. Розгорнутий дидактичний аналіз уроку з фізичної культури.

4. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок учнів із навчального предмета за фахом (конспект).

5. Звіт про проходження навчальної практики.

6. Характеристика студента з оцінкою проведеної роботи за підписом керівника практики та директора закладу.

Індивідуальний план роботи студента-практиканта
з навчальної педагогічної практики
на період з ____ по ____.

Індивідуальний план роботи студента-практиканта є одним із основних документів на весь період проходження практики. У ньому в календарній послідовності зазначаються всі заплановані види діяльності студента-практиканта, пропозиції, зауваження методистів, учителів. До них входять такі розділи:

1. Вивчення шкільної документації. Опрацювання рекомендованої літератури.
2. Навчальна робота (відвідування і обговорення уроків за фахом). Дидактичний аналіз уроків у щоденнику. Розгорнутий дидактичний аналіз уроку.
3. Проведення пробних уроків з фізичної культури.
4. Робота гуртків та факультативів. Ознайомлення зі специфікою діяльності керівника гуртка та факультативу.
5. Виконання завдань із психології.
6. Індивідуальний план перевіряється і затверджується методистом (груповим керівником), у перші дні практики.

№п/п	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
------	--------------	------------------	------------------------

Оформлення щоденника

Під час проходження практики студент веде педагогічний щоденник, в якому фіксується виконання студентом-практикантом індивідуального плану, обсяг і зміст виконаної роботи, щоденне навантаження практиканта. У щоденнику записуються відомості про заклад освіти: адреса, телефони, відомості про адміністрацію закладу освіти, прізвища вчителів, які є керівниками практики, базової установи; відомості про методистів кафедр університету; розклад дзвінків та уроків (відомості записуються послідовно на сторінках щоденника).

Зміст відвіданих уроків фіксується у такому порядку:

1. Дата.

2. Клас, назва предмета.
3. Тема уроку.
4. Мета уроку.
5. Мета відвідування уроку.

№ п/п	Зміст навчально-виховного процесу	Дидактичний аналіз уроку	Психологічний аналіз уроку
	28.09.2025 5-а клас, фізична культура Тема: (згідно планування вчителя) Мета: (згідно планування вчителя) Мета відвідування: прослідкувати структуру уроку та навчитися визначати його етапи, визначити методи та форми організації навчально-виховного процесу на уроці, доцільність їх використання тощо. Хід уроку Організаційний етап і т.д. Висновок: На цьому уроці я....	На якому етапі уроку вчителем було використано певні методи та прийоми навчання; які загальнодидактичні принципи реалізовано; які форми роботи застосовано та їх результативність тощо. Застосовані засоби навчання.	Чи були діти готові до сприймання матеріалу, чи були активні; яким чином здійснювалась мотивація до навчальної діяльності; атмосфера уроку тощо.

Висновки: (загальний висновок щодо мети відвідування).

Студент зобов'язаний мати щоденник при собі під час роботи в закладі освіти. Щоденник періодично перевіряється методистами з відповідними записами вказівок та зауважень.

Схема дидактичного аналізу уроку

Загальні відомості про урок:

- дата, заклад освіти, клас, предмет; прізвище, ім'я, по батькові вчителя; тема і мета уроку;
- кількість учнів, присутніх на уроці.

Обладнання: чи підготовлені наочні посібники, технічна апаратура, їх доцільність і необхідність для досягнення поставлених цілей і завдань, чи підготовлена дошка, крейда.

Організаційна частина і початок уроку:

- як почався урок, як учні вітали вчителя, чи була необхідність втрачати час на організацію класу, встановлення порядку і дисципліни.

Мета відвідування уроку.

I. Тип і структура уроку.

Який вибраний тип уроку. Доцільність вибору з точки зору теми в цілому і дидактичної мети заняття. Місце уроку в системі занять по цілому розділу. Зв'язок уроку з попереднім, як він здійснюється. Структура уроку: чи відповідає вона даному типу уроку, які помічені відхилення і чим вони викликані. Послідовність окремих етапів уроку. Забезпечення цілісності і завершеності уроку. Як підводяться підсумки уроку.

II. Зміст уроку.

Відповідність змісту програмі і сучасному рівню розвитку науки. Чи достатньо використано у виховних цілях зміст навчального матеріалу. Як пов'язаний навчальний матеріал із сучасністю, життям, місцевим оточенням школи і життєвим досвідом учнів. Встановлення міжпредметних зв'язків.

Використання дидактичних матеріалів, обладнання кабінету та раніше набутих знань для здійснення цілеспрямованого сприйняття учнями нового матеріалу. Як формуються уявлення, як вони відповідають поняттям, що формуються на уроці. Способи педагогічного керівництва. Чи досягнуто приросту знань, умінь та навичок на основі раніше засвоєного.

III. Поведінка учнів.

Наскільки залучені до активної діяльності. Наскільки учні зацікавлені, дисципліновані. Як здійснюється мотивація навчання у продовж всього уроку.

Поведінка колективу учнів на уроці: чим вона визначається (характером навчального матеріалу, настроєм вчителя, психологічним кліматом класу). Чи здійснюється спеціальна організація поведінки учнів з виховною метою. Спеціальні поведінкові ситуації, в яких проявляються особистісні риси учнів. Чи були особливі порушення

дисципліни на уроці, чим вони викликані, як віднеслися учні до порушників. Ставлення учнів до вчителя. Прояв організаційної і пізнавальної самостійності учнів.

IV. Поведінка вчителя.

Уміння володіти класом, організовувати його на роботу, підвищувати інтерес, активність, увагу, підтримувати дисципліну, ставлення до окремих учнів із врахуванням індивідуальних особливостей кожного. Стиль і тон у роботі (живий, бадьорий, рішучий чи навпаки в'ялий, повільний, байдужий). Педагогічний такт. Спостережливість, вдумливість, кмітливість, акуратність, емоційний підйом. Зовнішній вигляд. Культура мови, міміка, жестикуляція. Чи користується вчитель авторитетом в учнів.

V. Результати уроку. Висновки і пропозиції.

Досягнення мети уроку. Виконання плану. Що нового і цінного можна рекомендувати для впровадження у практику інших студентів. Вказівки студентам, як закріпити і удосконалювати позитивні якості уроку, як подолати недоліки.

Звіт про проходження навчальної практики

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Коротка характеристика закладу освіти та його навчально-методичної бази.
2. Кількість відвіданих занять у вчителя зі свого предмета, що запозичене з його досвіду і що було використано вже в період педпрактики? Як виконана програма з навчальної практики.
3. Яка позакласна робота проводилася з учнями?
4. Наукові дослідження, проведені в закладі освіти за час педпрактики.
5. Пропозиції щодо покращення педпрактики в наступні роки. Загальні враження про практику.

Дата

Підпис (студента)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Анєнкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка: навч. посіб. Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. 567 с.
- [2] Антонов В. М. Інноваційна акмеологічна педагогіка: кіберакмеологічний аспект управління якістю освіти. Київ: Купрієнко С. В., 2018. 294 с.
- [3] Виховання дітей та молоді: теорія і практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2020. 245 с.
- [4] Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ: Академвидав, 2012. 615 с. (Альма-матер).
- [5] Зайченко І.В. Педагогіка: навч. посіб. 2-ге вид. К.: Освіта України: КНТ, 2008. 528 с.
- [6] Козловський Ю.М., Ортинський В.Л., Дольнікова Л.В. Педагогіка: підруч. [для здобувачів наук. ступеня доктор філософії, студентів та викладачів] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 371 с.
- [7] Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підруч. К.: Знання, 2007. 447 с.
- [8] Креативна педагогіка: 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання / [упоряд. Н. В. Харченко]. Київ: Шк. світ, 2017. 93 с.
- [9] Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: Навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.
- [10] Малафійк І.В. Дидактика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Рівне: РДГУ, 2003. 470 с.

- [11]Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Кошечко Н. В. Педагогіка: (у структур.-логіч. схемах та табл.): навч. посіб. Київ: Компрінт, 2020. 90 с.
- [12]Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2023. 244 с.
- [13]Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. 5-е вид., допов. і переробл. К., 2007. 656 с.
- [14]Нагачевська З.І. Педагогіка : навч.-метод. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (спеціалізація історія). Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 144 с.
- [15]Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навч.-метод. посіб. / за ред. А. Л. Черній ; відп за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с.
- [16]Нова українська школа: формуємо продуктивну комунікацію в контексті демократизації освіти. Ужгород. ЗІППО, 2022. 123 с.
- [17]Онищенко Н. П. Методика виховної роботи (за кредитно-модульною системою організації навчання): навч.-метод. посіб. [реком. до друку комісією з проблем виховання учн. та студ. молоді Наук.-метод. ради з питань освіти МОН України]. Переяслав-Хм., 2009. 326 с.
- [18]Онищенко Н. П., Сергійчук О. М. Педагогіка: навч.-метод. посіб.: у 2 ч. [3-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. Ч. І. 418 с.
- [19]Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери і роби: посіб. із менеджменту якості для керівників закл. загальної середньої освіти. Київ: Шкільний світ, 2021. 272 с.
- [20]Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: [VI Міжнар. наук.-практ. конф.]: зб. наук. ст. : у 2 т. /

- М-во освіти і науки України, КЗ Сумський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.]; [за заг. ред. О. В. Зосименко]. Суми: Цьома С. П., 2019. Т. 1. 345 с.
- [21] Педагог у викликах воєнного часу: збірник статей / уклад. Л. П. Ходанич. Ужгород: ЗПППО, 2022. 131 с.
- [22] Педагогіка: методичні рекомендації для самопідготовки та самоконтролю / укладачі: Плахотнік О. В., Стражнікова І. В. Івано-Франківськ, 2022. 94 с.
- [23] Педагогічна інноватика: термінологічний словник /авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [24] Педагогічна інтернатура: разом до професійного зростання: метод. посіб. / за ред. А. Черній ; відпов. за вип.: О. Лютко, М. Люшин. Рівне : РОПППО, 2023. 105 с.
- [25] Петровська Т.В. Педагогіка: дидакт. матеріали. 2-ге вид., без змін. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України: Олімпійська література, 2019. 178 с.
- [26] Положення про атестацію педагогічних працівників. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-atestaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>
- [27] Тіхонова Н. Г., Луценко М. П. Педагогіка партнерства або Як простір дитинства заповнити взаєморозумінням та взаємоповагою: навч.-метод. посіб. Кропивницький: КЗ «КОПППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 136 с.
- [28] Удод О. Українська історична дидактика: академічний дискурс (До 80-річчя Інституту історії України) / За ред. Валерія Смолія. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2016. 214 с.
- [29] Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності: збірник діагностичних матеріалів / Ю. Борисенко, О. Венгловська, Г.Гладкова, І. Новик,

- О. Стягунова, О.Федоренко; за заг.ред. І.Новик. Київ: УІРО, 2024. 102 с.
- [30]Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. [3-тє вид., стер.]. Київ: Академвидав, 2017. 560 с. (Альма-матер).
- [31]Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.) Домбровська Я.М. 2021. 222 с.
- [32]Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Основи педагогічної майстерності: практикум. Вінниця: «Твори», 2019. 240 с.
- [33]Цифровий учитель: Путівник для професійного зростання / укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ: ЮНЕСКО, 2024. 88 с.
- [34]Швай Р.І. Педагогіка творчості: підручник; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 199 с.

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА
(розділ «Організація виховної роботи класного
керівника»)
для здобувачів 4 курсу першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

Вступ

Навчально-виробнича педагогічна практика проводиться на IV курсі після вивчення модуля «Теорія виховання»; навчальних дисциплін «Методика виховної роботи» та «Основи педагогічної майстерності». Тривалість педагогічної практики – 4 тижні. Базою проведення практики є заклади загальної середньої освіти та гімназії. Керівниками практики з виховної роботи від базових установ призначаються вчителі – класні керівники. Методистами практики є викладачі, старші викладачі і викладачі з науковими ступенями та стажем роботи у ЗВО не менше 3-х років.

Мета практики

Узагальнити, розширити та поглибити знання з теорії та методики виховання, педагогічної майстерності, розвивати уміння і навички у підготовці до виконання функцій класного керівника. Ознайомитись із виховною роботою класного керівника, його функціями та обов'язками, закріпити уміння складати план виховної роботи класного керівника, проводити та аналізувати позаурочні виховні заходи.

Завдання практики

– ознайомитися з особливостями виховної роботи класного керівника та його функціональними обов'язками

згідно з «Положенням про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти»;

- оволодіти уміннями планувати і проводити позакласну виховну роботу з колективом класу та окремими учнями;
- удосконалювати уміння аналізувати та проводити виховні заходи (1-2 теми виховних годин є обов'язковими);
- оволодіти методами та прийомами вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів (відомості зафіксувати в аналізі виховної години);
- проводити профорієнтаційну роботу у випускних класах.

Зміст практики

Організаційна робота: участь у настановчій конференції; участь у нарадах з керівниками практики і методистами; участь у підсумковій конференції з педагогічної практики.

Ознайомлення та робота з нормативними документами, науково-методичною літературою:

- «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти»;
- накази, інструкції та розпорядження Міністерства освіти і науки України з питань виховної роботи;
- загальношкільний навчальний план (розділ «Виховна робота класного керівника»);
- робочий план класного керівника з виховної роботи;
- навчально-методична та наукова література з педагогіки, методики виховної роботи та педагогічної майстерності.

Навчально-методична робота:

- вивчення умов організації педагогічного процесу у ЗЗСО;
- складання перспективного плану виховної роботи на період практики;

- відвідування виховних заходів і класних годин, проведених класним керівником (перший тиждень; аналіз за поданою схемою);
- проведення 1 пробного та 1 залікового виховного заходу, їх аналіз (дотримуватися методичних порад класного керівника, методиста з виховної роботи);
- робота з батьками (відвідування батьківських зборів, проведення індивідуальних бесід із батьками учнів).

Звітна залікова документація

- 1. Щоденник з педагогічної практики (спостереження уроків з метою реалізації виховного аспекту та виховних заходів проведених вчителем).*
- 2. Індивідуальний план роботи студента-практиканта (розділ «Виховна робота»).*
- 3. План роботи класного керівника на період практики (у щоденнику).*
- 4. Конспекти 2-х пробних та 1 залікового виховного заходу (з рецензіями класного керівника і методиста з виховної роботи).*
- 5. Самоаналіз залікового виховного заходу.*
- 6. Звіт про виконання завдань з педагогіки.*
- 7. Характеристика студента з оцінкою проведеної роботи за підписом керівника практики та директора закладу освіти.*

Схема оформлення виховного заходу

Титульний аркуш

План-конспект (бесіди, конкурсу, свята тощо).

проведеного в __ класі, ЗЗЗСО № __

студентом-практикантом _____ групи, __ факультету

2 сторінка: Тема: _____

Мета: _____

Обладнання: _____

План:

1.

2.

3 сторінка: Хід заняття (обсягом від 7 сторінок).

Детально описується зміст виховного заходу із зазначенням етапів, форм, методів і прийомів виховання. У кінці вказується перелік літературних джерел, які використовувалися під час підготовки заходу під заголовком

Список використаних джерел:

Схема аналізу виховного заходу

Педагогічна доцільність проведення виховного заходу: актуальність теми і завдань виховання; відповідність віковим особливостям та рівню вихованості школярів.

Зміст виховного заходу та його структура: вступна частина, основна частина, висновки; відповідність змісту, форм, методів і прийомів виховання меті та завданням виховного заходу; формування педагогічної готовності учнів до сприйняття змісту виховного заходу та участі в ньому, позитивних мотивів діяльності; відповідність змісту виховного заходу віку та рівню вихованості учнів, оптимальне співвідношення раціональної та емоційної складової, логічна послідовність викладу змісту виховання.

Ефективність застосованих форм та методів виховання: характеристика форм, методів, технічних засобів, обладнання, наочності; відповідність форм та методів виховання змісту виховного заходу, віковим та індивідуальним особливостям учнів.

Організаційний аспект виховного заходу: чіткість елементів структури заходу – початку, основної частини, заключної частини; оптимальність тривалості заходу;

естетичність оформлення виховного заходу; чіткий розподіл обов'язків між учасниками заходу.

Поведінка вчителя та учнів: організаторські здібності, емоційний стан педагога, педагогічний такт; уміння володіти увагою дітей, підтримувати дисципліну, викликати інтерес; рівень підготовленості педагога до проведення заходу, глибокі знання і розуміння проблеми, вміння знайти її оптимальне рішення; підготовленості учнів до виховного заходу; активність, уважність, зацікавленість, дисциплінованість; рівень взаємодії і співробітництва педагога та учнів; керівна роль педагога у виховному процесі; як було організовано предметну діяльність учнів, їх активність та самостійність на всіх етапах заходу, чи відбувалося формування дружби, товариствості, відповідальності.

Результативність виховного заходу: який реальний результат виховного заходу, чи досягнуто поставленої мети, що зроблено корисного для учнів, для батьків, для суспільства; загальне враження про виховний захід; пропозиції щодо вдосконалення процесу виховання.

Схема самоаналізу виховного заходу

1. Аналіз теми, мети, завдань; відповідність теми, мети поставленим завданням та індивідуальним і віковим особливостям учнів.

2. Особливості підготовки до проведення виховного заходу. Організаційні труднощі.

3. Особливості проведення виховного заходу:

- що, на Вашу думку, найбільше вдалося (не вдалося);
- як встановлювався контакт з учнями;
- які прийоми активізації діяльності учнів використовувалися;

- емоційний клімат під час проведення виховного заходу;
- використання різноманітних методів впливу на учнів, індивідуальний та міжособистісний підхід до учнів.

4. Загальні висновки: чи досягнуто поставленої мети (в якій мірі); на що необхідно звернути особливу увагу в майбутньому; загальне враження про захід; особливості подальшої виховної роботи (які теми слід обговорювати, яка форма проведення заходу найбільш вдала тощо), пропозиції та побажання.

Звіт про проходження навчально-виробничої педагогічної практики

студента _____ курсу ,факультету
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Коротка характеристика ЗЗСО і навчально-методичної бази.
2. Кількість відвіданих занять у вчителя з предмета. Що запозичене з їх досвіду?
3. Кількість проведених уроків. Чи було досягнуто під час їх проведення виховного аспекту?
4. Які принципи виховання найчастіше застосовувалися під час проведення уроків?
5. Які методи виховання переважали під час здійснення навчально-виховного процесу у закріпленому класі на період практики?
6. Чи була досягнута виховна мета уроків?
7. Пропозиції щодо покращення навчально-виробничої практики в наступні роки. Як дана практика вплинула на Вас як педагога? (Загальні враження).

Дата

Підпис

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Аненкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка: навч. посіб. Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. 567 с.
- [2] Антонов В. М. Інноваційна акмеологічна педагогіка: кіберакмеологічний аспект управління якістю освіти. Київ: Купрієнко С. В., 2018. 294 с.
- [3] Виховання дітей та молоді: теорія і практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2020. 245 с.
- [4] Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ: Академвидав, 2012. 615 с. (Альма-матер).
- [5] Зайченко І.В. Педагогіка: навч. посіб. 2-ге вид. К.: Освіта України: КНТ, 2008. 528 с.
- [6] Козловський Ю.М., Ортинський В.Л., Дольнікова Л.В. Педагогіка: підруч. [для здобувачів наук. ступеня доктор філософії, студентів та викладачів] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 371 с.
- [7] Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підруч. К.: Знання, 2007. 447 с.
- [8] Креативна педагогіка: 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання / [упоряд. Н. В. Харченко]. Київ: Шк. світ, 2017. 93 с.
- [9] Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: Навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.
- [10] Малафійк І.В. Дидактика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Рівне: РДГУ, 2003. 470 с.
- [11] Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Кошечко Н. В. Педагогіка: (у структур.-логіч. схемах та табл.): навч. посіб. Київ: Компрінт, 2020. 90 с.

- [12] Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2023. 244 с.
- [13] Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. 5-е вид., допов. і переробл. К., 2007. 656 с.
- [14] Нагачевська З.І. Педагогіка : навч.-метод. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (спеціалізація історія). Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 144 с.
- [15] Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навч.-метод. посіб. / за ред. А. Л. Черній ; відп за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с.
- [16] Нова українська школа: формуємо продуктивну комунікацію в контексті демократизації освіти. Ужгород. ЗІППО, 2022. 123 с.
- [17] Онищенко Н.П. Методика виховної роботи (за кредитно-модульною системою організації навчання): навч.-метод. посіб. [реком. до друку комісією з проблем виховання учн. та студ. молоді Наук.-метод. ради з питань освіти МОН України]. Переяслав-Хм., 2009. 326 с.
- [18] Онищенко Н. П., Сергійчук О. М. Педагогіка: навч.-метод. посіб.: у 2 ч. [3-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. Ч. І. 418 с.
- [19] Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери і роби: посіб. із менеджменту якості для керівників закл. загальної середньої освіти. Київ: Шкільний світ, 2021. 272 с.
- [20] Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: [VI Міжнар. наук.-практ. конф.]: зб. наук. ст. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, КЗ Сумський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.]; [за заг. ред. О. В. Зосименко]. Суми: Цьома С. П., 2019. Т. 1. 345 с.

- [21]Педагог у викликах воєнного часу: збірник статей / уклад. Л. П. Ходанич. Ужгород: ЗППО, 2022. 131 с.
- [22]Педагогіка: методичні рекомендації для самопідготовки та самоконтролю / укладачі: Плахотнік О. В., Стражнікова І. В. Івано-Франківськ, 2022. 94 с.
- [23]Педагогічна інноватика: термінологічний словник /авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [24]Педагогічна інтернатура: разом до професійного зростання: метод. посіб. / за ред. А. Черній ; відпов. за вип.: О. Лютко, М. Люшин. Рівне : РОППО, 2023. 105 с.
- [25]Петровська Т.В. Педагогіка: дидакт. матеріали. 2-ге вид., без змін. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України: Олімпійська література, 2019. 178 с.
- [26]Положення про атестацію педагогічних працівників. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-atestaciyu-pedagogichnih-pracivnikiv>
- [27]Тіхонова Н. Г., Луценко М. П. Педагогіка партнерства або Як простір дитинства заповнити взаєморозумінням та взаємоповагою: навч.-метод. посіб. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 136 с.
- [28]Удод О. Українська історична дидактика: академічний дискурс (До 80-річчя Інституту історії України) / За ред. Валерія Смолія. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2016. 214 с.
- [29]Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності: збірник діагностичних матеріалів / Ю. Борисенко, О. Венгловська, Г.Гладкова, І. Новик, О. Стягунова, О.Федоренко; за заг.ред. І.Новик. Київ: УІРО, 2024. 102 с.
- [30]Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. [3-тє вид., стер.]. Київ: Академвидав, 2017. 560 с. (Альма-матер).

- [31]Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.) Домбровська Я.М. 2021. 222 с.
- [32]Цифровий учитель: Путівник для професійного зростання / укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ: ЮНЕСКО, 2024, 88 с.
- [33]Швай Р.І. Педагогіка творчості: підручник; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 199 с.

НАВЧАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА для здобувачів 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Вступ

Навчальна педагогічна практика проводиться на III курсі після вивчення ряду дисциплін: психолого-педагогічний супровід осіб з особливими потребами, основи інклюзивної освіти, теорія і методика виховання, основи наукових досліджень, діагностика особистісного розвитку дитини, менеджмент інклюзивної освіти, креативні технології в інклюзивній освіті тощо. Базою проведення практики є заклади загальної середньої освіти з інклюзивними класами та інклюзивно-ресурсні центри. Керівниками та методистами практики від кафедри освітології та педагогічної інноватики призначаються викладачі, старші викладачі з науковими ступеннями і стажем роботи не менше 3-х років у ЗВО.

Мета та завдання практики

Основна мета навчальної педагогічної практики — закріпити і поглибити знання студентів з теорії навчання дітей з особливими освітніми потребами, забезпечити зв'язок теоретичних знань із практикою навчально-виховного процесу в інклюзивному класі закладів загальної середньої освіти, інклюзивно-ресурсному центрі.

Основні завдання навчальної педагогічної практики:

- поглибити знання студентів з інклюзивного навчання;
- забезпечити зв'язок знань з теорії інклюзивної освіти із реальним навчальним процесом в інклюзивному класі закладів загальної середньої освіти, інклюзивно-ресурсному центрі і навчити студентів застосовувати здобуті знання на

практиці та працювати з дітьми з особливими освітніми потребами;

- озброїти практикантів уміннями і навичками аналізувати індивідуальну програму розвитку дитини з особливими освітніми потребами, добирати відповідні методи та форми роботи з такими дітьми;

- формувати у студентів фахові компетентності педагога та професійну готовність до педагогічної праці в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти, інклюзивно-ресурсному центрі;

- виховувати у студентів любов і повагу до майбутньої професії.

Зміст практики

I. Ознайомлення та робота з нормативними документами, науково-методичною літературою:

- навчально-методичною та науковою літературою з інклюзивного навчання;

- індивідуальною програмою розвитку дитини з особливими освітніми потребами; навчальними планами зі спеціальності та виховної роботи в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти, інклюзивно-ресурсному центрі.

II. Дібрати форми та методи роботи для дитини з особливими освітніми потребами та спробувати себе в ролі асистента вчителя.

III. Провести у закріпленому класі відповідно до плану виховної роботи захід на згуртування колективу, поваги до багатоманітності у суспільстві.

Звітна залікова документація

Здобувач в термін, зазначений керівником практики від кафедри, повинен здати такі документи:

- індивідуальний план роботи студента-практиканта;
- щоденник навчально-педагогічної практики, що містить опис відвіданих занять, особливості розподілу обов'язків та організації діяльності на уроці в інклюзивному класі;
- розгорнуті плани конспекти уроків, занять у інклюзивному класі (групі);
- самоаналіз проведеного контрольного заняття у ролі асистента вчителя, вихователя;
- розгорнута психолого-педагогічна характеристика учня (дитини з особливими освітніми потребами): особливості дитини з особливими освітніми потребами, створення ефективного та безпечного освітнього середовища для навчання тощо;
- звіт про проходження навчально-педагогічної практики (звіт, який здобувач складає на підставі інформації та результатів практичної роботи отриманих протягом практики);
- характеристика з місця практики.

Дидактичний аналіз уроку

№ п/п	Зміст навчально-виховного процесу	Діяльність вчителя на уроці	Діяльність асистента вчителя на уроці
	28.09.2025 2-а клас, читання Тема: Мета уроку: Мета відвідування: прослідкувати структуру уроку та визначити його етапи, методи та форми організації навчально-виховного процесу у інклюзивному класі, доцільність їх застосування у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами тощо. Хід уроку Організаційний етап і т.д. Висновок: На цьому уроці я....	На якому етапі уроку вчителем було використано певні методи та прийоми навчання; які принципи реалізовано; які форми роботи застосовано у роботі з дитиною з особливими освітніми потребами та їх результативність тощо. Чи були діти готові до сприймання матеріалу, чи були активні; яким чином залучалась дитина з особливими освітніми потребами у діяльність класу атмосфера уроку тощо.	Якою була основна задача асистента на різних етапах уроку? Чи сприяв він залученню дитини з особливими освітніми потребами до роботи? Яка результативність такої діяльності?

1. Виділити етапи уроку та описати форми та методи роботи на кожному етапі у інклюзивному класі.
2. Охарактеризувати діяльність вчителя та інклюзивного педагога.
3. Зробити висновки щодо можливостей дитини з особливими освітніми потребами та її включення у діяльність класу.

Схема самоаналізу залікового заняття у інклюзивному класі (групі)

1. Педагогічне обґрунтування роботи асистента вчителя на уроці. Доцільність його діяльності.
2. Місце асистента вчителя (вихователя) на занятті в системі освітньої діяльності класу, його робота з навчальним матеріалом, взаємозв'язок вчителя та асистента під час проведення уроку.
3. Чи реалізовано мету уроку, мету роботи з дитиною з ООП?
4. Характеристика учасників освітнього процесу, їх активність, захопленість діяльністю.
5. Комунікативна культура на уроці (залученість всіх учнів).
6. Оцінка загального емоційно-психологічного фону уроку (заняття) (цікавість, веселі обличчя, розкутість учасників тощо).
7. Оцінка результативності уроку (заняття). Його навчальна і виховна цінність.
8. Які позитивні сторони та недоліки Ви побачили під час проведення уроку?
9. Які висновки Ви зробили для себе на майбутнє?

Критерії аналізу індивідуальної програми розвитку

1. Які дані про учня включено до індивідуальної програми розвитку?
2. Хто бере участь у розробці індивідуальної програми?
3. Які дані заповнюються вчителем та асистентом, як часто доповнюються та переглядаються?
4. Які адаптації використовуються у Вашому випадку?
5. Чи здійснюється модифікація навчального матеріалу? Чому?
6. Які педагогічні технології застосовуються для досягнення мети?
7. Як відбувається моніторинг та оцінювання знань учня з особливими освітніми потребами?

ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ

1. Період виконання _____
2. Загальні відомості про учня:
прізвище, ім'я, по батькові _____
дата народження _____
повне найменування ЗЗСО, в якому навчається учень _____
рік навчання _____

3. Відомості про особливості розвитку учня (особливі освітні потреби, стан здоров'я, фізичний і мовленнєвий розвиток, когнітивну, емоційно-вольову сферу, навчальну діяльність)

Порядковий номер	Дата	Короткий зміст	Джерело інформації
------------------	------	----------------	--------------------

4. Наявний рівень знань і вмінь учня

Потенційні можливості	Потреби
-----------------------	---------

5. Додаткові освітні та соціальні потреби учня (додаткова підтримка асистента вчителя, супровід соціальним працівником, робота з вчителем-дефектологом, вчителем-логопедом тощо)

☐ Так (зазначити потреби) _____

☐ Ні

6. Психолого-педагогічна допомога, що надається під час проведення у позаурочний час корекційно-розвиткових занять

Найменування заняття	Фахівець, який проводить заняття	Місце проведення заняття	Дата проведення заняття	Періодичність

7. Характеристика учня

Сфера розвитку	Стисла характеристика	Заплановані дії	Очікувані результати/уміння
Емоційно-вольова Фізична Когнітивна Мовленнєва Соціальна			

8. Навчальні предмети (у разі, коли потенційні можливості учня не дають змоги засвоїти навчальну програму, що призводить до необхідності розроблення адаптованої або модифікованої програми)

Порядковий номер	Навчальний предмет	Програма	
		адапована	модифікована

Звільнення від вивчення окремих навчальних предметів

☐ Так (зазначити предмет (предмети) _____

☐ Ні

9. Адаптація (необхідне підкреслити)

Пристосування середовища: доступність, інтенсивність освітлення, зменшення рівня шуму в класі, приміщення для усамітнення, інше _____

Психолого-педагогічна адаптація: збільшення часу на виконання завдань, чергування видів діяльності, виконання завдань за зразком, вид та частота релаксації, використання засобів концентрації уваги, інше _____

Адаптація навчального матеріалу: адаптація навчальних посібників, наочних матеріалів, картки-підказки, використання друкованих текстів з різним розміром шрифтів, інше _____ спеціальне обладнання

☐ Так (зазначити обладнання) _____

☐ Ні

10. Індивідуальний навчальний план

Індивідуальний навчальний план та індивідуальна навчальна програма розробляються відповідно до особливостей інтелектуального розвитку учня.

Індивідуальний навчальний план визначає перелік предметів та кількість годин для їх вивчення.

Навчальний предмет _____

Цілі навчання	Зміст	Педагогічні технології, спрямовані на досягнення мети	Оцінювання знань, які засвоїв учень за рік/півріччя
---------------	-------	---	---

11. Джерела інформації в процесі розроблення індивідуальної програми розвитку:

☐ висновок психолого-медико-педагогічної консультації

☐ попередня індивідуальна програма розвитку

☐ батьки/опікуни

☐ учень

☐ інші _____

12. Члени групи з розроблення індивідуальної програми розвитку

Прізвище, ім'я, по батькові	Найменування посади	Підпис
-----------------------------	---------------------	--------

13. Узгодження індивідуальної програми розвитку з:

1) батьками/законними представниками:

прізвище, ім'я, по батькові батьків/законних представників _____

підпис _____ дата _____

2) учнем у разі, коли йому виповнилося 16 і більше років
підпис _____ дата _____

14. План консультування батьків/законних представників у процесі розроблення/виконання індивідуальної програми розвитку

Дата	Мета	Відповідальні особи
------	------	---------------------

15. Моніторинг стану розвитку учня та його навчальних досягнень

Сфери розвитку/ навчальні предмети	Строк проведення моніторингу			
	протягом першого півріччя навчального року	після закінчення першого півріччя навчального року	протягом другого півріччя навчального року	після закінчення навчального року

_____ (найменування посади
директора закладу загальної
середньої освіти)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ 20__ р..

Звіт про проходження навчальної педагогічної практики

студента (ки) _____ курсу _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Коротка характеристика ЗЗСО, інклюзивно-ресурсного центру і навчально-методичної бази.

2. Характеристика індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

3. Які методи та форми роботи у інклюзивному класі закладу загальної середньої освіти, інклюзивно-ресурсному центрі переважали під час проведення навчально-виховного процесу на період практики?

4. Що запозичене з досвіду вчителя?

5. Який виховний захід Ви провели (тема, форма проведення)? Чи було досягнуто мети заходу. Які висновки Ви для себе зробили?

6. Ваші пропозиції щодо покращення педагогічної практики в наступні роки. Що Ви взяли позитивного для себе як майбутнього педагога, асистента вчителя?

Дата

Підпис

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

№	Вид діяльності студента	Термін виконання	Кількість балів
1.	Якість виконання індивідуального плану	Під час проходження практики	0-10
2.	Ступінь активності під час проходження практики, дотримання виконання щоденного навчального навантаження, відвідування та проведення освітньої складової практики (спостереження занять; проведення занять, заходів та уроків у інклюзивному класі; підготовка характеристики учня з особливими освітніми потребами)	Під час проходження практики	0-50
3.	Якість оформлення звітної документації. Повнота і правильність оформлення документації з практики.	Під час проходження практики	0-30
4.	Презентація матеріалів практики на підсумковій конференції	Під час проходження практики	0-10
Заліково-рейтингова оцінка			0-100

**Переведення підсумкового балу за 100-бальною
шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за
традиційною шкалою**

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
82-89	дуже добре
74-81	добре
61-74	задовільно
1-60	не задовільно

**Критерії якісної оцінки діяльності студентів в період
проходження практики**

Оцінка «*відмінно*» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані в повному обсязі з використанням творчого підходу.
2. Практична робота проводилась на високому методичному рівні. Студент-практикант склав індивідуальний план роботи; проспостерігав та описав необхідну кількість уроків у інклюзивному класі; провів достатню кількість занять з інклюзивною дитиною, визначив і описав умови діяльності педагога/асистента вчителя/асистента вихователя в інклюзивному класі (групі); складено розгорнуту характеристику на учня з особливими освітніми потребами (дитину з ООП закладу дошкільної освіти).
3. Звітна документація, після закінчення практики представлена в повному обсязі у встановлений термін, оформлена на високому рівні, містить цінні власні методичні на опрацювання, що можуть бути використані майбутніми педагогами.
4. Установа рекомендує оцінити результати практики на «відмінно», що відображено у характеристиці.

Оцінка **«добре»** ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані повністю.
2. Вся звітна документація представлена в повному обсязі:
 - індивідуальний план проходження практики виконано;
 - проведено спостереження занять та відповідні пробні практичні заняття з інклюзивною дитиною (відображено у щоденнику);
 - складено розгорнуту характеристику на учня та його взаємодії в учнівському колективі (групі закладу дошкільної освіти);
 - звіт про результати проходження навчально-педагогічної практики складеного згідно вимог;
 - щоденник практики, в оформленні якого наявні поодинокі огріхи.
3. Документація оформлена відповідно до вимог, що представлені у Програмі практики, Положення щодо організації та проведення практик Університету Григорія Сковороди в Переяславі.
4. Звітна документація представлена у встановлений термін (після закінчення практики).
5. Установа рекомендує оцінити результати практики на **«добре»**, що відображено у характеристиці.

Оцінка **«задовільно»** ставиться, якщо:

1. Робота студента носила суто виконавчий характер, має значні зауваження від фахівця установи.
2. У представленій документації відсутні окремі звітні методичні матеріали.
3. Документація оформлена недбало; в ній безсистемно висвітлено діяльність практиканта.
4. Матеріали представлено несвоєчасно.
5. Студент не може аргументувати види планування роботи в освітніх, інклюзивних закладах; не вивчив і

поверхнево описав умови діяльності педагога/асистента вихователя/асистента вчителя.

6. Установа рекомендує оцінити результати практики на «задовільно», що відображено у характеристиці.

Оцінка «*незадовільно*» ставиться, якщо:

1. Студент не виконав більшу половину програми практики.
2. Відсутня звітна документація.
3. Робота студента під час практики характеризується оцінкою «незадовільно».
4. Характеристика з бази практики відсутня.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ЗВІТІВ ПРАКТИКИ

У триденний термін після закінчення практики здобувачі здають всю необхідну документацію методисту зі спеціальності. Методист практики від кафедри перевіряє усі представлені здобувачем документи, візує їх та оцінює як кожний з них, так і загальну практичну діяльність здобувача. Практикант, який отримав позитивну рецензію на подані матеріали, допускається до захисту.

Звіт здійснюється на підсумковій конференції, шляхом представлення результатів діяльності під час практики. На конференцію запрошуються завідувач кафедри, факультетський керівник, методист з організації практик по університету та науково-педагогічні працівники випускової кафедри.

Підсумки практик підводяться керівником практики від кафедри на підставі оцінювання роботи студентів на базах практик, оформлення звітної документації та захисту звітів. За результатами захисту виставляється оцінка. Оголошення оцінок за проходження практик відбувається на підсумкових конференціях. Результати практик обговорюються на засіданні кафедри.

Здобувачеві, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право повторного проходження практики.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Аргіропоулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: Навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.
- [2] Демченко І.І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика: навч.-метод. посіб.; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, ф-т початк. та корекц. освіти, Каф. корекц. педагогіки та психології. Умань: Сочінський М. М., 2016. 159 с.
- [3] Дікова-Фаворська О. М., Здрагат С. Г. Інклюзія в освіті: повсякденні практики та процедура оцінювання: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2016. 416 с.
- [4] Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб.: [працівникам загальноосвіт. шк. з інклюзив. та спец. навчанням дітей з порушеннями зору, офтальмологам, лікарям заг. профілю / Н. М. Алесєва та ін.]; за наук. ред. Є. П. Синьової, С. О. Рикова; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. Київ: Кафедра, 2016. 211 с.
- [5] Дмитренко К.А., Коновалова М.В., Семиволос О.П. Працюємо з «особливою» дитиною у «звичайній» школі. Харків: ВГ «Основа», 2018. 120 с.
- [6] Інклюзивна освіта в ЗПО. Організація навчання / [О. В. Боровська та ін. ; упоряд.: О. Власенко]. Київ: Шк. світ, 2018. 118 с.

- [7] Інклюзивна освіта: досвід і перспективи / [Аргіропоулос Д. та ін.; відп. ред. Г. В. Давиденко]; Вінниц. соц.-екон. ін-т Відкритого міжнар. ун-ту розвитку людини «Україна». Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 241 с.
- [8] Інклюзивне навчання: досвід упровадження / упоряд. А. А. Колупаєва ; ред. рада М. Мосієнко, М. Голубенко, Т. Шаповал, Г. Харук ; авт. кол.: І. Луценко, Д. Романовська, Л. Кирилецька та ін. Київ : ВГ Шкільний світ, 2015. 200 с.
- [9] Інклюзія. Форми роботи: [посібник] / С. Дмитренко та ін. ; упорядник С. Дмитренко. Київ : Перше вересня. 2019. 199 с.
- [10] Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ. Самміт-Книга. 2020. 272 с.
- [11] Лавріненко Л.І. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): навч.-метод. посіб. на допомогу слухачам курсів підвищення кваліфікації, пед. працівникам закл. загал. серед. Освіти / Лавріненко Л. І.; Упр. Освіти і науки Черніг. облдержадмін., Черніг. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. К. Д. Ушинського, Каф. педагогіки, дошк. та початк. освіти. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. 167 с.
- [12] Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник. Вип. 12 / [редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєва]; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ, 2017. 184 с.
- [13] Пантюк Т. Основи корекційної педагогіки : курс лекцій: [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Т. І. Пантюк, О. В. Невмержицька, М. П. Пантюк ; ДДПУ

- ім. І. Франка. [2-ге вид., допов. і перероб.]. Дрогобич : [ВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2009. 324 с.
- [14]Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
- [15]Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
- [16]Сергійчук О.М., Багно Ю.М., Плужник О.В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. / за ред. О.М. Сергійчук. Переяслав: «Видавництво К С В», 2020. 226 с.
- [17]Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Вид. 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2020. 264 с.

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА У БАЗОВІЙ ШКОЛІ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))

Мета практики

Узагальнити, розширити та поглибити знання з теорії та методики виховання у 5-9 класах ЗЗСО, педагогічної майстерності, розвивати вміння і навички у підготовці до виконання функцій класного керівника. Ознайомитись із виховною роботою класного керівника, його функціями та обов'язками, закріпити уміння складати план виховної роботи класного керівника, проводити та аналізувати позаурочні виховні заходи.

Завдання практики

I. Скласти розділ індивідуального плану «Виховна робота», що включає:

1. Знайомство з класом, відвідування виховних заходів, які проводить класний керівник у середніх класах.
2. Відвідування та обговорення уроків (за фахом) з метою спостереження за реалізацією виховної мети уроку.

II. Ознайомитись із особливостями планування та організації виховної роботи класного керівника у 5-9 класах ЗЗСО, законспектувати план виховної роботи на період практики та проаналізувати його відповідно до поставлених питань:

1. З'ясувати з яких розділів складається план виховної роботи у даному класі.

2. Вказати напрями виховання: національно-патріотичне, моральне, розумове, трудове, естетичне, екологічне, фізичне тощо (з прикладами).

3. Назвати форми проведення виховних заходів, яким класний керівник надає перевагу (бесіди, лекції, розповіді, свята, вечори тощо).

4. Обґрунтувати відповідність запланованих виховних заходів віковим особливостям учнів даного класу.

5. Висвітлити актуальність обраних тем виховних годин.

6. Провести анкетування з дітьми у закріпленому класі на тему: «Які б заходи (свята, бесіди тощо) та на які теми Ви б хотіли, щоб з Вами проводили протягом навчального року».

III. Провести у закріпленому класі відповідно до плану виховної роботи 1 пробний і 1 заліковий виховні заходи (обов'язково мати оформлені розробки виховних заходів).

IV. Оволодіти уміннями планувати і проводити позакласну виховну роботу з колективом класу та окремими учнями.

V. Удосконалювати уміння аналізувати та проводити виховні заходи (1-2 теми виховних годин є обов'язковими).

VI. Оволодіти методами та прийомами вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів (відомості зафіксувати в аналізі виховної години); проводити профорієнтаційну роботу у випускних класах.

Зміст практики

Організаційна робота: участь у настановчій конференції; участь у нарадах з керівниками практики і методистами; участь у підсумковій конференції з педагогічної практики.

– *Ознайомлення та робота з нормативними документами, науково-методичною літературою:*

– «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти»;

- накази, інструкції та розпорядження Міністерства освіти і науки України з питань виховної роботи;
- загальношкільний навчальний план (розділ «Виховна робота класного керівника»);
- робочий план класного керівника з виховної роботи у 5-9 класах ЗЗСО;
- навчально-методична та наукова література з педагогіки, методики виховної роботи та педагогічної майстерності.

Навчально-методична робота:

- вивчення умов організації педагогічного процесу у старшій школі;
- складання перспективного плану виховної роботи на період практики;
- відвідування виховних заходів і класних годин, проведених класним керівником (перший тиждень; аналіз за поданою схемою) у старшій школі;
- проведення 1 пробного та 1 залікового виховного заходу, їх аналіз (дотримуватись методичних порад класного керівника, методиста з виховної роботи);
- робота з батьками (відвідування батьківських зборів, проведення індивідуальних бесід із батьками учнів).

Звітна залікова документація

1. Індивідуальний план виховної роботи у закріпленому класі (розділ «Виховна робота» у загальному індивідуальному плані).

2. Щоденник з конспектами відвіданих уроків (10 уроків) у середніх класах, аналізом їх виховної мети, її реалізації на уроках та аналізом виховного заходу, проведеного класним керівником. У щоденнику законспектувати та проаналізувати особливості планування та організації виховної роботи класного керівника у середніх класах.

3. *Плани конспектів проведених виховних заходів у середніх класах (2 пробні виховні заходи з підписом класного керівника та 1 заліковий виховний захід, який обов'язково має бути з оцінкою, підписом та рецензією класного керівника).*

4. *Самоаналіз проведеного студентом виховного заходу (за схемою).*

5. *Звіт із практики (за схемою).*

6. *Характеристика студента з оцінкою проведеної роботи за підписом керівника практики та директора закладу.*

Схема орієнтовного аналізу виховного аспекту уроку

1. Поведінка вчителя на уроці. Чи сприяла вона досягненню мети уроку?

2. Чи зумів учитель у процесі організації навчальної діяльності приділити увагу формуванню ціннісної орієнтації учнів, їх ставленню до п'яти моральних аспектів, які завжди присутні на уроці: люди, він сам, колектив, праця, Батьківщина?

3. Як поводитися учні. Негативні й позитивні сторони поведінки класу й окремих учнів. Причини. Чи сформовані стримуючі засади в зовнішній поведінці дітей?

4. Що дав урок для подальшого позитивного розвитку взаємин між учителем і класом, між учителем і окремими учнями.

Схема аналізу виховного заходу

Педагогічна доцільність проведення виховного заходу:

— актуальність теми і завдань виховання; відповідність віковим особливостям та рівню вихованості учнів.

Зміст виховного заходу та його структура:

- вступна частина, основна частина, висновок; відповідність змісту, форм, методів і прийомів виховання меті та завданням виховного заходу;

- формування готовності учнів до сприйняття змісту виховного заходу та участі в ньому, позитивних мотивів діяльності; відповідність змісту виховного заходу віку та рівню вихованості учнів, оптимальне співвідношення раціональної та емоційної складової, логічна послідовність викладу змісту виховання.

Ефективність застосованих форм та методів виховання:

- характеристика форм, методів, технічних засобів, обладнання, наочності;

- відповідність форм та методів виховання змісту виховного заходу, віковим та індивідуальним особливостям учнів.

Організаційний аспект виховного заходу:

- чіткість елементів структури заходу – початку, основної частини, заключної частини; оптимальність тривалості заходу; естетичність оформлення виховного заходу; чіткий розподіл обов’язків між учасниками заходу.

Поведінка вчителя та учнів:

- організаторські здібності, емоційний стан педагога, педагогічний такт; уміння володіти увагою дітей, підтримувати дисципліну, викликати інтерес; рівень підготовленості педагога до проведення заходу, глибокі знання і розуміння проблеми, вміння знайти її оптимальне рішення; підготовленості учнів до виховного заходу;

- активність, уважність, зацікавленість, дисциплінованість; рівень взаємодії і співробітництва педагога та учнів;

- керівна роль педагога у виховному процесі (як було організовано предметну діяльність школярів, їх активність та самостійність на всіх етапах заходу, чи відбувалось формування дружби, товаристськості, відповідальності).

Результативність виховного заходу:

– який реальний результат виховного заходу, чи досягнуто поставленої мети, що зроблено корисного для учнів, для батьків, для суспільства; загальне враження про виховний захід; пропозиції щодо удосконалення процесу виховання.

Оформлення титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Кафедра освітології та педагогічної інноватики

Виховний захід

на тему:

проведений студентом факультету
української та іноземної
філології групи А-42

ППП

Методист із педагогіки:

ППП

Переяслав – 2025

2-га сторінка.

Тема _____.

Адресність (для дітей якої вікової категорії) _____.

Мета _____.

Обладнання _____.

Хід виховного заходу.

I. Вступ (актуалізація знань з теми заходу, мотивація діяльності в цікавій ігровій формі тощо).

II. Основна частина:

- 1.
- 2.

III. Заключна частина (підведення підсумків, відзначення активних учасників, переможців).

Схема самоаналізу виховного заходу

1. Педагогічне обґрунтування виховного заходу. Доцільність його проведення.
2. Місце даного виховного заходу в системі навчально-виховної роботи класу, його зв'язок з навчальним матеріалом, з іншою діяльністю виховного характеру.
3. Мета заходу. Наскільки вона досягнута?
4. Характеристика учасників заходу, охоплення їх активною діяльністю при складанні плану, підготовці та проведенні заходу.
5. Комунікативна культура учасників виховного заходу (як вона виявлялась і як формувалась).
6. Оцінка загального емоційно-психологічного фону заходу (цікавість, веселі обличчя, розкутість учасників тощо).
7. Оцінка результативності виховного заходу. Його пізнавальна і виховна цінність.
8. Які позитивні сторони та недоліки Ви бачите у проведенні заходу?
9. Які висновки Ви зробили для себе на майбутнє?

Звіт

студента(ки) _ курсу, факультету

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Коротка характеристика ЗЗСО і навчально-методичної бази.

2. Кількість відвіданих виховних заходів, проведених класним керівником. Що запозичене з його досвіду?

3. Кількість проведених виховних заходів. Які теми, форми проведення були обрані і чому? Які висновки Ви для себе зробили?

4. Які методи виховання переважали під час здійснення навчально-виховного процесу у закріпленому класі на період практики?

5. Кількість проведених уроків за фахом. Чи була досягнута виховна мета проведених Вами уроків?

6. Які принципи виховання найчастіше застосовувалися під час проведення уроків?

7. Ваші пропозиції щодо покращення навчально-виробничої практики у базовій школі в наступні роки. Як дана практика вплинула на Вас як педагога?

(Дата)

(Підпис)

Критерії оцінювання практичних умінь здобувачів вищої освіти

№	Вид діяльності студента	Термін виконання	Кількість балів
1.	Проведення виховних заходів, батьківських зборів тощо. Виконання обов'язків класного керівника	Під час проходження практики	10
2.	Самоаналіз залікового виховного заходу	Під час проходження практики	3
3.	Якість оформлення звітної документації. Повнота і правильність оформлення документації з практики	Під час проходження практики	10
4.	Презентація матеріалів практики на підсумковій конференції	Після проходження практики	2
Заліково-рейтингова оцінка			25

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Бабченко Л. М. Портфоліо учителя як форма аналізу та оцінки результатів його діяльності: метод. реком. Дніпро: Середняк Т. К., 2019. 21 с.
- [2] Виховання громадянина-патріота: моделі соціального партнерства: метод. посіб. / Харченко Н. В., Окушко Т. К., Шпиг Н. О., Коновець С. В., Сокол Л. М., Пашенко О. В.; наук. ред. Н. В. Харченко. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 322 с.
- [3] Виховання дітей та молоді: теорія і практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2020. 245 с.
- [4] Виховна діяльність класного керівника: соціально-методологічний концепт: навч.-метод. посіб.; Хмельниц. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти; [авт. та упоряд.: В. Є. Берега, В. Ю.Іова]. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2016. 211 с.
- [5] Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ: Академвидав, 2012. 615 с. (Альма-матер).
- [6] Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / упоряд. Воротникова І.П. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 48 с.
- [7] Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності: метод. реком. / за ред. І. В. Удовиченко. Суми: НВВ КЗ СОППО, 2021. 198 с.
- [8] Духовно-моральне виховання особистості: теорія та практика: наук.-метод. посіб. / за заг. ред. канд. пед. наук, доцента Л. М. Михайлової. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. 250 с.

- [9] Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків.: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
- [10] Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови: методичний поради́ник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року: метод. реком. / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засе́кіної: Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с.
- [11] Закон України «Про вищу освіту» (редакція від 15.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
- [12] Закон України «Про волонтерську діяльність» (редакція 01.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
- [13] Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (прийнятий 27.04.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#n357>.
- [14] Закон України «Про освіту» (редакція від 01.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- [15] Закон України «Про повну загальну середню освіту» (редакція від 15.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
- [16] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 5-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 111 с.
- [17] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 6-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 95 с.
- [18] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 7-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 111 с.
- [19] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 8-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 95 с.

- [20]Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 9-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 95 с.
- [21]Ігнатенко Н. М. Упровадження інноваційних форм методичної роботи у діяльність закладу загальної середньої освіти: метод. реком. Чернігів: ЧОІППО імені К. Д. Ушинського, 2021. 55 с.
- [22]Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта України в умовах воєнного стану». Київ, 2022. 358 с.
- [23]Ключові аспекти організації освітньої діяльності в умовах воєнного стану: метод. реком. / Донецький облІППО; за заг. ред. Г. О. Щербиніної. Краматорськ, 2022. 20 с.
- [24]Козловський Ю.М., Ортинський В.Л., Дольнікова Л.В. Педагогіка: підруч. [для здобувачів наук. ступеня доктор філософії, студентів та викладачів] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 371 с.
- [25]Креативна педагогіка: 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання / [упоряд. Н. В. Харченко]. Київ: Шк. світ, 2017. 93 с.
- [26]Лукіна Т. О. Управління якістю загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Київ: Педагогічна думка, 2020. 230 с.
- [27]Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Кошечко Н. В. Педагогіка: (у структур.-логіч. схемах та табл.): навч. посіб. Київ: Компринт, 2020. 90 с.
- [28]Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2023. 244 с.
- [29]Мобільні технології в школі: посіб. для вчителів / І. А. Патрушева, О. М. Гера, Н. В. Діденко, Л. А. Павлюк, О. Л. Сафроненко. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 175 с.

- [30]Онищенко Н.П. Методика виховної роботи (за кредитно-модульною системою організації навчання): навч. посіб. [реком. до друку комісією з проблем виховання учн. та студ. молоді Наук.-метод. ради з питань освіти МОН України]. [2-е вид., розшир. та доповн.] Переяслав-Хм.: ФОП Лукашевич О.М., 2013. 306 с.
- [31]Онищенко Н. П., Сергійчук О. М. Педагогіка: навч.-метод. посіб.: у 2 ч. [3-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. Ч. I. 418 с.
- [32]Організація діяльності закладів освіти в умовах воєнного стану. Порадник III. З досвіду роботи освітян міста Києва: навч.-метод. посіб. / упоряд.: Фіданян О. Г., Войцехівський М. Ф., Івашньова С. В. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 600 с.
- [33]Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери і роби: посіб. із менеджменту якості для керівників закл. загальної середньої освіти. Київ: Шкільний світ, 2021. 272 с.
- [34]Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання / О. Локшина, О. Глушко, А. Джурило, С. Кравченко, О. Максименко, Н. Нікольська, О. Шпарик; за заг. ред. О. Топузова, О. Локшиної; Нац. акад. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Пед. думка, 2022. 66 с.
- [35]Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: [VI Міжнар. наук.-практ. конф.] : зб. наук. ст. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, КЗ Сумський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.]; [за заг. ред. О. В. Зосименко]. Суми: Цьома С. П., 2019. Т. 1. 345 с.
- [36]Педагог у викликах воєнного часу: збірник статей / уклад. Л. П. Ходанич. Ужгород: ЗППО, 2022. 131 с.

- [37]Педагогіка: методичні рекомендації для самопідготовки та самоконтролю / укладачі: Плахотнік О. В., Стражнікова І. В. Івано-Франківськ, 2022. 94 с.
- [38]Педагогічна інноватика: термінологічний словник /авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [39]Підборський Ю.Г., Хмельницька О.С. Педагогічна майстерність викладача: навч. посіб. Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я.М., 2020. 156 с.
- [40]Положення про класного керівника. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text>
- [41]Практична медіаосвіта: медіаграмотність в освітньому просторі : навч.-метод. посібник / уклад.: В. В. Байдик, О. В. Проніна; за заг. ред. В. В. Байдик. Лисичанськ, 2021. 66 с.
- [42]Реалізація технологій профільного навчання в закладах загальної середньої освіти: метод. посіб. / О. В. Малихін, Н. О. Арістова, Л. В. Шелестова, О. В. Барановська, В. І. Кизенко, О. П. Кравчук, С. Е. Трубачева, О. В. Чорноус. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 197 с.
- [43]Сергійчук О. М., Онищенко Н. П., Хмельницька О. С. Організація та проведення практичної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): «Видавництво КСВ», 2019. 220 с.
- [44]Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад.: Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна; за заг. ред. Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.
- [45]Сучасна освіта: стратегії та технології навчання молоді і дорослих: зб. наук. праць / за ред. О. І. Шапран і Ю. П. Шапрана. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. 566 с.

- [46]Сучасні методи групової роботи з учнями : наук.-метод. посіб. / укладачі: Буряк О. О., Кечик О. О. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 103 с.
- [47]Тлумачний словник освітянських термінів. Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти», 2022. 50 с.
- [48]Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. [3-тє вид., стер.]. Київ: Академвидав, 2017. 560 с. (Альма-матер).
- [49]Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.) Домбровська Я.М. 2021. 222 с.
- [50]Швай Р.І. Педагогіка творчості: підручник; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 199 с.
- [51]Dovgal O., Havrylova O., Potryvaieva N., Tolstova N., Ostapchuk T., Onyshchenko N. Application Of Innovative Technologies In Higher Education Institutions Of Ukraine: Forms And Methods. *International Journal of Computer Science and Network Security*. South Korea, May 2021. VOL. 21. No. 5. P. 43-47. DOI <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.5.8> (Web of Science).

Інформаційні ресурси

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (сайт www.nbuv.gov.ua).

Національна парламентська бібліотека України (сайт www.nplu.kiev.ua).

Нормативна база.

Наукова педагогічна література.

Бібліотека університету (сайт uhsp.edu.ua).

Електронні бібліотеки України.

Електронні ресурси:

<http://zakon.rada.gov.ua> (офіційний веб-сайт Верховної ради України);

<http://www.mon.gov.ua> (офіційний веб-сайт МОН України);

<http://ukped.com> (українська педагогіка);

<http://uchiteli.com.ua> (сайт учительської взаємодопомоги: метод. матеріали, календарні плани, відеоуроки тощо);

<http://www.ostriv.in.ua> (Інтернет-Портал «Острів Знань»);

rada.gov.ua/LIBRARY (бібліотека Верховної Ради України);

www.ukrbook.net (Книжкова палата України);

<http://www.library.edu-ua.net> (Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського).

Prometheus: платформа масових відкритих онлайн курсів (<https://prometheus.org.ua/>)

Вікі-ресурси:

<http://osvita.ua> (освітній портал «Освіта.UA»)

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

для здобувачів факультету фінансово-економічної і професійної освіти

Керівниками педагогічної практики від базових установ призначаються викладачі з науковим ступенем і стажем роботи у закладах вищої освіти не менше 3-х років. Тривалість практики – 5 тижнів. Основною метою практики є підготовка студентів до організації і здійснення виховної роботи у коледжах, закладах професійно-технічної (професійної) освіти.

Завдання практики

- ознайомитися з організацією навчальної роботи у коледжах, закладах професійно-технічної (професійної) освіти;
- ознайомитися з Положенням про організацію освітнього процесу в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі;
- ознайомитися з посадовими обов’язками та функціями куратора академічної групи;
- розробити виховні заходи у закріпленій групі (не менше 2-х);
- провести заліковий виховний захід у групі.

Зміст практики

Організаційна робота:

- участь у настановчій конференції;
- опрацювання нормативних документів: положення про організацію освітнього процесу; посадових обов’язків куратора академічної групи;

- консультування студентів-практикантів методистами і керівниками практики щодо проведення виховної роботи в академічній групі;
- виконання обов'язків куратора групи, підготовка та проведення виховних заходів зі студентами;
- участь у підсумковій конференції з педагогічної практики.

Програмні завдання з педагогіки і психології для студентів 4 курсу

Залікова документація з педагогіки

- 1. Індивідуальний план виховної роботи студента-практиканта на період практики.*
- 2. План-конспект 1 залікового виховного заходу (свято, конкурс-розважальна програма, диспут, семінар-практикум з виховною метою до 1 год. 20 хв.) з оцінкою та рецензією куратора.*
- 3. Самоаналіз залікового виховного заходу (за схемою).*
- 4. Звіт про проходження педагогічної практики та виконання завдань із педагогіки.*

Залікова документація з психології

- 1. Психологічна характеристика 1 студента (за схемою).*

Схема оформлення та вимоги до проведення виховного заходу

Титульний аркуш

План-конспект (бесіди, свята і т.д.)
проведеного в _____ групі, факультету _____
студентом-практикантом _____ групи, факультету

(прізвище, ім'я, по батькові)

Наступні сторінки:

Тема:

Мета:

План.

Зміст виховного заходу

Детально описується сценарій проведеного заходу (5-7 сторінок).

Список використаних джерел.

Самоаналіз виховного заходу

1. Обговорення заходу: аналіз теми, мети, завдань; відповідність теми, мети поставленим завданням та індивідуальним і віковим особливостям студентів.

2. Особливості підготовки до проведення виховного заходу, організаційні труднощі.

3. Особливості проведення виховного заходу:

- що, на Вашу думку, найбільше вдалося (не вдалося);
- як встановлювався контакт зі студентами;
- особливості сприймання студентів, налагодження взаємозв'язку;
- емоційний клімат під час проведення виховного заходу;
- включення студентської молоді у процес обговорення проблеми;
- використання різних методів впливу на студентів, індивідуальний та диференційований підхід до них.

4. Загальні висновки: чи досягнуто поставленої мети; на що необхідно звернути увагу в майбутньому; загальне враження про захід; особливості подальшої виховної роботи (які теми слід обговорювати, яка форма проведення заходу найбільш вдала тощо).

Психологічна характеристика студента

1. Загальні відомості про студента (адреса проживання, професія батьків, місце роботи батьків, склад сім'ї, взаємини членів сім'ї, режим дня і дозвілля дитини, стан її здоров'я, друзі).
2. Загальні риси характеру студента (властивості темпераменту і його психічних процесів, моральний розвиток дитини).
3. Самооцінка студента (занижена, занадто висока, у нормі).
4. Поведінка у повсякденних та незвичайних ситуаціях.
5. Особливості спілкування та взаємодії з людьми (викладачами, однокласниками, іншими студентами, батьками тощо).
6. Реакція на зауваження.
7. Інтереси та уподобання студента.
8. Висновки (рекомендації щодо подолання недоліків у поведінці; поради, які риси характеру необхідно розвивати та вдосконалювати студенту).

Схема індивідуального плану

Індивідуальний план
проходження педагогічної практики
в закладі освіти _____
з __ по __ 20__ року
студента _____ курсу _____ групи
факультету _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дата	Вид діяльності	Термін виконання	Примітки
1. Період підготовки та ознайомлення			
1.	Настановча конференція		
2.	Ознайомлення з базою практики		
3.	Вивчення документації		
4.	Знайомство з академічною групою		
5.	Ознайомлення з роботою куратора		
6.	Підготовка до виховних заходів		
2. Період практичної діяльності			
1.	Робота над формуванням студентського колективу		
2.	Робота по здійсненню різних напрямів виховання		
3.	Підготовка до проведення пробних виховних заходів		
4.	Проведення пробних виховних заходів		

Затверджую _____
(дата, підпис методиста з педагогіки)

Схема звіту про проведену виховну роботу

Титульний аркуш

Звіт

про проходження педагогічної практики

в закладі освіти _____

з ____ по ____ 20__ року

на посаді _____

студента _____ курсу _____ групи

факультету _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

2 сторінка

I. Загальні відомості про заклад: назва закладу, адреса, місцевість, в якій він розташований, кліматичні умови та навколишнє середовище тощо;

II. Матеріально-технічне оснащення закладу: загальна характеристика матеріально-технічної бази закладу;

забезпечення необхідним обладнанням для проведення виховної роботи; методичне забезпечення.

III. Характеристика студентського колективу: вік молоді, рівень їх вихованості, вікові та індивідуальні особливості; особливості студентського колективу, його структура (наявність формальних і неформальних лідерів, активу).

IV. Виховна робота в закладі:

- планування і організація виховної роботи;
- проведення роботи по згуртуванню студентського колективу;
- організація і проведення виховних заходів (дата, тема, мета);
- особливості підготовки до проведення виховних заходів, організаційні труднощі;
- особливості проведення виховних заходів (що вдалося чи не вдалося, як встановлювався контакт зі студентами, їх емоційний стан тощо);
- підсумки проведених заходів (чи досягнуто поставленої мети, загальне враження про захід, на що необхідно звернути особливу увагу у майбутньому тощо).

V. Загальні висновки: загальні враження про педагогічну практику в закладі; які професійно-педагогічні та психологічні знання, уміння і навички набули; які виникали труднощі і як їх вирішували; пропозиції щодо покращення організації і змісту педагогічної практики

Дата

Підпис

**Програмні завдання з педагогіки і психології для
студентів 6 курсу**

Залікова документація з педагогіки

1. Індивідуальний план виховної роботи студента-практиканта на період практики.

2. Плани-конспекти 1 пробного (бесіда, консультація, лекція тощо тривалістю до 30 хв.) та 1 залікового виховного заходу (свято, конкурс-розважальна програма, диспут, семінар-практикум з виховною метою до 1 год. 20 хв.) з оцінкою та рецензією куратора.

3. Конспект функціональних обов'язків куратора.

4. Звіт про проходження педагогічної практики та виконання завдань із педагогіки.

Залікова документація з психології

1. Психологічна характеристика 1 студента.

2. Психологічна характеристика студентського колективу (навчальної групи).

Схема оформлення та вимоги до проведення виховного заходу

Титульний аркуш

План-конспект (бесіди, свята і т.д.)
проведеного в _____ групі, назва закладу _____
студентом-практикантом _____ групи, факультету

(прізвище, ім'я, по батькові)

Наступні сторінки:

Тема:

Мета:

План.

Зміст виховного заходу

Детально описується сценарій проведеного заходу (5-7 сторінок).

Список використаних джерел.

Схема індивідуального плану

Індивідуальний план
проходження педагогічної практики
в закладі _____
з _____ по _____ 20____ року
студента _____ курсу _____ групи
факультету _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дата	Вид діяльності	Термін виконання	Примітки
1. Період підготовки та ознайомлення			
1.	Настановча конференція		
2.	Ознайомлення з базою практики		
3.	Вивчення документації		
4.	Знайомство з академічною групою		
5.	Ознайомлення з роботою куратора		
6.	Підготовка до виховних заходів		
2. Період практичної діяльності			
1.	Робота над формуванням студентського колективу		
2.	Робота з реалізації різних напрямів виховання		
3.	Підготовка до проведення пробних виховних заходів		
4.	Проведення пробних виховних заходів		

Затверджую _____
(дата і підпис методиста з педагогіки і психології)

Схема звіту про проведеному виховну роботу

Титульний аркуш
Звіт
про проходження педагогічної практики
в закладі _____
з _____ по _____ 20____ року

на посаді _____

студента _____ курсу _____ групи
факультету _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

2 сторінка

I. Загальні відомості про заклад: назва закладу, адреса, місцевість, в якій він розташований, кліматичні умови та навколишнє середовище тощо.

II. Матеріально-технічне оснащення закладу: загальна характеристика матеріально-технічної бази закладу; забезпечення необхідним обладнанням для проведення виховної роботи; методичне забезпечення.

III. Характеристика студентського колективу: вік дітей, рівень їх вихованості, вікові та індивідуальні особливості; особливості колективу, його структура (наявність формальних і неформальних лідерів, активу).

IV. Виховна робота в закладі: планування і організація виховної роботи; проведення роботи по згуртуванню студентського колективу; організація і проведення виховних заходів (дата, тема, мета); особливості підготовки до проведення виховних заходів, організаційні труднощі; особливості проведення виховних заходів (що вдалося чи не вдалося, як встановлювався контакт із студентами, їх емоційний стан тощо); підсумки проведених заходів (чи досягнуто поставленої мети, загальне враження про захід, на що необхідно звернути особливу увагу у майбутньому тощо).

V. Загальні висновки: загальні враження про педагогічну практику в закладі; які професійно-педагогічні та психологічні знання, уміння і навички набули; які виникали труднощі і як їх вирішували; пропозиції щодо покращення організації і змісту педагогічної практики.

Дата

Підпис

Психологічна характеристика студента

1. Загальні відомості про студента (адреса проживання, професія батьків, місце роботи батьків, склад сім'ї, взаємини членів сім'ї, режим дня і дозвілля дитини, стан її здоров'я, друзі).
2. Загальні риси характеру студента (властивості темпераменту і його психічних процесів, моральний розвиток дитини).
3. Самооцінка студента (занижена, занадто висока, у нормі).
4. Поведінка у повсякденних та незвичайних ситуаціях.
5. Особливості спілкування та взаємодії з людьми (викладачами, однокласниками, іншими студентами, батьками тощо).
6. Реакція на зауваження.
7. Інтереси та уподобання студента.
8. Висновки (рекомендації щодо подолання недоліків у поведінці; поради, які риси характеру необхідно розвивати та вдосконалювати студенту).

Характеристика студентського колективу

1. Склад групи (кількість дівчат, хлопців). Скільки років існує колектив? Основні етапи його розвитку на даний час.
2. Склад групи за соціальним становищем батьків та їх наявністю.
3. Характеристика міжособистісних стосунків (гуманні, конфліктні, індіферентні).
4. Структура взаємин за соціометричним статусом (формальні і неформальні лідери, ізольовані, із задовільним статусом тощо).
5. Характер стосунків із викладачами (повага, байдужість, формалізм, конфліктність).

6. Загальна спрямованість і моральні цінності колективу.
7. Наявність спільної мети та ступінь згуртованості під час роботи.
8. Громадська думка в групі: спрямованість, ставлення до негативних відхилень у поведінці, можливість висловлення власної думки, культура дискусій.
9. Участь у науково-дослідній, громадській роботі закладу.
10. Наявність і діяльність органів самоврядування.
11. Традиції, норми поведінки, «неписані» закони життя групи.

Рекомендована література

- [1] Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.-метод. посіб. / Авт. кол.: Стинська В.В., Прокопів Л.М., Завагородня Т.К., Нагачевська З.І., Савчук Б.П., Стражнікова І.В., Єгорова І.В., Ковальчук В.М., Салига Н.М. [За заг. ред. В.Стинської, Л.Прокопів]. Івано-Франківськ, 2021. 430 с
- [2] Актуальні проблеми професійної освіти: навч.-метод. посіб. / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка; уклад. Дубасенюк О. А. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 352 с.
- [3] Барановська Л.В. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. для студентів ВНЗ; Нац. авіац. ун-т. Київ: НАУ, 2015. 238 с.
- [4] Біляковська О.О., Мицишин І. Я., Цюра С. Б. Дидактика вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНМСУ. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 360 с.
- [5] Вища освіта різних країн світу монографія / за наук. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2020. 488 с.

- [6] Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник. Київ: ЦНЛ. 2018. 384 с.
- [7] Гладуш В.А., Лисенко Г.І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посібник. Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2014. 416 с.
- [8] Добротвор О.В. Комунікативна дидактика вищої школи; М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т. Київ: Пед. думка, 2017. 230 с.
- [9] Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид.2, доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
- [10] Європейська вища освіта в реаліях виміру змін і досягнень: монографія / за наук. ред. О. І. Шапран. Переяслав (Київ. обл.): ФОП Домбровська Я. М., 2024. 452 с.
- [11] Євсєєва Г., Лисенко Г. Теорія і методика викладання в сучасній вищій школі: [навч. посіб. для студентів, аспірантів та викладачів]. Дніпро: ПДАБА, 2020. 152 с.
- [12] Зайченко І. Педагогіка і методика навчання у вищій школі. Київ: Ліра-К, 2020. 512 с.
- [13] Зайченко І. В., Теслюк В. М., Каленський А. А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 484 с.
- [14] Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
- [15] Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- [16] Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
- [17] Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
- [18] Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 486 с.

- [19]Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Ф-т психології. Київ: Обрії, 2012. 220 с.
- [20]Немченко С. Г., Крижко В. В., Шумілова І. Ф., Старокожко О. М., Голік О. Б. Педагогіка вищої школи: підруч. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
- [21]Онищенко Н.П. Методика викладання педагогіки: навч.-метод. посіб. [2-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2021. 186 с.
- [22]Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: [для студентів, магістрів, аспірантів та наук.-пед. працівників / О. І. Федоренко та ін. ; за заг. ред. О. І. Федоренко]; М-во внутр. справ України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Бровін О. В., 2020. 239 с.
- [23]Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
- [24]Педагогічна інноватика: термінологічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [25]Практикум з навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи»: [навч.-метод. посіб.] / [уклад.]: Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. К. : Ленвіт, 2013. 71 с.
- [26]Практикум з навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» : навч.-метод. посіб. / [уклад.]: Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Київ: Ленвіт, 2013. 71 с.
- [27]Солодовник Т. О., Серeda Н. В., Квасник О. В. Дидактичні системи та освітні технології у вищій школі: навч.-метод. посіб. для студентів другого (магістер.) рівня вищ. освіти ОП «Педагогіка вищ. шк.»

- спец. 011 Освітні, педагогічні науки. Харків: Бровін О. В., 2021. 174 с.
- [28]Стинська В. Методика викладання у вищій школі та тренінгові технології: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2021. 260 с.
- [29]Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2016. 473 с.
- [30]Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. Херсон: Олді плюс, 2013. 515 с.
- [31]Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. [2-ге вид., допов.]. Київ: Академвидав, 2014. 454 с.
- [32]Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.): ФОП Домбровська Я.М., 2019. 280 с.
- [33]Шапран О. І., Хомич Г. О. Актуальні проблеми сучасної педагогіки і психології: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ.обл.): ДомбровськаЯ., 2023. 146 с.
- [34]Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практикозорієнтований аспект: навч.-метод. посіб. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 212 с.

ПЕРЕДДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗЗСО

**для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) рівня
вищої освіти факультету української та іноземної
філології**

**спеціальностей 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна
література (англійська)), 014 Середня освіта ((Мова та
зарубіжна література (німецька)), 014 Середня освіта
(Українська мова та література)**

Завдання практики

- ознайомитися з особливостями виховної роботи класного керівника та його функціональними обов'язками згідно з «Положенням про класного керівника середнього закладу освіти»;
- оволодіти уміннями планувати і проводити позакласну виховну роботу з колективом класу та окремими учнями;
- удосконалювати уміння аналізувати та проводити виховні заходи (1-2 теми виховних годин є обов'язковими);
- оволодіти методами та прийомами вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів (відомості зафіксувати в аналізі виховної години);
- проводити профорієнтаційну роботу у випускних класах.

Зміст практики

Організаційна робота: участь у настановчій конференції; участь у нарадах з керівниками практики і методистами; участь у підсумковій конференції з педагогічної практики.

Ознайомлення та робота з нормативними документами, науково-методичною літературою:

«Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти»;

- накази, інструкції та розпорядження Міністерства освіти і науки України з питань виховної роботи;
- загальношкільний навчальний план (розділ «Виховна робота класного керівника»);
- робочий план класного керівника з виховної роботи;
- навчально-методична та наукова література з педагогіки, методики виховної роботи та педагогічної майстерності.

Навчально-методична робота:

- вивчення умов організації педагогічного процесу у ЗЗСО;
- складання перспективного плану виховної роботи на період практики;
- відвідування виховних заходів і класних годин, проведених класним керівником (перший тиждень; аналіз за поданою схемою);
- проведення 1 пробного та 1 залікового виховного заходу, їх аналіз (дотримуватися методичних порад класного керівника, методиста з педагогіки);
- робота з батьками (відвідування батьківських зборів, проведення індивідуальних бесід із батьками учнів).

Звітна залікова документація

1. *Щоденник з педагогічної практики (спостереження уроків з метою реалізації виховного аспекту та виховних заходів, проведених учителем).*
2. *Індивідуальний план роботи студента-практиканта (розділ «Виховна робота»).*
3. *План роботи класного керівника на період практики (у щоденнику).*

4. Конспекти 2-х пробних та 1 залікового виховного заходу (з рецензіями класного керівника і методиста з педагогіки).

5. Самоаналіз залікового виховного заходу.

6. Звіт про виконання завдань з педагогіки.

7. Характеристика студента з оцінкою проведеної роботи за підписом керівника практики та директора закладу.

Схема оформлення виховного заходу

Титульний аркуш

План-конспект (бесіди, конкурсу, свята тощо).

проведеного в __ класі, ЗЗСО № __

студентом-практикантом _____ групи, __ факультету

2 сторінка: Тема: _____

Мета: _____

Обладнання: _____

План:

1.

2.

3 сторінка: Хід заняття (обсягом від 7 сторінок).

Детально описується зміст виховного заходу із зазначенням етапів, форм, методів і прийомів виховання. У кінці вказується список літератури, яка використовувалася під час підготовки заходу під заголовком

Список використаних джерел:

Схема аналізу виховного заходу

Педагогічна доцільність проведення виховного заходу: актуальність теми і завдань виховання; відповідність віковим особливостям та рівню вихованості учнів.

Зміст виховного заходу та його структура: вступна частина, основна частина, висновки; відповідність змісту,

форм, методів і прийомів виховання меті та завданням виховного заходу; формування педагогічної готовності учнів до сприйняття змісту виховного заходу та участі в ньому, позитивних мотивів діяльності; відповідність змісту виховного заходу віку та рівню вихованості учнів, оптимальне співвідношення раціональної та емоційної складової, логічна послідовність викладу змісту виховання.

Ефективність застосованих форм та методів виховання: характеристика форм, методів, технічних засобів, обладнання, наочності; відповідність форм та методів виховання змісту виховного заходу, віковим та індивідуальним особливостям учнів.

Організаційний аспект виховного заходу: чіткість елементів структури заходу – початку, основної частини, заключної частини; оптимальність тривалості заходу; естетичність оформлення виховного заходу; чіткий розподіл обов'язків між учасниками заходу.

Поведінка вчителя та учнів: організаторські здібності, емоційний стан педагога, педагогічний такт; уміння володіти увагою дітей, підтримувати дисципліну, викликати інтерес; рівень підготовленості педагога до проведення заходу, глибокі знання і розуміння проблеми, вміння знайти її оптимальне рішення; підготовленості учнів до виховного заходу; активність, уважність, зацікавленість, дисциплінованість; рівень взаємодії і співробітництва педагога та учнів; керівна роль педагога у виховному процесі; як було організовано предметну діяльність учнів, їх активність та самостійність на всіх етапах заходу, чи відбувалося формування дружби, товариствості, відповідальності.

Результативність виховного заходу: який реальний результат виховного заходу, чи досягнуто поставленої мети, що зроблено корисного для учнів, для батьків, для суспільства; загальне враження про виховний захід; пропозиції щодо удосконалення процесу виховання.

Схема самоаналізу виховного заходу

1. Аналіз теми, мети, завдань; відповідність теми, мети поставленим завданням та індивідуальним і віковим особливостям учнів.
2. Особливості підготовки до проведення виховного заходу. Організаційні труднощі.
3. Особливості проведення виховного заходу:
 - що, на Вашу думку, найбільше вдалося (не вдалося);
 - як встановлювався контакт з учнями;
 - які прийоми активізації діяльності учнів використовувалися;
 - емоційний клімат під час проведення виховного заходу;
 - використання різноманітних методів впливу на учнів, індивідуальний та міжособистісний підхід до учнів.
4. Загальні висновки: чи досягнуто поставленої мети (в якій мірі); на що необхідно звернути особливу увагу в майбутньому; загальне враження про захід; особливості подальшої виховної роботи (які теми слід обговорювати, яка форма проведення заходу найбільш вдала тощо), пропозиції та побажання.

Звіт про проходження переддипломної педагогічної практики в ЗЗСО студента _____ курсу, факультету

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Коротка характеристика ЗЗСО і навчально-методичної бази.
2. Кількість відвіданих занять у вчителя з предмета. Що запозичене з їх досвіду?
3. Кількість проведених уроків. Чи було досягнуто під час їх проведення виховного аспекту?

4. Які принципи виховання найчастіше застосовувалися під час проведення уроків?

5. Які методи виховання переважали під час здійснення навчально-виховного процесу у закріпленому класі на період практики?

6. Чи була досягнута виховна мета уроків?

7. Пропозиції щодо покращення переддипломної педагогічної практики в ЗЗСО в наступні роки. Як дана практика вплинула на студента як педагога? (Загальні враження).

Дата

Підпис

Критерії оцінювання практичних умінь здобувачів вищої освіти

№	Вид діяльності студента	Термін виконання	Кількість балів
1.	Проведення виховних заходів, батьківських зборів тощо. Виконання обов'язків класного керівника	Під час проходження практики	10
2.	Самоаналіз залікового виховного заходу	Під час проходження практики	3
3.	Якість оформлення звітної документації. Повнота і правильність оформлення документації з практики	Під час проходження практики	10
4.	Презентація матеріалів практики на підсумковій конференції	Після проходження практики	2
Заліково-рейтингова оцінка			25

Рекомендована література

- [1] Бабченко Л. М. Портфоліо учителя як форма аналізу та оцінки результатів його діяльності: метод. реком. Дніпро: Середняк Т. К., 2019. 21 с.
- [2] Виховання громадянина-патріота: моделі соціального партнерства: метод. посіб. / Харченко Н. В., Окушко Т. К., Шпиг Н. О., Коновець С. В., Сокол Л. М.,

- Пащенко О. В.; наук. ред. Н. В. Харченко. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 322 с.
- [3] Виховання дітей та молоді: теорія і практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2020. 245 с.
- [4] Виховна діяльність класного керівника: соціально-методологічний концепт: навч.-метод. посіб.; Хмельниц. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти; [авт. та упоряд.: В. Є. Берека, В. Ю. Юова]. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2016. 211 с.
- [5] Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ: Академвидав, 2012. 615 с. (Альма-матер).
- [6] Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / упоряд. Воротникова І.П. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 48 с.
- [7] Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності: метод. реком. / за ред. І. В. Удовиченко. Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2021. 198 с.
- [8] Духовно-моральне виховання особистості: теорія та практика: наук.-метод. посіб. / за заг. ред. канд. пед. наук, доцента Л. М. Михайлової. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. 250 с.
- [9] Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
- [10] Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови: методичний poradник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року: метод. реком. / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засекиної: Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с.
- [11] Закон України «Про вищу освіту» (редакція від 15.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

- [12] Закон України «Про волонтерську діяльність» (редакція 01.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
- [13] Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (прийнятий 27.04.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#n357>.
- [14] Закон України «Про освіту» (редакція від 01.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- [15] Закон України «Про повну загальну середню освіту» (редакція від 15.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
- [16] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 5-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 111 с.
- [17] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 6-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 95 с.
- [18] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 7-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 111 с.
- [19] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 8-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 95 с.
- [20] Ігнатова І. С. План виховної роботи класного керівника 9-го класу на 2018-2019 навчальний рік. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 95 с.
- [21] Ігнатенко Н. М. Упровадження інноваційних форм методичної роботи у діяльність закладу загальної середньої освіти: метод. реком. Чернігів: ЧОІППО імені К. Д. Ушинського, 2021. 55 с.
- [22] Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта України в умовах воєнного стану». Київ, 2022. 358 с.
- [23] Ключові аспекти організації освітньої діяльності в умовах воєнного стану: метод. реком. / Донецький облППО; за заг. ред. Г. О. Щербиніної. Краматорськ, 2022. 20 с.

- [24] Козловський Ю.М., Ортинський В.Л., Дольнікова Л.В. Педагогіка: підруч. [для здобувачів наук. ступеня доктор філософії, студентів та викладачів] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 371 с.
- [25] Креативна педагогіка: 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання / [упоряд. Н. В. Харченко]. Київ: Шк. світ, 2017. 93 с.
- [26] Лукіна Т. О. Управління якістю загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Київ: Педагогічна думка, 2020. 230 с.
- [27] Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Кошечко Н. В. Педагогіка: (у структур.-логіч. схемах та табл.): навч. посіб. Київ: Компрінт, 2020. 90 с.
- [28] Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2023. 244 с.
- [29] Мобільні технології в школі: посіб. для вчителів / І. А. Патрушева, О. М. Гера, Н. В. Діденко, Л. А. Павлюк, О. Л. Сафроненко. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 175 с.
- [30] Онищенко Н. П. Методика виховної роботи (за кредитно-модульною системою організації навчання): навч. посіб. [реком. до друку комісією з проблем виховання учн. та студ. молоді Наук.-метод. ради з питань освіти МОН України]. [2-е вид., розшир. та доповн.] Переяслав-Хм.: ФОП Лукашевич О.М., 2013. 306 с.
- [31] Онищенко Н. П., Сергійчук О. М. Педагогіка: навч.-метод. посіб.: у 2 ч. [3-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. Ч. І. 418 с.
- [32] Організація діяльності закладів освіти в умовах воєнного стану. Порадник III. З досвіду роботи освітян міста Києва: навч.-метод. посіб. / упоряд.: Фіданян

- О. Г., Войцехівський М. Ф., Івашнєва С. В. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 600 с.
- [33]Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери і роби: посіб. із менеджменту якості для керівників закл. загальної середньої освіти. Київ: Шкільний світ, 2021. 272 с.
- [34]Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання / О. Локшина, О. Глушко, А. Джурило, С. Кравченко, О. Максименко, Н. Нікольська, О. Шпарик; за заг. ред. О. Топузова, О. Локшиної; Нац. акад. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Пед. думка, 2022. 66 с.
- [35]Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: [VI Міжнар. наук.-практ. конф.] : зб. наук. ст. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, КЗ Сумський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.]; [за заг. ред. О. В. Зосименко]. Суми: Цьома С. П., 2019. Т. 1. 345 с.
- [36]Педагог у викликах воєнного часу: збірник статей / уклад. Л. П. Ходанич. Ужгород: ЗІППО, 2022. 131 с.
- [37]Педагогіка: методичні рекомендації для самопідготовки та самоконтролю / укладачі: Плахотнік О. В., Стражнікова І. В. Івано-Франківськ, 2022. 94 с.
- [38]Педагогічна інноватика: термінологічний словник /авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [39]Підборський Ю.Г., Хмельницька О.С. Педагогічна майстерність викладача: навч. посіб. Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я.М., 2020. 156 с.
- [40]Положення про класного керівника. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text>
- [41]Практична медіаосвіта: медіаграмотність в освітньому просторі : навч.-метод. посібник / уклад.: В. В. Байдик, О. В. Проніна; за заг. ред. В. В. Байдик. Лисичанськ, 2021. 66 с.
- [42]Реалізація технологій профільного навчання в закладах загальної середньої освіти: метод. посіб. /

- О. В. Малихін, Н. О. Арістова, Л. В. Шелестова,
О. В. Барановська, В. І. Кизенко, О. П. Кравчук,
С. Е. Трубачева, О. В. Чорноус. Київ: КОНВІ ПРІНТ,
2021. 197 с.
- [43]Сергійчук О. М., Онищенко Н. П., Хмельницька О. С.
Організація та проведення практичної підготовки
студентів педагогічних закладів вищої освіти: навч.-
метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.):
«Видавництво КСВ», 2019. 220 с.
- [44]Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад.:
Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна; за заг.
ред. Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.
- [45]Сучасна освіта: стратегії та технології навчання молоді
і дорослих: зб. наук. праць / за ред. О. І. Шапран і
Ю. П. Шапрана. Переяслав (Київ. обл.):
Домбровська Я. М., 2024. 566 с.
- [46]Сучасні методи групової роботи з учнями : наук.-
метод. посіб. / укладачі: Буряк О. О., Кечик О. О.
Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 103 с.
- [47]Глумачний словник освітянських термінів. Державна
установа «Науково-методичний центр вищої та фахової
передвищої освіти», 2022. 50 с.
- [48]Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. [3-тє вид., стер.].
Київ: Академвидав, 2017. 560 с. (Альма-матер).
- [49]Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки:
навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.) Домбровська
Я.М. 2021. 222 с.
- [50]Швай Р.І. Педагогіка творчості: підручник; Нац. ун-т
«Львів. Політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки,
2020. 199 с.
- [51]Dovgal O., Havrylova O., Potryvaieva N., Tolstova N.,
Ostapchuk T., Onyshchenko N. Application Of Innovative
Technologies In Higher Education Institutions Of Ukraine:
Forms And Methods. *International Journal of Computer
Science and Network Security*. South Korea, May 2021.

VOL. 21. No. 5. P. 43-47. DOI
<https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.5.8> (Web of
Science).

Інформаційні ресурси

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
(сайт www.nbuv.gov.ua).

Національна парламентська бібліотека України (сайт
www.nplu.kiev.ua).

Нормативна база.

Наукова педагогічна література.

Бібліотека університету (сайт uhsp.edu.ua).

Електронні бібліотеки України.

Електронні ресурси:

<http://zakon.rada.gov.ua> (офіційний веб-сайт Верховної
ради України);

<http://www.mon.gov.ua> (офіційний веб-сайт МОН
України);

<http://ukped.com> (українська педагогіка);

<http://uchiteli.com.ua> (сайт учительської
взаємодопомоги: метод. матеріали, календарні плани,
відеоуроки тощо);

<http://www.ostriv.in.ua> (Інтернет-Портал «Острів
Знань»);

rada.gov.ua/LIBRARY (бібліотека Верховної Ради
України);

www.ukrbook.net (Книжкова палата України);

<http://www.library.edu-ua.net> (Державна науково-
педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського).

Prometheus: платформа масових відкритих онлайн
курсів (<https://prometheus.org.ua/>)

Вікі-ресурси:

<http://osvita.ua> (освітній портал «Освіта.UA»)

УПРАВЛІНСЬКА ПРАКТИКА У ЗВО для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

1. ОПИС УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Форма організації навчального процесу	Статус дисципліни (обов'язков а чи вибіркова)	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Рік підготовки	Семестр	Обсяги за видами навчальних занять			Самостійна робота (год.)	Форма підсумкового контролю (екзамен/залік)
						Лекції (год.)	Практичні, семінарські (год.)	Лабораторні (год.)		
Денна форма навчання	обов'язкова	6	180	1	I					Залік
Заочна форма навчання	обов'язкова	6	180	1	I					Залік

2. ПРОГРАМА УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАКТИКИ 2.1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма управлінської практики складена відповідно до освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Управлінська практика – вид навчальної роботи, який спрямований на поглиблення та закріплення теоретичних і практичних знань, отриманих майбутніми магістрами освітніх, педагогічних наук у процесі навчання, набуття і вдосконалення навичок здійснювати управлінську діяльність у закладах освіти, підрозділах у сфері освіти та виробничого навчання. За період проходження практики майбутні

магістри закріплюють знання про загальну логіку управлінської діяльності і застосування інструментарію сучасного менеджменту.

2. 2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Головна мета управлінської практики майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук – підготовка компетентного фахівця, який володіє основами освітнього менеджменту, практичними навичками управлінської діяльності у структурних підрозділах у сфері освіти та виробничого навчання, здатного генерувати ідеї, творчо застосовувати наявні знання на практиці.

Основними завданнями управлінської практики є:

- опрацювання документів з організації діяльності у закладах освіти (Закон «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту»; Концепція педагогічної освіти; Концепція «Нова українська школа»; Державні стандарти початкової, базової середньої, вищої освіти; Державні стандарти діяльності вчителя та викладача; Національна рамка кваліфікацій тощо);
- аналіз, розробка та шляхи реалізації стратегії діяльності закладу освіти, зокрема ознайомлення з проведенням ліцензування та акредитації освітніх програм;
- ознайомлення з організацією роботи у ЗВО та взаємодією структурних підрозділів у закладі освіти; обліком та контролем за проведенням викладацької, наукової, методичної та організаційної роботи у ЗВО;
- вивчення функцій керівника закладу освіти, структурних підрозділів у сфері освіти та виробничого навчання: регулювання, планування, контроль, організації, передбачення, аналізу, координації;
- набуття практичних навичок діловодства в структурних підрозділах, необхідних для управлінської

діяльності: порядок приймання, обліку, реєстрації документів, контролю їх виконання;
– удосконалення навичок ділового спілкування, презентації ідей та розпоряджень.

За результатами проходження практики магістранти повинні мати ряд компетентностей та програмних результатів навчання:

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК12. Здатність до системного аналізу документації ЗВО та формулювання педагогічно обґрунтованих висновків.

ПРН3. Застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях професійної діяльності; розв'язувати складні проблемні питання.

ПРН 5. Передбачати дії в нових ситуаціях, адаптуватися до умов освітнього середовища різних установ.

ПРН7. Демонструвати навички міжособистісної взаємодії в професійній діяльності; дотримуватися етичних норм поведінки.

ПРН 22. Впорядковувати і класифікувати документацію ЗВО та формулювати педагогічно обґрунтовані висновки.

Робота магістрантів під час управлінської практики зорієнтована на роботу з педагогічним колективом, ознайомлення з особливостями управлінської діяльності у структурних підрозділах закладів освіти, менеджментом освіти. Особливості управлінської практики полягають в тому, що магістранти включаються в коло реальних проблем професійної праці завідуючого кафедрою, його заступників, керівників структурних підрозділів у сфері освіти та виробничого навчання, знайомляться зі змістом і обсягом

цієї роботи. За час проходження управлінської практики магістрант повинен ознайомитися з основними формами роботи у закладі освіти та його підрозділах.

2.3. БАЗИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Управлінська практика організовується кафедрою освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі на базі кафедри та структурних підрозділів університету, зокрема навчального відділу, навчально-наукового центру забезпечення якості освіти. Відповідальним за проведення управлінської практики на кафедрі є завідуючий кафедрою та керівник практики.

Для безпосереднього керівництва практикою кожного магістранта кафедра призначає керівника практики та методиста зі спеціальності з числа викладачів з науковим ступенем доктора або кандидата наук.

На практиці магістри знайомляться з діяльністю завідуючого кафедри, його заступників на кафедрі та факультеті, вивчають нормативні документи, що стосуються менеджменту закладу освіти; знайомляться з веденням документації у структурних підрозділах у сфері освіти, зокрема з документами для проведення ліцензування та акредитації спеціальностей; вивчають посадові обов'язки керівника підрозділу у сфері освіти та виробничого навчання та його заступників; вимоги до оформлення документації у закладі освіти тощо.

2.4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Управлінська практика для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» проводиться згідно з навчальним планом для денної та заочної форм навчання. Програма

управлінської практики передбачає виконання поставлених завдань практики.

Програма управлінської практики студентів магістратури складається з наступних частин:

- формування індивідуального графіку проходження управлінської практики разом з безпосереднім керівником практики та методистом зі спеціальності;
- участь у засіданнях кафедри чи факультету;
- ведення щоденника практики з фіксуванням та аналізом усіх видів управлінської діяльності керівника підрозділу у сфері освіти та виробничого навчання;
- оформлення звіту про проходження управлінської практики і його захист.

Викладач кафедри забезпечує методичне керівництво та консультування у процесі проходження практики, а також здійснює контроль за виконанням індивідуального плану, перевіряє і оцінює кінцеві результати на підставі документації, характеристики і звіту, які представлені магістрантом після завершення роботи.

Під час проходження практики магістрант зобов'язаний:

- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу освіти – бази практики;
- виконувати завдання практики, передбачені програмою;
- виявляти відповідальність, наполегливість, старанність, творчу ініціативу, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність;
- вчасно здійснювати записи у щоденник з практики та своєчасно подавати на перевірку необхідну документацію.

2.5. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст управлінської практики визначається загальною концепцією магістерської підготовки за спеціальністю 011

Освітні, педагогічні науки освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи». Він включає в себе управлінську, освітню, практичну діяльність магістрантів, зокрема:

- забезпечення імплементації державної освітньої політики у закладі освіти, тобто ознайомлення з вхідною документацією ЗВО та кафедри; особливостями проведення ліцензування та акредитації освітніх програм;
- ознайомлення з веденням документації на сайті структурного підрозділу у ЗВО для організації освітнього процесу у закладі освіти;
- ознайомлення з веденням викладацької, методичної, організаційної, наукової роботи на кафедрі та навчальному відділі, її обліком та звітністю;
- знайомство з посадовими обов'язками керівника закладу, деканів факультетів, завідуючого кафедрою і його заступників;
- планування роботи на семестр (навчальний рік) на кафедрі у ЗВО;
- раціональне використання та розвиток навчальної та матеріальної бази закладу освіти, структурного підрозділу у сфері освіти та виробничого навчання;
- забезпечення дотримання вимог санітарно-гігієнічного режиму, охорони праці, життя, здоров'я здобувачів освіти та педагогічного колективу, техніки безпеки;
- відвідування лекційних та практичних занять викладачів кафедри спільно з керівником практики та завідуючою кафедрою з метою вивчення та аналізу передового педагогічного досвіду; ведення документації з цього питання на кафедрі;
- магістранти готують доповіді, виступи, звіти та оприлюднюють їх на засіданнях кафедри чи факультету тощо.

2.6. НОРМИ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ МАГІСТРАНТІВ

Процес оцінювання знань магістрантів передбачає:

- перевірку методистами звітної документації з управлінської практики та написання характеристики;
- захист звіту магістрантом-практикантом перед комісією.

Під час захисту оцінюються:

- повнота виконання програми практики та індивідуального завдання;
- відповіді здобувача освіти на поставлені запитання.

Критерії розрахунку рейтингових балів за управлінську практику:

1. Ведення і оформлення щоденника з управлінської практики – 30 б.
2. Індивідуальний план роботи магістранта на період проходження практики (у щоденнику) – 10 б.
3. Залучення магістранта до життєдіяльності та громадської роботи у структурному підрозділі у сфері освіти та виробничого навчання (виконання практичних завдань) – 20 б.
4. Складання літературної, джерельної бази з освітнього менеджменту (15 джерел за останні 10 років) – 10 б.
5. Участь у засіданнях кафедри, факультету – 20 б.
6. Звіт про проходження практики – 10 б.

2.7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за загальною редакцією В. П.

- Кравця. Г. М. Мешко. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 310 с.
- [2] Козирева О. В., Світлична К. С., Шуть О. Ю., Коляда Т.А. Основи прийняття управлінських рішень: навч. посіб. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 186 с.
- [3] Котенєва І. С. Основи педагогічного менеджменту: навч.-метод. посіб. для опанування освітнього компонента вільного вибору здобувачів вищої освіти (другого магістерського рівня) освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи», спеціальності 011 Освітні педагогічні науки; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 147 с.
- [4] Кулішов В. С. Дидактика вищої школи: навч.-метод. посіб. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 142 с.
- [5] Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент: навч. посіб. 2-ге вид. випр. Харків: Видавництво ХарРі НАДУ «Магістр», 2015. 512 с.
- [6] Мармаза О.І. Менеджмент освітньої організації: навч.-метод. посіб. Харків: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
- [7] Мармаза О. І. Основи теорії менеджменту: навч.-метод. посіб. Харків: ТОВ 110 «Планета-принт», 2015. 139 с
- [8] Мармаза О. І. Стратегічний менеджмент: навч.-метод. посіб. Харків: ТОВ «Планета-принт», 2015. 103 с.
- [9] Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посіб. Вінниця, 2018. 196 с.
- [10] Сергійчук О.М., Онищенко Н.П., Хмельницька О.С. Організація та проведення практичної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти: навчально-методичний посібник. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): «Видавництво К С В», 2019. 220 с.

- [11]Сергійчук О.М. Педагогічна діагностика якості освіти у ЗВО: навч.-метод. посібник для студентів ф-ту пед. освіти, менеджменту і мистецтва, спец. 011 «Освітні педагогічні науки». Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2021. 236 с.
- [12]Сорочан Т.М. Сучасні технології шкільного менеджменту: Опорний конспект для слухачів курсів підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів: навч. посіб. Луганськ: СПД Рєзніков В.С., 2009. 208 с.
- [13]Управлінська практика в закладах освіти: програма та методичні рекомендації для здобувачів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання» / укладач О.М. Добош. Мукачево: МДУ, 2022. 37 с.
- [14]Управління закладами освіти: теорія, історія, практика : колективна монографія [Безлюдна Н. В., Бойченко В. В., Бялик О. В., Гагарін М. І. та ін.] / за заг. ред. О. Л. Кірдан. Умань: Візаві, 2020. 290 с.
- [15]Управління закладом освіти: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С.Г. Немченко, В.В. Крижко, О.С. Боднар, В.В. Радул, О.М. Старокожко, Ю.І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2022. 506 с.
- [16]Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. Київ: Знання, 2016. 359 с.
- [17]Чепак В.В. Специфіка управління освітою в умовах реформування. URL: <http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/aktprob.11.42.pdf>
- [18]Шапран О. І., Оніщенко Н. П., Ткаченко Л. В. Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2020. 108 с.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ПРАКТИКА У ЗВО для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

1. ОПИС НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ПРАКТИКИ

Форма організації навчального процесу	Статус дисципліни (обов'язков а чи вибіркова)	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Рік підготовки	Семестр	Обсяги за видами навчальних занять			Самостійна робота (год.)	Форма підсумкового контролю (екзамен/залік)
						Лекції (год.)	Практичні, семінарські (год.)	Лабораторні (год.)		
Денна форма навчання	обов'язкова	3	90	1	II					Залік
Заочна форма навчання	обов'язкова	3	90	1	II					Залік

2. ПРОГРАМА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ПРАКТИКИ

2.1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма науково-дослідної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Науково-дослідна практика – вид навчальної роботи, який спрямований на поглиблення та закріплення теоретичних і практичних знань, отриманих майбутніми магістрами освітніх, педагогічних наук у процесі навчання, набуття і вдосконалення навичок здійснювати наукові дослідження проблем освіти і науки. За період проходження

практики майбутні магістри закріплюють знання про загальну логіку дослідницької роботи і застосування інструментарію, який прийнятий у сучасних наукових дослідженнях.

2. 2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ПРАКТИКИ

Головна мета науково-дослідної практики майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук – підготування компетентного фахівця, який володіє основами теорії науки і методології наукових досліджень, уміннями до творчої діяльності, практичними навичками аналізу наукових досліджень та результатів педагогічних експериментів, здатного генерувати ідеї, володіти нахилами і здібностями до наукових прогнозів та висновків дослідження.

Основними завданнями науково-дослідної практики є:

- оволодіння сучасними методами аналізу та оброблення наукової інформації;
- формування вмінь викладати здобуті результати у вигляді звітів, публікацій, доповідей;
- формування уявлень про сучасні інформаційні технології наукової інформації;
- формування навичок самоосвіти і самовдосконалення, сприяння активізації науково-дослідної діяльності магістрантів;
- оволодіння сучасною методологією наукового дослідження;
- закріплення знань, умінь і навичок, здобутих у процесі вивчення дисциплін за магістерською програмою.

За результатами проходження практики магістранти повинні мати ряд компетентностей:

ЗК1.Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК10.Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

СК13.Здатність до проведення наукового пошуку, організації дослідно-експериментальної роботи в ЗВО.

ПРН 1. Володіння навичками абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ПРН3. Застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях професійної діяльності; розв'язувати складні проблемні питання.

ПРН 10. Узагальнювати теоретичні засади науково-педагогічного дослідження, організовувати і здійснювати планування наукової роботи.

ПРН 23. Впорядковувати науковий пошук, організовувати власну дослідно-експериментальну роботу; застосовувати сучасні методи дослідження.

Робота магістрантів під час науково-дослідної практики зорієнтована на роботу з першоджерелами, монографіями, авторефератами і дисертаційними дослідженнями, матеріалами надрукованими у фахових збірниках, здійснювати ознайомлення з матеріалами розміщеними у збірниках науко-метричних баз Scopus та Web of Science, аналізують результати досліджень, консультуються з науковими керівниками.

2.3. БАЗИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Науково-дослідна практика організовується кафедрою освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

Базами для проведення даного виду практики згідно з угодами пропонуються такі заклади вищої освіти: Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Володимирський педагогічний фаховий коледж імені

Агатангела Кримського Волинської обласної ради, КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І.С. Нечуя-Левицького», КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти педагогічних кадрів», Канівський фаховий коледж культури і мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Звягельський медичний фаховий коледж Житомирської обласної ради.

Для безпосереднього керівництва практикою кожного магістранта кафедра призначає керівника практики з числа викладачів з науковим ступенем доктора або кандидата наук. Відповідальним за проведення науково-дослідної практики на кафедрі є керівник практики.

На практиці майбутні магістри знайомляться з тематикою наукових досліджень кафедр і відділів ЗВО, тематикою кандидатських і докторських дисертацій; процесом підготовки до видання збірників наукових праць і часописів; вивчають інформаційні ресурси наукових бібліотек з метою їх використання під час написання магістерської кваліфікаційної роботи та подальшої наукової діяльності.

2.4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Науково-дослідна практика для студентів магістратури за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» проводиться згідно з навчальним планом для денної та заочної форм навчання. Програма науково-дослідної практики передбачає виконання поставлених завдань практики.

Програма науково-дослідної практики студентів магістратури складається з наступних частин:

- формування індивідуального графіку проходження науково-дослідної практики;

- складання бібліографії джерел з теми магістерської роботи;
- написання оглядового реферату з теоретичної частини магістерської роботи;
- участь у науково-дослідній роботі кафедри (допомога у підготовці до видання збірників наукових праць, підготовці і проведенні наукових конференцій тощо);
- участь у науково-практичних конференціях;
- написання статті або тез з теми магістерської роботи;
- виконання індивідуального науково-дослідного завдання;
- оформлення звіту про проходження науково-дослідної практики і його захист.

Викладач кафедри забезпечує науково-методичне керівництво та консультування у процесі проходження практики, а також здійснює контроль за виконанням індивідуального плану, перевіряє і оцінює кінцеві результати на підставі характеристики і звіту, які представлені магістрантом після завершення роботи.

Під час проходження практики студент зобов'язаний:

- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти – бази практики;
- виконувати завдання практики, передбачені програмою;
- виявляти відповідальність, наполегливість, старанність, творчу ініціативу, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність;
- вчасно здійснювати записи у щоденник з практики та своєчасно подавати на перевірку необхідну документацію.

2.5. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст науково-дослідної практики визначається загальною концепцією магістерської підготовки за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки освітньо-

професійної програми «Педагогіка вищої школи». Він включає в себе освітньо-виховну, освітньо-пізнавальну, практичну і дослідницьку діяльність магістрантів і передбачає системне бачення проблеми з обраної теми магістерського дослідження, зокрема:

- вивчають головні наукові завдання згідно з ініціативною темою кафедри освітології та педагогічної інноватики;
- реалізують на практиці творчий підхід до застосування методів наукового дослідження;
- опрацьовують результати дослідження кафедри освітології та педагогічної інноватики, проводять їх аналіз та інтерпретацію;
- здійснюють практичну перевірку своєї готовності до інноваційної діяльності у галузі освіти і науки;
- здійснюють систематизацію теоретичних знань для якісного виконання поставлених у темі випускної роботи освітнього рівня «магістр» науково-практичних завдань;
- вивчають і узагальнюють наукові джерела за темою випускної роботи освітнього рівня «магістр»;
- ознайомлюються видами у особливостях побудови анкет, на цій основі розробляють власні для проведення експериментального дослідження з теми магістерської роботи;
- виконують індивідуальні науково-практичні завдання, критично осмислюють теоретичну базу з метою якісного виконання випускної кваліфікаційної роботи та її захисту;
- здійснюють підготовку наукової статті до друку;
- готують доповіді і виступи на методичних семінарах, симпозіумах, наукових конференціях тощо.

2.6. НОРМИ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Процес оцінювання знань студентів передбачає:

- перевірку методистами практики звіту з практики та написання відгуку;

- захист звіту студентом перед комісією.
Під час захисту оцінюються:
- повнота виконання програми практики та індивідуального завдання;
- відповіді студента на поставлені запитання.

Критерії розрахунку рейтингових балів за науково-дослідну практику:

1. Ведення і оформлення щоденника науково-дослідної практики – 20 б.
2. Опис особливостей науково-дослідної роботи ЗВО – 10 б.
3. Участь у науково-практичній конференції (семінарі) – 20 б.
4. Бібліографія до магістерської роботи – 15 б.
5. Рукопис тез (статті) для публікації – 20 б.
6. План-проспект магістерської роботи – 10 б.
7. Звіт про проходження практики – 5 б.

2.7. Критерії і норми оцінювання роботи студентів у період науково-дослідної практики:

«Відмінно» ставиться студенту, який повністю виконав на високому рівні необхідний об'єм завдань науково-дослідної практики; виявив під час практики самостійність, творчий підхід, педагогічний такт; взяв участь у конференції та підготував публікацію у вигляді тез чи статті, що відображає тематику власного магістерського дослідження; отримав високу оцінку методиста; якісно оформив звітну документацію та своєчасно її здав.

«Дуже добре» ставиться студенту, який повністю виконав необхідний об'єм завдань науково-дослідної практики, однак допускав незначні помилки під час її

проходження; взяв участь у конференції та підготував публікацію у вигляді тез чи статті, що відображає тематику власного магістерського дослідження; виявляв ініціативу в роботі, але у процесі роботи допускав незначні помилки; отримав позитивну оцінку методиста.

«Добре» ставиться студенту, який виконав необхідний об'єм завдань науково-дослідної практики; взяв участь у конференції, проте не підготував публікацію у вигляді тез чи статті, що відображає тематику власного магістерського дослідження; отримав позитивну оцінку методиста зі спеціальності.

«Задовільно» ставиться студенту, який виконав необхідний об'єм завдань з науково-дослідної практики, підготував публікацію у вигляді тез чи статті, що відображає тематику власного магістерського дослідження, але не взяв участь у конференції та не подав публікаційні матеріали; неякісно оформив документацію та несвоєчасно її здав.

«Незадовільно» ставиться студенту, який не виконав необхідний об'єм завдань науково-дослідної практики; не здав відповідну звітну документацію, а ту, що здав, оформив неякісно; невідповідально поставився до своєї наукової діяльності майбутнього викладача.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Бойко Ю. П., Тарасова О. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб.: [для студентів ЗВО]. Хмельницький: ХНУ, 2023. 138 с.
- [2] Бойченко М. І. Системний підхід у соціальному пізнанні: ціннісні та функціональні аспекти. Київ: Видавництво «Промінь», 2011. 320 с.
- [3] Брикова Т. М., Терешкін О. Г. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. Харків: ХДУХТ, 2020. 103 с.

- [4] Вітченко А. О., Вітченко А. Ю. Основи наукових досліджень у вищій школі: [підручник]; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ф-т інозем. філології, Каф. методики викладання інозем. мов. Київ: Ямчинський О. В., 2020. 270 с.
- [5] Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
- [6] Ніконенко У. М. Основи методології та організації наукових досліджень: посіб. для самост. роботи здобувачів вищ. освіти та дистанц. навчання. Львів: Українська академія друкарства, 2022. 168 с.
- [7] Основи методології та організації наукових досліджень / за ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
- [8] Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студентів закл. вищої освіти / М-во освіти і науки України, Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини; уклад.: М. В. Кудла, В. О. Коблик. Умань: Сочінський М. М., 2021. 185 с.
- [9] Самойленко Н. І. Методологія та організація наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Переяслав: ФОП Домбровська Я. М., 2022. 268 с.
- [10] Свєрдан М. Н., Свєрдан М. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.
- [11] Сінчук О. М., Берідзе Т. М., Барановська М. Л., Данілін О. В., Кальмус Д. О. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2022. 196 с.
- [12] Сергійчук О. М., Онищенко Н. П., Хмельницька О. С. Організація та проведення практичної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): «Видавництво К С В», 2019. 220 с.

- [13]Тимошенков І. В., Сідоров В. І., Нащекіна О. М. Основи наукових досліджень: методологія і практика: навч. посіб. для студентів екон. спец.; за заг. ред. І. В. Тимошенкова; М-во освіти і науки України, Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. 251 с.
- [14]Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [2-ге вид.]. Херсон: Олді плюс, 2013. 515 с.
- [15]Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [2-ге вид., допов.]. Київ: Академвидав, 2014. 454 с.
- [16]Філіппенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: посібник. Київ: Академвидав, 2005. 208 с.
- [17]Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 178 с.
- [18]Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково дослідницької діяльності: підручник. Київ: Генеза, 2005. 359 с.
- [19]Шапран О.І., Новак О.М. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2018. 280 с.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ЗВО
для здобувачів 2 курсу другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні,
педагогічні науки

ОПИС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Форма організації навчального процесу	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Рік підготовки	Семестр	Обсяги за видами навчальних занять			Самостійна робота (год.)	Форма підсумкового контролю (екзамен/залік)
						Лекції (год.)	Практичні, семінарські (год.)	Лабораторні (год.)		
Денна форма навчання	обов'язкова	6	180	1	I					Залік
Заочна форма навчання	обов'язкова	6	180	1	I					Залік

РОЗДІЛ 2. ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

2.1. Пояснювальна записка

За навчальним планом соціально-психологічного факультету на спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки педагогічна практика у ЗВО проводиться на 2 курсі магістратури.

Тривалість педагогічної практики – 4 тижні.

Базою проведення практики є заклади вищої освіти. Зокрема, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради, КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І.С. Нечуя-Левицького», КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти педагогічних кадрів», Канівський фаховий коледж культури і мистецтв

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Звягельський медичний фаховий коледж Житомирської обласної ради.

Керівниками практики від базових установ призначаються викладачі з науковими ступеннями і стажем роботи не менше 3-х років.

Методистами практики є викладачі відповідних дисциплін з науковими ступеннями і стажем роботи не менше 3-х років.

2.2. Мета та завдання практики

Основна мета педагогічної практики – підготовка викладача педагогічних дисциплін у ЗВО, оволодіння студентами сучасними методами та формами організації навчально-виховного процесу у ЗВО, формування в них на базі отриманих у ЗВО загальних та професійних компетентностей для майбутньої діяльності за отриманою спеціальністю «Викладач закладу вищої освіти»; прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах; виховання потреби систематично вдосконалювати власні компетентності, поновлювати свої знання та творчо застосовувати їх у власній креативній діяльності.

Основні завдання педагогічної практики:

1. Ознайомлення з організацією навчальної роботи у ЗВО.
2. Оволодіння специфікою роботи викладача дисциплін педагогічного циклу у ЗВО.
3. Формування загальних та фахових компетентностей, необхідних для проведення навчально-виховної роботи у ЗВО:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 5. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність до рефлексії у процесі розв'язання професійних завдань.

ФК 14. Здатність до виконання навчальної, виховної, організаційної, технологічно-методичної роботи в ЗВО.

ПРН 1. Застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях професійної діяльності; розв'язувати складні проблемні питання.

ПРН 2. Передбачати дії в нових ситуаціях, адаптуватися до умов освітнього середовища різних установ.

ПРН 3. Оцінювати і модифікувати власні знання, усвідомлювати необхідність продовження навчання із значним ступенем автономії.

ПРН 4. Здійснювати пошук й обробку інформації; аналізувати інформацію із різних джерел.

ПРН 5. Демонструвати навички міжособистісної взаємодії в професійній діяльності; дотримуватися етичних норм поведінки.

ПРН 6. Узагальнювати і генерувати нові ідеї, проявляти креативність, творчість в освітній діяльності.

ПРН 7. Аналізувати роботу в команді, проявляти емпатію, співвідносити власні потреби з груповими.

ПРН 8. Усвідомлювати власні здатності та особливості інших людей у процесі розв'язання професійних завдань.

ПРН 22. Планувати та виконувати навчальну, виховну, організаційну, технологічно-методичну роботу в ЗВО на професійному рівні.

2.3. Зміст практики

Організаційна робота.

1. Участь у настановчій конференції з питань змісту і організації практики.

2. Участь у нарадах з керівником практики і методистом. Участь в обговоренні проведених лекцій, практичних занять, виховного заходу.

3. Участь у підсумковій конференції з педагогічної практики, захист педагогічної практики.

Вивчення документації:

1. Ознайомлення та робота з нормативними документами, науково-методичною літературою:

- з навчальними планами;
- з освітньо-професійними програмами з педагогічних дисциплін та робочими програмами до них;
- з навчально-методичною літературою та науковою літературою.

Навчально-методична робота.

1. Відвідування лекцій, семінарських та практичних занять, проведених викладачем (6);

2. Взаємовідвідування залікових практичних, лабораторних і семінарських занять, проведених магістрантами та аналіз їх за схемою (6).

3. Проведення 2 залікових лекцій; проведення 2 залікових практичних (семінарських) занять. Кількість пробних лекцій та практичних (семінарських) занять визначається індивідуально. Самоаналіз одного з них.

4. Виконання обов'язків куратора групи. Проведення 1 виховного заходу. Самоаналіз.

2.4. Залікова документація

1. Індивідуальний план роботи студента-практиканта.

2. Щоденник педагогічної практики (містить аналіз відвіданих лекцій, практичних, семінарських занять).

3. Конспекти залікових лекцій і практичних (семінарських) занять.
4. Конспект виховного заходу у закріпленій групі.
5. Самоаналіз проведеної лекції, практичного (семінарського) заняття та виховного заходу.
6. Звіт студента про проходження педагогічної практики.

Схема індивідуального плану

Індивідуальний план
проходження педагогічної практики
в закладі _____ -
з ____ по ____ 20__ року
магістранта ____ курсу ____ групи
факультету _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дата	Вид діяльності	Термін виконання	Примітки
1. Період підготовки та ознайомлення			
1.	Настановча конференція		
2.	Вивчення документації		
3.	Знайомство з академічною групою		
4.	Ознайомлення з роботою куратора		
5.	Підготовка до проведення лекцій, практичних занять і виховних заходів		
2. Період практичної діяльності			
1.	Проведення лекцій (пробних і залікових)		
2.	Проведення практичних занять (пробних і залікових)		
3.	Робота над формуванням студентського колективу		
4.	Проведення виховного заходу		

Затверджую _____

(дата, підпис методиста з педагогіки)

Методика підготовки та проведення лекції

Успіх лекції на 90% залежить від того, наскільки вдало вона підготовлена. Часто підготовчий етап займає в кілька разів більше часу, ніж саме читання лекції. Досвідченому викладачеві відомо, що починати підготовку до лекції слід набагато раніше, ніж вона з'явиться у розкладі занять. Це не той вид роботи, який можна виконати «штурмом». Тож детальне знання всіх елементів підготовчого етапу дозволяє виробити власний алгоритм роботи і зекономити чимало часу, не втрачаючи на якості.

Звичайно підготовка до лекції включає складання плану і період збирання інформації. Після цього лектор структурує матеріал і визначає час на його викладання. Лектору потрібно ретельно готуватися і відразу намітити: головні проблемні аспекти, змістовні елементи, технологічність викладання матеріалу, порядок і форми завершення лекції. При цьому бажано добирати приклади з практики і «моменти розрядки» (психологічного розвантаження аудиторії). Особливу увагу слід звернути на підбір наочних засобів (плакатів, таблиць, слайдів тощо). Важливо викладачеві налаштуватися на відповідну аудиторію (поставити себе на місце студента, який буде сприймати матеріал). Цей механізм психологічного «вживання» в інший образ у психології називається *емпатією*.

Крім матеріалу, викладеного в письмовій формі, існує експромт викладача, тобто ті факти, що згадуються за аналогією в процесі викладення основного матеріалу. Звідси висновок: викладач повинен знати більше, ніж планує викласти за планом чи програмою.

Підготовка оратора до лекційного виступу включає такі етапи:

1) визначення типу виступу, який може бути: інформаційний (дає конкретний опис, виявлену

закономірність, пропонує визначені результати); пропагандистський (необхідно переконати аудиторію, надихнути, залучити до участі тощо); комбінаційний;

2) вибір стилю виступу, який може бути: *науковим* (характеризується обґрунтованою аргументацією й академічністю); *діловим* (використовується серед підприємців, практиків); *співбесідою* (довірча розмова куратора з аудиторією);

3) визначення варіантів промови: а) зачитувати з конспекту, б) відтворювати по пам'яті, в) викладати вільно або імпровізувати. У залежності від типу і способу підготовки вибирається індивідуальний варіант читання лекції;

4) визначення чіткої композиційної побудови лекції (вступ, основна частина, закінчення).

При цьому необхідно пам'ятати психологічну складову засвоєння інформації студентами залежно від форми подання інформаційного матеріалу. Наприклад, якщо студенти сприймають наочний матеріал — працює зорова пам'ять, сприймають інформацію на слух — слухова пам'ять, вступають у полеміку — починають міркувати. Багатьма дослідженнями визначено, що для підвищення ефективності сприйняття інформації лектору необхідно використовувати комплексний підхід.

Кожен черговий лекційний матеріал викладач komponує навколо головної ідеї («опорної бази»). Бажано, щоб навчальний матеріал однієї лекції можна було розібрати за 2 академічні години (одна пара) з логічним її завершенням. Під час підготовки до виступу варто пам'ятати, що для підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу необхідно дотримуватися таких вимог:

– середня довжина речення не повинна бути більше ніж 15 слів;

- повинна бути розмаїтість у пропозиціях;
- цілком розгорнуту думку бажано укласти в один параграф;
- використання загально прийнятих скорочення;
- використання наочних графічних засобів подання інформації.

Для більш якісної підготовки до виступу психологи рекомендують лекторам шліфувати лекційний матеріал за такою послідовністю: 1) виступ у собі (матеріал потрібно «пережити», щоб він мав особистий відбиток; 2) виступ для себе (внутрішній монолог за текстом; 3) виступ для уявних слухачів (тренування доповіді).

Психологи відмічають: існує три типи запам'ятовування студентами навчального матеріалу:

- 1) безпосередній відбиток сенсорної (почуттєвої) інформації;
- 2) короткочасне;
- 3) довгострокове запам'ятовування.

Викладач повинен вчитися полемізувати. Необхідність ведення дискусій виникає внаслідок незгоди в оцінках і думках з тими чи іншими питаннями. Викладачеві необхідно зважити на те, що студенти інколи прагнуть спростувати те, що доводить лектор. Для цього необхідно вміти аргументовано довести істину.

Форми і методи підготовки до виступу різноманітні. Тут багато залежить від особливостей пам'яті, досвіду, складу розуму лектора, характеру виступу, особливостей аудиторії. Однак є і загальні моменти підготовчого процесу, які майже однакові, що для початківця, що для обізнаного лектора:

1. *Звернення до тематичного плану і програми навчальної дисципліни.* Діяльність викладача, не зважаючи на її творчий характер, регламентована навчально-методичними документами.

2. *Визначення дидактичних цілей.* Приступаючи до підготовки лекції, викладач повинен чітко з'ясувати для себе

питання: «Чого я прагну досягти? Яку мету я маю?». Мета – це основний конструктивний елемент лекції.

Певною мірою поставлені цілі повинні співвідноситися із стратегічними завданнями на рівні знань, умінь, навичок, компетентностей, що представлені у вступній частині програми з навчальної дисципліни.

3. *Складання плану лекції.* На цьому етапі необхідно продумати, чітко сформулювати питання теми, розмістити їх в суворо визначеній, логічній послідовності.

4. *Робота з науковою та навчальною літературою, інформаційними та довідковими матеріалами.*

Незалежно від наявності чи відсутності фондових лекцій кафедри викладачеві обов'язково слід опрацювати всю необхідну літературу, що висвітлює тему, на яку буде читатися лекція.

5. *Систематизація матеріалів і підготовка моделі тексту лекції.* Це один із найвідповідальніших моментів підготовки. На цьому етапі лектор визначає об'єм відомостей, котрі він повідомить студентам.

Все це відображається у конспекті лекції. Конспект являє собою короткий виклад основних положень, теми і висновків. Він допомагає встановити взаємозв'язок ідей, привести їх в систему. Разом з тим, при підготовці тексту лекції корисним є прийом позиціювання, який дозволяє уявити себе на місці студента. Те, що викладається, повинно бути цікавим, в першу чергу, самому лекторові. Далі він своїм інтересом має перейняти всю аудиторію.

Текст лекції включає в себе три частини: *вступ, основну частину, висновки.* Кожна частина має певну функцію.

6. *Вступ* психологічно вводить студента в процес сприймання. Він повинен привернути увагу, забезпечити контакт лектора з аудиторією. Традиційно вступ може бути таким: вступне зауваження, мотивація актуальності теми, формулювання мети лекції, огляд головних питань теми.

Вступне зауваження – це свого роду «гачок», на який зачіплюють увагу студентів. Це можна зробити, розповівши про щось цікаве, близьке для них. Нетрадиційними варіантами вступу можуть бути: цікаве, захоплююче повідомлення, гумористичне зауваження; власні роздуми; питання або навіть ряд питань, що звернені до студентів; цитата тощо.

7. *Основна частина.* У ній головне місце приділяється викладенню основного змісту матеріалу теми, його аналізу, узагальненню висунутих положень. Для успіху лекції важливе значення має поділ матеріалу на розділи, основні питання, іншими словами – якісний план.

План головної частини повинен бути ясным і простим. Як правило, він складається з 3-4 розділів. Більше ставити не слід, тому що значна кількість питань ускладнює сприйняття.

8. *Загальні висновки* допомагають осмислити всю лекцію, чіткіше виділити її основну ідею. У заключній частині може бути дано необхідне узагальнення, зроблені теоретичні і фактичні висновки.

9. *Оформлення тексту лекції за існуючою формою. Затвердження тексту.*

Якщо на попередньому етапі лектор утворює продуману, композиційно виважену, відредаговану «модель» майбутньої лекції, то на останньому він оформлює її за встановленими зразками.

Дуже корисно, особливо початківцю, дати своє творіння на рецензію. Критичні зауваження і поради досвідченого лектора – рецензента допоможуть автору усунути непомічені помилки, пробіли, неточності, покращити зміст і форму лекції.

10. *Підготовка до лекції як до акту публічного виступу.* Даний етап має на меті безпосередню підготовку викладача до реалізації підготовленої лекції в процесі виступу перед

студентами. Лише провівши ретельну підготовку, лектор вправі вважати, що він готовий до зустрічі з студентами.

Під час проведення лекції викладач повинен враховувати наступне:

- Однією з найголовніших заporук успіху є контакт з аудиторією. Він втрачається, коли викладач дослівно розуміє вислів «читати лекцію». Можна дозволити собі звернення до конспекту в разі необхідності надати точні визначення, певну статистику, окремі цитати. Решту часу слід віддати безпосередньому спілкуванню з аудиторією. Викладач, який дозволяє собі відтворювати текст дослівно, залишає враження професійно-некомпетентної особи і не має морального права потребувати від слухачів (курсantів, студентів) вільного володіння матеріалом.

- Авторитет лектора значно знижується, якщо він займається переказом одного якогось підручника чи посібника. Слід пам'ятати, що з розвитком друкарства, комп'ютерних технологій викладач перестав бути єдиним джерелом знань, тож і лекція повинна бути оригінальною і викликати інтерес до предмету.

- Досвідченість лектора проявляється в його вмінні трансформувати заздалегідь підготовлений текст в залежності від рівня підготовленості, настрою аудиторії, її готовності сприймати матеріал. Втомиленість на останніх парах або, навпаки, не налаштованість на заняття після вихідних або свят стають особливим випробуванням педагогічної майстерності викладача, який попри все повинен зацікавити аудиторію матеріалом лекції.

- Рівень навичок конспектування у різних студентів не однаковий. Тому під час лекції слід знайти правильний темп, а іноді й зосередити увагу на матеріалі, який слід обов'язково записати.

- Лекція і доповідь на науковій конференції є різними жанрами наукової діяльності. Викладач має справу з

майбутніми, а не теперішніми колегами, тож іноді слід більш детально зупинитися на складних питаннях, ґрунтовніше проаналізувати поняття, розтлумачити терміни.

• Для того, щоб викликати інтерес і підтримувати його протягом всієї лекції слід створити чітку мотивацію навчання, продемонструвати, наскільки важливим у професійній діяльності або у формуванні світогляду особистості є тема, що розглядається.

Аналіз (самоаналіз) відвіданих лекцій

1. Якість підготовчого етапу:

- чи дозволив обраний план достатньо повно висвітлити питання теми і досягти дидактичних цілей?
- наскільки правильно був обраний варіант початку лекції, чи дозволив він одразу встановити контакт з аудиторією?
- який матеріал викликав найбільший інтерес?
- чи достатньо зрозумілими були поняття і терміни, що розглядалися під час лекції?

2. Ефективність педагогічної комунікації під час лекції:

- наскільки швидко вдалося встановити контакт і у який спосіб?
- як підтримувалася увага протягом лекції?
- чи виникли під час заняття якісь нестандартні ситуації?
- наскільки ефективним був зворотний зв'язок?
- які методи і прийоми були найбільш вдалими?
- чи правильно був обраний стиль спілкування?
- що можна віднести до педагогічних невдач?

3. Управління пізнавальною діяльністю студентів:

- наскільки аудиторія була готова до сприйняття лекції?
- чи вдалося встановити баланс між рівнем

- підготовленості аудиторії і підготовленим текстом?
 - чи відчувався інтерес до теми лекції і тих проблем, що розглядалися під час неї?
 - наскільки продуктивною з точки зору розвиваючого і проблемного навчання була лекція?
 - чи стане ця лекція поштовхом для самостійної роботи студентів, чи викликала вона бажання дізнатися більше?
 - що потребує свого логічного продовження на семінарських і практичних заняттях?
 - які прогнози на семінарське заняття?
 - наскільки вдалим був комунікативний імідж (сила голосу, тембр, дикція, інтонація, темпоритміка мовлення, рівень володіння мовою, міміка і жести тощо)?
4. *Загальні результати:*
- чи досягла лекція поставлених дидактичних цілей?
 - що слід взяти на озброєння, а від чого відмовитися на етапі підготовки і проведення лекції?

Методика проведення практичного (семінарського) заняття

I. Організаційна частина (3-4 хв.) – мобілізація студентів до навчання, активація їхньої уваги, створення робочої атмосфери для проведення заняття; привітання викладача зі студентами, виявлення відсутніх, перевірка підготовки до заняття.

II. Стимулювання навчальної діяльності студентів (4-5 хв.) – формування потреби вивчення конкретного навчального матеріалу, повідомлення теми, мети та завдання.

III. Обговорення питань, винесених на практичне (семінарське) заняття (50 хв.) – здійснення обговорення основних питань практичного (семінарського) заняття.

IV. Проведення тестування (15 хв.) – полягає у виявленні рівня знань, умінь, навичок студента опрацювання матеріалу по темі.

V. Підбиття підсумків заняття (2-3 хв.) – проводиться аналіз того, що було здійснено протягом заняття, оголошення оцінок студентам та домашнього завдання на наступне заняття.

Аналіз (самоаналіз) практичного (семінарського) заняття

1. Чи здійснено взаємозв'язок із проведеними лекціями та попередньо вивченим матеріалом?
2. Чи готові студенти до обговорення основних питань?
3. Які методи та форми роботи використовувались на практичному (семінарському) занятті? (дискусії, інтерактивні методи, тренінгові технології тощо)
4. Кількість заслуханих доповідей студентів.
5. Чи вдавалося тримати увагу студентів? Які методи застосовувались для концентрації уваги студентів?
6. Наявність усіх етапів практичного (семінарського) заняття. Реалізація теми і мети заняття. Рациональне використання часу.

Вимоги до проведення виховного заходу

Титульний аркуш

План-конспект (бесіди, свята і т.д.)
проведеного в ____ групі, факультету
магістрантом _____ групи, ____ факультету

(прізвище, ім'я, по батькові)

Наступні сторінки:

Тема:

Мета:

План.

Зміст виховного заходу. Детально описується сценарій проведеного заходу (не менше 7 сторінок).

Список використаних джерел.

Самоаналіз виховного заходу

Загальні відомості про виховний захід: аналіз теми, мети, завдань; відповідність теми, мети поставленим завданням та індивідуальним і віковим особливостям студентів.

Особливості проведення виховного заходу:

- що, на Вашу думку, найбільше вдалося (не вдалося);
- як встановлювався контакт зі студентами;
- особливості сприймання студентів, налагодження взаємозв'язку;
- емоційний клімат під час проведення виховного заходу;
- включення студентів у процес обговорення проблеми;
- використання різних методів впливу на студентів, індивідуальний та диференційований підхід до них.

Загальні висновки: чи досягнуто поставленої мети; на що необхідно звернути увагу в майбутньому; загальне враження про захід; особливості подальшої виховної роботи (які теми слід обговорювати, яка форма проведення заходу найбільш вдала тощо).

Звіт

про проходження педагогічної практики у ЗВО
магістра _____ курсу ,факультету

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Коротка характеристика навчально-методичної бази ЗВО.

2. Кількість відвіданих занять, з яких дисциплін. Що запозичене з досвіду викладача?

3. Кількість проведених лекцій, практичних (семінарських). Чи було реалізовано зміст занять і досягнуто мети?

4. Які методи застосовувались під час проведення лекційних та практичних занять?

5. Які виховні заходи проведено і в якій групі студентів?

6. Чи була досягнута виховна мета?

7. Пропозиції щодо покращення педагогічної практики у ЗВО у наступні роки. Як дана практика вплинула на Вас як педагога, викладача? (Загальні враження).

Дата

Підпис (магістра)

Критерії і норми оцінювання роботи студентів у період педагогічної практики у ЗВО

«Відмінно» ставиться студенту, який повністю виконав на високому рівні необхідний об'єм завдань з педагогіки; виявив під час практики самостійність, творчий підхід, педагогічний такт; лекції, практичні і виховні заходи провів на високому науковому та організаційному рівні на актуальну тематику з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей студентів академічної групи; отримав високу оцінку куратора групи, в якій працював; якісно оформив звітну документацію та своєчасно її здав.

«Дуже добре» ставиться студенту, який повністю виконав необхідний об'єм завдань з педагогіки; лекції, практичні і виховні заходи провів на відповідному науковому і організаційному рівні, однак допускав незначні помилки у їх проведенні; виявляв ініціативу в роботі, але у процесі роботи допускав незначні помилки; отримав позитивну оцінку куратора групи.

«Добре» ставиться студенту, який виконав необхідний об'єм завдань з педагогіки; лекції, практичні і виховні заходи провів на достатньому науковому і організаційному рівні, однак допускав помилки під час їх проведення; отримав позитивну оцінку куратора групи.

«Задовільно» ставиться студенту, який виконав необхідний об'єм завдань з педагогіки, але допускав помилки у плануванні та проведенні лекцій, практичних і виховних заходів; не враховував достатньою мірою вікових та індивідуальних особливостей студентів академічної групи, в якій працював; неякісно оформив документацію та несвоєчасно її здав.

«Незадовільно» ставиться студенту, який не виконав необхідний об'єм завдань з педагогіки; не виконував освітньо-виховні завдання практики; несвоєчасно здав не всю звітну документацію, а ту, що здав, оформив неякісно; невідповідально поставився до своєї педагогічної діяльності.

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

№	Вид діяльності студента	Термін виконання	Кількість балів
1.	Проведення лекційних, практичних занять, виховних заходів тощо.	Під час проходження практики	50
2.	Самоаналіз лекційних, практичних занять і залікового виховного заходу	Під час проходження практики	20
3.	Якість оформлення звітної документації (індивідуальний план, щоденник, конспекти, звіт тощо). Повнота і правильність оформлення документації з практики	Під час проходження практики	20
4.	Презентація матеріалів практики на підсумковій конференції	Після проходження практики	10
Заліково-рейтингова оцінка			100

3. Рекомендована література

- [1] Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.-метод. посіб. / Авт. кол.: Стинська В.В., Прокопів Л.М.,

- Завагородня Т.К., Нагачевська З.І., Савчук Б.П., Стражнікова І.В., Єгорова І.В., Ковальчук В.М., Салига Н.М. [За заг. ред. В. Стинської, Л. Прокопів]. Івано-Франківськ, 2021. 430 с.
- [2] Актуальні проблеми професійної освіти: навч.-метод. посіб. / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка; уклад. Дубасенюк О. А. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 352 с.
- [3] Барановська Л.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посіб. для студентів ВНЗ; Нац. авіац. ун-т. Київ : НАУ, 2015. 238 с.
- [4] Біляковська О. О., Мищишин І. Я., Цюра С. Б. Дидактика вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНМСУ. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 360 с.
- [5] Вища освіта різних країн світу монографія / за наук. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2020. 488 с.
- [6] Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник. Київ: ЦНЛ. 2018. 384 с.
- [7] Гладуш В.А., Лисенко Г.І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посібник. Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2014. 416 с.
- [8] Добротвор О.В. Комунікативна дидактика вищої школи; М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т. Київ: Пед. думка, 2017. 230 с.
- [9] Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид.2, доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
- [10] Європейська вища освіта в реаліях виміру змін і досягнень: монографія / за наук. ред. О. І. Шапран. Переяслав (Київ. обл.): ФОП Домбровська Я. М., 2024. 452 с.
- [11] Євсєєва Г., Лисенко Г. Теорія і методика викладання в сучасній вищій школі: [навч. посіб. для студентів, аспірантів та викладачів]. Дніпро: ПДАБА, 2020. 152 с.

- [12]Зайченко І. Педагогіка і методика навчання у вищій школі. Київ: Ліра-К, 2020. 512 с.
- [13]Зайченко І. В., Теслюк В. М., Каленський А. А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 484 с.
- [14]Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
- [15]Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- [16]Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
- [17]Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
- [18]Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 486 с.
- [19]Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Ф-т психології. Київ: Обрії, 2012. 220 с.
- [20]Немченко С. Г., Крижко В. В., Шумілова І. Ф., Старокожко О. М., Голік О. Б. Педагогіка вищої школи: підруч. Бердянськ: БДПУ, 2020. 517 с.
- [21]Онищенко Н.П. Методика викладання педагогіки: навч.-метод. посіб. [2-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2021. 186 с.
- [22]Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: [для студентів, магістрів, аспірантів та наук.-пед. працівників / О. І. Федоренко та ін. ; за заг. ред. О. І. Федоренко]; М-во внутр. справ України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Бровін О. В., 2020. 239 с.
- [23]Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

- [24]Педагогічна інноватика: термінологічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [25]Практикум з навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи»: [навч.-метод. посіб.] / [уклад.]: Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Київ: Ленвіт, 2013. 71 с.
- [26]Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.
- [27]Солодовник Т. О., Середа Н. В., Квасник О. В. Дидактичні системи та освітні технології у вищій школі: навч.-метод. посіб. для студентів другого (магістер.) рівня вищ. освіти ОП «Педагогіка вищ. шк.» спец. 011 Освітні, педагогічні науки. Харків: Бровін О. В., 2021. 174 с.
- [28]Стинська В. Методика викладання у вищій школі та тренінгові технології: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2021. 260 с.
- [29]Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2016. 473 с.
- [30]Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [2-ге вид.]. Херсон: Олді плюс, 2013. 515 с.
- [31]Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. 2-ге вид., допов. Київ: Академвидав, 2014. 454 с.
- [32]Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.) : ФОП Домбровська Я.М., 2019. 280 с.
- [33]Шапран О. І., Хомич Г. О. Актуальні проблеми сучасної педагогіки і психології: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ.обл.): Домбровська Я.М., 2023. 146 с.

**АСИСТЕНТСЬКА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
для здобувачів 2 року навчання третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011
Освітні, педагогічні науки**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Шифр дисципліни ОК 10

Рік підготовки 2
Семестр 4
Кількість тижнів 2
Кількість кредитів ЄКТС 3
Загальна кількість годин 90
Статус дисципліни обов'язкова
Форма навчання очна (денна), заочна (вечірня)
Мова викладання, навчання українська
Вид контролю залік

2. МЕТА Й ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

2.1. Предметом асистентської педагогічної практики аспірантів виступає окрема дисципліна або дисципліни професійного циклу навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Вибір дисциплін, з яких відбуватиметься асистентська педагогічна практика, здійснюється заздалегідь, відповідно до педагогічного навантаження, і узгоджено із дисциплінами, які викладає науковий керівник, або в межах тематики дисертаційної роботи аспіранта.

2.2. Мета і завдання асистентської педагогічної практики

Метою проведення асистентської педагогічної практики є набуття аспірантами умінь, навичок,

компетентностей навчальної та навчально-методичної діяльності, необхідних для викладання у закладах вищої освіти (ЗВО) дисциплін за профілем спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, оволодіння сучасними методами викладання у ЗВО, набуття практичного досвіду користування інноваційною і традиційною методикою проведення різних видів аудиторних занять, організацією самостійної роботи студентів за навчальними дисциплінами кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи.

Асистентська педагогічна практика аспірантів передбачає вирішення таких завдань:

- сприяння творчому, дослідницькому підходу до навчально-методичної роботи, наукової діяльності;
- сприяння розвитку професійно-педагогічних умінь та навичок викладача закладу вищої освіти;
- сприяння оволодінню сучасними технологіями, методами, методиками викладання навчальних дисциплін у галузі вищої освіти;
- сприяння набуттю здатності до критичного оцінювання проведення лекцій та інших видів аудиторних занять, формулювання висновків щодо організації власної викладацької діяльності;
- актуалізація потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності;
- розвиток комунікативних умінь, необхідних для спілкування зі студентами та викладачами.

2.3. Передумови для проведення практики

Знати зміст фундаментальних педагогічних навчальних дисциплін спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, форми, методи їх викладання у ЗВО, форми, види і способи контролю й оцінювання знань студентів, інноваційні і традиційні освітні технології навчання.

2.4. Очікувані результати навчання передбачають оволодіння студентами основними загальними та фаховими компетентностями:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ФК 3. Здатність здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу освіти; вміння планувати, організовувати власну науково-педагогічну діяльність, конструювати концепцію науково-педагогічного дослідження.

ФК 10. Здатність до системного аналізу наукової літератури, документації ЗВО та формулювання педагогічно обґрунтованих висновків; розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії у процесі професійної діяльності на основі партнерства; формування індивідуального професійного образу викладача

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен набути:

ПРН 3. Здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу освіти; вміти планувати, організовувати власну науково-педагогічну діяльність, конструювати концепцію науково-педагогічного дослідження.

ПРН 10. Проводити системний аналіз наукової літератури, документації ЗВО та формулювати педагогічно обґрунтовані висновки; розробляти алгоритм індивідуальної педагогічної взаємодії із студентами у процесі професійної діяльності на основі партнерства; формувати індивідуальний професійний образ викладача сучасного ЗВО.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ

3.1. Критерії оцінювання

Згідно з діючою в Університеті системою комплексної діагностики оцінювання результати навчальної та навчально-

методичної діяльності аспірантів оцінюються за 100-бальною шкалою та традиційною 5-ти бальною системою.

Критерії оцінювання навчальних досягнень аспірантів-практикантів за 100 шкалою з метою одержання еквівалентних оцінок за національною шкалою та шкалою ECTS

№	Види діяльності аспіранта-практиканта	Кількість балів
1	Проведення залікових лекційних занять.	0 – 25
2	Проведення залікових практичних занять.	0 – 25
3	План-конспект залікових лекційних занять.	0 – 15
4	План-конспект залікових практичних занять.	0 – 15
5	Відвідування залікових лекційних, практичних занять, участь у їх обговоренні та психолого-педагогічний аналіз відвіданого заняття.	0 – 10
6	Захист практики	0 – 10
Всього		100 балів

Зміст критеріїв оцінювання результатів асистентської педагогічної практики:

Оцінка «*відмінно*» (*A*) – всі завдання практики виконано в повному обсязі, виявлено вміння аспіранта застосовувати і використовувати теоретичні та методичні знання з педагогіки вищої школи. Також продемонстрована активність та ініціативність у підготовці та проведенні всіх видів робіт на практиці. Звіт подано у встановлений термін, який містить всі структурні елементи. У щоденнику аспіранта-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є відгук наукового керівника, підписи керівника від бази університету завірені печаткою. Відгук позитивний, оцінка керівника за практику від бази – «відмінно».

Оцінка «*дуже добре*» (*B*) – завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння

аспіранта застосовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами викладацької діяльності. Робота була здійснена шаблонно, не виявлено творчого, індивідуального підходу. Виявлено вміння встановлювати контакт з членами студентського колективу. Звіт подано у встановлений термін, який містить всі структурні елементи. У щоденнику аспіранта-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є відгук наукового керівника, підписи керівника від бази та університету завірені печаткою. Відгук позитивний, оцінка керівника за практику – «добре».

Оцінка «добре» (*C*) – завдання практики виконано, але неповно, в ході виконання завдань, зокрема при здійсненні допускалися незначні помилки. Звітна документація оформлена згідно вимог. У індивідуальному плані проходження практики аспіранта-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду практики, є відгук наукового керівника, підписи керівника від бази та завірені печаткою. Відгук позитивний, оцінка керівника за практику від бази – «добре».

Оцінка «задовільно» (*D*) – завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань практики допускалися помилки. Звітна документація не повна або оформлена з помилками. Звіт не вірно оформлений. У відгуці оцінка керівника за практику від бази – «задовільно».

Оцінка «задовільно» (*E*) – завдання виконано з помилками. Всі завдання практики виконувалися, але допущені суттєві неточності. Документація оформлена неповно, з помилками. Звіт не повний. У відгуці оцінка керівника за практику від бази – «задовільно».

Оцінка «незадовільно» (*FX*) – завдання практики не виконані. Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння проводити відповідну педагогічну

діяльність у ЗВО. Звітна документація оформлена з помилками. Відсутній індивідуальний план роботи, відгук наукового керівника, або керівник бази практики надає незадовільну характеристику з грубим порушенням дисципліни та робочого часу.

3.2. Розподіл балів, які отримують аспіранти-практиканти

Проходження аспірантами асистентської педагогічної практики оцінюється за кредитно-модульною системою і зараховується нарівні з іншими дисциплінами навчального плану.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики

3.3. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики успішності навчання є аналіз результатів навчально-методичної, навчальної (аудиторної) роботи аспірантів, а також оформлення звіту практики. За результатами практики аспірантам виставляються оцінки: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Підсумкове оцінювання проводиться у формі диференційованого заліку. Форма проведення – усна, захист на засіданні кафедри освітології та педагогічної інноватики.

До сумарної оцінки також входить виконання аспірантом таких видів діяльності:

- ознайомлення з навчально-методичною роботою кафедри освітології та педагогічної інноватики; з нормативною базою та програмно-методичним забезпеченням навчальних дисциплін;
- вивчення досвіду викладання провідних викладачів кафедри освітології та педагогічної інноватики та Університету під час відвідування аудиторних занять з навчальних дисциплін;
- розробка плану та змісту навчально-методичного забезпечення лекційних і практичних занять з дисципліни;
- самостійне проведення лекційних, практичних занять, їх самоаналіз;
- організація та оцінювання самостійної роботи студентів з дисципліни, що викладається;
- керівництво науковими студентськими дослідженнями з написання рефератів.

Керівник практики на основі аналізу проведених аспірантом навчальних занять, перевірки звітної документації виставляє оцінку від 0 до 100 балів.

4. ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Асистентська педагогічна практика належить до переліку обов’язкових компонентів процесу підготовки фахівців на третьому (освітньо-науковому) рівні й складається з двох модулів діяльності аспіранта-практиканта: навчально-методична робота (70 год) та аудиторна (20 год).

Навчально-методична робота аспіранта-практиканта включає:

- ознайомлення з освітньо-науковою програмою та навчальним планом спеціальності;
 - ознайомлення з навчально-методичним комплексом дисципліни;
 - ознайомлення з матеріалами методичного забезпечення дисципліни;
 - відвідування лекційних, семінарських, практичних занять (1-2), консультацій за профілем наукового керівника та провідних викладачів кафедри з метою ознайомлення з аудиторною групою, складання конспекту занять;
 - підбір і підготовка наочного матеріалу (презентацій, схем, таблиць);
 - опрацювання теоретичного матеріалу для підготовки та проведення навчальних занять;
 - підготовку під керівництвом наукового керівника питань до майбутньої лекції або практичного заняття, складання конспекту;
 - ознайомлення з робочою навчальною програмою дисципліни, яку викладає науковий керівник;
 - відвідування занять інших аспірантів (1-2), їх аналіз, участь у обговоренні;
 - участь у керівництві науковою роботою студентів (написання рефератів, доповідей, статей тощо);
- Аудиторна робота* аспіранта-практиканта включає:
- підготовку та проведення не менше 4 лекцій, 2 з них залікові, у присутності наукового керівника та інших аспірантів з наступним обговоренням;
 - підготовку та проведення не менше 6 практичних занять, 2 – залікові.

Етапи асистентської педагогічної практики:

На першому тижні асистентської педагогічної практики діяльність аспірантів-практикантів включає:

- знайомство з адміністративним устроєм структурних підрозділів ЗВО, викладацьким складом кафедри та адміністрацією факультету;
- закріплення за академічною групою, знайомство зі студентами та куратором;
- ознайомлення з ОНП, навчальним планом спеціальності та робочими програмами академічних курсів; основними видами планування роботи викладача;
- складання індивідуального плану проходження практики;
- відвідування лекцій, практичних занять наукового керівника, провідних викладачів кафедри з подальшим аналізом;
- ознайомлення з журналом академгрупи, аналіз успішності та відвідування занять студентами закріпленої групи.

Протягом наступного тижня асистентської педагогічної практики аспіранти виконують основну частину завдань.

Аспіранти проводять різні форми навчальної роботи зі студентами. Кожний практикант проводить 4 лекції з дисциплін педагогічного спрямування на спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки згідно з навчальним планом та навантаженням наукового керівника; 6 практичних занять із цих дисциплін.

Проведення позааудиторної освітньої роботи.

Участь практикантів у проведенні консультацій, організації самостійної роботи студентів, розробці конспектів занять, виготовленні наочних та дидактичних посібників, здійснення педагогічного тренінгу, перегляді та аналізі різних видів наукової роботи студентів.

Аспіранти беруть участь у роботі наукових гуртків та проблемних груп кафедри освітології та педагогічної інноватики, фахових методик: презентують власні наукові

здобутки, консультують студентів з питань проведення наукових досліджень, беруть участь у підготовці студентів до олімпіади, конференцій, конкурсів, перевіряють матеріали їх доповідей, повідомлень тощо.

Окрім того, на останньому тижні аспіранти:

- завершують оформлення звітної документації;
- здають керівнику практики на підпис індивідуальний звіт з практики.

Бази практики

Базою для проходження практики є кафедра освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

Аспіранти мають право проходити асистентську педагогічну практику в інших закладах вищої освіти України та за кордоном, з наступним поданням щоденника практики та розгорнутої характеристики від відповідального куратора з місця проходження практики.

Аспіранти, які працюють за трудовою угодою в межах Університету, звільняються від асистентської педагогічної практики та атестуються кафедрою на основі поданої звітної документації.

Безпосереднє керівництво асистентською педагогічною практикою, науково-методичне консультування, контроль та оцінювання практики здійснює науковий керівник аспіранта.

Права та обов'язки аспіранта

1. Аспірант має право з усіх питань, які виникають під час проходження практики, звертатись до наукового керівника, завідувача кафедри, вносити пропозиції з удосконалення організації асистентської педагогічної практики.

2. Аспірант під час проходження практики за попередньою домовленістю має право на відвідування занять провідних фахівців Університету з метою вивчення методики викладання, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом.

3. Аспірант виконує всі види робіт, передбачені програмою педагогічної практики, ретельно готується до кожного заняття.

4. Аспірант підпорядковується правилам внутрішнього розпорядку Університету, розпорядженням адміністрації та керівників практики. У разі невиконання вимог, які висуваються практиканту, аспірант може бути відсторонений від проходження практики.

5. Аспірант, відсторонений від практики або робота якого на практиці визнана незадовільною, вважається таким, що не виконав індивідуальний план і згідно з Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 підлягає відрухуванню.

6. Аспірант повинен після закінчення практики надати звітну документацію.

5. ФОРМИ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою поточного контролю проходження аспірантом асистентської педагогічної практики є:

- консультування з керівником практики;
- своєчасне затвердження аспірантом індивідуального плану;
- своєчасне подання звіту практики.

Контроль за проходження практики здійснюється у декількох напрямках:

1. Трудова дисципліна, щоденна робота, відвідування аспірантами бази практики.
2. Підготовленість аспірантів до проведення заходів, що передбачає програма практики.
3. Результативність всіх видів діяльності практиканта відповідно до програми.
4. Вчасна розробка і надання керівнику практики звітної документації.
5. Оцінювання аспірантів-практикантів включає в себе оцінки за кожен вид діяльності.

Формою підсумкового контролю результатів асистентської педагогічної практики є *диференційований залік*.

Як правило, загальна форма звітності аспірантів за асистентську педагогічну практику – це подання оформленого відповідним чином звіту з відгуком й оцінкою роботи аспіранта та при необхідності інших документів, що визначені у програмі.

Захист підсумків асистентської педагогічної практики аспірантів здійснюється під час проведення засідання кафедри, яке планується після її завершення.

Форми звітності аспіранта про практику

I. Оформлення і подання звітної документації:

- звіт аспіранта про проходження асистентської педагогічної практики (містить стислий опис змісту роботи;
- індивідуальний план проходження практики аспіранта, затверджений науковим керівником та завідувачем кафедри освітології та педагогічної інноватики;
- план-конспект проведених залікових навчальних занять;
- відгук наукового керівника (підсумкова оцінка різних видів діяльності аспіранта науковим керівником).

II. Презентація результатів проходження практики на засіданні кафедри.

Після захисту практики аспірант подає у відділ аспірантури та докторантури звітну документацію:

- загальний звіт про проходження практики;
- витяг з протоколу засідання кафедри про затвердження звіту;
- підсумкову оцінку різних видів діяльності аспіранта науковим керівником.

Вимоги до звіту

Звітними документами служать: індивідуальний план проходження практики аспіранта, відгук наукового керівника, письмовий звіт про проходження практики, план-конспект проведених залікових навчальних занять. Кожен із цих документів відіграє свою роль в оцінці результатів практики. Відгук наукового керівника має враховувати відвідування, дисциплінованість, відповідальність, ініціативність, акуратність тощо. Індивідуальний план проходження практики містить терміни початку і закінчення практики, календарний графік роботи аспіранта, перелік всіх видів роботи, що здійснювались впродовж практики. Записи відбивають різноманітність видів діяльності, їх обсяг та складність виконання для практиканта.

Письмовий звіт необхідний для того, щоб оцінити здатність аспіранта узагальнити виконану роботу, виділити досягнення, які він вважає найбільш корисними у його професійній підготовці. Звітна документація повинна вестись українською мовою, бути акуратно оформленою, обов'язково представлена для оцінювання науковому керівнику. Звіт здається протягом тижня після закінчення практики, а його оформлення відбувається протягом усієї практики. У випадках невідповідності вимогам щодо змісту і оформлення звіту він повертається на доопрацювання.

Диференційована оцінка за практику виставляється за результатами виконання програми практики та індивідуальних завдань особисто виконаних аспірантом під час практики.

6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Під час практики аспіранти повинні розвинути свої індивідуальні здібності і закріпити навички професійної педагогічної підготовки, здобуті впродовж вивчення дисциплін та спецкурсів. Під час підготовки до лекцій, практичних занять аспірантам необхідно консультуватись із керівником практики та провідними викладачами кафедри, які нададуть чіткі методичні рекомендації щодо їх організації та проведення, забезпечать необхідними матеріалами, в тому числі в електронному вигляді.

Схема аналізу лекційного заняття

Лекція – основна форма проведення навчальних занять у закладі вищої освіти, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу. Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Лектор зобов'язаний дотримуватися навчальної програми щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, у формах і засобах доведення його до студентів.

Зміст лекції

- Науковість, відповідність сучасному рівню розвитку науки, світоглядна сторона, наявність методичних питань, правильне їхнє трактування.

- Активізація мислення шляхом висування проблемних питань у ході лекції.
- Висвітлення історичних аспектів питання, показ різних концепцій, зв'язок із практикою.
- Встановлення того, чи викладається матеріал, якого немає в підручнику, чи переказується підручник, чи роз'яснюються особливо складні питання, чи даються завдання проаналізувати ту або іншу частину матеріалу самостійно за підручником.
- Зв'язок із попереднім і наступним матеріалом, міжпредметні зв'язки.

Методика читання лекцій

- Чітка структура лекції і логіка викладу.
- Наявність чи відсутність плану.
- Повідомлення літератури до лекції.
- Доступність і роз'яснення нових термінів і понять.
- Доказовість й аргументованість.
- Виділення основних думок і висновків.
- Використання прийомів закріплення: повторення, питання на перевірку уваги, засвоєння; підведення підсумків наприкінці питання та лекції.
- Використання наочного приладдя, ТЗН.
- Застосування лектором опорних матеріалів: текст, конспект, окремі записи, читання без опорних матеріалів.

Керівництво роботою студентів

- Використання прийомів підтримки уваги: риторичні питання, жарти, ораторські прийоми.
- Дозвіл задавати питання (коли та в якій формі).

Лекторські дані

Знання предмета, емоційність, голос, дикція, ораторська майстерність, культура мови, зовнішній вигляд, уміння встановлювати контакт.

Схема аналізу практичного заняття

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та їх обговорення за участю студентів, розв’язання завдань з їх обговоренням, розв’язування контрольних завдань, їх перевірку і оцінювання.

Цілеспрямованість

Постановка проблеми, прагнення зв’язати теорію з практикою із використанням матеріалу в майбутній професійній діяльності.

Планування

Виділення головних питань, пов’язаних із профілюючими дисциплінами, наявність новинок у списку літератури.

Організація заняття

Уміння викликати і підтримати дискусію, здійснення конструктивного аналізу всіх відповідей і виступів, заповнювання навчального часу обговоренням проблем, поведінка викладача.

Стиль проведення заняття

Жвавий, з постановкою гострих питань, що викликає дискусію, або млявий, що не пробуджує думок та інтересу до навчального матеріалу.

Відносини «викладач-студент»

Поважні, у міру вимогливі, підкреслено ділові, байдужі.

Керування групою

Швидкий контакт зі студентами, упевнена поведінка в групі, розумна і справедлива взаємодія зі студентами або, навпаки, підвищений тон, опора в роботі на лідерів, залишаючи пасивними інших студентів.

Структура конспекту лекції

1. Тема лекції.
2. Перелік питань лекції.
3. Основні поняття теми.
4. Рекомендована література.
5. Основний текст.

Основний текст лекції повинен бути викладеним в ієрархічній послідовності, чітко структурованим, із виділенням основних понять та їх визначень, узагальнюючими схемами, посиланнями на демонстраційний матеріал. Кожне питання лекції закінчується коротким резюме, яке, з одного боку, узагальнює вже викладений матеріал, а з іншого – слугує перехідним моментом для наступного матеріалу. Важливо також виділити шрифтом приклади, які будуть наводитися на лекції та проблемні питання, що будуть ставитися студентам для активізації їх уваги та мислення.

Демонстраційний та роздатковий матеріал (схеми, таблиці, відео та аудіо матеріали тощо).

Структура конспекту практичного заняття

1. Тема практичного заняття.
2. Перелік питань.
3. Основні поняття теми.
4. Рекомендована література.
5. Завдання, що виносились для самостійної роботи.
6. Форми контролю знань студентів.
7. Форми організації роботи студентів при обговорення різних питань практичного заняття.
8. Демонстраційний та роздатковий матеріал (схеми, таблиці, графіки, відео та аудіо матеріали тощо).
9. Результати, які будуть досягнуті студентами після проведеного заняття.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

7.1. Рекомендована література

- [1] Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
- [2] Асистентська педагогічна практика. Методичні рекомендації щодо педагогічної практики аспірантів спеціальності 014 Середня освіта за освітньо-науковою програмою «Теорія та методика навчання (українська мова)» / Укладачі: О. А. Кучерук, Л. А. Башманівська, А. В. Усатий, Л. С. Шевцова. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2021. 34 с.
- [3] Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник. 2-ге вид., перероблене і доповнене. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- [4] Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид.2, доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.

- [5] Євсеева Г., Лисенко Г. Теорія і методика викладання в сучасній вищій школі: [навч. посіб. для студентів, аспірантів та викладачів]. Дніпро: ПДАБА, 2020. 152 с.
- [6] Зайченко І. Педагогіка і методика навчання у вищій школі. Київ: Ліра-К, 2020. 512 с.
- [7] Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
- [8] Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навчальний посібник / І. В. Артёмов, І. П. Студеняк, Й. Й. Головач, А. В. Гусь. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2015. 360 с.
- [9] Коваль О. Методичні вказівки до практикуму з дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи». Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 20 с.
- [10] Коваль О. Педагогіка та психологія вищої школи: навчально-методичний комплекс: навч.-метод. посіб. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2016. 65 с.
- [11] Курс лекцій з дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи». Укладач Коваль О.Є. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 85 с.
- [12] Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / О.В. Малихін, І.Г. Павленко, О.О. Лаврентьєва, Г.І. Матюкова. Київ: КНТ, 2014. 262 с.
- [13] Методичні рекомендації щодо організації та проведення виробничої (асистентської) педагогічної практики магістрантів (спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки) / Серія : «Магістратура / Magistrature» / [укл. Т. О. Дороніна, С. М. Щербина, В. В. Іванова]. Кривий Ріг : ВЦ КДПУ; Айс Принт. 2018. 48 с.
- [14] Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти. [2-ге вид., перероб. і допов.]. Харків: Стильна типографія, 2018. 284 с.

- [15] Немченко С. Г., Крижко В. В., Шумілова І. Ф., Старокожко О. М., Голік О. Б. Педагогіка вищої школи: підруч. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
- [16] Онищенко Н.П. Методика викладання педагогіки: навч.-метод. посіб. [2-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2021. 186 с.
- [17] Організація асистентської педагогічної практики: методичні рекомендації для аспірантів / ад'юнтів II року навчання / С.А. Вижва, А.А. Марушевич, Є.С. Спіцин та ін. Київ-Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2015. 148 с.
- [18] Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: [для студентів, магістрів, аспірантів та наук.-пед. працівників / О. І. Федоренко та ін.; за заг. ред. О. І. Федоренко]; М-во внутр. справ України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Бровін О. В., 2020. 239 с.
- [19] Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
- [20] Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, І.С. Сабатовська-Фролкіна, Н.В. Альохіна, Н. В. Шварп. Харків: НФаУ, 2019. 248 с.
- [21] Педагогічна практика аспіранта: рекомендації до проходження [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії спеціальностей 121 Інженерія програмного забезпечення та 122 Комп'ютерні науки / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Н.М. Аушева, І.В. Сегеда, С.І. Шаповалова, В.Я. Юрчишин. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 36 с.
- [22] Положення про асистентську педагогічну практику здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі. 2024.

- URL: https://drive.google.com/file/d/1Yfv6aq_UKgWrPqMW6a1-sSdiRTsrxno_/view
- [23] Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі 2024. URL: https://drive.google.com/file/d/1YIZlRvn_Zy1kZz1QcAe-KemIgYOtFvS5m/view
- [24] Прищак М. Д., Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2020. 159 с.
- [25] Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (редакція від 08.05.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>
- [26] Солодовник Т. О., Серeda Н. В., Квасник О. В. Дидактичні системи та освітні технології у вищій школі: навч.-метод. посіб. для студентів другого (магістер.) рівня вищ. освіти ОП «Педагогіка вищ. шк.» спец. 011 Освітні, педагогічні науки. Харків: Бровін О. В., 2021. 174 с.
- [27] Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.
- [28] Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 pp. URL: [www.reform.org.ua > proj_edu_strategy_2021-20](http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-20).
- [29] Стинська В. Методика викладання у вищій школі та тренінгові технології: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2021. 260 с.
- [30] Сучасна освіта: стратегії та технології навчання молоді і дорослих: зб. наук. праць / за ред. О. І. Шапран і Ю. П. Шапрана. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. 566 с.

- [31] Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2016. 473 с.
- [32] Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська; за ред. В.М. Кухаренка. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.
- [33] Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2018. 280 с.
- [34] Шапран О. І., Хомич Г. О. Актуальні проблеми сучасної педагогіки і психології: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ.обл.): Домбровська Я., 2023. 146 с.
- [35] Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2014. 456 с.

7.2.Інформаційні ресурси:

- [1] Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (сайт www.nbuv.gov.ua).
- [2] Національна парламентська бібліотека України (сайт www.nplu.kiev.ua).
- [3] Нормативна база Університету Григорія Сковороди в Переяславі.
- [4] Наукова педагогічна література.
- [5] Бібліотека Університету Григорія Сковороди в Переяславі (сайт <https://library.uhsp.edu.ua/>).
- [6] Електронні ресурси:
<http://zakon.rada.gov.ua> (офіційний веб-сайт Верховної ради України);
<http://www.mon.gov.ua> (офіційний веб-сайт МОН України);
<http://ukped.com> (українська педагогіка).

**Зразки оформлення звітної документації
з асистентської педагогічної практики**

Зразок 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

**ЗВІТ
з асистентської педагогічної практики
аспіранта**

(прізвище, ім'я, по батькові аспіранта)

(спеціальність)

(кафедра)

(форма навчання)

Науковий керівник _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Здобувач _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Переяслав, 2025

Аспірант: _____

Науковий керівник: _____

Період проходження: _____

Загальний обсяг годин: _____

Індивідуальний план проходження практики

Зміст роботи	День				
	пн.	вт.	ср.	чт.	пт.
Перший тиждень					
Складання індивідуального плану практики					
Ознайомлення з організацією освітнього процесу кафедри					
Відвідування аудиторних занять викладачів кафедри					
Розробка змісту навчальних занять та методична підготовка					
Самостійне проведення навчальних занять					
Другий тиждень					
Розробка змісту навчальних занять та методична підготовка					
Самостійне проведення навчальних занять					
Участь в оцінюванні якості різних видів робіт студентів					
Індивідуальна робота зі студентами					
Підготовка звіту про проходження практики					

Стислий опис змісту асистентської педагогічної практики

1. Ознайомлення з організацією освітнього процесу в Університеті.
2. Вивчення досвіду викладання провідних викладачів Університету під час відвідування аудиторних занять з навчальних дисциплін.
3. Розробка плану та змісту навчальних занять, методична робота з дисципліни.

4. Самостійне проведення навчальних занять з дисципліни (лекцій, семінарів, практичних, лабораторних занять), самоаналіз.

Сітка проведених занять

Дата і час проведення	Група	Тема заняття	Вид занять

5. Участь в оцінюванні якості різних видів робіт студентів.

6. Індивідуальна робота зі студентами, керівництво науковими студентськими дослідженнями.

Дата _____

Підпис _____

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовні сценарії виховних заходів та ігрової діяльності

РЕКВІЄМ, ПРИСВЯЧЕНИЙ ГЕРОЯМ НЕБЕСНОЇ СОТНІ «ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ!»

Мета: вшанувати пам'ять Героїв Небесної сотні, прищеплювати любов до Батьківщини, виховувати патріотичну свідомість, розвивати бажання стати гідними громадянами України.

Оформлення: Стіна пам'яті Небесної сотні (Прапор України, надписи «Герої не вмирають», список прізвищ героїв з фото), стіл, на столі вишитий рушник, ікона Божої матері, свічка.

20 лютого – День Героїв Небесної Сотні.

Звучить пісня колискова Роксолана

На сцену виходять учениця, яка грає роль матері та маленький хлопчик

- *Мамо, чуєш? А хто нас охороняє?*
- *Ангели, сину.*
- *Ангели? Хто це?*
- *Небесні охоронці, маленький. Вони бережуть нас від зла, від сліз, від усього поганого.*
- *Але ж, мамо, хіба поганого не стається?*
- *Стається, Максимку, та тільки ж ангели нас боронять, але не можуть з нами боротися. Коли людина хоче добра, то й лиха з нею не станеться, а як ця людина недобра, то чинить зло. І тоді ангели плачуть.*
- *А які вони?*
- *Хто?*

– *Ангели, мамо.*
 – Ну, це довга історія.
 – *Розкажи.*
 – Була колись одна країна. Та ж така, що прекраснішої від неї не було на цілий світ. З одного боку омивало її ніжне блакитне море, з іншого на сторожі стояли сиві, старі-старі гори, від лютих вітрів її захищали густі ліси, багаті на усілякого звіра, а в серці її пашіли золотом степи. Бурхливі ріки, щедрі врожаї, мудрі люди – така була ця країна. Та сталося лихо. Захопив цю країну володар, та такий злий і жадібний, що не сказати. І зайшло сонце над країною.

– *Як це?*
 – Так кажуть, коли все навколо стає погано. Ніби, немає просвітку серед лиха. Одного дня не сила стала народові терпіти знущання. Повстав він. Аж від моря вже до гір, лісів і степів, здійнялася буря. Страшна вона була, сину. Не злякався мужній народ. Беззбройні та сміливі виходили люди один на один проти володаревих посіпак

– *Мамо, а де ж про ангелів?*
 – Бачиш, сину. Люди, молоді та не дуже, йдучи на бій з темною силою, втрачали життя. Перший упав, другий, третій – їхні серця зупинялися від ворожих куль. Але побачили люди, що герої не вмирають, що, насправді, їхні душі, у світлі, сходять у небо, в золотих, сяючих обладунках, стаючи небесними ангелами, воїнами добра. Цілий загін ангелів, ціла небесна сотня постала перед райськими ворітьми. І Бог забрав їх до себе, всіх до одного, героїв з чистими душами, та наказав берегти свій народ, боронити від лихого.

– *Мамо, а наш тато, він теж ангел?*
 – Так, сину. І наш тато – ангел. Найсміливіший ангел... маленький, а ти так на нього схожий.

Музика

Ведучий: Тим, хто в боротьбі за волю і кращу долю України не дожив до сьогоднішнього дня, сплять в знаних і

безіменних могилах розкиданих по рідній землі –
ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ.

Ведуча: Цвіту нашого народу, його славним синам і дочкам, що в розквіті своїх духовних і фізичних сил віддали молодість і найдорожче, що є в кожного з нас – життя –
ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ.

Ведуча: Тим, хто загинув під час Революції Гідності, хто зараз боронить незалежність і цілісність нашої України –
ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ.

СЛАЙД НЕБЕСНА СОТНЯ

Ведучий: Їх назвали Небесною Сотнею – українців, які загинули у Києві на Майдані, вулицях Грушевського та Інститутській. Гинули за честь, за волю, за право бути народом, за країну, в якій не страшно жити.

Ведуча: І сьогодні ми зібралися для того, щоб вшанувати героїв Небесної сотні. Тих мужніх, незламних українців та їхніх побратимів, чиї душі уже знаходяться у спокої.

Ведучий: Вони підняли людей на боротьбу. Їхній вчинок – то велика жертвна любов. І якщо ми збагнемо це, – між нами не буде зла.

Ведуча: Події останніх місяців 2013 року – початку 2014 року перетворилися у справжню національну стихію, пробудилася національна свідомість людей.

Ведучий: У четвер, 21 листопада 2013 року, Кабмін України на таємній частині свого засідання ухвалив постанову, якою призупинив процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Відповідний документ було оприлюднено на сайті українського уряду.

Ведуча: У соціальних мережах поширились заклики прийти на Майдан Незалежності, щоб висловити протест. Станом на 23:00 годину на Майдані було близько двох тисяч людей.

СЛАЙД МАЙДАН

Ведучий: І прозріли незрячі, і почули оглухлі, і встали з колін німі раби, і збудували в серці України в Києві нову країну – Майдан – твердиню гідності, честі, свободи, чесності, правди, сили духу.

Ведуча: Дорогою ціною – ціною власного життя – «боролися і побороли, бо з нами Бог, бо в своїй хаті своя правда, і сила, і воля».

Ведучий: 22 січня 2014 р. – загострення конфлікту між майданівцями та силовиками. Стягнення військ до Києва, штурм «Беркута». І перші втрати. За офіційними даними від куль снайпера загинули 2 молодих чоловіка:

Ведучий: На ранок 19 лютого число загиблих склало 25 чоловік, в тому числі: 9 співробітників силових структур, 16 мирних громадян та бійців самооборони Майдану.

Ведуча: 20 лютого: «Кривавий четвер». Найбільш жорстоке та криваве протистояння відбулось на вулиці Інститутській, де, переважно від куль снайперів, загинуло більш ніж пів сотні повстанців.

Відеоролик

(на сцену по черзі виходять хлопці-солдати)

1

Мамо, я не вернусь, Я до кінця тут буду,
В моїх роздертих грудях час зупиняє плин...
Знаєш, ця смерть комусь
Совість зі сну розбудить,
Вірю, діждеться
Суду кат, що мене убив!

2

Мамо, страху нема –
Страшно лише убивцям,
Зло їх спотворить лиця, наче гіркий дурман,
Довго їм ця зима
Буде, кривава, сниться

Спалахом блискавиці.

Мамо, їх жеде пітьма!

3

Рідна моя, не плач.

Прийде катам розплата,

Нині сумне, та завтра вітер розвіє дим,

Спалимо геть до тла

На волелюбних ватрах

Наші одвічні ґрати, трішки лишень зажди!

4

Мамо, я не вернусь,

Тут такі гарні люди,

В моїх роздертих грудях час зупиняє плин...

Знаєш, ця смерть комусь

Правди уроком буде.

Мамо, так вірив в чудо Твій непокірний син...

5

Рідна моя, не плач,

Сліз Твоїх я не вартий,

Нині сумне, та завтра вітер розвіє дим,

Спалимо геть до тла

На волелюбних ватрах

Наші одвічні ґрати, трішки лишень зажди

ЗВУКИ ПОСТРІЛІВ

Мені не болять...

Я – живий...

Не болять...

Мамо... Я – живий...

Я хочу жити...

Жити...

І хоч кулі снайперів – це вагомий аргумент

але ні кулі, ні гранати, не змогли перемогти нас

Ми гинули, та не здавались...

ТАНОК ПАМ'ЯТЬ

Ведучий (на початку музики): Так на Майдані з'явилась ще одна Сотня – Небесна. Для України це найголовніша, найпливовіша сотня.

Ведучий: А сотню вже зустріли небеса..
Летіли легко, хоч Майдан ридав...

Ведуча: І з кров'ю перемішана сльоза..
А батько сина ще не відпускав...

Ведучий: Й заплакав Бог, побачивши загін:
Спереду – сотник, молодий, вродливий

Ведуча: І юний хлопчик в касці голубій,
І вчитель літній сивий-сивий...

Ведучий: І рани їхні вже не їм болять..
Жовто-блакитний стяг покритв їм тіло...

Ведуча: Як крила ангела, злітаючи назад,
Небесна сотня в вирій полетіла...

(На сцену виходять ЯНГОЛИ)

Їм амуніції не треба
Хоч не закінчилась зима.
Сьогодні сотня йде на небо
Без командира йде, сама.

Земну покинувши родину
Вони ідуть в останню путь
За честь, за волю, за Україну
Ідуть, щоб Богу присягнуть.

Веде їх всіх незламна віра
І торжество великих діл
Тепер їм там за командира
Буде архангел Михаїл.

Не плач і не ридай, родино,
Хоч бій ніколи пройде
Пишайся, ненько Україно –
Найкраща сотня в небо йде.

Небесній сотні шана й молитви
За чисті душі, що злетіли в небо.
Їм шлях високий Боже освяти,
І в мирі, Господи,
 Прийми до себе
 ХЛОПЦІ ТА ЯНГОЛИ (по черзі)
Не плачте, мамо... Я – в Небесній Сотні...
Я за Вітчизну голову поклав...
Я знаю, мамо, гірко Вам сьогодні –
Я ж бо живим вернутись обіцяв...
Не вийшло, мамо... Снайпер вцілив в серце...
Світ почорнів... І зупинився час...Пробачте, мамо...

Мусив я померти.
Бо Україна лиш одна у нас!
Прощайте, мамо... і простіть, благаю,
Що так невчасно світ цей полишив...
Я шлю Вам, мамо, вісточку із раю...
Я дуже, мамо, дуже Вас любив...

МУЗИКА

Ведучий: Не плачте, мамо. Ваш син у Небесній Сотні.
Йому вже не болять рани. Він прийде, коли Ви спатимете, і
розкаже, як любить Вас.

Ведуча: Не плачте, тату. Дайте поплакати Україні. Вже
не тече кров із ран Вашого сина. Не пече йому у грудях
більше. Вже у сотні своїй небесній стоїть на варті. Праворуч
від Бога.

Ведучий: А ліворуч – його побратими. Андрійки,
Васильки, Іванки, Назари, Устими – усі ті, хто нині
названий Небесною сотнею.

Ведучий: Не плачте, мамо. Дозвольте поплакати
світові.

Ведуча: Хай пам'ять всіх невинно убитих згуртує нас,
живих, дасть нам силу та волю, мудрість і насагу для
зміцнення власної держави. У жалобі схилимо голови.

ХВИЛИНА МОВЧАННЯ

Ведучий: Молюся за Тебе моя Україно, за кожного батька, за кожного сина, за кожною матір, за кожную дитину я Бога прошу – збережи Україну! Страшною порою не дай їм загинуть! Хай наші молитви до Бога полинуть! Нехай Він злобу у серцях наших спинить! Молюся, щоб людина почула людина, щоб син пожалів батька іншого сина, щоб мирною знову стала країна – я Бога прошу – збережи Україну!

ТАНОК Україна БУДЕ ЖИТИ

ВЕДУЧИЙ (коли Україна піднімає вінок)

Темні часи пройдуть.

Буде колоситись хліб.

Будуть сміятись діти.

Буде жити Україна.

«ЗАХИСНИКИ І ЗАХИСНИЦІ. РАЗОМ ДО ПЕРЕМОГИ»

Мета: розширити знання учнів з історії України та Збройних Сил України; прославляти героїчних захисників та захисниць України; показати сучасному поколінню, що військовий – це не проста професія, але у військовий час справжні патріоти стають захисниками та захисницями своєї Батьківщини; виховувати патріотизм; створювати дружню атмосферу свята, прославляючи захисників та захисниць України; розвивати в учнів вміння вести себе на змаганнях, не соромитися та проявляти власні здібності; виховувати любов до Батьківщини, шанування звичаїв та українських традицій.

Обладнання: розтяжка та декор на дошку, відео, презентація. матеріал для друку.

Хід заходу:

1. Вступне слово вчителя. (Слайд презентації)
Сьогодні Україна святкує славне свято,

Героїв українських шануємо завзято.

Це свято тих, хто зможе у будь-яку хвилину

Неньку захищати, рідну Україну!

(Слайд презентації) 1 жовтня 2023 року вся наша Батьківщина відзначає День Захисника та Захисниць України.

З 2014 року поняття боронити та захищати Україну набуло більш зрозумілого відтінку, бо з початку російсько-української війни Захисники та Захисниці України взяли в руки зброю та відважно захищають нашу державу щоденно. Дівчата на рівні з хлопцями відважно боронять рідну країну, змінивши звичні туфлі на каблуках на чоботи-берці, а замість яскравого макіяжу ми бачимо лише очі, які сповнені патріотизму та жаги до Перемоги.

Наше свято сьогодні присвячене саме мужнім та незламним Захисникам та Захисницям України, які ціною власного життя відстоюють територіальну цілісність України та боронять нашу Батьківщину, щоб нарешті настав той бажаний Мир!

Пропоную дізнатися більше про наших захисників, максимально зануритися у їх щоденне середовище, уявити себе на їх місці та виконати успішно усі завдання. Для цього нам потрібно поділитися на дві команди: Захисники та Захисниці України. Але перед цим, пропоную познайомитися за нашими Захисниками України.

2. Презентація Захисників України (Слайд презентації)

Захисники України, хто ви? Пропоную вам переглянути відео, де коротко показана буденність наших Захисників, яка допоможе нам побачити, хто боронить нашу Батьківщину. (Слайд презентації)

Завдяки цим вправним та сміливим хлопцям вже зовсім скоро над кожним населеним пунктом України замайорить жовто-блакитний прапор.

3. Презентація Захисниць України (Слайд презентації)

Хто ви, Захисниці України? Скільки військових-жінок нараховують Українські Збройні Сили? Як такі тендітні та гарні українки стали справжніми Захисницями України на рівні з чоловіками? Дивимося на екран. *(Слайд презентації)*

4. Формування відділення. *(Слайд презентації)*

Відділення – це найменша військова одиниця чисельністю 9-15 воїнів, якою командує підстаршина, 3-4 відділення становлять взвод. Ми зараз також з вами умовно поділимося на два відділення: Захисників та Захисниць. Ви повинні обрати собі командира та назву, бо кожна військова одиниця має свою назву. *(При очному проведенні можна учням дати аркуш А4 та фломастер, де вони напишуть свою назву, складуть та поставлять по середині своєї групи. В онлайн проведенні все відбувається усно. Спочатку даєте можливість порадитися дівчатам, потім хлопцям.)*

5. Забезпечуємо речовим майном Захисників. *(Слайд презентації)*

Наші захисники та захисниці військовослужбовці отримують певний перелік одягу. Кожній команді потрібно одягнути свого військового, відповідно хлопці - Захисника, а дівчата – Захисницю. Прошу враховувати, що комплект має бути на рік, на всі пори року. У вас на це 5 хв, після чого на екрані ви побачите те, що входить в обов'язковий перелік для форми українського військового. Одягу дуже багато, тому кількість правильних співпадінь ми поділимо навпіл – це та кількість балів, яку отримає кожна команда. Наприклад, якщо ви правильно напишете 10 елементів речового майна, то до загального вашого заліку додамо 5 балів. *(При очному проведенні на парту команди даєте роздрукованого солдата, щоб вони могли там писати. В онлайн проведенні цей конкурс можна зробити, як випробування для командирів. Обраний командир пише на листочку перелік одягу, та коли вийде час, надсилає вам у вайбер, а ви зачитуєте відповіді та порівнюєте з ілюстрацією.)*

6. Погони – показник звання. *(Слайд презентації)*

Захисники – це військові, які за певний перелік вмінь та заслуг отримують звання. «Що то за солдат, що не мріє стати генералом», – саме так звучить народна мудрість. Усі військові обов’язково повинні знати та вміти «зчитувати» зображення на гонах, щоб не сплутати звання командира, до якого потрібно звернутися. Сьогодні ви виступаєте у ролі Захисників та Захисниць України, тому пропоную вам відгадати, які погони перед вами. *(На екрані з’являються слайди, де при демонстрації за кліком мишки буде біля правильної відповіді з’являтися зелена галочка)*

7. Раціон військових або сухпай нашими очима. *(Слайд презентації)*

Сухпай або Індивідуальний раціон харчування (бойовий) – це певний набір продуктів в компактній упаковці, призначений для поїдання в умовах дикої природи (тобто, коли немає можливості готувати гарячу їжу). Він не вимагає готування, його можна вживати просто із упаковки в первісному (холодному) вигляді або після термічної обробки (розігрівання). Такий набір продуктів, згідно зі світовими стандартами, має забезпечувати організм людини необхідними калоріями і вітамінами, як мінімум, на третину денної норми.

Сухпай на добу повинен складатися з трьох пакунків, відповідно сніданок, обід та вечеря. На екрані ви побачите зображення самих різних продуктів харчування, які можуть містити в такому сухпайку. Але серед усього переліку є 5 найменувань, яких немає в переліку стандартного набору. Завдання кожної команди обрати 5 найменувань, яких на вашу думку НЕМАЄ у сухпайку українських захисників. Під тарілкою супу мається на увазі перша страва, під тарілкою каші, будь-яка каша. Кількість правильних відповідей, кількість зароблених балів. *(На слайді багато зображено продуктів, при демонстрації за кліком мишки ті продукти, що відсутні в переліку будуть закреслюватися червоним.)*

(Пояснення після завершення випробування)

Від попередніх сухпайків теперішні набори значно відрізняються. По-перше, відбулася повна відмова від консервних бляшанок. Тепер перші та другі страви зберігаються в реторт-упаковці. Це – особливий ламінований пакет, який забезпечує можливість стерилізації, пастеризації та автоклавування запакованих продуктів при температурі 120-140 градусів за Цельсієм під тиском 1,2-1,5 АТМ і їх тривалого зберігання терміном до двох-трьох, а в деяких випадках до 5 років. Ретор-пакети також забезпечують компактність і зручність під час транспортування та використання наборів.

По-друге, у порівнянні з попереднім сухпайком, який можна було вживати безперервно лише протягом трьох діб, після чого бійцю необхідно було переходити на страви з їдальні, новий зразок можна вживати понад 20 діб. А термін його придатності збільшено до 1 року. Калорійність польових продовольчих наборів нового зразка - 3500 Ккал.

Ну і звісно, новий сухпай ЗСУ має значно розширений асортимент страв. Зокрема, тепер кожен набір включає в себе перші страви, проте не сухі набори, які потрібно готувати, а готові супи: борщ, супи гречані, горохові, рисові тощо. Також у переліку – понад 10 видів каш з м'ясом, а також безполумєневий розігрів страв з чотирма змінними елементами. Все готове до вживання, залишається тільки розігріти їжу. При цьому фахівці зазначають, що страви у реторт-упаковках можна розігріти на будь-чому, окрім відкритого вогню: на гарячому вугіллі, радіаторі автомобіля. За 5-10 хвилин страва буде готова до вживання. Зразок такої упаковки ви бачите на слайді під назвою конкурсу.

8. «Паляниця» або «Говоримо українською правильно»
(Слайд презентації)

З початком російсько-української війни російські окупанти намагаються видавати себе за українців, але це в них не виходить. В інтернеті дуже багато прикладів, як росіяни не можуть навіть прочитати прості слова. Українці – кмітливий та винахідливий народ, у якого співуча та мелодійна мова, слова якої не кожен може вимовити. Саме так з'явився «Народний спосіб» контролю тих, хто пересувається країною. « Скажіть «паляниця»!», – навіть діти перевіряли людей на вулиці. Як не намагаються окупанти вимовити це слово, в них не виходить. Але найсмішніше, що навіть у своїх пропагандистських шоу, ведучі стверджують, що наша «Паляниця» – це звичайна «клубника». Та ми ж з вами знаємо, що це не так.

Наступний конкурс покаже, наскільки добре ви знаєте рідну мову. На слайді буде написане українське слово та три можливі ілюстрації, ви повинні назвати правильне зображення, що значить кожне слово. *(За кліком мишки при демонстрації буде з'являтися зелена позначка біля правильної відповіді.)*

9. ЗСУ & Tik Tok *(Слайд презентації)*

Наші захисники мають незламний дух та силу волі, тому підтримують один одного піснями та танцями. Мережа Tik Tok щоденно поповнюється все новими та новими роликами, де захисники та захисниці не лише показують майстер-клас із звільнення українських територій, а й танці. Пропоную кожній команді обрати по три учасника, які зможуть повторити за військовими короткий танець з Tik Току. Спочатку ви переглядаєте відео двічі, а на третій раз танцюєте разом з військовими. Починають дівчата. *(Використовуємо відео «Tik Tok жінки» та «Tik Tok чоловіки». В онлайн проведенні від кожної команди лише один учасник, який на камеру танцює. Якщо складно, цей конкурс в онлайні можна не проводити)*

10. Правда або Міф *(Слайд презентації)*

З 2014 року з початку російсько-української війни вся наша увага прикута до фронту, ми щоденно слідкуємо за новинами та з нетерпінням чекаємо найкращої звістки – про нашу Перемогу. Зараз дуже багато інформації, але чи правдива вона? Пропоную кожній команді дати відповідь правда або міф конкретне твердження, що з'являється на слайді. Кожна правильна відповідь – 1 бал. *(За кліком мишки з'явиться правильна відповідь та пояснення)*

11. ЗНО – 2050 *(Слайд презентації)*

Кожна подія, що відбувається в країні – це історичний факт, який майже одразу потрапляє на сторінки підручників з історії. Учні потім детально розбирають ці події на уроках, а закінчуючи школу складають ЗНО, відповідаючи на каверзні питання. Пропоную вам уявити ЗНО з історії у 2050 році, коли діти будуть відповідати на питання, які пов'язані з українсько-російською війною. Питання цікаві та відповіді усім нам відомі. *(За кліком на кожному слайді з'являється правильна відповідь)*

12. Підведення підсумків *(Слайд презентації)*

Обидві команди сьогодні показали справжній клас. Але кожне змагання має своїх переможців. Тому за результатами перемогли ... Вітаємо!

13. Заключне слово *(Слайд презентації)*

Захисники та Захисниці України – це справжні Герої сьогодення, які захищають нас від ворога та успішно звільняють наші території від окупації. Ми пишаємося вчинками кожного, хто боронить нашу Батьківщину та прославляє її.

З вірою в Перемогу!

Я вірю в нашу Перемогу,
Вона не за горами, вірю я,
Вже зовсім скоро нас покине ворог
І стане вільною моя земля.
І вірю, щиро вірю, українці,

Що зовсім скоро вже настане мир,
Що не залишить Бог нас на одинці
І збереже нас від ворожих сил.
Я вірю, щиро вірю, що додому
Повернеться до мами кожен син
З обличчя рідного вона тихенько зніме втому,
Пригорне до себе, як було колись.
Я вірю, щиро вірю, що всі діти
Обнімуть татка міцно, від душі,
Що їм не прийдеться вже в укритті сидіти,
Не налякають більше воїни чужі.
Я вірю, що рідненька Україна
Розправить крила, як той вільний птах,
Що відбудуємо ми всі руїни
Відновимо життя у всіх містах.
Я вірю, залишилося недовго
Зовсім трішки і прийде пора,
Справжня, мирна і така чудова,
Мирне небо принесе вона.
Наш захід підійшов до кінця, бережіть себе, Перемоги
нам! Слава Україні!

«МИ КОЗАЦЬКОГО РОДУ»

Мета: розширити кругозір учнів про козацтво; популяризувати фізичну культуру та спорт; сприяти національно-патріотичному вихованню; виховувати почуття дружби, колективізму, взаємодопомоги; розширити знання учнів про історію славного українського козацтва, Запорозької Січі, гетьманів; розвивати вміння аналізувати, виділяти головне, самостійно робити висновки, систематизувати, формувати гнучкість, самостійність, критичність мислення, розвивати просторову уяву; сприяти естетичному вихованню учнів; забезпечити моральне

виховання учнів; продовжувати формувати такі риси характеру як патріотизм, гуманізм, милосердя; виховувати любов до історії українського народу.

Обладнання: святково прибраний коридор, музичне обладнання, мультимедійна презентація, відеофрагменти та музичні кліпи, вгорі напис «Ми козацького роду»

Хід виховного заходу

I. Вступ

Ведучий:

Улюблена Богом перлина,
Для всіх українців одна,
Козацька моя Україна
Хлібів золотих сторона.
Негодами лютими бита,
Віками ти йшла до мети.
Тобі в небі зорею світити,
І волю і долю знайти.
Ведуча:
Україна! Не зміряти й віками
Вроду твою журавлину.
Не збезлистити навіть снігами
Мову твою тополину.
Все, що в серці,

У твоїх я дістала глибинах.
Ти мені і любов, і пісенність,
Як ненька дала.
Я живу і співаю,
Бо живе і співає Вкраїна,
Бо припала вустами
До дзвінкого твого джерела.

II. Основна частина

Ведучий :

Добрий день вам, друзі щирі,
Хай живеться вам у мирі,
Не минайте нашу хату,
Бо у нас сьогодні свято.

Ведуча :
Сьогодні гадаєм, якраз буде вчасно,
Щоб був у вас дійсно чудовий настрій.
Упоравшись з ділом, хіба нам не варто
Зустрітися з силою, піснею, жартом.

Сьогодні великої ваги набуває відродження українського козацтва. Таким чином, Покрова святкуватиметься в нас не тільки як народно-релігійне, а й національне свято. На Запоріжжі була церква святої Покрови, і запорозькі козаки вважали святу Покрову своєю покровителькою.

Ведучий:

Як відомо людина нерозривно пов'язана з минулим свого народу, його історією, і сьогодні ми перегорнемо одну із сторінок нашого славного минулого.

Ведуча:

Сьогодні козак – не той, хто одягнений у вишиванку й шаровари. Козак – це передовсім воїн за духом, і воюватиме він тільки за честь і свободу. ШЛЯХЕТНІСТЬ, МУДРІСТЬ, ВІДВАГА – три основні прикмети козака: шляхетного не підкупиш, мудрого не обдуриш, мужнього не залякаєш!

Отож, запрошуємо наших славних козаків!

Звучить пісня «Козацький марш» (В. Білоножко)

Команда номер один.

Учасники: «Нащадки козаків»

Ваш девіз?

Наш девіз: За синє небо, за жовте колосся, боротися треба, щоб краще жилося

Команда номер два.

Учасники: «Козацьке братство»

Ваш девіз?

Наш девіз: Тому роду не буде переводу, в котрому браття милують згоду.

А оцінювати виступи наших команд буде поважна старшинська рада у складі: _____

Ведучий:

А зараз оголошуються конкурси між командами.

Кожен конкурс оцінюється в 5 балів.

Конкурс №1. «Чи вміють козаки мовчати?» Ведучий. Умови конкурсу: за мотивами української народної пісні «Несе Галя воду», «Ой на Горі тай Женці жнуть» створити пантоміму.

Конкурс №2 «Кухар»

(Кожній команді лунає завдання, записане на картках)

1 ком. Кожному учаснику команди необхідно назвати по одному інгредієнту манної каші. (молоко, манка, вода, цукор, сіль, масло)

2 ком. Кожному учаснику команди необхідно назвати по одному продукту, необхідного для приготування супу (вода, картопля, цибуля, морква, м'ясо, сіль, крупа, спеції .)

Конкурс №3 «Хто швидше і сильніше»

Представник команди повинен швидше всіх надути повітряну кульку.

Ведуча:

Звучить у виконанні учнів пісня «GLOVA & MANIN & 700M - КОЗАК | KOZAK | UKRAINE»

Конкурс № 4 «Хто кого перетанцює». Козацький танець був не просто танцем для душі. Це були спеціальні акробатичні вправи, які допомагали козаку навіть у бою. Козак, як вихор, міг із шаблею в руках, вистрибуючи, виконувати спеціальні елементи танцю. Самі вороги говорили, що важко битися з козаком, в якого вселився ніби сам біс. Це козаку допомагав танок.

Отож, спробуйте і ви свої сили в танці. Умови конкурсу: за бажанням вибираються два учасники із різних команд. Хто довше танцюватиме навприсядки, той – переможець. Звучить гопак.

Ведучий:

Конкурс №5 «Хто швидше з’їсть яблуко, підвішене на нитці».

Наступне змагання називається «Хто швидше з’їсть яблуко, підвішене на нитці».

З кожної команди по одному учаснику повинні якнайшвидше з’їсти яблуко підвішене на нитці. Перемагає найшвидший. Хто першим впорається, той отримує 5 балів.

Конкурс №6 «Глядач»

Умови конкурсу: глядачі правильно відповідають на запитання і свій бал віддають тій команді, за яку вболівають.

1. Національний символ України. Його дарують, ним обмінюються у Великоднє свято. (*Писанка*)

2. Дерево, яке оспівано у народних піснях, у віршах. Воно освячується в церкві перед Пасхою, як засіб від злих сил. (*Верба*)

3. Куш, оспіваний в українських народних піснях, символ дівочої вроди. (*Калина*)

4. Поширене в Україні дерево, з яким в українських народних піснях і переказах порівнюють струнких дівчат. (*Тополя*)

5. Чим прикрашають голову українські дівчата. (*Вінок*)

6. Національний символ України. Матері дарують його своїм дітям на щастя, на долю, відряджаючи у далеку дорогу. (*Рушник*)

7. Автор слів гімну України. (*П. Чубинський*)

8. Яка назва гімну України. (*Ще не вмерла Україна*)

9. Як називалась перша слов’янська держава? (*Київська Русь*)

10. Як називається основний закон України? (*Конституція*)

11. Як звали сестру Кия, Щека, Хорива? *(Либідь)*
12. Назвіть найбільшу святиню українського народу в музичній символіці. *(Гімн)*

13. Назвіть велике зібрання творів Т. Шевченка. *(Кобзар)*

Ведуча:

Звучить у виконанні учнів пісня «Гей соколи»

Конкурс №7 «У кого сильніша рука?»

Ведуча. В Україні з давніх-давен козаки мірялися силою. А зараз учасники змагань, не відриваючи ліктя від столу, намагатимуться відхилити і притиснути руку суперника до поверхні.

Конкурс №8 «Військова авіація»

Команда отримує по одному кольоровому аркушу паперу (у кожної команди свій колір). На листках записані запитання. За сигналом ведучого учасники команди повинні зробити з аркуша паперу літак і запустити його глядачам. Оцінюється швидкість і правильність виготовлення літачка. Глядач, зловив літак, зачитує питання і відповідає на нього. Якщо відповідь правильна, то додатковий бал присуджується команді.

Питання 1к: Якщо стілець нижче столу, то стіл...
(вище)

Питання 2к: Якщо сестра старша за брата, то брат...
(молодший)

Ведучий:

Конкурс №9 «Конкурс капітанів»

А тепер пропонуємо помірятися силами нашими капітанам. Кожному із вас необхідно дати відповідь на питання. Слухайте уважно. Оцінюється кожна правильна відповідь.

(питання задаються по черзі кожному капітану)

- Кого називали козаком? *(Вільну людину).*
- Хто стояв на чолі козацького війська? *(Гетьман).*
- Як називали хати, в яких жили козаки? *(Курінь).*

- Де розташовувались козацькі табори? (*Запорізька Січ*).
- Про яку деталь козацького вбрання казали: «Широкі, як Чорне море». (*Шаровари*).
- Як називалась козацька зачіска? (*Оселедець*).
- З ким вели війни козаки за незалежність? (*З Туреччиною, Польщею*).
- Які імена козацьких гетьманів вам відомі? (*Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Полуботок...*)
- А чи знаєте ви ім'я дивовижного гетьмана – силача, який легко міг зламати руками підкову? (*Іван Підкова*).
- Хто зруйнував Запорозьку Січ? (*Імператриця Катерина*).

Конкурс №10. Конкурс майстерних художників. На прикріплених аркушах паперу кожна команда повинна намалювати козака на повний зріст. Один учасник біжить – малює голову, повертається, тоді наступний – тулуб і т.д. Виграє команда, яка швидко, згуртовано, акуратно і точно намалює козака.

Конкурс №11 «Джентльмен»

Учасники (по одному з команди) по черзі називають компліменти, звертаючись (уявно чи наяву) мамі, однокласниці, улюбленій вчительці тощо. Перемагає той, хто назве більше ніжніх та приємних слів.

Слово надається старшинській раді для оголошення результатів конкурсу

Переможці отримали грамоти.

Ведуча: У глибині душі кожного українця живе козак: воїн, який нічого не боїться і за рідну землю без роздумів віддасть своє життя. Отже всіх ще раз вітаю зі святом, і бажаю міцного козацького здоров'я, незламної волі до перемоги та патріотичного духу, який допоможе долати будь-які перешкоди!

Після сьогоднішніх наших змагань в нас залишається світла пам'ять про славні подвиги наших предків-

запорожців. Отож, пам'ятаєте, дорогі діти, що ви є нащадками славних українських козаків.

Ведучий: То ж любіть Україну, шануйте її народ. Хай кожен з вас своїми добрими справами і вчинками доведе

Два ведучих разом: що козацькому роду нема переводу!

III. Заключна частина

Ведуча: Ось і закінчилося свято,

Хотілося б вам усім побажати

Добра і злагоди, й краси,

Щоб для України ви росли.

Ведучий: Хай вам щастить завжди й у всьому,

Не піддавайте серце злому.

Хай Бог нам усім допомагає

І рідний край оберігає !

Ведуча: Наша зустріч наближається до кінця. Але свято не закінчується. Ми ще раз вітаємо вас, наші майбутні захисники України! Саме вам продовжувати естафету героїзму і мужності у справі захисту мирного населення і нашого майбутнього. Щастя вам, добра, радості, здійснення усіх ваших мрій! І нехай завершилась наша чудова подорож у славне козацьке минуле, та ви ще раз підтвердили, що козацькому роду – нема переводу.

Звучить у виконанні учнів пісня: «Зродились ми великої години»

КВЕСТ «СУПЕР ВЧИТЕЛЬ – 2024»

Мета: розвиток професійного інтересу; розвиток пізнавальних психічних процесів: логічного мислення, спостережливості, уважності, кмітливості; розвиток ерудиції; згуртування педагогічного колективу.

Обладнання: мультимедійна дошка, ноутбук, презентація, жолуді, картки із завданнями для кожної станції,

скріпки, книги – 2 шт., дитячі машинки, лотки з-під яєць – 2 шт., кришечки, трубочки, повітряні кульки, щипці кухарські – 2 шт., селфі-палка для фотографій.

Учасники: вчителі, учні 11 класу.

План:

1. Вступне слово ведучого
2. Основна частина:
 - 2.1. Станція «Осінь»
 - 2.2. Станція «Навпомацки»
 - 2.3. Станція «У пошуках вірного шляху»
 - 2.4. Станція «Гірляндовий рай»
 - 2.5. Станція «Наша влучність»
 - 2.6. Станція «Народна мудрість»
 - 2.7. Станція «Вчительська піраміда»
 - 2.8. Станція «Вітер змін»
 - 2.9. Станція «Інформатика»
 - 2.10. Станція «Фізкультхвилинка»
 - 2.11. Станція «Статуй»
 - 2.12. Станція «Пошуковці серед нас»
 - 2.13. Станція «Пісні на ходу»
 - 2.14. Станція «Привітальна»
 - 2.15. Станція «Святкова»
3. Підсумок виховного заходу

Хід заходу:

Вступне слово

Доброго мирного дня, шановні вчителі та учні! Слава Україні! На вас чекає захопливий, оригінальний, а головне – такий, до якого готувалися не ви! – квест!

Всі ми добре знаємо, що вчителі можуть геть усе: із нічого зробити наочний матеріал, на ходу придумати питання для самостійної, і вже по наших очах бачити, хто прийшов на урок не готовий.

І щоби ще і ще надихнути вас у цей святковий день, вкотре переконати у вашій винятковості, ми пропонуємо всім

вам пройти наш супер квест для супер вчителів! Тут все просто: за кожен пройдений станцію ви отримуєте чарівну наліпку у свій маршрутний лист. Завдання – і розважитись, і покреативити! Тож, в добрий час!

Станція 1. Осіння

Те, що вчителі можуть все – аксіома нашого дня. Для них просто не існує нічого неможливого!

Як відомо, день вчителя святкують восени. А осінь – це пора каштанів. Як і колючих, так і вже достиглих.

Тому завдання: за 90 секунд із пакету каштанів викласти назву вашого навчального закладу

Наліпку отримують, якщо впораються із завданням.

Станція 2. Навпомацки

Кожен супер вчитель має супер здібності! Наприклад:

Потрібно 4-5 книг із вибитими літерами – щоб назву можна було прочитати навпомацки

Завдання: прочитати автора або назву книги навпомацки, із заплющеними очима. Просто провести пальцем по цим літерам на палітурці книги.

Наліпку отримують, якщо зайчик буде довершеним

Станція 3. У пошуках вірного шляху

Вчителі вміють дуже влучно і висловлюватися, і давати домашнє завдання і навіть – влучно запускати заводні машинки!

Завдання: на певній відстані є ціль (наприклад, ковпачок від ручки). Кожен учасник отримує машинку, що заводиться (як правило, машинку треба трошки потягнути назад по підлозі і відпустити) потрібно збити такою машинкою ковпачок від ручки.

Наліпку отримують, якщо хтось із команди таки зіб'є ціль. Кожен має 3-4 спроби

Станція 4. Гірляндовий рай

От уявіть собі ситуацію: у супер вчителя вікно. Нарешті можна трішки розслабитись, перепочити, переключитись... і навіть трошки погратись!

Ось у цій пачці – 100 канцелярських скріпок. Ваше завдання: всією командою з'єднати їх в одну велику гірлянду. На цій станції навіть передбачений супер приз. Який? Звичайно ж сама гірлянда зі скріпок!

Наліпку отримають якщо встигнуть

Станція 5. Наша влучність

Терпіння – супер вчитель? Однозначно так! І зараз ми ще раз у цьому переконаємось!

На столі є порожній лоток з-під яєць. Кожен вчитель отримує по 1 м'ячику для настільного тенісу. Завдання: влучити м'ячиком у лоток.

М'ячик можна легенько кинути, щоб він стукнувся об стіл і далі спокійно потрапив у лоток

Наліпку отримають у випадку якщо впораються із завданням

Станція 6. Народна мудрість

Учні нашої школи щиро бажають всім нашим найкращим в світі вчителям величезного ЗДОРОВ'Я! Ми знаємо, наскільки воно потрібне у цьому житті й наскільки нам важливо, аби наші вчителі були здоровими! Тому:

закінчіть приказку про здоров'я

1. У здоровому тілі.... (здоровий дух)
2. Здоров'я за гроші (не купиш)
3. Бережи плаття знову, а здоров'я (змолоду)
4. Іржа заліза їсть, а чоловіка – (хвороба)
5. У кого що болить, той (про те гомонить)
6. Заживає як на (собаці)
7. Доки здоров'я служить, доти (чоловік не тужить)
8. Коли б голова здорова, то будуть (воли та корова)
9. Хто хвороб в собі шукає, той завжди їх (повно має)
10. День меркне вночі, а чоловік – від (немочі)

Наліпку отримають якщо дадуть 8 і більше правильних відповіді

Станція 7. Вчительська піраміда

Супер вчителі – люди дуже терплячі. От дуже-дуже! Вони можуть навіть скласти піраміду... із пластикових кришечок!!!!

От і настав той прекрасний момент, коли вже пора складати піраміди! І не прості, а патріотичні!

Завдання: за 90 секунд командою із пластикових кришечок (бажано, з-під пепсі та фанти – бо вони жовті й блакитні) скласти жовто-блакитну піраміду, використовуючи всі 20-25 кришечок.

Порада: замість кришечок можна використовувати одноразові паперові стаканчики

Станція 8. Вітер змін

Великий Клаус Майне із німецької групи «Скорпіонс» у 1990 році співав про «Wind of change». Але такий вітер змін йому й не снився!

Вся команда отримує трубочки для коктейлю і 1 повітряну кульку. Треба дути у трубочки й не дати кульці впасти впродовж 90 секунд.

Наліпку отримують якщо впораються із завданням

Станція 9. Інформатика

Супер вчитель – то мега професіонал. Одні лише електронні журнали чого варті! Та ви вже певно можете... друкувати із заплющеними очима! Перевіримо?

Завдання: із заплющеними очима за ноутбуком чи комп'ютером надрукувати оголошення «Шановні колеги! Сьогодні у школі свято!»

Наліпку отримують, якщо набране буде хоч трошки відповідати дійсності

Станція 10. Фізкультхвилинка

Час трошечки перепочити й завітати на фізкультхвилинку:

Станція 11. Статуй

Учителі неймовірні! По очах бачать, коли ми не знаємо і лише з нашого «Доброго дня» розуміють, коли ми не в настрої.

Тому завдання: по черзі зобразити статую, що демонструє учня у певний період шкільного життя:

1. Учень списує
2. Учень забув дома зошит
3. Учень проспав і боїться зайти в клас
4. Учень читає книжку на перерві
5. Учень зробив не те завдання
6. Учень не може знайти свій клас
7. Учень «не знав, не знав та й забув»
8. Учень задивився на ученицю
9. Учень тихенько на уроці їсть
10. Учень молиться «хоч би його не спитали»

Наліпку отримають, якщо відгадають більше 8

Станція 12. Пошуковці серед нас

Чи є щось неможливе для супер вчителя? Звичайно що ні!

Тож із будь-яким завданням вони впораються! Наприклад:

За допомогою щипчиків, якими із гарячої каструлі виймають кукурудзу, треба перегорнути сторінки нотатника і знайти написане у ньому кодове слово. Дмухати на сторінки не можна – використовувати лише щипчики!

Кодове слово – перемога!

Наліпку отримають, якщо знайдуть кодове слово

Станція 13. Пісні «на ходу»

Учителі дуже люблять і цінують народні пісні. І не лише народні, а й різні сучасні.

Чи можуть вони із легкістю за 90 секунд згадати хоча б 10 пісень про пташок? Легко! Умова: пташка згадується або в тексті, або в назві.

Станція 14. Святкова

Супер вчитель обов'язково має володіти супер здібностями! Якими? Зараз покажемо!

Ваше завдання: по черзі виходити і в повітрі пальцем писати слова, які вам покаже ведучий на картках. Завдання: за 90 секунд вгадати 8 і більше слів

Слова: рушник, лялька, диво, зорі, вівсянка, жито, калюжа, море, нагетси, колготи, тюльпани, телефон, гроші, манікюр, жоржини, ручка, єнот, столиця, іній, жнива, яблуко, жуйка, скакалка, гімнастика, карате, скотч, свобода...

Станція 15. Привітальна

І на завершення, супер вчитель точно має що сказати. Завжди. І навіть в день свого професійного свята.

Тож, завдання: записати на селфі-камеру спільне, командне привітання вчителям України із нагоди Дня вчителя (потім це можна змонтувати разом і виставити на сторінки школи)

Наліпку отримують за креативність

Фінальне слово

Власне, що ж ми хотіли показати вам нашим квестом? Бути вчителем дійсно нелегко. А бути супер вчителем – то під силу лише справжнім професіоналам своєї справи. Саме таким, що працюють у нашій школі! Зі святом вас, наші найкращі в світі! Ми вас дуже любимо! І на згадку хочемо презентувати ось такі медалі із написом «Супервчитель-2024».

ЗМАГАННЯ «КОЗАЦЬКІ РОЗВАГИ»

І варіант

Мета: розширити знання про усну народну творчість, роль фізичної культури в житті людини; формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; зміцнювати здоров'я дітей; виховувати бережливе ставлення до мови і традицій країни, побратимство, колективізм. *Попередня підготовка:* розподіл хлопців на 2 команди по 6 учасників, завдання кожній команді, підбір колядок, пісень, прислів'їв, загадок.

Обладнання: глечик з кашею, 6 ложок, пластилін, рогач, касета з українськими мелодіями, пеньок, палиця.

Зміст виховного заходу.

Дві команди хлопчиків по 6 чоловік.

1 конкурс. Глечик з кашею і 6 ложок. Яка команда швидше з'їсть.

2 конкурс. Естафета «Зліпи вареника» (пластилінового). 1 гравець приносить глечик. 2 гравець приносить рогач. 3 гравець складає вареники у глечик. 4 гравець ставить глечик на рогачі та пробігає вказану відстань.

3 конкурс. Гуси. Під веселу українську мелодію учасники конкурсу навприсядки проходять вказану відстань. До 1 гравця приєднується другий і т.д.

4 конкурс. Бий ворогів! Потрібні – пеньок, глиняний глечик, палиця. Із зав'язаними очима потрібно палицею розбити глечик.

II варіант

Обладнання: український одяг, тісто для вареників, сир, касета з українськими піснями.

Зміст виховного заходу.

1 конкурс. Обертання на козаків. Заклик козаків на сцену. Хто швидше одягне сорочку, пояс, шаровари, шапку.

2 конкурс. Як ми знаємо українські традиції. (В шапці завдання: які діти знають колядки, пісні, прислів'я?).

3 конкурс. Силачі міряються силою на руках.

4 конкурс. Вареники з сиром. З готового тіста зліпити вареники з сиром. (Звучить пісня про вареники).

5 конкурс. Реклама пісні або товару (інсценізація).

6 конкурс. Аукціон українських загадок, прислів'їв.

7 конкурс. Музичний свист у супроводі мелодії.

8 конкурс. Танок.

ДВА КОРАБЛІ

Мета: розвивати творчу активність, пізнавальний інтерес; формувати готовність до творчої праці на користь людей, відповідальність; виховувати почуття колективізму, дружби, свідоме ставлення до праці, культуру поведінки.
Попередня підготовка: запрошення працівників закладу у журі, підбір дітей у 2 команди по 10 учасників, розподіл ролей.

Обладнання: літери, написи з назвами посад, 2 ложки, 2 однакові палички, кеглі, м'яч, варення, 2 ножі, повітряні кульки, цукерки, нагороди учасникам.

Зміст виховного заходу.

Ведуча. Ми розпочинаємо конкурс, в якому беруть участь 2 команди: команда «Бригантіна» (зліва) і команда «Чорноморець» (справа). Сьогодні ми виходимо у відкрите море і побачимо, як наші команди підготувалися до плавання. Зараз ми про це і запитаємо команди. Команда «Бригантіна» до плавання готова? Команда «Чорноморець» готова? А болільники? Теж готові? Повний уперед!

Перед тим, як розпочати 1-й конкурс, я оголошую членів морського журі: риба-кит, шука, морський вовк.

1 конкурс. В ньому беруть участь члени обох команд. На столах лежать літери. Ви повинні, хто швидше, начепити на натягнуті нитки ці літери у відповідному порядку, утворивши, таким чином, назву своєї команди.

Ведуча. А тепер кожний буде мати свою посаду і свої обов'язки на кораблі. Команди, в одну шереду шийкуйтесь!

(Кожному члену команди на шию прикріплюється напис – механік, кок, капітан, лікар, боцман, лоцман, радист, штурман, матрос, юнга тощо).

2 конкурс. Уважно роздивилися, хто яку роль буде виконувати? Я до себе запрошую механіків. Щоб вирушити в подорож на кораблях, потрібно заповнити бак судна пальним. Завдання механікам: перенести воду ложками за 1 хвилину. Хто швидше і хто більше перенесе.

3 конкурс. В обох командах є радисти. Жоден корабель не зможе обійтися без цієї людини. Радисти виходять до мене. Завдання радистам: у мене в руках 2 однакові палички, на яких закріплені однакової довжини нитки. Потрібно якнайшвидше намотати нитку на паличку.

4 конкурс. Викликаються штурмани команд. Побачимо, як вони вміють керувати кораблем. (Розставляються в шахматному порядку кеглі). Потрібно пройти якнайшвидше між кеглями з м'ячем між лобами штурмана і лоцмана.

5 конкурс. Конкурс боцманів. Найцікавіший. (Зав'язують очі учасникам). Потрібно взути в чоботи стільці.

6 конкурс. Уявімо собі, що хтось із членів екіпажу захворів і потрібна негайно медична допомога. На конкурс запрошуються лікарі. Завдання: із зав'язаними очима потрібно нагодувати один одного мікстурою (сметаною або варенням).

7 конкурс. Без кока не обійдеться жоден рейс, від нього, можна сказати, залежить психологічний клімат на кораблі. І я запрошую до себе коків, а змагатися вони будуть ось так. Завдання: хто швидше почистить картоплю (учасники сидять спиною один до одного).

8 конкурс. Конкурс матросів. Завдання: матросам обох команд треба надути кульки. Хто швидше і більше надме.

9 конкурс. А зараз я запрошую до себе юнг. Як ви бачите, на нитках прив'язані цукерки, які потрібно ротом за нитку швиденько підняти без допомоги рук.

10 конкурс. І передостанній конкурс – це конкурс капітанів команд. Команди вже змагалися, кожен член команди показав свою майстерність. Тепер черга за капітанами команд. Завдання: потрібно зробити якнайбільше компліментів своєму противнику.

11 конкурс. А тепер надійшла черга вболівальників. Ми бачили, як вони підтримували свої команди. Поки члени нашого морського журі підведуть підсумки, ми з вболівальниками заспіваємо пісні про море.

Нагороджується не команда, а переможці конкурсів з кожної команди. Наприклад, за спритність нагороджується механік команди, за чуйність – лікар команди тощо.

КОЗАЦЬКИЙ КВК

Мета: розширити знання про козацтво; закріпити знання, отримані на уроках народознавства, літератури; збагачувати словниковий запас; виховувати почуття дружби, силу волі, любов до нашого славного минулого. *Попередня підготовка:* підбір учасників (10 дітей) у команди (курені), вибір капітана (отамана), гетьмана, привітання суперникам,; підбір запитань про козаків.

Обладнання: грамота гетьмана, запис Гімну України та українських пісень, канат, кільце, м'яч, кубики, кульки, мішок, шпагат.

Зміст виховного заходу.

Ведучий. Ми зібралися з вами для того, щоб переконатися, що ми є нащадками нашого славного козацького роду, що в наших жилах тече кров сміливих, відважних, розумних людей – вільних козаків.

Гетьман (зачитує). «Сини мої, козаки! Я гетьман козацького війська, наказую провести змагання двох куренів, щоб підняти бойовий дух і мудрість нашого козацтва». Отамани, шикуйте курені!

Привітання куренів один одному.

Отаман 1 куреня. Курінь «Козацька шабля»! Рівняйсь! Струнко! Наш девіз:

Всі. Сам п'ю, сам гуляю, сам стелюся, сам лягаю!

Привітання суперникам: «Нехай знає рідна мати – вільна Україна, козаки ми ще маленькі, зате гідна зміна!».

Отаман 2 куреня. Курінь «Сивий коник»! Рівняйсь! Струнко! Наш девіз:

Всі. Степ широкий – то мій сват, сивий коник – то мій брат!

Привітання суперникам: «Душу й тіло ми положим за нашу свободу і покажем, що ми, браття, козацького роду!».

Звучить магнітофонний запис Гімну України. Всі стоять струнко.

1 конкурс (розминка).

Ведучий. А чи добре ви знаєте історію свого народу? Пропонуємо запитання для команд (по черзі). Голова нашого журі – гетьман.

1. Що означає слово «козак»?
2. Як утворилися козацькі поселення?
3. Де виникла головна фортеця Січі?
4. Хто був першим гетьманом Запорізької Січі?
5. Що вміли робити на Січі?
6. Які лицарські чесноти були у козаків?

2 конкурс (хто сильніший). Перетягування канату двома куренями. Підбиття підсумків за перші три етапи гри.

3 конкурс (козацька кмітливість). Курінь, який відповість першим, отримує бал.

1. Як називається море, в яке впадає Дніпро? (Чорне).
2. Яка пташка співає «спати пора»? (перепілка).
3. Найбільша планета сонячної системи? (Юпітер).
4. Найвище в світі дерево? (евкаліпт).
5. Найменша в світі пташка? (колібри).
6. Військовий човен козаків? (Чайка).
7. З якого дерева були ложки у козаків? (верба).

Підрахунок балів.

4 конкурс (хто кого перетанцює). Хто швидше танцюватиме навприсядки, той – переможець.

5 конкурс (конкурс отаманів). За 5 хвилин записати імена відомих гетьманів України.

6 конкурс (визволи побратима з полону).

Ведучий. Одного з побратимів забрали в полон турки. Щоб його визволити, необхідно пройти нелегкий шлях: 1) добігти до кільця і закинути м'яч; 2) із зав'язаними очима

розплутати зав'язаний шпагат; 3) зібрати в обруч розкидані по підлозі шарики, кубики; 4) залізити в мішок і дострибати до побратима; 5) прив'язати побратима до себе (нога до ноги) і повернутися назад.

7 конкурс (співи). Команди куренів мають переспівати одна одну. Співають по одному куплету, перемагає команда, яка більше знає пісень.

Ведучий. А тепер підводимо підсумки.

Гетьман зачитує грамоту: «Я гетьман усіх вільних земель українських і всієї держави даною мені владою і своєю волею вітаю найсміливіших, найдружніших козаків».

Нагородження учасників.

СІРНИКОВИЙ ТУРНІР

Веселі естафети для будь-якого віку.

Правила конкурсної гри.

1. Бере участь декілька команд (від двох до п'яти, але оптимальне число команд – три).

2. Якщо команда виконала завдання першою, їй присуджується три бали, другій – два, третій – один.

3. Та команда, яка після всіх етапів набере більше балів – переможець змагань.

4. Естафета є завершеною тоді, коли останній учасник команди доставить коробку в те місце, з якого почався рух. Якщо коробка під час руху впаде, учасник повинен зупинитися, поставити її на місце і тільки після цього продовжувати свій шлях.

5. Якщо завдання полягає у тому, щоб збудувати щось із сірників, то командам дається певний час або конкурс вважається закінченим, як тільки одна із команд справиться із завданням.

Завдання для турніру.

1. Викладіть із сірників фразу «Сірники – дітям не іграшка!».

1. Пронести сірникову коробку, поклавши її на маківку голови.
 2. Пронести дві коробки, поклавши їх на плечі, як погони.
 3. Поставити коробку торцем на стиснутий кулак і пронести до лінії старту.
 4. Хто швидше збере розсіпані сірники (для кожної команди у визначеному місці розсіпають 5 коробок сірників).
 5. Пронести коробку, поклавши її на поясницю.
 6. Пронести коробку, поклавши її на підйом стопи.
 7. Чия команда вище побудує «криницю» із сірників за дві хвилини?
 8. Пронести коробку, притиснувши її підборіддям до шиї. У підборіддя і шию коробка повинна впирається торцями.
 9. Пронести зовнішню частину коробки, начепивши її на ніс, передати естафету без допомоги рук наступному учаснику, який повинен зняти коробку носом.
 10. Пронести коробку, закріпивши її на мочці вуха.
 11. Побудувати на підлозі із сірників паровозик із двома вагонами.
 12. Покласти порожню коробку на підлогу і дуги на неї, щоб вона рухалася сама (рухати таким чином коробку в одну сторону, назад – бігом).
 13. Викласти із сірників слово «Вітаємо!».
- За перемогу в конкурсі команда закріплює один сірник в картоплину. А при підведенні підсумків журі рахує, скільки «голок» у таких «їжачків».

СПАРТАКІАДА

Місце проведення: спортивний майданчик, відкрита місцевість. Інвентар: 2 відра, 2 пари калосш, 2 мішки, кеглі, 2 шарфи, 2 гімнастичні палки, 2 газети, 2 канати, шишки.

Перед грою гравці поділяються на дві команди.

Ведучий. Вітаємо вас всіх, шановні спортсмени, з відкриттям Четвертих Олімпійських ігор нашого табору. Сьогодні вам випала честь позмагатися в різних видах спорту, де ви зможете показати свою спритність, витривалість, винахідливість, силу та командний дух. Слідкувати за проходження наших змагань буде непідкупна суддівська колегія. Отже, все готове до гри і ми розпочинаємо.

Естафета «Стрибки у довжину». У цій естафеті не буде розбігу, а заступати буде категорично неможливо. Естафета проходить так: перший учасник стає на лінію старту і здійснює стрибок з місця в довжину. Після приземлення він не повинен рухатися з місця, доки не підведуть лінію, що зафіксує місце приземлення. Проводити лінію потрібно за носками взуття стрибаючого. Наступний учасник ставить ноги прямо перед лінією, не заступаючи за неї, і також здійснює стрибок. Таким чином вся команда здійснює один колективний стрибок. Стрибати потрібно акуратно і не падати при приземленні, в іншому випадку – результат анулюється. Найдовший стрибок є переможним.

Естафета «Спортивна ходьба». У нашій естафеті процес ходи буде таким: учасники, роблячи крок, п'яту однієї ноги повинні приставити до носка іншої. Тобто з кожним наступним кроком учасник пересувається вперед на довжину підошви взуття. Дистанція – 10 метрів. Команда, яка першою подолає відстань є переможцем.

Естафета «Стрільба». Ціллю в даному виді спорту буде звичайне відро, в яке гравці будуть метати шишки (чи м'яч). Відро-мішень встановлюється на відстані 5 метрів від фінішної лінії, а шишки кладуться на фінішну лінію (число шишок дорівнює числу учасників). Перший гравець починає рух від старту до фінішу; досягнувши фінішної лінії, він бере шишку та кидає її, намагаючись потрапити в відро. За кожне попадання команда отримує один бал. Попав чи не попав

перший гравець, він не затримується біля лінії, а біжить до команди, щоб передати естафету. Так всі гравці по черзі здійснюють «стрілянину»: чия команда швидше і точніше.

Естафета «Гребля на байдарках». У цій естафеті кожна команда буде екіпажем байдарки. Команда стає спиною до лінії старту. Кожен гравець береться за пояс гравця, що стоїть попереду. Останній гравець в колоні стоїть, на відміну від інших, обличчям до лінії старту: він – «керуючий». Він тримається за останнього учасника. За сигналом ведучого «Байдарка» починає рухатись: «керуючий», який бачить трасу керує: «вправо», «вліво», «поворот». «Байдарка» повинна дійти до фінішу, обігнути поворотний прапорець і повернутися до старту. «Байдарка», яка першою прийшла до фінішу, вважається переможцем.

Естафета «Гребля на каное». Якщо ви хочете освоїти греблю на каное, можна зробити так: стати на лінію старту на одне коліно, збоку від коліна вертикально з опором на «воду» тримати гімнастичну палицю – «весло». Старт. Перший учасник цієї естафети рухається вперед: крок на ліву підощву, крок на праве коліно, при цьому через крок потрібно відштовхуватись від землі палкою. Щоб не поранити коліно, потрібно користуватися спеціальним наколінником. Кожен гравець повинен допливти до фінішу і в зворотному напрямку, а потім передати «весло» як естафету іншому.

Естафета «Фігурне катання». У нашій естафеті всім учасникам доведеться розбитися на пари, так як катання у нас буде парним. Кожній парі доведеться взятися за руки, приблизно так, як це роблять фігуристи: у правій руці «партнера» – права рука «партнерки», а в лівій руці – ліва рука «партнерки», руку при цьому перехрещують. «Спортивна пара» стає на лінію старту, і обидва «фігуристи» піднімають ліву ногу. За сигналом ведучого вони починають стрибати на одній нозі, тримаючись за руки. Звичайно, це не

нагадує «плавне ковзання», але щоб його виконати потрібно не менше спритності та наполегливості.

Естафета «Велогонки». Велосипед у нас замінює звичайна гімнастична палка. Палку потрібно осідлати одразу двом учасникам – вони велосипедисти. Кожному велодуету, тримаючи палку, погрібно «проїхати» до поворотної відмітки і назад. Перемагають велосипедисти, які проїдуть швидше.

Естафета «Штовхання ядра». Для ядра візьмемо газету та зіжмакаємо її, щоб отримати щільний невеликий шар. Тепер потрібно згадати як по-справжньому штовхають ядро спортсмени: спортсмен бере ядро в одну руку і щільно притискає до плеча, групується, а потім різко випрямляється так, щоб всі сили були спрямовані на ядро, яке потрібно ніби виштовхнути. Перший гравець повинен стати на лінію старту і штовхнути ядро. Другий учасник повинен підійти до місця приземлення ядра і стати так, щоб пальці ніг торкнулися упавшого ядра, – це його вихідне положення, з якого він повинен розпочати штовхання. Таким чином діють і інші учасники. У результаті всієї естафети визначається сумарна дальність польоту ядра.

«Перетягування каната». Канат учасники будуть перетягувати, пропустивши його між ніг та стоячи спиною до суперників.

Естафета «Веселі стрибки». Учасники команди повинні дострибати до поворотної відмітки та назад на одній нозі, тримаючи при цьому ногу попереднього учасника.

ІГРИ

ІГРИ НА ЗНАЙОМСТВО

Усі діти поділяються на команди за таким принципом: 1-а команда – ім'я команди починається на голосну літеру; 2-а команда – ім'я команди починається на приголосну літеру. Після цього всі по черзі називають своє ім'я і показують жест (принцип сніжного кома).

Пори року

Усі діти поділяються на 4 команди за порами року, коли вони народились: взимку, навесні, влітку, восени.

Я беру із собою в похід

Усі сідають у круг. Кожний по черзі називає своє ім'я і говорить: «Я беру із собою в похід...» і називає предмет, який беруть у похід, на першу літеру імені (повторювати не можна). Кожна наступна дитина, починаючи з другої, повторює імена всіх попередніх і те, що вони беруть із собою в похід.

У кінці вожатий каже: «У поході ми, я думаю, виживемо з таким набором речей і весело проведемо час».

Рука до руки

Ця гра на зняття напруги. Для гри потрібна непарна кількість гравців. Той, хто водить гру, виголошує: «Рука до руки!». Всі міняються місцями, в тому числі і ведучий. Кожен повинен знайти собі партнера і доторкнутися з ним руками. Той, хто залишився без пари, стає ведучим.

Гра продовжується. А чи буде вона цікавою для дітей, залежить від того, які команди будуть віддавати ведучі: «мізинець до мізинця», «п'ятка до п'ятки», «вухо до вуха» тощо.

Математика

Діти сідають в коло. Вихователь дає завдання: «Починаємо рахувати по колу». Той, на кого припадає число, що ділиться на цифру три, замість цифри каже своє ім'я. Цю гру можна використати для розвитку пам'яті і уваги.

Тезки

Завдання знайти дітей із таким же ім'ям, як у тебе, тобто знайти своїх тезок. Ті, у кого їх немає, утворюють групу «Вінегрет». Тезки повинні придумати рекламу свого імені та знайти щось загальне, що є характерним для них усіх, крім імені, а також відмінні ознаки, за якими діти можуть їх відрізнити.

Павутинка дружби

Творчим початком цієї гри, безперечно, буде маленький клубочок ниток, який передається з рук у руки. Попередній учасник передає клубок, залишаючи у себе кінець нитки, потім тільки перекидає його, кому хоче. Коли клубок знаходиться у руках учасника гри, він коротко розповідає про себе. Коли всі розкажуть про себе, то побачать, що вони оплутані так званою «павутиною». У Вас є можливість цю ситуацію «обіграти». Наприклад, потягнути за нитку, задати запитання тому, хто знаходиться на другому кінці нитки.

Гра «Асорті»

Перед тим, як гра розпочнеться, дітям задають питання «Що таке асорті?». Вони діляться своїми думками з цього приводу. Після цього їм пропонується впевнитися, що «асорті» – це не тільки смачні шоколадні цукерки з банановим, вишневим, апельсиновим начинням. У нашому випадку асорті ігрове, а замість начиння в нас будуть цікаві конкурси.

Екіпаж поділяється на 2 команди, які обирають капітанів, підбирають назву і девіз. Капітани підходять до ведучого і витягують карточки із завданнями. Завдання виконує вся команда.

Конкурс «Поетики». Підібрати побільше рифм до слів: білет; кішка тощо.

Конкурс «Пояснялки». Пофантазуйте та зобразіть: цирк, телефон, базар, будильник, стурбованого kota; сумного пінгвіна...

Конкурс «Художники». Намалюйте прислів'я: «Одна голова добре, а дві краще», «На чужий караван рот не роззявляй».

Конкурс «Казкарі». Напишіть казку, в якій всі слова починаються з однієї літери: П, Д.

Конкурс «Ерудити». За одну хвилину розгадати кросворд.

Конкурс «Пазли». Якнайшвидше зібрати малюнок (наприклад, «Старик у моря», «Старуха у разбитого корыта» тощо).

Конкурс «Маєстро». Оголошується конкурс на краще виконання, наприклад, «собачого вальсу». Виконання здійснюється на порожніх бутілках, які поставлені в ряд, допоміжний інструмент – спиця.

Журі підводить підсумки і оголошує переможця.

ІСТОРИЧНІ ІГРИ УКРАЇНЦІВ

Перегони наввипередки

Первісна гра наших предків, в якій гравці намагаються перегнати один одного (біг). Вид гри – рухливий. Мета – формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати любов до свого народу, чесність, доброту, товаристкість, свідому дисципліну, почуття обов’язку. Вік гравців – різний. Число гравців – 8-12. Місце гри – галявина, майдан, парк. Підготовка – на рівному полі гри визначити 2 лінії на відстані приблизно 25 кроків. Керівник гри пояснює її правила.

Хід гри – гравці стають перед першою лінією; на команду намагаються якнайшвидше перебігти другу лінію – мету. Той, хто пробіг перший – виграє. Після цього гравці повертаються на місце для ще одного перебігання.

Можна зробити змагання груп-переможців. Правила гри: вибігти на умовний знак; перш ніж вибігти, стати перед умовною лінією; той, хто переступить лінію, виходить із гри.

В ямку

Дитяча гра – метання до цілі. Вид гри – рухливий. Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння, вміння оцінювати відстань і вагу кидального предмета; розвивати потребу у здоровому способі життя;

проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати любов до свого народу, чесність, доброту, товаристкість, свідому дисципліну, почуття обов'язку.

Вік гравців –різний. Число гравців – 6-10 (команда). Місце – галявина, майдан, домівка. Підготовка до гри: а) викопати неглибоку ямку 20-30 см углиб, відзначити на землі коло за розміром малого кроку; б) позначити лінію 1,5-2 м від кола, з-за якої гравці кидатимуть шишки, м'ячі.

Хід гри. Команда стає шеренгою перед лінією, кожний з гравців кидає 3 рази шишку чи м'яч в ямку або коло. Хто поцілив найбільше, виграє. Після цього – змагання переможців. Правила гри: а) кожний гравець кидає 3 рази м'ячем чи шишкою, щоб поцілити в ямку; б) гравець не переступає лінії; в) за кожне порушення правила гравець втрачає точку.

Куточки

Дитяча забава для розваги та розвитку деяких рис характеру. Вид гри – рухливий. Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя, спритність; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати любов до свого народу, чесність, доброту, товаристкість, свідому дисципліну, почуття обов'язку.

Вік гравців – 6-12 років. Число гравців – 8-12. Місце гри – майдан, парк, галявина. Підготовка до гри: а) визначити поле гри; б) гравці визначають навколо себе коло; в) керівник або гравці визначають, хто розпочинає гру; г) вихователь пояснює правила гри.

Хід гри. Діти стають в коло на відстані 1-2 м один від одного, накреслюють навколо себе коло – «куточок». Один з гравців не має кола, підходить до того, що стоїть в колі, і говорить: «Мишко, Мишко, продай мені свій куточок!», а він відповідає: «Не продам». Під час цієї розмови діти перебігають, міняючись куточками, а той, що був без кола,

намагається вскочити в порожній куточок. Якщо йому це вдається, той, що лишається без куточка, починає прохати: «Мишко, Мишко, продай мені свій куточок»... і гра продовжується. Коли тому, що стоїть посередині, тривалий час ніяк не вдається захопити собі вільне коло, вожатий вигукує: «Хата горить!». Тоді усі повинні помінятися куточками і в цей час вже легко зайняти один вільний.

Правила гри: а) не можна мінятися куточками тим, що стоять поруч або через одне коло; б) не затримуватися в своєму куточку і частіше його міняти; в) на гасло: «Хата горить!» всі міняються своїми куточками.

Спочатку куточки треба розміщувати ближче до себе і поступово збільшувати відстань між ними. Якщо хтось сказав би, що продає свій куточок, тоді ці гравці міняються ролями.

Схованка

Дитяча гра, учасники якої ховаються, а хтось їх відшукує. Вид гри – рухливий (руховий і сприймально-пізнавальний). Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя, вміння маскуватися в лісі, спостережливість; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати любов до свого народу, чесність, доброту, товаристкість, свідому дисципліну, почуття обов'язку.

Вік – молодші, середні і старші вихованці при ускладненні гри. Число – командами 6-12 (4- 20). Місце гри – галявина, ділянка, де є дерева, куці тощо, можливість замаскуватися.

Підготовка до гри: а) визначити межі поля гри в ділянці, чітко обмежених природними межами: дорога, рів, виразна межа, яка вкрита кущами, деревами тощо; б) визначити місце, оселю лісника, по змозі біля дерева, звідки лісник виходить на розшуки, й місце зібрання збитих та інших; в) визначити одного гравця, що починає гру, і є лісником.

Хід гри. Рахувати до 50, 75 чи 100 голосно і повільно, а інші за той час ховаються в межах поля гри за кущами, деревами, великим камінням тощо. Полічивши до умовленого числа, лісник говорить: «Готові чи ні, я вже йду!» і шукає тих, що заховалися. Якщо побачив кого-небудь, каже: «Один-два-три (називає ім'), виходь!» і тієї ж миті біжить до хати, але одночасно біжить і названий. Якщо лісник добіг першим, він ударяє рукою по дереву (хатці) і каже: «1-2-3 (називає ім'), уже забитий ти!».

Якщо перший прибіг до оселі захований, ударяє рукою по дереву і каже: «1-2-3, я прибіг перший сюди!». Тоді він залишається біля хати, а лісник продовжує шукати захованих. Кожний захований може бігти до оселі лісника, не чекаючи на те, щоб лісник назвав його ім'я, якщо думає, що може швидше добігти до неї. Таким чином лісник намагається відшукати усіх, хто заховався. Гравець, що перший прибіг до хати, не будучи забитим, стає лісником.

Правила гри: а) не можна виходити за межі поля гри; б) під час гри не можна переховуватися в інші місця; в) хто не дотримується правил гри, виходить з неї, підходить до оселі лісника; г) гра закінчується за домовленістю, за командою або коли всіх відшукано.

Якщо є більше учасників гри або гра продовжується, лісник бере забитих на допомогу для пошуку інших. Якщо потрібно, треба навчити дітей маскуватися в лісі. Це буде необхідно для подальших ігор.

Склади добре

Склади добре квадрат з 4 патикив. Вид гри – рухливий. Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя, вміння контролювати почуття; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати чесність, доброту, товариствість, свідому дисципліну, почуття обов'язку.

Вік гравців – 6-10 років. Число учасників гри – 5-10. Місце гри – галявина, майдан, велика зала.

Підготовка до гри: а) 4 рівні патики для кожної команди; б) визначити одну лінію, за якою стоять діти перед вибігом, і другу – на відстані 20-25 кроків, за якою вони складатимуть квадрати.

Хід гри. Команди стають в колону по одному перед лінією і за знаком перші біжать до другої лінії, де з 4 патикив мають добре скласти квадрат. Коли завдання виконане, вони негайно повертаються до своїх команд, дають знак торканням руки наступному гравцеві, і команді для вибігу, а самі стають в кінці колони. А тим часом вожаті розкладають патики так, як були укладені на початку гри біля себе. Команда, що першою добре склала квадрати, виграє.

Правила гри: а) гравець не переступає вихідної лінії; б) гравець складає квадрат доти, доки добре не складе.

Клепана

Дитяча гра естафетного типу. Вид гри – рухливо-естафетний. Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя, вміння контролювати свої емоції; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати чесність, доброту, товаристкість, свідому дисципліну, почуття обов'язку.

Вік гравців – 6-12 років. Число гравців – 5-10 (команда), гра командна. Місце гри – галявина, майдан.

Підготовка до гри: а) визначити початкову лінію; б) визначити предмети: дерева, камені тощо на відстані 20-25 кроків.

Хід гри. Команди стоять колонами перед початковою лінією. Кожний перший гравець має в руках естафетну паличку. За командою біжать до визначених для кожної команди предметів, вдаряють тричі по ньому, повертаються до команди і передають паличку наступному гравцеві, а самі стають в кінці колони. І так гра продовжується. Команда, що швидше закінчить змагання, виграє.

Правила гри: а) не виступати за лінію під час бігу і передавання паличок; б) ударити 3 рази по предмету; в) спостерігати, щоб не пошкодити себе чи інших.

Хто я?

Вид гри – сенсорний (дотик). Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя, пам'ять; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати чесність, доброту, товарищність, свідому дисципліну, почуття обов'язку. Вік гравців – різний. Число учасників гри – команда, 5-10. Місце – кімната, галявина. Підготовка до гри – хустинка для зав'язування очей.

Хід гри. До одного гравця підходять по черзі інші учасники гри і подають йому руку. Він має запам'ятати відчуття кожної поданої йому руки. Потім зав'язують йому очі, а кожний гравець підходить до нього, але не в тій послідовності, і подає йому руку. Відгадав, чи може ні? Скільки розпізнав? Гра продовжується, і інший гравець випробовує свої сили. Хто найбільше розпізнав дітей за дотиком рук?

Правила гри: а) не глузувати з учасників гри; б) якщо очі неретельно зав'язані, треба сказати, щоб поправили.

По слідах

Ходіння по слідах – підготовка до стеження, розвиток спостережливості. Гра командна (по 6 чоловік). Одна команда іде із вожатим і залишає сліди із конфетті, різнобарвних паперових кружечків, а через деякий час іде по слідах друга команда до визначеного місця. Якщо 4 команди, можна стеження організувати так, щоб шляхи команд “несподівано” зійшлися в одному місці. Там можна провести подальші заняття. Відстань ходіння коротка, конфетті не залишати дуже близько біля себе.

Іду на вас

Вид гри – рухливий. Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння, спритність;

розвивати потребу у здоровому способі життя, відвагу; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати чесність, доброту, товаристкість, свідому дисципліну, почуття обов'язку. Вік гравців – 6-12 років. Число гравців – 2-4 команди по 12-20 осіб. Місце гри – галявина, майдан. Підготовка до гри: а) визначити відстань, приблизно 20 кроків, між двома колонами гравців; б) пояснити хід гри та її правила; в) поділити гравців на дві групи: дружинників і болгар.

Хід гри. Український князь Святослав Завойовник не нападав на ворогів несподівано, а повідомляв їх: «Стережіться! Іду на вас!». Зробив це, коли вирушив походом на болгар, які жили на південному заході України. Учасники гри поділяються на воїнів Святослава та болгар. Обидві групи обирають полководців і князя Святослава і царя Петра, стають лавами один проти одного на відстані приблизно 15 кроків, тримаючись міцно за руки.

З правого боку лави дружинників стоїть князь Святослав, а на протилежному боці праворуч стоїть цар Петро. Князь Святослав каже: «Іду на вас», а болгар у відповідь гукають: «Ми не боїмося!». Тоді дружинник, що стоїть біля князя, біжить у напрямі болгар і намагається прорвати їхню лаву. Якщо прорвав, то бере їх (дальшу частину від царя) до полону та стає на кінці лави болгар. За чергою болгар питають: «Князю, князю, хочеш воювати?», – «Так!» – гучно відповідають дружинники. Тоді воїн, що стоїть біля царя, біжить, щоб прорвати лаву дружинників. Прорвав – забирає киян до полону; не прорвав – сам залишається в полоні. І так гра продовжується. Виграє група, що у визначеному часі (приблизно 10 хвилин) має найбільше полонених або взяла всіх до полону.

Правила гри: а) кожен з воїнів біжить по черзі, а не лише той, хто фізично сильніший. Біжить з місця, де стоїть, або з середини лави. Полонені не біжать; б) не можна

присідати, притулятися один до одного тоді, коли воїн біжить, щоб прорвати лаву, тому що воїни борються чесно й намагаються нікого не ушкодити; в) той, хто не дотримується правил гри, потрапляє у полон.

Тинок

Вид гри – рухливий. Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати любов до свого народу, чесність, доброту, товаристкість, свідому дисципліну, почуття обов'язку, бажання допомагати старшим. Вік гравців – 6-12 років. Число учасників гри – 6-12. Місце гри – галявина, майдан, велика домівка. Підготовка до гри: а) визначити місце, де сидить «дідок» і місце для тинка; б) назначити чи вибрати «дідка»; в) пояснити хід і правила гри.

Чи знаєте ви, що таке тинок? Це похідне слово від слова «тин». А тин – це огорожа, сплетена з лози, тонкого гілля; інша назва – пліт. Отож жив собі старенький дідок. Біля його хати завалився тинок. Діти допомагають дідові – плетуть йому тинок. Що означає – «плести тинок»? Діти плетучи, ставлять тинок, виготовляють огорожу.

Хід гри. Сидить дідок на пеньку та й зажурився, бо його старий тинок так і завалився. Він каже:

- Гей, хто буде мені помагати?
- Гей, хто буде тинок заплітати?
- Ішли діти, почули дідове питання і кажуть: «Наш дідок зажурився. Тинок йому завалився, Нема його й сліду!»
- Не журися, діду. Ми будемо скакати, тинок заплітати!

Діти стають в одну шеренгу на відстані простягнутої руки один від одного. Дитина, що стоїть останньою у лаві, після сказаних слів починає «плести тин», тобто оббігати, стрибаючи на одній нозі біля кожного учасника, спереду одного, а ззаду другого. І так оббігає всю шеренгу, як пруття обплітає кілки, коли городять тин. Як дострибає до першого

в лаві, стає першим і дає знак, щоб останній з лави почав скакати, обплітаючи кілки. І так всі учасники обплітають усі кілки.

Правила гри: а) гравці оббігають кілки, скачучи на одній нозі, по змозі без перерви. Якщо є більше 10-12 учасників гри, можна заплітати два тинки.

Ворон

Рухлива гра, у якій імітується напад ворона на курчат, яких захищає квочка. Тип гри – рухливий. Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати чесність, доброту, товариствість, свідому дисципліну, почуття обов'язку.

Вік гравців – молодші школярі. Число гравців – 7-8 (команда). Місце гри – галявина, парк, майдан. Підготовка до гри – визначити поле гри.

Хід гри. Один із гравців стає вороном, другий – квочкою, а всі інші курчатами, яких квочка намагається захистити від нападу ворона. Усі курчата стають у ряд та тримають один одного за пояс. Квочка стоїть попереду них. Перше курча міцно тримає її за пояс. Ворон намагається зловити (торкнутися) останнє курча в ряду. Квочка обороняє дітей розпростертими крилами, намагаючись заступити воронові дорогу до курчат, а вони втікають від ворона, тримаючись за пояс.

Якщо ворон торкнеться останнього в ряду курчати, або ряд прорветься, ворон стає курчам і займає останнє місце в ряду, квочка – вороном, а перше курча – квочкою. Гра продовжується, доки всі учасники гри не побували вороном або до визначеного часу.

Правила гри: а) ворон не може пробиватися до курчат попід крилами квочки; б) ворон, який торкнувся останнього в ряду курчати, стає курчам, квочка – вороном, а перше курча – квочкою.

Піжмурки на місці

Рухлива гра для розвитку сприймання і пізнання. Вид гри – сенсорний. Мета: формувати та вдосконалювати рухові навички і вміння; розвивати потребу у здоровому способі життя, дотикове сприймання; проводити фізичне, духовне і психічне загартування; виховувати любов до свого народу, чесність, доброту, товаристкість, свідому дисципліну, почуття обов'язку. Вік учасників гри – необмежений. Число гравців – 6-8 або більше, залежно від величини кімнати. Місце – кімната. Підготовка до гри: а) хустинка для зав'язування очей; б) визначити місце для тих, хто вийшов з гри; в) пояснити хід гри та правила.

Хід гри. Одному з гравців зав'язують хусткою очі, і він повинен кого-небудь зловити (торкнутися). Інші гравці обирають собі місце біля якогось більшого предмета, наприклад: стола, крісла тощо, і повинні не відходити від нього, якщо навіть «стілець» знаходиться біля цього предмета. Щоб викрутитися від нього, гравець може кружляти навколо предмета, присідаючи тощо за умови, що він доторкнеться якоюсь частиною свого тіла до предмета. Якщо не доторкнеться – виходить із гри. Гравець, якого торкнулися – стає «сліпцем».

Правила гри: а) гравець, що тримається за предмет, може рухатися, але не повинен відлучитися від нього; б) гравець, що відлучився від предмета, виходить з гри, займає призначене місце і не засмучується; в) гравець, якого торкнулися – стає «сліпцем»; г) гра закінчується у визначений вожатим час; д) гравець повинен сказати, коли його очі нещільно зав'язані. Кімната повинна бути відповідної величини та мати деякі великі предмети, наприклад: стіл, стільці, крісла тощо.

Людина і тінь

Перший гравець – «людина». Його завдання визначається заданою вами темою, наприклад, «прогулянка

по зоопарку». «Людина» розігрує пантоміму на задану тему, «тінь» старанно копіює її рухи.

Спізнююче дзеркало

Дитина підходить до дзеркала, приглядається, чистить одяг. «Дзеркало» повторює всі її рухи із запізненням на один рух.

Розвідник

Розбити загін на дві підгрупи розвідників. На чолі кожної – вожатий. Одночасно певним маршрутом групи вирушають у розвідку. Завдання: помітити основні ознаки об'єктів і надати про них інформацію. Хто принесе більш повну і цікаву, буде нагороджений солодким призом.

Для цієї гри вожатий готує запитання типу: 1. Якого кольору телефон у приймальні директора табору. 2. Скільки сходинок має спуск до моря. 3. Де в таборі росте найбільше дерево. 4. Скільки умивальників у їдальні. 5. При якій температурі можна купатися. 6. Яка поштова адреса нашого табору. 7. У який колір пофарбовано медпункт тощо.

РУХЛИВІ ІГРИ

Рухливі ігри є важливим засобом всебічного фізичного розвитку дітей, методика організації ігрової діяльності може бути такою: вибір гри; розподіл дітей за командами; ознайомлення з правилами гри; вибір капітанів, розподіл ролей; хід гри; підсумки гри.

Комплекс рухливих ігор для дітей 10-12 років

Старти «звірят»

Дві команди стають паралельно колонами. Перед ними на відстані п'яти кроків малюють лінію. У кожній команді є «заєць», «вовк», «пантера», «тигр», «лев». Після виклику звірята біжать уперед, оббігають прапорець і повертаються на своє місце. Хто на зворотному шляху перетне контрольну лінію, приносить своїй команді 1 очко. Звірят викликають у будь-якому порядку, тому необхідно бути дуже уважним. Тривалість старту – 3-4 хвилини.

Пінгвіни з м'ячем

Дві команди шикуються в колони за лінією старту. На відстані 10 м від неї – прапорці. За сигналом перші номери затискають між колінами один волейбольний м'яч, другий тримають у руках і рухаються до прапорця (діти перехиляються з ноги на ногу, як пінгвіни). Коли граючий дістане прапорець, він передає у свою команду два м'ячі: один – ударом ноги, другий – кидком через майданчик. Сам стає у кінець своєї команди. Гра закінчується, коли всі «пінгвіни» зроблять перебіжки, і м'ячі знову повернуться до першого номера. Порушенням вважається втрата м'яча під час бігу і прийом м'яча гравцем, який стоїть перед лінією старту.

Повітряний міст

Команди шикуються колонами за ростом (спереду найменші) паралельно одна одній. На відстані від них малюють лінію, до якої виходять капітани команд із волейбольними м'ячами у руках. За сигналом кожний капітан кидає м'яч першому гравцю своєї команди, той ловить його, а потім швидко повертає назад і присідає. М'яч від капітана летить до другого гравця, який робить те саме і т.д. Гра закінчується, коли останній гравець передає м'яч капітану, той піднімає його вгору. Гру повторюють 2-3 рази. Якщо м'яч упав на землю, його можна підняти і продовжити гру. Виграє та команда, яка швидше побудує «повітряний міст».

Естафети-паровозики

Перед командами, які стоять у колонах, малюють лінію, а на відстані 10 м від неї ставлять прапорець. За сигналом до прапорця біжать перші гравці. Вони оббігають прапорець, повертаються до своєї команди, оббігають її і знову біжать до прапорця. Коли ці гравці порівнюються зі стартовою лінією, до них приєднуються другі номери (беруть перших за талію). Тепер гравці удвох оббігають прапорець, а потім

ую команду. Гра закінчується після виконання завдання всією командою.

Комплекс рухливих ігор для дітей 13-14 років

Канат

Команди розташовуються на протилежних сторонах майданчика за лініями. Перпендикулярно до середньої лінії кладуть канат довжиною 4-6 м. За сигналом гравці біжать до каната, щоб заволодіти ним і перетягти на свою сторону. Це нелегко, оскільки суперник намагається зробити те саме. У боротьбі виграє найбільш спритна команда. Гру проводять із різних вихідних положень: стоячи спиною до каната, сидячи по-турецьки. За однакових результатів надається третя спроба.

Переправа в обручах

Команди вишикувані в колону по одному. Перед стартовою лінією в руках у направляючого гімнастичний обруч. За сигналом обруч накладають на пояс два перших гравці і швидко перебігають на протилежний бік майданчика – дистанція до 10-15 м. Перший номер залишається за фінішною лінією, а другий, не знімаючи обруча, швидко повертається назад і повторює завдання з третім номером, потім він сам залишається на протилежному березі, а переправу робить третій номер і т.д. Виграє команда, яка перша закінчила переправу.

Принеси м'яч

Команди вишикувані в колону по одному чи в шеренгу перед стартовою лінією. На протилежному боці майданчика напроти кожної команди лежить коробка з іншими м'ячами у кількості, що відповідає кількості гравців у команді. За сигналом перший номер біжить до коробки, бере один м'яч і бігом повертається назад на своє місце, хлопаючи по плечу наступного учасника, другий номер повторює те саме і т.д. Естафета закінчується тоді, коли принесе свій м'яч і стане в колону останній гравець.

Бар'єрний біг

Команди вишикувані на стартовій лінії. Поперек дистанції натягнуті три-п'ять довгих еластичних мотузок на відстані 4-5 м між собою. За сигналом учасники по чергово проходять дистанцію туди і назад, перестрибуючи через бар'єри. За торкання до шнура команда отримує штрафне очко. Висота бар'єра варіюється залежно від віку і підготовленості учасників. Перемагає команда, яка закінчить естафету і допустить найменше помилок.

Снайпери

Склад команди 6-8 чоловік. Команди вишикувані у шеренги за 1,5-2 м перед лінією кидання, у кожного учасника в руках по два тенісних м'ячі. На відстані 5-8 м від лінії кидання знаходиться мішень. За сигналом гравці по чергово виходять вперед і виконують по два кидки в ціль. Виграє команда, яка попала в більшу кількість мішеней і витратила на них меншу кількість м'ячів.

ЕСТАФЕТИ З ЕЛЕМЕНТАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР

М'яч у кільце

Команди вишикувані в колону по одному перед баскетбольними щитами на відстані 2-3 м. За сигналом перший номер кидає м'яч в кільце, потім кладе м'яч, а другий гравець підхоплює його і теж кидає в кільце і т.д. Виграє команда, яка набрала більше число влучень. Гравець, який не попав у корзину, повинен, спіймавши м'яч, оббігти з ним стойку, що знаходиться в 5-6 м від колони, і лише тоді передати м'яч наступному гравцю.

Баскетбольний слалом

Склад команди До 8-10 чоловік. Команди вишикувані за лінією старту, в руках у перших номерів по баскетбольному м'ячу. За сигналом учасники з веденням м'яча (удари об підлогу) оббігають «вісімкою» вертикальні стояки, що стоять ца 1-2 м один від одного, потім, рухаючись

вперед, перекидають м'яча через горизонтальну планку (натягнутий шнур), ловлять його, кидають у стінку, знову ловлять і кидають у кільце. Після попадання (число спроб не обмежене) учасник перекидає м'яч назад іншому номеру, а сам повертається до команди.

Шайбу!

Склад команди – 10-12 чоловік. Команди вишикувані в колону по одному, в руках у направляючих хокейні клюшки і на підлозі по шайбі. Перед кожною командою по подовжній лінії стоять 2-3 стояки, а на протилежному боці майданчика – ворота. За сигналом перші номери біжать із шайбою, обводять стояки і не далі позначеної поперечної лінії виконують кидок по воротах, потім бігом повертаються назад, передають клюшку наступному учаснику. У грі використовуються кілька шайб, щоб не було зупинок.

ЕСТАФЕТИ З КОЛЕКТИВНИМИ ДІЯМИ

Хто швидше?

Команди вишикувані в шеренги. Перед кожною командою поставлено по два стояки висотою 50-60 см, між ними «дверний проміжок». За сигналом гравці кожної команди почергово швидко пробігають двері і перешиковуються у шеренгу на протилежному боці майданчика.

Парні гонки

Команди вишикувані в колону по одному. Направляючі – перший і другий номери – стоять попарно. За сигналом перша пара рухається умовленим способом до протилежної лінії. Перший залишається за лінією, другий повертається назад і виконує завдання з третім номером, потім сам залишається на місці, а третій номер повертається за партнером і т.д. Способи переміщення: бігом, тримаючись за руки; боком, приставними кроками, обличчям один до одного, тримаючись за руки; те саме, стоячи за одним,

тримаючи партнера за пояс; стрибками на двох ногах, обхопивши один одного.

Сороконіжки

Команди шикуються в колону по одному перед стартовою лінією і розраховуються по 3-5 чоловік. За командою: «Приготуватися!» – всі учасники першої групи присідають і кладуть руки на пояс поперек себе. За командою: «Марш» – групи умовним кроком чи стрибками проходять навприсядки установлену дистанцію, зберігаючи з'єднання і не встаючи. Те саме повторюють другі і т.д. Виграє команда, учасники якої першими перейдуть фінішну лінію і не порушать установлених правил.

Каракатиця

Команди вишикувані в колони по одному. Направляючі у вихідному положенні – упор сидячи із зігнутими ногами. За сигналом вони трішки піднімають таз і швидко пересуваються в упорі на руках до протилежної лінії, розташованої на відстані 5-6 м від старту. Як тільки ноги перетнуть фінішну лінію, гравці встають і бігом повертаються назад, стаючи в кінець колони, а рух починають інші учасники.

Розсипав – збери

Команди вишикувані на старті. У руках у перших номерів по коробці, в якій знаходяться 10-12 тенісних м'ячів. За сигналом учасник підбігає до кола, що лежить на підлозі, висипає всередину вміст своєї коробки і швидко відносить її назад, передаючи другому учаснику. Той біжить до кола і, зібравши розсипані м'ячі в коробку, повертається і передає її наступному учаснику, який знову висипає вміст у коло і т.д.

ІГРИ З ПРЕДМЕТАМИ

Мандри в хустинкове містечко

Місце проведення ігрової програми прикрашено різноманітними хустинками, які можна було б легко знімати

і використовувати для гри. Ведуча вибігає, неначе її несе вітром, в руках у неї кольорова парасолька, прикрашена повітряними кульками, хустиночками, стрічками. Звучить швидка інструментальна музика.

Ведуча. Ох, я все життя кудись поспішаю, бо ось цей пустотливий вітерець завжди мене підганяє в пошуках нових пригод. Він уже облетів усі країни, знає все найцікавіше в світі, а йому все мало. Ну, і куди ти мене заніс на цей раз? Ось знову полетів, але я знаю, що він мене залишив тут ненадовго. Куди я потрапила цього разу? Ой, скільки дітлахів! Доброго дня вам, любі друзі! Давайте скоріше знайомитися. Всі мене звуть Ігруня-мандрівниця, бо я понад усе на світі люблю грати і мандрувати. Які ви всі гарненькі та усміхнені і, мабуть, дуже любите, як я, грати? Чи може книжки читати? А може співати і танцювати? А може вередувати? Що це ви: хто «так» хто «ні»?

А-ну, повторюйте за мною рухи,

Та відповідайте дружно мені.

В школу любите ходити? Так? *(ідуть на місці)*

Чобітками тупотіти? Так? *(тупотять ногами)*

Із м'ячем в дворі скакати? Так? *(стрибають)*

Бабу снігову скатати? Так? *(кругові рухи)*

На санчатах покататись? Так? *(долоні разом, рух вперед згори)*

А мультяшки подивитись? Так? *(руки під підборіддя)*

А з дівчатами побитись? Так? *(бокс)*

Після цього помиритись? Так?

Ну тоді ви гарні діти? Так? *(знак ВО!)*

Сумно вам без гри сидіти? Так?

Ви готові вже до гри?

Тож рахуймо: Раз! Два! Три! Вжик! *(імітація рухів польоту)* Діти! А ви знаєте, куди ми з вами потрапили? До незвичайного музею. Тут ціле хустинокове містечко. А у вас з собою є хустиночки? Ні? Ну, ми це швидко виправимо. *(Помічники роздають дітям хустинки різних кольорів).*

Плутанина

Діти створюють кола по 8-10 осіб у кожному (*об'єднуються по кольору хусточок*). Діти з'єднуються в кола, тримаючись за хустинки. Ігротехніки-помічники допомагають їм переплутатись. Ведучий рахує до десяти, завдання дітей розплутатися і знову стати в коло. Лунає музичний сигнал.

Ведуча. Увага! Наш незвичайний музей «Хустинкове містечко» відчинив свої двері. Давайте зазирнемо в середину (*скрип дверей*). Як багато тут зібрано різноманітних хусток! Є старовинні і зовсім нові, величезні і маленькі, які різні у них кольори і візерунки. Я впевнена, що кожна з них може розповісти цікаву історію (*танок з хусточками*).

«Хустка» – «хистка» від слова хистити, захищати. Вона захищала голову, плечі людини від холоду, спеки, дощу і вітру, заміняла спідницю і плащ. Спочатку хустку робили з грубої вовни, а пізніше стали виробляти з бавовни, льону, шовку, плести і оздоблювати мереживом, китицями, прикрашати вишивкою, стрічками, чудернацькими візерунками. Хустка символізувала таємницю. У багатьох народів світу вона була символом покровительства жінки чоловіком, який її оберігав, захищав. Модники і модниці використовували хустку, щоб підкреслити особливість одягу. Вона є обов'язковим елементом багатьох національних костюмів.

Хустки носили на голові і на шиї, на плечах і на стегнах, через плече, у кишеньці; на руці, робили з них торбинки, скатертини і серветки; дами дарували їх на пам'ять лицарям свого серця, а у деяких народів кинута додолу хусточка означала життя або смерть. Хусточкою перев'язували рани, з нею танцювали, на ній зав'язували вузлики напам'ять.

Давайте ми з вами пофантазуємо і відтворимо або створимо свою власну версію використання хустки. Спробуйте знайти свої різноманітні способи.

Зал ділиться на кілька творчих груп, які отримують корзинки з різноманітними хустками і аксесуарами. За допомогою помічників-ігротехніків діти створюють свою колекцію. Під музику діти демонструють свій варіант, проходячи через центр залу і сідають на місце. Можна використовувати косметику, додаткові аксесуари – ремінці, намиста тощо.

Ведуча. Ви знаєте, шановні модники і модниці, мені здалось, ніби ви колись давно або недавно жили в різних кінцях світу, бо ось так носили одяг в Римі, а так в Греції, так в Україні, а так в Іспанії, а так хустки всі жінки в Європі 19 століття. Пропоную вам пограти в гру-танок. Ми з вами будемо перетворюватись в мешканців різних країн і для цього нам буде потрібна лише хустка. Зараз я запрошую в танок лише дівчат.

Хустка: на плечі – український танок («Метелиця»); прикрите обличчя – «Східний танець»); на стегнах – циганський («Циганочка»); через плече – грецький Сіртаки.

Ведуча. Тепер я запрошую лише хлопчиків: хустки за поясом – грузинський («Лезгінка»), іспанський – на шії («Ковбойський»).

До речі, а ви знаєте, чому ковбої і на сході носили хустки саме так? Так, вони прикривали ніс і рот від пилу, що нісся з-під копит, або під час піщаних та пилових буревіїв.

Я згадала одну гру про ковбоїв і хочу вас навчити. Але спочатку нам треба перетворитись на справжніх ковбоїв. Одягаємо хустки, беремо в руки ласо (мотузка, яку затягують на шії у мустангів (диких конях, на яких ходять ковбої). Ще вони брали з собою обов'язково кольт (пістолет), вдягали капелюх. І тільки тоді сідали на мустанга і їхали в прерію (це як наш степ).

Сядемо на коней, і гей у подорож... Повторюйте за мною кожен рядок і рухи. А в кінці кожного куплету ми будемо робити ось такі рухи і дружно промовляти «Тр-йох-ха-і-го-го» – начебто ковбойські коні іржуть від задоволення.

Гра «Веселі ковбої». Техаські ковбої – веселий народ.
Трапляється з ними багато пригод.

Тр-р-р-йо-х-ха! (двічі останній рядок кожного куплету)

Характер залізний і м'язи міцні.

Завжди з ними ласо і кольт на ремні.

На конях-мустангах по преріях скачуть

Дівчата за тими ковбоями плачуть

Запрошуєм всіх до ковбоїв на свято.

Справжні ковбої танцюють завзято.

Ведуча. А тепер я вам пропоную перейти в наступний зал, не менш цікавий, але спершу ми заглянемо в наше дитяче кафе. До речі, ви знаєте, що здавна хустку використовували як серветку. Нею прикривали груди, або ноги, щоб не забруднити одяг. Серветками прикрашають стіл, ось дивіться як це може виглядати (помічники демонструють приклади сервування столу, складання серветки засобом «Королівська лілея» й пригощають дітей печивом).

Ведуча. А оскільки наше кафе у країні ігор, то я пропоную вам пограти у веселу гру. Всі ви пам'ятаєте слова, які вам кажуть перед їжею. Згадайте їх. «Приємного апетиту!» Саме так і називається наша гра.

Гра «Приємного апетиту!». Ведучий читає текст гри. Коли звучить назва блюд, або їстівного, дітям треба встати, сказати «Приємного апетиту» і сісти на місце:

Одноокий людодід здумав розпочать обід,

Перед сном, перед обідом підкріпитися як слід.

Він спочатку з'їв телятко, смаженину, поросятко

Підігрів казан картоплі, вийняв бочку огірків,

Та і так собі подумав: «Ніби зовсім я не їв».

Потім він відрізав сала, з'їв вареників чимало,

Випив кринку молока, з'їв шмати ще пирога,

Ще й ковбас двадцять палок, сира кілограмів з п'ять.

Пролітала згряя галок – він їх встиг пережувать.

Закусив смачним рулетом і доїв усі котлети.
Все так-сяк запив компотом, їсти – то важка робота.
Вже зібрався зовсім спати та рішив порахувати:
Скільки страв на свій обід, з'їв голодний людодід
Хто зумів усі згадати прошу руки піднімати.

Ведуча. Ну що ж підкрипилися, то ж рушаємо до наступного залу –театрального мистецтва. О, скільки цікавих речей можна зробити із здавалось би, звичайної хустки! Давайте розійдемося по театральних майстернях і самі станемо творцями.

Діти розходяться, за допомогою помічників-ігротехників готують міні-театри: ляльковий, повітряних кульок, хустинковий, драматичний (на тему піратів).

Ведуча. Як ви цікаво придумали! Ігри про піратів я дуже люблю. Хочете пограти?

Гра-естафета «Піратські перегони». **Ведуча.** А тепер я вас запрошую в зал мистецтв. Це зал-майстерня. На кілька хвилин ми з вами перетворимося у майстрів по розпису хусток. Тут ви можете створити хусточку, про яку мріяли саме ви. Мої помічники допоможуть вам оволодіти різними техніками. Тож не гаємо часу – до діла.

Техніки виконання: пальчиковий розпис, по-мокрому, штампівка овочами, предметами побуту, спосіб «Зав'язи-розв'язи». Під час виконання роботи ведуча коментує роботу в майстернях і знайомить з символікою кольорів, промислами по виробці хусток. Діти демонструють свої вироби. Звучить музичний сигнал.

Ведуча. Увага, діти! Наш час відвідування музею закінчився. (Діти займають свої місця). Вам сподобалося діти? Так? Але час мені летіти. Так? Хусточку напам'ять малювали? Ігри ви усі запам'ятали? Нових зустрічей ми будемо чекати? І не будем дуже сумувати? Ось і прилетів уже мій вітер, на деревах гне тоненькі віти. До побачення, щасливо, діти!

Сюрпризи з мотузками

Мета: навчити дітей цікаво і корисно самоорганізовувати свій вільний час, користуючись простими засобами, що знаходяться поряд (мотузки, кіндер-сюрпризи, пластикові пляшки). На основі знайомих ігор придумувати нові, використовуючи відомі модулі, засоби, правила, матеріали тощо. Виховувати почуття радості від власних знахідок та участі в колективних іграх.

Ведучий. Добрий день, любі діти! Добрий день, шановні дорослі! Я бачу, що ви з нетерпінням чекаєте обіцяні сюрпризи. А тому не будемо гаяти часу, прийшла пора розпочати гру. Сьогодні я познайомлю вас зі своїми друзями, вони ось тут у моїй чарівній корзинці. Дивіться, ось вони! Ви гадаєте – це звичайні мотузки? Так і ні. Вони звичайні лише на перший погляд, поки їх не візьмуть рученята, які люблять працювати, не побачать веселі оченята, та не пристосує розумна голівка. А у вас цього, я бачу вдосталь. Я навчу вас робити ігри, грати в них, а ви обіцяйте, що ви їх не забудете та ще й навчите своїх друзів у школі та в дворі.

Примітки: для проведення програми можна сформувати 2 команди по 10-12 дітей в кожній і проводити ігри на конкурсній основі. Якщо дітей багато, на кожну гру, або пару ігор формуються нові команди.

Перечепи ніжки

Матеріали: 2 мотузки (60 см) зв'язати кільцем, 10 фішок (або кеглів чи заповнених піском пластикових пляшок), стрічки, мотузки по кількості учасників. **Правила:** по сигналу ведучого учасник команди одягає на ноги зав'язану мотузку, яка обмежує можливість пересування, і починає оббігати перепони у вигляді фішок. На протилежному кінці стоїть дитина. Задача гравців – зав'язати стрічки на «косу» ляльці, якими служать пальці гравця. Вертається гравець вільно і передає мотузку іншому гравцеві команди.

Веретено

Матеріали: мотузка, на краях якої закріплені палички, по середині – мітка. Правила гри: гравці починають за сигналом намотувати мотузку на пальці, як нитку на веретено. Виграє гравець, який дістане мітки перший.

Чудернацьке намисто

Матеріали: 20 причіпок, 2 мотузки, стрічки на голову для позначення ловців. Правила: дві команди по 12 дітей вибирають по 2 ловці. Ловці збирають причіпки, що причеплені до спин дітей протилежної команди, і чіпляють їх до своєї мотузки. Гравці, що позбулися причіпок, вибувають із гри. Виграє та команда, яка швидше збере своє намисто. Якщо один з двох ловців команди зібрав свої фішки швидше, він має право допомогти ловцеві своєї команди. Гра починається за сигналом ведучого.

Хто спритніше?

Матеріал: 4 резинки для стрибання, мотузка, два стільця. Правила: по команді ведучого гравці команд починають рухатися до стільців, при цьому їм треба підлізти під резинку (мотузку), перестрибнути через іншу і, сівши на стілець, висмикнути з-під нього мотузку. Виграє гравець, що встиг заволодіти мотузкою. Команда виграє по більшості перемог, тому краще, щоб кількість гравців була не парна.

Всі на одній мотузці

Матеріали: 2 мотузки – футляр від зубної щітки або ложки (краще дерев'яні), можна новий олівець. «Голка» прикріплюється до «Нитки» міцно. Завдання для гравців: один із гравців команди починає просувати «голку з ниткою» через одяг дітей (від рукава до рукава). Завдання команди допомогти один одному, щоб швидше опинитися всім «на мотузці». Можна продовжити гру, повернувши мотузку назад.

Ласо

Матеріали: мотузка (5 м, на кінці якої закріплено кільце (діаметром 20 см), пластикова пляшка з водою або піском як ціль. Хід гри: за сигналом ведучого гравці команд починають

накидати кільце на ціль. Кожному гравцеві дається 5 спроб, якщо гравець жодного разу не попав, він вибуває з наступного туру. Перший тур: гравці попадають в ціль, що стоїть на відстані 3 м, в другому на 5м, але кожне вдале попадання приносить команді 2 бали.

Рибалки та рибки

Матеріали: мотузка з тягарем на кінці. Правила: команда обмінюється ведучими. Ведучий стає в центр кола й починає розкручувати мотузку з тягарем на кінці. Діти, що стоять в колі, при наближенні мотузки повинні підстрибувати. Хто не встиг, і мотузка торкнулася ніг, вибуває з гри. Та рибка, яку не піймає рибалка, отримує звання «золотої».

Неслухняні кульки

Матеріали: лійка (можна зробити з верхньої частини пластикової пляшки), до якої прив'язано на мотузці (40-50 см) кульку (можна використовувати футляри з кіндер-сюрпризів). Правила: починає гру капітан. Він має 10 спроб попасти кулькою в лійку. Як тільки м'ячик у лійці, капітан має право взяти собі наступного гравця в команду, кого він забажає.

Мотузяний тетріс

Матеріали: зав'язана кільцем мотузка довжиною близько 5 м або резинка для стрибання у кожної команди. Правила: за сигналом ведучого команда повинна утворити за допомогою мотузки загадану фігуру. Виграє команда, яка швидше і цікавіше виконає завдання. Приблизний перелік завдань: трикутник, квадрат, коло, прямокутник, зірочка, квіточка, метелик тощо. Примітка: для маленьких дітей при вивченні гри потрібна допомога координатора з дорослих чи дітей старшого віку.

Довгі коси

Матеріали: обруч, на якому закріплено 6 мотузок однакової довжини по 3 з кожного боку. Правила: за

сигналом ведучого, пересуваючись попід мотузками, діти повинні сплести косу. Перемагає та команда, яка встигає сплести довшу косу за визначений час.

Лебідь, рак та щука

Матеріали: мотузка зв'язується (утворюється кільце), 3 фішки. Можна розіграти пляшку солодкої води. Правила: 3-4 гравця стають рівномірно в мотузку. Їх завдання – першому дотягнутися до фішки і схопити її. Початок гри за сигналом ведучого. Перемагає спритніший.

ІГРИ НА МІСЦЕВОСТІ

Захист мосту

Для гри необхідно збудувати перекидний місток через струмок. Мостом може слугувати гімнастична колода. Коли міст уже «збудований», учасники гри поділяються на дві команди. Одна команда наступає, тобто намагається перейти через місток, а інша його захищає.

Захисники розміщаються в 5-7 м від переправи, в руках кожного з них по два тенісних м'ячики. За сигналом керівника наступаючі по одному біжать до мосту, їхня мета – якомога швидше перебігти на протилежний бік. Захисники кидають у «перебіжчиків» м'ячі або шишки, а ті, в свою чергу, намагаються вивернутися або спіймати м'яч, за що отримують п'ять балів. Той, хто перебрався через міст на інший бік, отримує три бали. Якщо ж м'яч потрапив у гравця, то він вибуває з боротьби. Гра закінчується, як тільки гравці використали свої «боеприпаси», кинули по два м'ячі.

В іншому варіанті гри захисники розміщуються по обидва боки від мосту. У цьому разі можна піднімати м'ячі, що перелетіли з іншого боку, і знову кидати в перебігаючих. Після закінчення перебіжки підраховуються бали кожної команди. Після цього гравці міняються ролями. Переможця визначають, підрахувавши бали – штурму та оборони.

Естафета марафонців

Для естафети керівник вибирає два пункти, відстань між якими 1,5 км. Для того, щоб з одного пункта потрапити до іншого, потрібно пройти через невеликий ліс, перебратися через яр, пройти через чагарник, ялинник тощо. Усі учасники естафети розподіляються на 2-4 команди по 12-15 осіб. Капітани розставляють гравців між стартом і фінішем з розрахунком, щоб кожний з них під час естафети пробігав не більше 100-150 м. Важкі ділянки скорочують до 80-100 м, рівні відрізки дистанції збільшують до 150 м.

У середині дистанції, на старті і на фініші свої місця займають судді. Дається сигнал, і перші номери команд направляються вперед. Кожний намагається якомога швидше пробігти свій відрізок шляху і передати естафетну паличку товаришеві по команді. Переможе та команда, яка першою суддям надала естафетну паличку. Перемога залежатиме від вдалої розстановки гравців на дистанції, вміння юних марафонців долати перешкоди і правильно розподіляти сили під час бігу.

Лісове п'ятиборство

У цій грі беруть участь 6-8 дітей одного віку. Хлопчики й дівчатка змагаються окремо. Вибирають ділянку пересіченої місцевості довжиною 400-600 м з таким розрахунком, щоб маршрут мав форму кола, тобто старт і фініш знаходилися поруч. Пересічений рельєф доповнюють декількома перешкодами, котрі учасники долатимуть у ході гри. На старт вирушають гравці за жеребом, з інтервалом у 60 секунд. Кожний учасник має на спині номер.

Перший етап. Пробігти 60 м лісовою стежкою і стрибнути у «вікно», зроблене з двох жердинок або між деревами.

Другий етап. Оббігти з правого і лівого боків (зигзагом) десять дерев, перев'язаних стрічкою.

Третій етап. Проповзти по-пластунськи коридором, який утворено з 5-6 жердин, прикріплених до кілочків.

Довжина такого коридора 6-7 м, висота 50 см. Потім за допомогою жердини перестрибнути через канаву шириною в два метри.

Четвертий етап. Пробігти по перекинутій через струмок (або рівчак) колоді, з розгону перестрибнути рівчак шириною 1,5 м.

П'ятий етап. Пробігти по пеньках, біля яких лежать шишки. Потім кинути десять шишок і влучити ними у дерево, продовжуючи при цьому бігти до фінішу.

Підсумки змагання п'ятиборців підводять за часом, затратеним учасником на подолання дистанції. Судді на етапах нараховують гравцям штрафні секунди за помилки під час подолання перешкод і за неточні влучання в ціль.

Боротьба за прапорці

Для проведення гри вибирають дві галявини на відстані 200-300 м одна від одної і на кожній встановлюють по десять прапорців. На галявині однієї команди вони – синього кольору, а другої – оранжевого. У грі беруть участь дві команди по 15 дітей. У кожній з них п'ять дітей – «вартові», інші – «розвідники».

Гра починається за сигналом сурми. «Вартові» охороняють по два прапорці, розміщених у 8-10 метрах один від одного. «Розвідники» намагаються непомітно потрапити на галявину суперника, захопити прапорці й перенести у свій табір. По дорозі до своєї галявини їх можуть «заквачити» і відібрати прапорець. Для цього достатньо торкнутися гравця рукою. Той, хто втратив прапорець, а також гравець, якого «заквачив» «вартовий», вважається полоненим. За кожного з них, за правилами гри, команда повертає суперникові один прапорець.

Гра триває, допоки одна з команд не здобуде чотири «ворожих» прапорці. Можна грати, засікаючи час, наприклад одну годину, після чого треба підвести підсумки. Таким чином переможця визначають за кількістю прапорців, які здобули гравці.

Крокоміри

На початку гри всі гравці вимірюють середню довжину свого кроку. Для цього певну відстань, наприклад 100 м, потрібно пройти, рахуючи кроки, а потім цю відстань поділити на кількість зроблених кроків. Мета гри – дізнатися, хто з дітей найточніше може визначити відстань між двома точками: стовпами, деревами або прапорцями.

У центрі галявини або футбольного поля – прапорець, від якого по п'яти-шести радіусах розміщені прапорці на різній відстані від центра (але довжина цих різних відстаней відома керівникові). Усі гравці розподіляються на пари, отримують олівці, папір і, користуючись кроком як міркою, визначають відстань до вказаного прапорця. Виграє та пара, яка найточніше зробить вимір. Потім дають завдання кожній парі визначити відстань від центра до кожного прапорця. Визначають переможця у кожній парі, а потім і серед усіх учасників гри.

Телефон без дроту

Гравці розподіляються на дві команди, одна з яких йде до лісу. Це «зв'язківці». Вони розміщуються за 10-15 кроків один від одного. Керівник дає останньому в такому ланцюгові «зв'язківцю» аркуш паперу, на якому вже написано 5-6 фраз, кожна з яких містить 5-6 слів. Наприклад, «завтра увечері – багаття старшого загону». Через 10-15 хвилин у ліс відправляється друга група. Це – «розвідники».

За сигналом керівника останній «зв'язківець» передає «телефонограми». Слово за словом чітко вимовляє слова першої фрази сусідові. Той передає почуте далі. Таким чином, фраза проходить через «живий ланцюг» і доходить до останнього гравця, який записує таку «телефонограму». Закінчивши передачу першої фрази, останній зв'язківець відразу починає передавати наступну і т.д. Мета «розвідників» – непоміченими опинитися якомога ближче до зв'язківців і дізнатися, які фрази вони передають по

телефону без дроту. Все почуте вони запам'ятовують або записують. Якщо «зв'язківець» помітить «розвідника» й назве його ім'я, той повинен залишити свій пост. Гра закінчується за сигналом керівника після того, як всі фрази будуть передані по телефону. Підводяться підсумки. Перемога на боці «розвідників» лише у тому випадку, якщо їм вдалося записати половину переданої інформації.

Погоня за «лисицею»

Гра проводиться на місцевості з природними перешкодами. Серед 8-10 гравців вибирають «лисицю», а інші виконуватимуть роль «мисливців». «Лисиця» одягає через плече сумку з дрібними шматками паперу. Таких шматочків розміром 6х6 см в кожній сумці має бути не менше 100-150 шт. У кожної «лисиці» папірці певного кольору.

На відстані 2-3 км від центрального пункту (галявини) розмічають фініш. Туди заздалегідь відправляють двох-трьох суддів. «Лисиці» – спритні й витривалі бігуни. Через кожні 10-15 кроків вони «мітять» територію, викидаючи папірці й петляючи лісом, щоб переслідувачам важко було їх упіймати. При цьому вони тримаються недалеко один від одного, намагаються підтримувати між собою зв'язок, оскільки під час гри доводиться допомагати один одному, відволікаючи на себе увагу переслідувачів. «Лисицю» тоді вважають спійманою, якщо комусь із «мисливців» вдасться її запламити. За час погоні переслідувачі збирають папірці, які до цього викидали «лисиці», і на фініші здають їх керівникові.

Гру продовжують до того часу, поки «лисиці», яких не вдалося спіймати, прибіжать до фінішу. Але якщо хоча б одна з них перетне фініш, то перемога на їхньому боці. «Мисливці» перемагають у тому разі, якщо «лисицям» не вдалося дійти до фінішу.

Квач у лісі

Для гри вибирають галявинку. Учасники розбігаються в різні боки від ведучого, який намагається наздогнати, доторкнутися і «заквачити» когось із них. Рятуючись від погоні, гравець підбігає до будь-якого дерева і торкається його. В такий момент його «заквачувати» не можна. Якщо ж ведучий хоче продовжити переслідування цього гравця, то йому потрібно голосно рахувати до п'яти, відходячи щоразу від дерева. Перш ніж рахунок закінчиться, той, хто стоїть біля дерева, відбігає, і погоня продовжується. Ведучим стає той, кого першим «заквачили».

Можна провести гру, дещо змінивши її правила. Не можна «заквачувати» гравця, якщо його ноги не торкаються землі, тобто він стоїть на пеньку, висить на сучку або обхватує стовбур дерева руками і ногами. Можна влаштувати на галявині «квача-перетинача». У цьому випадку будь-хто з гравців, маючи бажання викрити товариша, перетинає дорогу ведучому. Після цього він починає наздоганяти того, хто перетнув йому шлях.

«Мисливці» - спортсмени

Широко відома спортивна гра «Полювання на лисиць» із використанням радіотехніки. У нас джерелом звуку слугуватимуть дитячі голоси. Серед учасників вибирають п'ять гравців, які вміють гарно наслідувати голоси тварин і птахів. Керівник відводить їх у гліб лісу і розставляє у 70-80 метрах один від одного. Після цього керівник повертається на галявину до інших гравців (їх 8-10), у кожного з яких – планшет і компас. Це «мисливці» – спортсмени.

Після сигналу сурми вони з інтервалом у п'ять хвилин по одному йдуть у ліс. Необхідно знайти всіх, хто заховався і час від часу подає звукові сигнали, наслідуючи тварин. Це перше завдання. А друге – визначити і нанести на свій аркуш паперу азимути і відстані між пунктами, звідки доносяться

голоси «мешканців лісу». Переходити на інші місця їм не дозволяється. Вони подають один і той же сигнал постійно, приміром, один раз на хвилину.

«Мисливець»-спортсмен, знайшовши когось із гравців, відмічає його місцезнаходження, почувши інший сигнал, йде в тому напрямку за встановленим азимутом. Після сигналу сурми всі збираються на галявині. Керівник називає переможців, звіряючи інформацію, яку надали учасники гри.

Зустрічний маршрут

У грі беруть участь дві команди, у кожній з яких 8-12 дітей. Ділянку пересіченої місцевості вибирають раніше. Керівник вручає капітанам команд по конверту, в яких знаходяться маршрутні схеми шляху із зазначенням азимутів і відстаней. За умовами гри кожна команда піде одним і тим же маршрутом у протилежних напрямках. Цей шлях у 1000-1500 м з п'ятьма-сімома етапами, є замкненою ламаною лінією, що проходить в лісі і в полі.

Після сигналу керівника команди, зорієнтувавшись по компасу і визначивши азимути, виходять на маршрут. У кінці кожного етапу є суддя. Це орієнтир, за яким можна визначати правильність шляху. Він дає капітанові команди «перепустку» на право подальшого користування. Команда, що прийшла з протилежного боку, отримує «перепустку» іншого кольору. Після цього гравці визначають азимути наступного етапу і продовжують рух. У процесі гри команди обов'язково зустрінуться, оскільки йтимуть тим же шляхом.

Виграє та команда, котра раніше повернеться на галявину і передасть керівникові всі отримані в дорозі кольорові «перепустки». Добре, якщо в кожній команді буде не один, а декілька компасів. У цьому випадку всі діти будуть активно залучені до гри.

Ігри у приміщенні

Вітер і флюгери

Організатор гри – «вітер», діти – «флюгери». Коли керівник говорить: «Вітер дме з півночі», «флюгери» мають повернутись обличчям на південь, якщо із заходу – на схід, якщо – «буря», то «флюгери» похитуються на місці, «штиль» – усі завмирають.

Можна двічі–тричі назвати один і той самий напрямок. Перемагають ті, хто зробить меншу кількість помилок.

Риба, звір, птах

Діти стоять у колі. Ведучий проходить повз дітей, повторюючи три слова: «Риба, звір, птах», потім зненацька зупиняється перед ким-небудь і говорить: «Риба». Той має назвати яку-небудь рибу. Хто відповість неправильно, виконує номер художньої самодіяльності.

Де ніс, де вухо

Діти стають у коло. Ведучий іде колом і зупиняється перед ким-небудь із дітей, доторкується до свого вуха і каже: «Це мій ніс». Гравець має негайно показати на свій ніс і сказати: «Це моє вухо». Якщо він відповість неправильно, змінює ведучого.

Футболіст

Серед учасників гри діти обирають футболіста, який виходить на середину кімнати. Йому зав'язують очі, а приблизно за метр від нього, попереду, кладуть м'яч. Ведучий, розкрутивши футболіста кілька разів на місці, дає команду гравцеві зробити кілька кроків у необхідному напрямку і вдарити м'яч.

Футболістами мають стати всі гравці, крім ведучого. Потім визначається три кращих футболісти і поміж ними розподіляється три перших місця.

Кінострічка

Давайте пограємо в таку гру. Розподілимося на команди – кожна за протилежними сторонами стола.

Ведучий оголошує назву кінострічки, що нині створюватиметься кожною командою (по черзі). Учасник першої команди, який сидить скраю, повторює назву фільму і називає наступне слово (обов'язково іменник), що визначає ту картину, яку він уявляє. Наприклад, «ліс... (другий учасник команди повторює сказане і додає своє слово, розвиваючи сюжет), ліс, вогнище».

Так назбируються слова-кадри. Кожен учень повторює всі слова, сказані до нього, і додає нове. Гра проходить у два кола в кожній команді і наприкінці має настати логічний її кінець. Ведучий оцінить сценарій.

Подарунки

Гравці діляться на дві команди. Гравці, що сидять скраю, поруч із ведучими, придумують, який подарунок подарували б тому хто сидить поряд, за допомогою міміки та жестів. Як тільки той відгадує, він може загадати свій подарунок тому, хто сидить за ним. Пояснювати можна тільки за допомогою міміки та жестів.

Допускається підказка, але така, в якій не міститься назви даного предмета, тільки його опис. Перемагає та команда, яка прийшла до фінішу першою.

Кольори

Ведучий пропонує всім гравцям по черзі назвати п'ять предметів одного кольору (синього, червоного, жовтого тощо). Так він називатиме різні кольори. Той, хто не зможе за хвилину пригадати п'ять предметів названого кольору, виходить із гри. Повторювати вже названі предмети не дозволяється.

Пісня

Ведучий плескає в долоні, і всі починають голосно співати. Коли він плескає долонями вдруге, усі продовжують співати «про себе», коли втретє – знову всі продовжують співати вголос. Так триває доти, доки хтось не зіб'ється. Той, хто помилився, виходить уперед і пропонує всім заспівати

ще одну всім відому пісню. І так кілька разів. Ведучий може допомагати учням-ведучим, диригуючи зведеним хором, особливо в ті моменти, коли учасники співають «про себе».

ІГРИ НА ВИЯВЛЕННЯ ЛІДЕРА

Показуха

Показати пантомімою: (тварину, пісню, приміром – приказку «Баба з воза – кобилі легше», назву кінострічки чи популярну рекламу).

Розшифруй

Кожну букву у словах МОРЕ, ВЕСНА чи будь-яких інших тематичних словах пропонується розшифрувати. Приміром, МОРЕ можна розшифрувати як «Маленькі Олені Радіють Едельвейсам».

Чарівна паличка

За допомогою «чарівної» палички треба на дотик дізнатися, що знаходиться на столі. Усе це слід робити із зав'язаними очима.

Рима по колу

Кожний по черзі задає сусідові слово, а той має придумати до нього риму.

Визнач за запахом

За запахом потрібно з'ясувати, що знаходиться в коробці, й описати за допомогою слів чи тільки жестів.

Не зіб'юся

Замість числа 3, чисел, що містять 3, і які діляться на три, при почерговій лічбі, потрібно говорити «не зіб'юся». Наприклад: 1, 2, «не зіб'юся», 4, 5, «не зіб'юся» тощо. Гравець, що збився, вибуває з гри, а рахунок починають спочатку.

Нові застосування старим речам

Гравці беруть, приміром, повітряну кульку, і по черзі розпові – дають, як її можна ще використовувати. Оцінюються оригінальні ідеї.

Варіанти завдань – знайти застосування:

- порожній консервній бляшанці;
- кульковій одноразовій ручці;
- перегорілій лампочці.

Повтори за мною

Лідери команд по черзі показують танцювальні рухи, не повторюючи. Інші намагаються за ними повторити.

Скоромовки

Спробуйте швидко, чітко і не збиваючись проговорити 10 разів або 3 (якщо дуже велика фраза) слова: Король-орел; «Мій ідентифікаційний код» та інші відомі скоромовки.

Два в одному

Пари гравців одержують завдання, де вони зможуть виявити свою згуртованість і вміння приходити на допомогу, а також перевірити координацію рухів. Потрібно об'єднатися, взявшись за талію. Об'єднавшись, стати одне для одного правою і лівою рукою.

А тепер слід виконати єдиному організмові низку таких завдань:

- зав'язати шнурки на черевиках;
- зробити літачок із паперу;
- надуту кульку і зав'язати її;
- проплескати заданий ритм.

Ще цікаво спробувати, розділившись на команди в такий спосіб, зіграти у футбол чи якусь іншу спортивну гру.

Ривок за м'ячем

Команди вишикувані в колони по одному за лінією старту, перед якою на відстані два-три метри встановлені високі стійки за планкою на висоті два-три метри. У руках першого гравця великий надувний м'яч. За сигналом ведучого він кидає м'яч угору – уперед через планку, пробігає під нею і ловить м'яч, не даючи йому впасти на підлогу. Потім біжить із м'ячем назад і передає його наступному учасникові. Наступний гравець повторює те саме завдання тощо.

Спробуй утекти

Усі учасники об'єднуються в одну команду і шикуються в шеренгу. Посередині майданчика окреслюється зона завширшки два метри. У цій зоні стоїть ведучий, який має ловити гравців, що перебігають через зону на інший бік ігрового майданчика. Усі піймані ведучим гравці мають йому допомагати ловити, не залишаючи при цьому зони. Гра триває доти, доки залишиться один не пійманий гравець. Він і буде переможцем.

Кумоньки

Для цієї гри потрібно намалювати чотирикутник. Четверо учасників стають на відведені куточки. Ведучий підходить до одного з гравців і говорить: «Кумонько, дай ключі!» Гравець у кутку відповідає: «Іди геть, там постукай». У цей час інші гравці перебігають з кутка в куток. Якщо ведучий устигне стати у кутку, на його місце стає гравець, що залишився без кутка.

«Заплутаний клубок»

Розділіть гравців на кілька груп і поставте кожен групу в коло. Дайте лідеру кожної групи по клубку. Лідер має обмотатися нитками, потім передати клубок іншому гравцеві, що робить те саме, і так по колу. Коли клубок досягає кінця кола, напрямок змінюється – останній гравець починає розмотувати себе і т.д., назад до лідера. Переможе та команда, що зробить це першою.

Фесрверк

Гравці вибирають по одному спритному гравцеві з команди. Ті мають утримати одночасно в повітрі спочатку два, а потім три, чотири, п'ять порожніх, різнобарвних, одноразових целофанових пакетів, підкидаючи їх двома руками.

Упікали й оригінали

Розділіть групу на дві чи більше команд. Кожна стає в колону за капітаном. Через чотири-п'ять метрів зробіть

фініш. За сигналом перша дитина з кожної команди біжить до фінішу і назад, передаючи естафету наступному гравцеві. Команди змагаються в оригінальності.

Наступний гравець має досягти фінішу іншим способом: стрибками, підскоками тощо, але не повторюючи рухів.

Вікінг, тостер, слоник

Гра на увагу. Грають у колі. Ведучий показує на гравця і говорить, приміром, «вікінг», дитина «робить собі ріжки», а її сусіди праворуч і ліворуч починають «веслувати». При слові «слон» гравець показує хобот, а його сусіди «приставляють до нього вуха»; «тостер» – гравець підстрибує, а його сусіди присідають і «сичать». Ведучий називає імена центральних гравців. Якщо хтось із трійки ловив гав, він стає ведучим.

Кульковий салют

Кожен гравець зі своєю кулькою має добігти до стільця і лопнути кульку, сівши на неї. І лише потім передавати естафету.

Сліпий і поводитир

Ролі розподіляються по парах. Один учасник, «сліпий», заплющує очі й наосліп вивчатиме світ. «Поводир» допомагає «сліпому» як може. Через певний час вони міняються ролями. Після гри обмінюються відчуттями, як сприймати світ без одного органа відчуттів.

ТАНЦЮВАЛЬНІ КОНКУРСИ ДЛЯ КОМАНД

Повтори за лідером

Лідер показує танцювальні рухи, а всі інші синхронно за ним повторюють.

Веселий паровозик

Слід повторювати рухи танців різних народів світу, не розриваючись у ланцюжку.

Бразильський карнавал

На дві палиці треба натягнути мотузку. Гравці, пританцьовуючи, мають пролізти попід нею. З кожним разом мотузка опускається все нижче.

Сьомий зайвий

Сім гравців під музику бігають навколо шести стільців. Коли музика припиняється, вони мають швиденько сісти. Кому не вистачило стільця, той вибуває з гри.

ІГРИ У ТЕМРЯВІ

Вогонь у цеберці

Розбийтеся на групи по 5-10 чоловік. Кожна команда одержує свій номер. Поставте цебро (кошик або коробку з картону) із ліхтариком у центрі площадки. Кілька людей водять - їм дають ліхтарики. Переконайтесь, що кожна група знає свій номер. Один або двоє людей скраю майданчику видають папірці з номерами груп. Ви можете одержати тільки один папірець за один раз. Потім ви біжите (крадетесь, повзете і т.д.), щоб покласти папірець у цеберко. Якщо хтось із «квачів» посвітив своїм ліхтариком на вас - ви повинні віддати йому свій папірець. Виграє та група, якій вдалося покласти у своє цеберко більше папірців зі своїми номерами. «Квачі» не повинні гуртуватися біля цеберка, інакше «місія буде нездійснена».

Зворотні піжмурки

Одна людина ховається, а решта його шукають. Коли ви знаходите того, хто сховався, то тихенько сідаєте поруч. Наприкінці одна людина шукає усіх.

ІГРИ-ХВИЛИНКИ

Подорож

Головний мандрівник або Ведучий вирушає в подорож. Він сповіщає аудиторії: «З собою в дорогу я візьму акваланг!», після чого по черзі запитує в кожного з

присутніх, що б той взяв з собою в дорогу, і, в залежності від відповіді, вирішує - бере він із собою запропонований предмет, чи ні. Після того, як всі висловилися, мандрівник додає, що, крім акваланга, візьме із собою ще й ананас. Після чого знову вислуховує пропозиції інших. Хто здогадався, за яким принципом добираються речі в дорогу, не виходить із гри, доки не здогадається останній учасник. А принцип надзвичайно простий: кожний бере з собою в подорож будь-який предмет, назва якого починається на першу букву його імені!

Божевільна родина

Група ділиться на дві колони. Учасникам роздаються «ролі». Наприклад:

Перші номери в колоні одержують роль батьків сімейства, другі номери - роль матерів, треті – дочок, четверті - синів, п'яті -собачок, шості - кішок, сьомі - папуг і т.ін. Кількість ролей залежить від кількості учасників. Ведучий читає текст, а названі «персонажі» перебігають уперед. Також потрібно згадати, що коли учасники чують слово сім'я - уся колона повинна вишикуватися перед татами (папужка стає попереду татка, кішка перед папужкою і т.ін.) Причому текст може бути абсолютно позбавлений змісту, але головне, щоб усі ролі якомога частіше згадувалися, тоді гра буде проходити весело і динамічно.

Наприклад: Ранком прокинулася божевільна сім'я й отут таке почалася... Татко почав шукати свої капці, але їх потяг собака, донька й син спізнювалися в школу і тому не встигли нагодувати папужку. Кішка почала нявкати, тому що в метушні на неї наступила мама, коли доторкнулася до гарячої каструлі і виплеснула окріп просто на собаку, що вчепилася в ногу татові, а син смикнув за кіску доньку, а та побігла скаржитися до мами, і таке інше. Гру можна продовжувати доти, доки всі не потомляться.

Ехолот

Учасники сідають у коло і беруть один одного за руки – їхнє завдання допомогти ехолоту (уявному приладу) передавати й одержувати сигнали. Один з учасників поза колом – його завдання – відгадати, хто в даний момент передає сигнал. З учасників, що сидять у колі, вибирають «ехолот» і «дно» непомітно для Ведучого. Ехолот запускає сигнал, а дно відбиває. Сигнал передається легким потиском рук. Коли сигнал доходить до «дна», «дно» на потиск відповідає потиском, і сигнал спрямовується у зворотному напрямку. Гра зупиняється у двох випадках: коли два сигнали повертаються до «ехолота», або коли Ведучий відгадає, хто з учасників передає сигнал. У цьому випадку викритий учасник стає Ведучим, і гра починається спочатку.

Стільці

Усі сідають у коло. У центрі одна людина. Стільців розставлено на одну людину менше (якщо учасників, разом із Ведучим, 15, то стільців - 14). Той, хто в центрі, каже: «Пересідають усі, в кого є окуляри» (вуха, руки, джинси тощо). Учасники міняються місцями, а Ведучий тим часом намагається сісти на чиєсь місце. Той, хто залишився без стільця, стає Ведучим.

Рухайся далі

Усі учасники сидять на стільцях у колі. Ведучий вимовляє ряд тверджень. І, якщо якесь з них прийнятне для кого-небудь з гравців, той переміщується на одне місце ліворуч. Якщо стілець зайнятий, людина сідає на коліна до того, хто сидить на цьому стільці. Якщо на стільці двоє – він сідає третім і т. ін. Якщо гравцю треба пересісти, а в нього на колінах вже хтось сидить, він забирає «сидячого» з собою. Твердження: Усім, хто сьогодні їв картоплю, пересісти. Усім, в кого блакитні очі, – пересісти.

Вирішення проблем

Кожному видається по два папірці. На одному пропонують написати якусь проблему, а на інший – її

вирішення. Після цього папірці розкладають на дві купки: так, щоб в одній з них опинилися проблеми, а в інший – їх вирішення. Купки перемішуються (окремо). Потім пропонується витягти по одному папірцю з кожної купки і прочитати. Іноді виходить навіть дуже смішно.

Сміх

Гравці розбиваються по парах, і намагаються розсмішити одне одного. Потім відбувається обмін враженнями: що кого розсмішило більше за все.

Муха

На аркуші паперу малюють (так, щоб усім було видно) сітку – 3 на 3:

У середині малюють щось, що віддалено нагадує муху (відповідно до Ваших художніх навичок). Учасникам показують цей малюнок, а потім закривають його чим-небудь. Кожний учасник робить один хід: він каже, куди рухається муха. Не можна, щоб муха поверталася на те місце, де вона була перед цим. Наприклад: ліворуч, нагору, униз – не можна.

Щоразу, коли муха знову опиняється посередині, учасники плескають у долоні.

Наприклад: нагору, ліворуч, униз, праворуч – плескіт. Ускладнювати гру можна прискоренням темпу гри, а також збільшенням кількості клітинок.

Не зіб'юся

Усі гравці вишиковуються в шеренгу, їхнє завдання: по черзі називаючи цифри, дорахувати до 30. Але замість чисел 3, а також тих, що закінчуються на 3, кратних 3, потрібно казати: «Ой, не зіб'юся!» або своє ім'я, або щось інше. Учасник, що збивається, йде в кінець шеренги.

Перетягування мізинцем

На підлозі малюють прикордонну лінію. По обидва боки від неї стає по учаснику. Вони чіпляються одне за одного мізинцями, і кожний із них намагається перетягнути

супротивника на свою територію. Якщо мізинці розчіплюються, то учасники повторюють спробу. Якщо після трьох спроб мізинці все одно розчепилися, виходить, оголошується нічия, й у грі беруть участь інші гравці. Якщо в гру ввести тоталізатор, то вона набуде особливого азарту.

Відгадай

Учасники стають у коло спиною до кола. Ведучий знаходиться в центрі, обертається, показуючи на кого-небудь пальцем і говорячи: «ТИ!». Якщо обертається той, на кого вказали, він стає ведучим. Якщо ж інший - гра продовжується.

Вгадай ведучого

Учасники стають у коло. Одна людина виходить із кімнати, інші домовляються між собою, хто буде Ведучим. Потім запрошується той, кого висилали, і Ведучий починає робити якісь рухи. Інші повторюють за ним ці рухи, але так, щоб не можна було здогадатися, хто ж їх показує. Той, кого висилали, повинен вгадати, хто ж Ведучий. Якщо він вгадує, Ведучий стає на його місце.

Намалюй сонце

Ведучий попередньо домовляється з одним із учасників про правила гри, що полягають у наступному: Ведучий бере в руки який-небудь предмет на зразок указки й малює у повітрі будь-яку фігуру. «Це сонце, – каже Ведучий, – хто ще намалює сонце»? «Я намалюю сонце», – підхоплює учасник, знайомий із правилами гри.

- Тримай, – Ведучий передає указку.
- Спасибі.
- Будь ласка.

Після цього діалогу учасник, у свою чергу, креслить в повітрі будь-яку фігуру. «Це сонце?», «Так, це сонце», – погоджується Ведучий і забирає указку собі. «Хто ще хоче намалювати сонце....» Секрет гри: намалювати сонце може тільки той учасник, що, беручи указку, скаже Ведучому

“спасибі”. В іншому випадку – його фігура не сонце. Гра продовжується доти, доки всі учасники не відгадають секрету.

Хор

Учасники гри поділяються на декілька груп. Групи беруть назви різноманітних тварин: коти, собаки, свині, козенята... Ведучий стоїть і диригує. Вибирається мелодія, що усі знають. На яку групу вкаже Ведучий, та і починає подавати звуки, характерні для тварини, назву якої вона носить.

Компліменти

Декілька молодих людей (хлопці проти дівчат) стоять на певній відстані від дівчат. З кожним кроком до них вони повинні казати дівчатам якійсь комплімент. Хто з хлопців швидше дійде до своєї дівчини, той і переміг. Можна влаштувати конкурс.

Склади речення

Кожному учаснику дається аркуш паперу з написаним на ньому словом. Учасник повинен скласти речення з цим словом. Потім гравці об'єднуються в групи (4-5) і вигадують одне речення зі своїми 4-5 словами (які були в них на аркушах). Зачитують речення, що утворилися. Потім учасники об'єднуються в дві великі групи і складають оповідання зі своїми реченнями. Зачитують оповідання, що утворилося. Сміх...

Оголошення

Групі учасників роздають перші букви слів, і дають завдання скласти будь-яке оголошення, продовживши слова.

Намалюй

Учасники утворюють дві колони. Ведучий показує останнім у колонах малюнки. Ті «малюють» те, що на них зображене, пальцем на спині того, хто стоїть попереду. І так із кінця до самого початку колони. А перші малюють отримане «спиною» зображення вже на папері. Порівнюються початкові і кінцеві малюнки.

Корабель дурнів

Двоє з учасників (за умови, що їм невідомі правила гри) виходять із кімнати. А тим часом присутні (не менше п'ятьох осіб) домовляються про свої подальші дії. Усі змовники являють собою корабель дурнів, а ті, що вийшли з кімнати (лоцмани), повинні догадатися, що відбувається на цьому дивному кораблі. Лоцманів запрошують у «кубрик» і пропонують відгадати, що тут робиться, задаючи по колу конкретні запитання кожному з матросів. У відповідь лоцмани одержують абсолютну нісенітницю, адже, за змовою, на запитання, що ставиться, наприклад, суб'єкту А, відповідає суб'єкт У, тобто той, хто сидить за годинниковою стрілкою через одного від суб'єкта А. На запитання до Б відповідає Г і так далі. Можна ускладнити гру таким чином, щоб на запитання відповідали не через одного, а через двох. Або, навпаки, спростити: на запитання до А відповідає Б і так далі. Дві перших відповіді можуть бути лаконічними: «Корабель дурнів». Отже, завдання лоцманів – зрозуміти суть гри. Але зрозуміти її не так просто.

Моя улюблена страва

Головні учасники гри – кок (Ведучий) і гурман, що просять на час вийти за двері. Кок пояснює завдання для аудиторії: зараз він (кок) вийде за двері до гурмана, і той назве йому свою улюблену страву (скажімо, шашлик); потім вони разом повернуться до кімнати, і кок буде перераховувати різні кулінарні вироби, а аудиторія, вигукуючи: «Так» або «Ні», повинна відгадати, яку страву загадав гурман. Проте, маленька деталь: шашлик або будь-яке інше задумане блюдо буде називатися після заздалегідь визначеного продукту, наприклад, молочного. Таким чином, можна кілька разів схвилювати гурмана, поки він не здогадається, «де заритий собака».

Зворотній порядок

Група придумує оповідання на тему: «Що ми робили в неділю» (на Новий Рік тощо) Бажано, щоб оповідання не

було занадто довгим. Після цього усі повинні розповісти факти історії в зворотному порядку.

Дерево

Найголовніший «дуб» (Ведучий) каже комусь з присутніх, наприклад, Андрієві: - Отже, я - дерево, Оля-дерево, Олег - дерево, значить ти... - Дерево, - відповідає Андрій. - Правильно, - каже головний «дуб». - Але, послухай, я - дерево, він - дерево, Олег - не дерево, Сашко - дерево, значить ти... - Дерево, - каже Андрій. - Ні, ти не дерево, - стверджує «дуб». І продовжує цю «екзекуцію» над іншими кандидатами в дерева. Сіль гри - у слові «послухай». Якщо на початку тиради «дуб» його вимовляє, значить той, до кого він звертається наприкінці, – не дерево. Ну а якщо магічне слово не пролунало, то ти (навіть не сумнівайся) - справді дерев'яне дерево.

Що ти робиш?

Учасники стають у коло. Той, хто починає, показує якийсь рух. Його сусіда зліва запитує: «Що ти робиш?». Людина, що робила рух, відповідає на запитання неправильно. Наприклад, якщо він плескав у долоні, то відповідає: «їм». Тоді сусіда показує те, що відповіли, тобто показує, що він їсть і т. ін. Найкраще проводити цю вправу з невеликою кількістю учасників.

Музика

Якщо група добре знайома між собою і ви сидите біля багаття або каміну, вам неодмінно захочеться поспівати. Тоді виберіть яке-небудь слово, ну, скажімо, «море». Тепер компанію розподіляють на дві групи, кожна з яких виконує куплет із пісні, що містить обране слово. Припустимо: «По морям, по волнам, нынче здесь, завтра там... або «Ты морячка, я моряк...»... .. Перемагає та команда, яка останньою заспіває «морську» пісню. Переможців можна нагородити призом!

Чув дзвін та вгадав, де він

Один із гравців виходить до іншої кімнати, у той час як інші обирають секретаря, що записує по одному вислову про людину, що пішла, від кожного з присутніх. Але це повинна бути не пряма характеристика, а певні асоціації, враження, вдалі фрази. Потім «об'єкт висловлювань» повертається і секретар зачитує йому усе, що про нього думають друзі. Завдання першого – встановити автора будь-якого з перлів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- [1] Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за заг. ред. В. П. Кравця, Г. М. Мешко. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 310 с.
- [2] Алексєєнко Т.Ф., Петрук О.М., Барановська О.В., Ліпчевська І.Л., Павлова Т.С. Дидактико-методичний супровід подолання навчальних втрат у базовій середній школі: метод. реком. Київ, 2024. 53 с.
- [3] Анєнкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка: навч. посіб. Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. 567 с.
- [4] Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.
- [5] Антонов В. М. Інноваційна акмеологічна педагогіка: кіберакмеологічний аспект управління якістю освіти. Київ: Купрієнко С. В., 2018. 294 с.
- [6] Бабченко Л. М. Портфолію учителя як форма аналізу та оцінки результатів його діяльності: метод. реком. Дніпро: Середняк Т. К., 2019. 21 с.
- [7] Бібліотека методичних матеріалів. URL: <https://vseosvita.ua/library>
- [8] Бойко Ю. П., Тарасова О. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб.: [для студентів ЗВО]. Хмельницький: ХНУ, 2023. 138 с.
- [9] Брикова Т. М., Терешкін О. Г. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. Харків: ХДУХТ, 2020. 103 с.
- [10] Виховання громадянина-патріота: моделі соціального партнерства: метод. посіб. / Харченко Н. В., Окушко Т. К., Шпиг Н. О., Коновець С. В., Сокол Л. М.,

- Пашенко О. В.; наук. ред. Н. В. Харченко. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 322 с.
- [11] Виховання дітей та молоді: теорія і практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2020. 245 с.
- [12] Виховна діяльність класного керівника: соціально-методологічний концепт: навч.-метод. посіб.; Хмельниц. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти; [авт. та упоряд.: В. Є. Берека, В. Ю. Іова]. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2016. 211 с.
- [13] Вітченко А. О., Вітченко А. Ю. Основи наукових досліджень у вищій школі: [підручник]; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ф-т інозем. філології, Каф. методики викладання інозем. мов. Київ: Ямчинський О. В., 2020. 270 с.
- [14] Власова В.П., Язловицька О.В. Педагогічна та асистентська практика : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету іноземних мов. Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2024. 116 с.
- [15] Войтович Н.О., Імбіровська-Сиваківська Л.А. Медіаграмотність: технології і практичне застосування; за заг. ред. В. Ф. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. 57 с.
- [16] Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ: Академвидав, 2012. 615 с. (Альма-матер).
- [17] Гриневич Л., Ільч Л., Морзе Н., Прошкін В., Шемелинець І., Линьов К., Рій Г. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 76 с.

- [18]Демченко І.І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика: навч.-метод. посіб.; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, ф-т початк. та корекц. освіти, Каф. корекц. педагогіки та психології. Умань: Сочінський М. М., 2016. 159 с.
- [19]Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / упоряд. Воротникова І.П. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 48 с.
- [20]Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності: метод. реком. / за ред. І. В. Удовиченко. Суми: НВВ КЗ СОППО, 2021. 198 с.
- [21]Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб.: [працівникам загальноосвіт. шк. з інклюзив. та спец. навчанням дітей з порушеннями зору, офтальмологам, лікарям заг. профілю / Н. М. Алєєва та ін.]; за наук. ред. Є. П. Синьової, С. О. Рикова; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. Київ: Кафедра, 2016. 211 с.
- [22]Добротвор О.В. Комунікативна дидактика вищої школи; М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т. Київ: Пед. думка, 2017. 230 с.
- [23]Доценко С. О., Ворожбіт-Горбатюк В. В., Собченко Т. М. Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання: навч.-метод. посіб. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 192 с.
- [24]Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид.2, доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
- [25]Духовно-моральне виховання особистості: теорія та практика: наук.-метод. посіб. / за заг. ред. канд. пед. наук, доцента Л. М. Михайлової. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. 250 с.

- [26] Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
- [27] Європейська вища освіта в реаліях виміру змін і досягнень: монографія / за наук. ред. О. І. Шапран. Переяслав (Київ. обл.): ФОП Домбровська Я. М., 2024. 452 с.
- [28] Європейська якість навчання для кращої успішності учнів: посібник для вчителів / О. Топузов, Д. Васильєва, О. Заболотна, Л. Калініна, О. Локшина; укладач О. Заболотна; заг. ред. О. Топузова. Інститут педагогіки НАПН України. [Електронне видання]. Київ-Дрогобич: Тзов Трек ЛТД, 2024. 85 с.
- [29] Євсєєва Г., Лисенко Г. Теорія і методика викладання в сучасній вищій школі: [навч. посіб. для студентів, аспірантів та викладачів]. Дніпро: ПДАБА, 2020. 152 с.
- [30] Єфіменко С. М. Інтелектуально-творчий потенціал педагога: структура, зміст, шляхи діагностики та розвитку: навч.-метод. посіб. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 104 с.
- [31] Завгородня Т.К. Педагогіка В. О. Сухомлинського. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. 206 с.
- [32] Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови: методичний poradник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року: метод. реком. / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засекіної: Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с.
- [33] Задорожна-Княгицька Л. В., Тимофєєва І. Б. Загальні основи педагогіки. Херсон: Гельветика, 2020. 192 с.
- [34] Зайченко І. Педагогіка і методика навчання у вищій школі. Київ : Ліра-К, 2020. 512 с.
- [35] Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

- [36]Закон України «Про волонтерську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
- [37]Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#n357>.
- [38]Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- [39]Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
- [40]Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
- [41]Іванчук М. Г., Романюк С. З., Федірчик Т. Д. Науково-педагогічна практика здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Початкова освіта»: метод. рек. [для студентів-магістрантів спец. «Початкова освіта», організаторів наук.-пед. практики, викладачів закл. вищ. освіти]. Чернівці: Рута, 2019. 47 с.
- [42]Ігнатенко Н. М. Упровадження інноваційних форм методичної роботи у діяльність закладу загальної середньої освіти: метод. реком. Чернівці: ЧОППО імені К. Д. Ушинського, 2021. 55 с.
- [43]Інклюзивна освіта в ЗПО. Організація навчання / [О. В. Боровська та ін. ; упоряд.: О. Власенко]. Київ: Шк. світ, 2018. 118 с.
- [44]Інклюзивна освіта: досвід і перспективи / [Аргіропуолос Д. та ін.; відп. ред. Г. В. Давиденко]; Вінниц. соц.-екон. ін-т Відкритого міжнар. ун-ту розвитку людини «Україна». Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 241 с.
- [45]Інноваційна розробка вчителя як засіб професійного зростання: інформаційно-методичний збірник / уклад.: І.В. Удовиченко, О.П. Сердюк, А.В. Метейко, О.В. Третьякова. Суми : ФОП Цьома С.П., 2024. 44 с.

- [46] Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта України в умовах воєнного стану». Київ, 2022. 358 с.
- [47] Іщенко М. П. Патріот України у системі цінностей філософії гуманізму і демократії: навч. посіб.; за ред. д-ра філос. наук, проф. М. П. Іщенка. Черкаси: Видавець ФОП Гордієнко Є. І., 2021. 188 с.
- [48] Каніболоцька О. А., Пінчук Л. М. Навчальна педагогічна практика : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійних програм «Середня освіта (Мова і література (англійська)», «Середня освіта (Інформатика)», «Середня освіта (Математика)», «Середня освіта (Історія)», «Середня освіта (Українська мова і література)». Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 116 с.
- [49] Ключові аспекти організації освітньої діяльності в умовах воєнного стану: метод. реком. / Донецький облППО; за заг. ред. Г. О. Щербиніної. Краматорськ, 2022. 20 с.
- [50] Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023. 110 с.
- [51] Козловський Ю.М., Ортинський В.Л., Дольнікова Л.В. Педагогіка: підруч. [для здобувачів наук. ступеня доктор філософії, студентів та викладачів] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 371 с.
- [52] Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ. Самміт-Книга. 2020. 272 с.
- [53] Котєнєва І. С. Основи педагогічного менеджменту: навч.-метод. посіб. для опанування освітнього компонента вільного вибору здобувачів вищої освіти

- (другого магістерського рівня) освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи», спеціальності 011 Освітні педагогічні науки; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 147 с.
- [54] Креативна педагогіка: 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання / [упоряд. Н. В. Харченко]. Київ: Шк. світ, 2017. 93 с.
- [55] Кулішов В.С. Дидактика вищої школи: навч.-метод. посіб. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 142 с.
- [56] Кухаренко В. М., Бондаренко В. В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія; за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
- [57] Куцінко О.Г. Урок як основна форма організації навчання літератури. Харків: Вид. група «Основа», 2018. (Серія «Бібліотека журналу «Зарубіжна література в школі»).
- [58] Лавріненко Л.І. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): навч.-метод. посіб. на допомогу слухачам курсів підвищення кваліфікації, пед. працівникам закл. загал. серед. Освіти / Лавріненко Л. І.; Упр. Освіти і науки Черніг. облдержадмін., Черніг. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. К. Д. Ушинського, Каф. педагогіки, дошк. та початк. освіти. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. 167 с.
- [59] Лисогор Л., Берендєєв С., Косенчук Ю. Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи. Вип. 1: навч.-метод. посіб. Київ, 2023. 117 с.
- [60] Лукіна Т. О. Управління якістю загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Київ: Педагогічна думка, 2020. 230 с.

- [61]Мармаза О.І. Менеджмент освітньої організації: навч.-метод. посіб. Харків: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
- [62]Мартинець Л.А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посіб. Вінниця, 2018. 196 с.
- [63]Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Кошечко Н. В. Педагогіка: (у структур.-логіч. схемах та табл.): навч. посіб. Київ: Компрінт, 2020. 90 с.
- [64]Маслова Н. М., Кравцова Т. О., Уличний І. Л. Виробнича практика студентів у закладах загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «014 Середня освіта (Географія)» закладів вищої освіти. Кропивницький, 2020. 98 с.
- [65]Методичні рекомендації до проведення педагогічної практики для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня другого року навчання / [Балацинова А. Д. та ін. ; за ред. С. Т. Золотухіної]; М-во освіти та науки України, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Каф. заг. педагогіки і педагогіки вищ. шк. Харків: Планета-Принт, 2019. 44 с.
- [66]Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання / авторський колектив; за ред. Є. М. Бачинської, О. В. Матушевської. Біла Церква: КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів». 2020. 109 с.
- [67]Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2023. 244 с.
- [68]Мобільні технології в школі: посіб. для вчителів / І. А. Патрушева, О. М. Гера, Н. В. Діденко, Л. А. Павлюк, О. Л. Сафроненко. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 175 с.
- [69]Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів: монографія / за

- ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 304 с.
- [70] Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Стильна типографія, 2018. 284 с.
- [71] Нагачевська З.І. Педагогіка : навч.-метод. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (спеціалізація історія). Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 144 с.
- [72] Наказ МОН України «Про затвердження положення про педагогічну інтернатуру» № 1128 від 25.10.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1670-21#n14>.
- [73] Немченко С. Г., Крижко В. В., Шумілова І. Ф., Старокожко О. М., Голік О. Б. Педагогіка вищої школи: підруч. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
- [74] Ніконенко У. М. Основи методології та організації наукових досліджень: посіб. для самост. роботи здобувачів вищ. освіти та дистанц. навчання. Львів: Українська академія друкарства, 2022. 168 с.
- [75] Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навч.-метод. посіб. / за ред. А. Л. Черній ; відп за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОППО, 2022. 168 с.
- [76] Нова українська школа: формуємо продуктивну комунікацію в контексті демократизації освіти. Ужгород. ЗПППО, 2022. 123 с.
- [77] Новації позашкільної освіти: зб. методичних матеріалів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти. Київ: НЕНЦ, 2022. 146 с.
- [78] Новик І., Венгловська О. Кейс для педагога-наставника. Київ. УІРО, 2023, 30 с.
- [79] Олійник І. В. Педагогічна практика: програма та методика реалізації: навч.-метод. посіб. Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 2019. 134 с.

- [80]Онищенко Н.П. Методика викладання педагогіки: навч.-метод. посіб. [2-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2021. 186 с.
- [81]Онищенко Н.П. Методика виховної роботи (за кредитно-модульною системою організації навчання): навч.-метод. посіб. [реком. до друку комісією з проблем виховання учн. та студ. молоді Наук.-метод. ради з питань освіти МОН України]. Переяслав-Хм., 2009. 326 с.
- [82]Онищенко Н. П., Сергійчук О. М. Педагогіка: навч.-метод. посіб.: у 2 ч. [3-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. Ч. I. 418 с.
- [83]Онищенко Н. П., Ткаченко Л. В. Соціальна педагогіка: навч.-метод. посіб. [2-ге вид., розшир. та доповн.]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2023. 276 с.
- [84]Організація діяльності закладів освіти в умовах воєнного стану. Порадник III. З досвіду роботи освітян міста Києва: навч.-метод. посіб. / упоряд.: Фідання О. Г., Войцехівський М. Ф., Івашньова С. В. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 600 с.
- [85]Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери і роби: посіб. із менеджменту якості для керівників закл. загальної середньої освіти. Київ: Шкільний світ, 2021. 272 с.
- [86]Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання / О. Локшина, О. Глушко, А. Джурило, С. Кравченко, О. Максименко, Н. Нікольська, О. Шпарик; за заг. ред. О. Топузова, О. Локшиної; Нац. акад. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Пед. думка, 2022. 66 с.
- [87]Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник / Київ: МОН, 2023. 64 с.

- [88]Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: [VI Міжнар. наук.-практ. конф.]: зб. наук. ст. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, КЗ Сумський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.]; [за заг. ред. О. В. Зосименко]. Суми: Цьома С. П., 2019. Т. 1. 345 с.
- [89]Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студентів закл. вищої освіти / М-во освіти і науки України, Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини; уклад.: М. В. Кудла, В. О. Коблик. Умань: Сочінський М. М., 2021. 185 с.
- [90]Панчук Н. П., Потапчук С. М., Поліщук С. В. Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти: для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) освітньо-професійної програми Середня освіта (Фізична культура): навчально-методичний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 98 с.
- [91]Педагог у викликах воєнного часу: збірник статей / уклад. Л. П. Ходанич. Ужгород: ЗППО, 2022. 131 с.
- [92]Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: [для студентів, магістрів, аспірантів та наук.-пед. працівників / О. І. Федоренко та ін. ; за заг. ред. О. І. Федоренко]; М-во внутр. справ України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Бровін О. В., 2020. 239 с.
- [93]Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
- [94]Педагогіка: методичні рекомендації для самопідготовки та самоконтролю / укладачі: Плахотнік О. В., Стражнікова І. В. Івано-Франківськ, 2022. 94 с.

- [95] Педагогічна інноватика: термінологічний словник /авт. кол. за заг. ред. О.І.Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2019. 384 с.
- [96] Педагогічна інтернатура: разом до професійного зростання: метод. посіб. / за ред. А. Черній ; відпов. за вип.: О. Лютко, М. Люшин. Рівне : РОІППО, 2023. 105 с.
- [97] Педагогічна практика в загальноосвітньому закладі: навч.-метод. посіб. : для студентів II–IV курсу спец. 017 Фізична культура і спорт; перший (бакалавр.) рівень вищ. освіти / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Ф-т здоров'я, фіз. виховання і спорту ; [уклад.: Туманова В. М., Дерека Т. Г., Гацко О. В.]. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 103 с.
- [98] Педагогічна практика в системі підготовки магістра: метод. посіб. для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта. (Українська мова і література) освітньої програми «Українська мова і література». / Уклад.: Барчан В.В., Галас А.М., Товт О.О., Філак І.Я. Ужгород, 2023. 38 с.
- [99] Педагогічна практика здобувачів вищої освіти спеціальності 014.03. Середня освіта (історія): програма та методичні рекомендації: навч.-метод. посіб. / М-во освіти і науки України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Ф-т педагогіки та психології, каф. історії ; [упоряд.: Г. М. Маринченко]. Херсон : Олді плюс, 2022. 171 с.
- [100] Педагогічна практика студентів у закладах загальної середньої освіти (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти): навч. посіб. / уклад.: Соловей М. І., Ніколаєва С. Ю., Кудіна В. В. та ін. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2020. 142 с.
- [101] Педагогічна практика студентів факультету природничої і фізико-математичної освіти: наскрізна

практика: навч.-метод. посіб. : галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка : підгот. ОС Бакалавр : спец.: 014.04 Серед. освіта (Математика), 014.08 Серед. освіта (Фізика): підгот. ОС Магістр : спец.: 014.04 Серед. освіта (Математика), 014.08 Серед. освіта (Фізика) / М-во освіти і науки України, Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка ; [уклад.: Кухарчук Р. П. та ін.]. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2019. 131 с.

[102]Педагогічна практика: навч.-метод. посіб. для студентів ОС «Бакалавр» спец. 012 «Дошк. Освіта» / І. В. Корякіна [та ін.]; М-во освіти і науки України, Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка. Суми : Мрія, 2019. 192 с.

[103]Педагогічна практика: навч.-метод. посіб. для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра, магістра спеціальності «Філологія» освітньо-професійних програм «Мова і література (англійська)», «Мова і література (німецька)», «Мова і література (французька)», «Мова і література (іспанська)» / укладачі: К.М. Ружин, О.А. Каніболоцька, Н.О. Надточий. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. 106 с.

[104]Педагогічна практика: навч.-метод. рек.: напрям підготовки: 6.020208 Декоративно-прикладне мистецтво : ОКР «Бакалавр», IV курс, ден. та заоч. форми навчання / М-во освіти і науки України, Косів. ін-т приклад. та декоратив. мистецтва, Львів. нац. акад. мистецтв, Каф. історії мистецтв та гуманітар. дисциплін, Каф. декоратив.-приклад. мистецтва ; авт.-уклад.: Річард Анатолійович Горбань. Івано-Франківськ : Маргітич О. І., 2017. 23 с.

[105]Петровська Т.В. Педагогіка: дидакт. матеріали. 2-ге вид., без змін. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України: Олімпійська література, 2019. 178 с.

- [106]Підборський Ю.Г., Хмельницька О.С. Педагогічна майстерність викладача: навч. посіб. Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я.М., 2020. 156 с.
- [107]Положення про атестацію педагогічних працівників. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-atestaciyu-pedagogichnih-pracivnikov>
- [108]Положення про класного керівника. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text>
- [109]Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі. 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1N9K-i7Q6cefhslErFFJxoOqZuBGAsQkM/view>
- [110]Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
- [111]Правила організації діловодства у закладах освіти відповідно до нових вимог: метод. посіб. / за заг. ред. В. М. Блажиєвської. Хмельницький: ХОІППО, 2023. 108 с.
- [112]Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
- [113]Практика науково-педагогічна (асистентська): навч.-метод. посіб.: [для магістрантів ден. та заоч. форм навчання] / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Ф-т театру і кіно ; [уклад.: Л. П. Бойко та ін.]. Київ : КНУКіМ, 2021. 148 с.
- [114]Практична медіаосвіта: медіаграмотність в освітньому просторі : навч.-метод. посібник / уклад.: В. В. Байдик, О. В. Проніна; за заг. ред. В. В. Байдик. Лисичанськ, 2021. 66 с.
- [115]Прищак М.Д., Залюбівська О.Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2020. 159 с.

- [116]Прокоп І. С., Косташук О. І. Педагогічна пропедевтична практика: метод. рек. [для студентів спец. «Початкова освіта»] / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : Рута, 2019. 63 с.
- [117]Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти (прийнято 13.04.2011). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11>.
- [118]Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (редакція від 08.05.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>
- [119]Радул В. В., Кравцова Т. О., Краснощок І. П. Педагогічна практика (виконання навчальної програми з педагогіки): навч.-метод. посіб. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. 159 с.
- [120]Реалізація технологій профільного навчання в закладах загальної середньої освіти: метод. посіб. / О. В. Малихін, Н. О. Арістова, Л. В. Шелестова, О. В. Барановська, В. І. Кизенко, О. П. Кравчук, С. Е. Трубачева, О. В. Чорноус. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 197 с.
- [121]Розвиток закладу загальної середньої освіти в умовах децентралізації: метод. посіб. для викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. А. В. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2022. 146 с.
- [122]Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 146 с.

- [123]Самойленко Н.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Переяслав: ФОП Домбровська Я. М., 2022. 268 с.
- [124]Сергійчук О.М., Багно Ю.М., Плужник О.В. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. / за ред. О.М. Сергійчук. Переяслав: «Видавництво К С В», 2020. 226 с.
- [125]Сергійчук О. М., Онищенко Н. П., Хмельницька О. С. Організація та проведення практичної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): «Видавництво КСВ», 2019. 220 с.
- [126]Сергійчук О.М. Педагогічна діагностика якості освіти у ЗВО: навч.- метод. посібник для студентів ф-ту пед. освіти, менеджменту і мистецтва, спец. 011 «Освітні педагогічні науки». Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2021. 236 с.
- [127]Сікорський П. І. Нова педагогіка: підручник : [для підгот. студентів до виконання навч. дисципліни за напрямом 051 «Проф. Педагогіка»] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 538 с.
- [128]Сінчук О. М., Берідзе Т. М., Барановська М. Л., Данілін О. В., Кальмус Д. О. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2022. 196 с.
- [129]Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад.: Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна; за заг. ред. Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.
- [130]Совік Т. В. Навчальна педагогічна практика у спеціалізованих навчальних закладах: навч.-метод. посіб. [для викладачів вищ. шк. і здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти ден. та заоч. форми навчання галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спец. 014

- Середня освіта (Муз. мистецтво)]. Харків: Діса плюс, 2021. 62 с.
- [131] Солодовник Т. О., Середа Н. В., Квасник О. В. Дидактичні системи та освітні технології у вищій школі: навч.-метод. посіб. для студентів другого (магістер.) рівня вищ. освіти ОП «Педагогіка вищ. шк.» спец. 011 Освітні, педагогічні науки. Харків: Бровін О. В., 2021. 174 с.
- [132] Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.
- [133] Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 рр. URL: www.reform.org.ua > proj_edu_strategy_2021-20.
- [134] Стинська В. Методика викладання у вищій школі та тренінгові технології: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2021. 260 с.
- [135] Сучасна освіта: стратегії та технології навчання молоді і дорослих: зб. наук. праць / за ред. О. І. Шапран і Ю. П. Шапрана. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. 566 с.
- [136] Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я. М., 2016. 473 с.
- [137] Сучасний урок математики компетентнісного спрямування: інформ.-метод. зб.; [упоряд. Т. В. Светлова]. Харків: Основа, 2018. 126 с.
- [138] Сучасні методи групової роботи з учнями : наук.-метод. посіб. / укладачі: Буряк О. О., Кечик О. О. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 103 с.
- [139] Твердохліб І. А. Особливості програмно-технічного забезпечення дистанційного навчання в умовах воєнного стану: метод. реком. Київ: Педагогічна думка, 2023. 44 с.
- [140] Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посіб. /

- М. П. Вовк, Г. І. Сотська, Н. О. Філіпчук,
Ю. В. Грищенко, С. О. Соломаха, Л. Ю. Султанова,
Н. С. Гомеля. Київ: Талком, 2019. 320 с.
- [141] Тимошенков І. В., Сідоров В. І., Нащекіна О. М.
Основи наукових досліджень: методологія і практика:
навч. посіб. для студентів екон. спец.; за заг. ред.
І. В. Тимошенкова; М-во освіти і науки України,
Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: ХНУ
ім. В. Н. Каразіна, 2019. 251 с.
- [142] Тіхонова Н. Г., Луценко М. П. Педагогіка партнерства
або Як простір дитинства заповнити взаєморозумінням
та взаємоповагою: навч.-метод. посіб. Кропивницький:
КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2023.
136 с.
- [143] Ткаченко Л. В., Онищенко Н. П. Соціальна
педагогіка: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.):
Домбровська Я. М., 2020. 158 с.
- [144] Тлумачний словник освітянських термінів. Державна
установа «Науково-методичний центр вищої та фахової
передвищої освіти», 2022. 50 с.
- [145] Топузов О. М., Малихін О. В., Алексєєва С. В.,
Арістова Н. О. Індивідуалізація навчання в умовах
змішаної форми організації освітнього процесу у
профільній старшій школі: метод. посіб. Київ:
Видавничий дім «Освіта», 2024. 99 с.
- [146] Труханова Т.І., Поліщук Г.В. Виробнича практика у
школі: методичні рекомендації для студентів
факультету іноземних мов. Кропивницький: ТОВ
«Полімед-Сервіс», 2021. 68 с.
- [147] Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: навч.
посіб. Київ; Запоріжжя: Хортицька нац. академія, 2021.
428 с.
- [148] Управління загальноосвітніми навчальними
зкладами як активними системами: моделі та

- механізми / Л. Калініна [та ін.; за наук. ред. Л. Калініної]. Київ: Конві прінт: Педагогічна думка, 2018. 223 с.
- [149]Управління закладами освіти: теорія, історія, практика : колективна монографія [Безлюдна Н. В., Бойченко В. В., Бялик О. В., Гагарін М. І. та ін.] / за заг. ред. О. Л. Кірдан. Умань: Візаві, 2020. 290 с.
- [150]Управління закладом освіти: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С.Г. Немченко, В.В. Крижко, О.С. Боднар, В.В. Радул, О.М. Старокошко, Ю.І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2022. 506 с.
- [151]Управління закладом освіти в умовах карантину: зб. метод. реком. / В. В. Стойкова, Т. В. Деміракі, Т. Ю. Бурлака, Т. О. Сливінська; за ред. В. В. Стойкової. Миколаїв: ОППО, 2020. 40 с.
- [152]Управлінська практика в закладах освіти: програма та методичні рекомендації для здобувачів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання» / укладач О.М. Добош. Мукачево: МДУ, 2022. 37 с.
- [153]Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності: збірник діагностичних матеріалів / Ю. Борисенко, О. Венгловська, Г.Гладкова, І. Новик, О. Стягунова, О. Федоренко; за заг. ред. І. Новик. Київ: УПРО, 2024. 102 с.
- [154]Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. [3-тє вид., стер.]. Київ: Академвидав, 2017. 560 с. (Альма-матер).
- [155]Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2014. 456 с.
- [156]Формування ключових компетентностей здобувачів освіти на основі впровадження педагогіки партнерства

- (методичні рекомендації) / укл. Пригодій Т. М. ЧОППО імені К. Д. Ушинського, 2023. 47 с.
- [157] Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Основи педагогічної майстерності: практикум. Вінниця: «Твори», 2019. 240 с.
- [158] Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.) Домбровська Я.М. 2021. 222 с.
- [159] Цифровий учитель: Путівник для професійного зростання / укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ: ЮНЕСКО, 2024, 88 с.
- [160] Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.) : ФОП Домбровська Я.М., 2019. 280 с.
- [161] Шапран О. І., Онищенко Н. П., Ткаченко Л. В. Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2020. 108 с.
- [162] Шапран О. І., Хомич Г. О. Актуальні проблеми сучасної педагогіки і психології: навч.-метод. посіб. Переяслав (Київ.обл.): Домбровська Я., 2023. 146 с.
- [163] Швай Р.І. Педагогіка творчості: підручник; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 199 с.
- [164] Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практикозорієнтований аспект: навч.-метод. посіб. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 212 с.

**Онищенко Наталія Петрівна
Хмельницька Олена Сергіївна
Сергійчук Олена Миколаївна**

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД
РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ ГРИГОРІЯ
СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ**

навчально-методичний посібник

Комп'ютерна верстка: О. Бабак
Дизайн обкладинки: А. Вовкодав

Підписано до друку 14.01.2025 р. Формат 60х84/16.
Цифровий друк. Гарнітура Times New Roman. Наклад 100.
Зам. № 2/25. Ум. друк. арк. 10,5.
Виробник ФОП Домбровська Я.М Свідоцтво про внесення
суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців
ДК № 6366 від 22.08.2018 р.
08055, Київська обл., Макарівський р-он., с. Вільне,
e-mail: devis519@ukr.net

